

KOMÜNİST

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİN!

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

ÜÇÜNCÜ KONGRE TÜRKİYE KONFERANSI

SİYASAL - ÖRGÜTSEL RAPORU

TİP Genel Başkanı Erkan Baş ile Söyleşi

"TİP Sadece Sözülle Değil Gücüyle de Güven Vermeli"

Kürt Sorunu ve Sonuncu Süreç:

2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

İlke Bereketli

"Kardeşlerimizin Canı, Dolarınızın Yeşilinden Değerli!"

Demek İçin O Otele Gittik

Okullarda Bir Öğün Yemek: Bir Yurttaşlık Mücadelesi

Meltem Kolgazi

Tufandan Sonra, Kurtuluştan Önce: Devrimci Siyaset

Berat Çelikoğlu

Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha:

2026 Bütçesi Üzerine

Nazır Kapusuz

23

KIŞ '26

KOMÜNİST

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİN!

SAYI
23
KIŞ '26

KOMÜNİST

BÜTÜN ÖLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİN!

Üç Aylık Teorik Dergi

Yayın türü: Yaygın-sürekli yayın

KIŞ 2026

Birlik Yayım Gıda San. ve Tic. Ltd. Şirketi Adına İmtiyaz sahibi: **Furkan Seyhan**

Sorumlu Müdür: **Can Soyer**

Kapak ve Mizanpaj: **Yener Yentek**

Adres: **Birlik Yayım Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.**

OSMANAĞA MAH. GENERAL ASIM GÜNDÜZ CAD. B BLOK YEĞİNER NO: 37 İÇ KAPI NO: 74 KADIKÖY/ İSTANBUL

Baskı: **TİFDruk Matbaacılık** / Zafer Mah. Bakım Onarım 0. Sk. No: 18 Çorlu/Tekirdağ

KOMÜNİST Sayı: 23

İÇİNDEKİLER

Sunuş 5

Belge:

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ ÜÇÜNCÜ KONGRE TÜRKİYE KONFERANSI
SİYASAL - ÖRGÜTSEL RAPORU 7

Söyleşi:

TİP Genel Başkanı Erkan Baş ile Söyleşi
"TİP Sadece Sözleriyle Değil Gücüyle de Güven Vermeli" 46

Kürt Sorunu ve Sonucu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi? 56
İlke Bereketli

Söyleşi:

"Kardeşlerimizin Canı, Dolarının Yeşilinden Değerli!" Demek İçin O Otele Gittik 67

Okullarda Bir Öğün Yemek: Bir Yurttaşlık Mücadelesi 80
Meltem Kolgazi

Tufandan Sonra, Kurtuluştan Önce: Devrimci Siyaset 89
Berat Çelikoğlu

Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha: 2026 Bütçesi Üzerine 98
Nazır Kapsuz

Katkı

Geleceğe Dönüş: Hatırlamak, Taşımak, Yaşatmak 112

Alparslan Büyükçekici & Yunus Emre Göçenoğlu

Parti Üyeliği, Yeni Sorunlar, Yeni Çözümler, Görevler 129

Semih Gümüş

Barış Süreci ve Bölgesel Güç Meselesi 144

Mustafa Güneş Özkan

Kitaplık

Egemenliğin Olağan Hali Olarak Çete 158

Dilara İbuğa Yıldırım

Faşizm Fısıldayarak Yerleşir 166

Yaren Selin Acar

Sunuş

Komünist'in 23. sayısından merhaba.

Tüm dünya karşı-devrimci bir saldırı dalgasının sonuçlarıyla yüzleşiyor. Başını ABD'nin çektiği emperyalist haydutluk ülkelerin egemenliğine ve halkların varlığına karşı denetimsiz, sınırsız, kuralsız bir savaşı başlatmış durumda. Bu saldırganlığın kimi bölgelerle sınırlı kalmayacağı, yerküreyi tümüyle ateşe atacağı ve böylece insanlığa bir kez daha tarifsiz acılar çektireceğini tahmin etmek zor değil.

Elbette, sözünü ettiğimiz bu saldırganlığın arkasındaki temel dürtü kapitalist sömürü düzenini koruyup sürdürebilmek. Bu amaç için de emekçilerin ve halkların, onların mücadelelerini temsil eden ilerici güçlerin etkinliğinin ve dinamizminin yok edilmesi gerekiyor. Bir yandan emperyalizmin en tepesindeki güçlerce yönetilen bu saldırı, bir yandan da her ülkenin kendi ölçeğinde sürdürülüyor. Türkiye de bu kapsamın dışında değil.

Türkiye'de Saray Rejimi'nin yönelim ve eğilimleri artık hayli berraklık kazanmış durumda: Toplumsal muhalefetin, hatta ana muhalefetin başta yargı ve polis şiddeti olmak üzere baskı aygıtlarıyla etkisizleştirilmesi; iktidarın ve ondan faydalanan çıkar gruplarının saltanatının devamının güvence altına alınması için hukukun ve yasaların askıya alınması; başta seçme ve seçilme hakkı olmak üzere sınırlı bir demokrasinin en asgari şartlarının bile fiilen iptal edilmesi ve sonuçta devletin bir avuç insan ve çevrenin ikbaline hizmet edecek biçimde kontrol edilmesi.

Tüm bunlar kaçınılmaz, çünkü Türkiye'de sömürünün şiddetinin ve yoksulluğun acısının normal yollarla yönetilmesi imkansız hale gelmiş durumda. İster okullarda açlıktan bayılan çocuklara ister ucuz iş gücü olarak sermayenin önüne atılıp katledilen gençlere; ister başını sokacak bir yuva bulamadığı için sokaklarda yaşamak zorunda bırakılan emeklilere ister hiçbir ekonomik ve kamusal güvencesi olmadığı için şiddet gördüğü evden çıkamayan ve sonunda bu düzene kurban edilen kadınlara bakalım; ister eğitim, barınma, sağlık masraflarının orta gelirli bir aile bütçesini fersah fersah aşmasına bakalım ister dünyanın en sağlıksız gıdalarının dünyanın en yüksek fiyatlarıyla pazara sürülmesine bakalım; sonuç değişmiyor ve aynı yere çıkıyor: Kapitalist sömürü düzeninin devamı için emekçilerin sadece alın terinin değil hayatlarının da ellerinden alınması, sadece kendilerinin değil çocuklarının da geleceğinin çalınması gerekiyor. Dünyayı kan gölüne çeviren emperyalist devletlerden sanayi sitelerinde fason üretim yapan denetimsiz iş yerlerine kadar tüm bir sistem bunun etrafında birleşiyor.

Komünist'in bu sayısında dünya ve Türkiye kapitalizminin bu halk düşmanı karakterinin bazı yanlarına değinen yazıları sunuyoruz okurlarımıza.

Önümüzdeki sayılarda görüşmek üzere.

İyi okumalar.

• *KOMÜNİST*

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

ÜÇÜNCÜ KONGRE TÜRKİYE KONFERANSI

SİYASAL - ÖRGÜTSEL RAPORU

2025

GİRİŞ

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM için Görev Başına

Kapitalizm, ekonomik, ekolojik, siyasal ve toplumsal krizlerle boğuşan, yoksulluğa ve yoksunluğa mahkum edilen halkların düzene karşı başkaldırısını önlemek üzere dünya genelinde her geçen gün daha fazla otoriterleşiyor, tek adam rejimlerini yaygınlaştırıyor ve zora dayalı yöntemlerini arttırıyor.

Türkiye ve dünya, büyük bir karşı-devrimci saldırı sürecinden geçiyor.

İşçi sınıfının ve emekçi halkların yüzyıllar içerisinde edindiği kazanımlar zorbalıkla birer birer ellerinden alınıyor. Bu karşı-devrimci sürecin en baskın örneklerinden birinin yaşandığı ülkemiz ise 23 yıldır çok boyutlu saldırılarla Saray Rejimi tarafından sömürgeleştirilmiş durumda bulunuyor.

İktidar, sınır ötesinde her ne kadar kendi yayılmacı hedeflerinin peşinde olsa da küresel ölçekte NATO ve ABD emperyalizmine kökten bağımlı politikalar yürütmektedir. Bununla birlikte bir zamanlar verimli toprakları ve üretimiyle kendi kendine yetebildiği söylenen ülkemiz bugün samanı bile ithal etmek zorunda kaldığımız yabancı ülkelerle ekonomik bağımlılık ilişkisindedir.

Aynı iktidar emekçileri sürekli borçlandırarak özneleşme iradelerini bastırmakta, gerici politikalarla kadınları ve LGBTİ+ları hedef almakta, gençleri nitelikli eğitim ve güvenceli istihdamdan mahrum

bırakıp geleceğini çalmakta, tüm bir halkın elinde kalan son demokratik hak olan seçme-seçilme hakkını da seçilmiş milletvekillerini ve belediye başkanlarını tutuklayarak gasp etmekte, belediyelere ve muhalif basına kayyumlarla çökerek toplumsal muhalefet zeminlerini yok etmektedir.

Tüm bunlar sermayenin iktidarı sürsün, bir avuç patron servetine servet katsın diye yaşıyor. Tüm yeraltı, yer üstü varlıklarımız özel şirketlere peşkeş çekilirken, yenidoğan bebeklerimiz para uğruna özel hastanelerde öldürülürken, ormanlar yandığında söndürme uçağı bulamazken, depremde çadırlar satılırken sesimiz çıkmasını diye yapılıyor.

Sermayeye ve emperyal güçlere bağımlı, anti-demokratik ve kamusalığı tümüyle tasfiye edilmiş böylesi bir dönemde halkımız kendini hiç olmadığı kadar çaresiz, kapana sıkışmış ve yalnız bırakılmış hissetmektedir. İşte karşı-devrimci saldırının özeti ve sonucu budur.

Her şeye rağmen emekçi halkımız, kendisine giydirilmeye çalışılan deli gömleğini kabul etmediğini yıllardır, Gezi'den 19 Mart'a kadar her direniş anında kanıtıyor ama bu direnişi zafere dönüştüremiyor. Bu direnişin zaferle taçlanmamasının en önemli nedeni ise, örgütsüzlüğümüzdür.

İçinden geçtiğimiz bu kritik eşikte Türkiye İşçi Partisi, sert esen rüzgarları tersine çevirecek siyasal doğrultuyu tartışmak ve belirlemek üzere 3. Türkiye Konferansı'nı topluyor.

Türkiye İşçi Partisi yeni dönemde her yönden gelen karşı-devrimci saldırılara karşı en geniş mücadele cephesini oluşturacak ve devrimci bir atılımın öncüsü olacak.

Türkiye İşçi Partisi dün olduğu gibi bugün de sosyalizm düşüncesini kiteselleştirmek ve sosyalizmi bu topraklarda gerçek bir alternatif kılmak için çalışmaya devam edecek.

Bunun için örgütünü daha da güçlendirecek, işleyişini geliştirecek, kurumsallaşmasını sürdürecektir.

İşçi sınıfının yenilgiye mahkum olmadığını gösteren kazanım siyasetini yeni mevzilerle büyütecek.

Yolumuz zorlu olsa da inancımız tam.

Eşitliğin, özgürlüğün, barışın ve adaletin ülkesini kuracak, bu yeni ülkeyi “Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm” ile taçlandıracağız.

Mutlaka kazanacağız.

Mutlaka!

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Sermaye sınıfının ve onun siyasal temsilcilerinin emekçilerin tarihsel kazanımlarına ve güncel çıkarlarına karşı dünya çapında ağır bir saldırı yürüttüğü bir dönemden geçiyoruz. Bu saldırı hem kapsamı hem de niteliği itibariyle karşı-devrimci bir karakter taşımaktadır. Halklar eşi görülmemiş bir sefalet ve yoksulluğa mahkûm edilmekte; savaşlar ve silahlanma sınır tanımamakta; gerici ideolojiler insanları birbirine düşman etmektedir. Doğal yaşam, çevre ve kentler geri dönülmez biçimde tahrip edilmekte; her türlü insani değer ve toplumsal güven ilişkisi ayaklar altına alınmaktadır. Kapitalizm, insanlığı bir uçurumun eşiğine getirmiştir. Bugün işçi sınıfının iktidarını ve insanlığın sömürü ile baskıdan kurtuluşunu hedefleyen her hareket, bu karşı-devrimci saldırıyı püskürtmenin ön saflarında yer almak zorundadır. Dünyanın bir felaketle yüz yüze oluşu emekçilerin ve devrimcilerin savunma konumuna çekilmesini gerektirmek şöyle dursun daha kitlesel, daha bütünsel, daha radikal bir halk hareketinin sahneye çıkmasını gerektirmektedir. Bu kritik eşiği nasıl aşacağımızı belirleyecek olan sınıf mücadelesidir. Sosyalistler, sermayenin fütursuz saldırısı karşısında yalnızca direnişi örgütlemekle yetinemez; insanlığı yeniden ayağa kaldıracak kurucu bir iradeyi temsil etmek zorundadır. Bu, yalnızca sosyalizmin varlığı için değil, insanlığın gezegendeki varoluşu için de bir zorunluluktur. Zamanların en kötüsünden zamanların en iyisini yaratmak ancak sosyalizmin zaferiyle mümkün olacaktır.

2. Sermayenin, emeğin kazanılmış haklarına ve işçi sınıfı mücadelesine yönelik saldırısı, kapitalizmin her döneminde kendisini göstermiş olan, onun doğasının kaçınılmaz bir sonucudur. Nitekim, 1970'lerin sonlarından itibaren ve sosyalist sistemin çözülüşünü

takiben hızlanarak sürdürülen politikalarla işçi sınıfının tarihsel kazanımları gasp edilmiş; emekçiler ağır sömürü koşulları ve gerici ideolojilerle kuşatılmıştır. Her türlü kamusal hak ve hizmet özelleştirmeler yoluyla piyasaya devredilmiş, siyaset ve devlet neredeyse bütünüyle sermaye sınıfının ve iktidar elitlerinin erişebildiği bir alana dönüştürülmüştür. Bugün içinde bulunduğumuz dönemde “karşı-devrimci” niteliğini hak eden olgu ve süreçler, bu politikaların sadece basit bir uzantısı değil; 2008 küresel krizinin ardından ortaya çıkan ve kapitalist düzenin meşruiyet üretmekte daha da zorlandığını işaret eden yapısal tıkanıklığa verilen siyasal-ideolojik bir yanittir. Kriz, neoliberal birikim rejiminin sürekliliğini sağlayan ekonomik ve siyasal dengeleri sarsmış; durgunluk, belirsizlik ve kitlesel yoksullaşma koşullarını derinleştirmiştir. Emperyalist merkezler arasındaki rekabetin keskinleşmesiyle birlikte sermaye düzeni hem yeniden üretim süreçlerinde hem de toplumsal tepkileri soğurma kapasitesinde derin bir tıkanma sürecine girmiştir. Bu koşullar altında, sistemin istikrarını tehdit eden toplumsal tepkileri bastırmak, emekçi sınıfların birikmiş öfkelerini denetim altına almak ve krizin faturasını halka yıkmak için dünya emekçilerinin son 200 yılda mücadelelerle kazandığı mevzileri bir bir ortadan kaldırmayı hedefleyen bir topyekun savaş başlatılmıştır.

3. Bu kapsamlı saldırı, esas olarak, 2010 sonrasında dünyanın dört bir yanında kapitalizm dışı bir arayışı dile getiren halk hareketlerini batırmaya ve sermaye düzenine yönelik açık ya da örtük tüm tehditleri bertaraf etmeye yöneliktir. Bahsedilen süreçte Tunus’tan Mısır’a, Wall Street’i İşgal Et eylemlerinden Gezi Direnişi’ne, Latin Amerika’daki öğrenci hareketlerine kadar uzanan direniş dalgası, sermaye düzeni açısından yalnızca siyasal bir tehdit değil, aynı zamanda alternatif bir toplumsallığın filizlenme ihtimali olarak görülmüştür. Bu nedenle yalnızca bu hareketleri bastırmayı değil, bu hareketlerin örgütlenebilmek, kamusal bir varlık kazanabilmek ve kendi siyasal-toplumsal temsil pratiklerini sergileyebilmek için kullanabileceği tüm toplumsal, kurumsal ve ideolojik zeminleri ortadan kaldırmayı hedefleyen bir imha stratejisine dönüşmüştür. Bu amaçla kamusal alanlar sistemli biçimde daraltılmakta, dayanışma ve kolektif varoluş

biçimleri itibarsızlaştırılmakta, insanları birbirine bağlayan her tür değer ağı çözülmeye çalışılmaktadır ve bu doğrultuda azımsanmayacak bir mesafe de kat edilmiştir. Bu nitelikleri gereği karşı-devrimci olarak tanımlanması gereken saldırının özgün niteliği, tam da şu üçlü bileşimde kristalleşmektedir: Sermaye düzeni, kriz koşullarına rağmen vahşi birikim süreçlerini sürdürme kararlılığını korumakta; aynı anda, halkların direniş potansiyelini kökten kurutacak ideolojik ve kurumsal bir tahribat yaratmakta; ve kendi yarattığı hoşnutsuzluğu milliyetçi, şoven, göçmen-karşıtı ve dinci-faşist ideolojilerle araçsallaştırarak halkın bağımsız bir direniş hareketinde birleşmesini engellemektedir. Bu üçlü birleşim, bahsedilen karşı-devrimci sürecin özünü oluşturmaktadır.

4. O halde, tüm dünyada yoğunlaşarak süren sermayenin bu karşı-devrimci saldırısı, yalnızca emeğin daha yoğun bir biçimde sömürülmesi ya da doğanın daha fütursuzca talan edilmesi ile sınırlı değildir. Aynı zamanda emekçilerin bir siyasal özne olarak sömürü ve talana direnmesini mümkün kılan tüm kurumsal araçlara, toplumsal kazanımlara ve ideolojik zeminlere yönelik sistemli ve köktenci bir saldırıyı da içermektedir. Otoriter, dışlayıcı ve itaate dayalı bir siyasal-toplumsal yapı inşa etmeyi hedefleyen bu saldırı emekçilerin siyasal ve toplumsal mücadeleleriyle kazanılmış ve evrensel normlar olarak benimsenmiş demokratik hak ve ilkeleri, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik gibi değerleri, eşit haklara sahip yurttaşlar toplumu fikrini, bunların somutlaştığı kurumsal ve hukuksal zeminleri adım adım tahrip etmektedir. Bu açıdan günümüzde baskın bir karakter kazanan karşı-devrimci saldırı sadece işçi hareketine ya da devrim olasılığına karşı değil eşit yurttaşlık, sosyal haklar, hukukun üstünlüğü, kamuculuk ve laiklik gibi değerlere de yönelmekte; işçi, göçmen, kadın ve LGBTİ+ düşmanlığının, ırkçılık, ayrımcılık ve cinsiyetçiliğin sistematik biçimde üretilmesiyle güçlendirilmektedir. Bu anlamda, emekçilerin hem tarihsel kazanımlarına hem de kolektif bir mücadele içinde yan yana gelerek özneleşme kapasitesine yönelen ağır bir saldırı söz konusudur.

5. Kapitalizm, bu karşı-devrimci saldırısını sadece hükümet politikaları aracılığıyla uygulamamakta, aynı zamanda toplum içinde gerici,

ırkçı, cinsiyetçi, ayrımcı ve otoriter ideolojileri hakim hale getirmeye çalışmaktadır. Giderek dünya çapında bir karşı-devrim partisi gibi hareket eden bu iktidarlar tüm emekçilere, gençlere, kadınlara, LGBTİ+'lara, ezilen halklara, kısacası dünyanın tüm mağdurlarına karşı açık düşmanlık üreten politikalara ve söylemlere başvurmaktadır. Düzenin merkez siyaset akımlarının işlevsizleşmesi ve halkın çıkarlarını temsil eden politikalar üretmemesi sonucunda faşizan/gerici akımlar ve iktidarlar güçlenmekte, acil sorunlarına çözüm arayan kitleleri yozlaşmış retoriklerle istismar ederek kendi sahalarına çekmektedir. Sonuç olarak ezilenlerin ortak mücadeleleriyle siyasal ve toplumsal hayattan kovulmuş ırkçı, faşist ve gerici fikir ve pratikler şimdi sermaye düzeni tarafından yeniden dolaşıma sokulmakta; bu fikirler aracılığıyla hem mevcut düzene yönelik hoşnutsuzluklar manipüle edilmekte hem de otoriter rejimlere meşruiyet kazandırılmaktadır. Yoksulluk, güvencesizlik ve yerinden edilme duyguları içindeki geniş toplumsal kesimler göçmen düşmanlığı, cinsiyetçilik ve milliyetçilik gibi söylemlerle karşı-devrimci saldırının taban gücü olmaya itilmektedir. Ancak sermayenin başlattığı bu karşı-devrimci saldırıya rağmen, kapitalizmin yaşadığı krizin aşılması söylemek mümkün değildir. Kapitalizm, elindeki tüm imkanları kullanmasına rağmen halkların kendi kazanımlarına sahip çıkma iradesini yok edememiş, ayrıca meşruiyet sağlamak için başvurduğu ideolojik söylemler ağır sömürü ve yoksullaştırma gibi somut ve çarpıcı sosyal deneyimler karşısında uzun süreli rıza sağlayamamıştır.

6. Kapitalizmin 2008 küresel kriziyle birlikte derinleşen yapısal bunalımı, yalnızca üretim süreçlerini değil toplumsal yaşamın yeniden üretimini de derinden etkilemektedir. Eğitimin, sağlığın, bakım hizmetlerinin ve sosyal yardım uygulamalarının piyasalaştırılmasıyla yeniden üretimin yükü bireylerin ve hanelerin sırtına, esas olarak da kadınların omuzlarına yıkılmıştır. Böylece kadınlar hem yoksullaşmış hem güvencesizleşmiş hem de ataerkil baskılarla birleşen çok yönlü bir tahakküm mekanizması karşısında savunmasızlaştırılmıştır. Ancak bu süreçte kadınlar yalnızca ilk mağdurlar olmamış, aynı zamanda en erken ve en radikal muhalefet gücü olarak öne çıkmış; Arjantin'den Polonya'ya, Türkiye'den Şili'ye, İrlanda'dan İtalya'ya uza-

nan yaygın bir direniş hattı örülmüştür. Kapitalizmin toplumsal yeniden üretim krizine karşı yükselen eşitlik, özgürlük ve sosyal adalet mücadeleleri, kadın hareketlerinin öncülüğünde günümüzde sınıf mücadelelerinin en dinamik bileşenlerinden biri haline gelmiştir.

7. İçinden geçtiğimiz açık saldırı uğrağında kapitalizm sadece emeği sömürmekle kalmayıp doğayı da alabildiğine yağmalamakta, yarattığı ekolojik yıkımla geleceğe dair refah, bolluk ve huzur içinde yaşama umudunu tarumar etmektedir. Kamusal hizmetlerin tasfiye edilmesiyle doğal ya da ekolojik yıkımın tetiklediği afetler felakete dönüşmekte, kendisini savunmasız ve yalnız hisseden kitlelerin korunma ihtiyacını istismar eden hareketler ise güçlenmekte ve böylece otoriter eğilimler meşruiyet kazanmaktadır. Dolayısıyla emeğin basılanması ve doğanın talanı, karşı-devrimci yöntemlerle görünmez kılınmaya, bunların yarattığı rahatsızlık mevcut düzen için bir tehlike olmaktan çıkarılmaya çalışılmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen dünyada ve Türkiye'de insanların en temel barınma, güvenli gıda, temiz hava ve su ihtiyacını bile karşılayamaz hale gelen kapitalizme karşı halkların biriken öfkesi ve artan radikalleşme eğilimi içinden geçtiğimiz süreçte güçlü bir umut kaynağıdır. Bu umudun siyasallaştırılması ve örgütlü mücadele zemininde birleştirilip süreklileştirilmesi gerekmektedir.

8. Faşizan ve gerici iktidarların en önemli sonuçlarından biri, devlet aygıtının salt halka karşı baskı ve şiddet işlevlerine daralmasıdır. Zaten tarihsel olarak sınırlı, biçimsel ve eşitsizliklerle malul bir nitelik taşıyan burjuva-liberal devlet ve demokrasi modeli dahi, bu süreçte hızla gerilemektedir. Ancak bu gerileme, kapitalist devletin yerini başka bir devlet türünün aldığı, devletin sınıfsal niteliğini yitirdiği ya da sermayenin devlet üzerindeki belirleyiciliğini kaybettiği anlamına gelmemektedir. Tam tersine, kapitalist devletin kendisi, kriz koşullarında sermayenin yeniden üretimini güvence altına almak üzere derin bir biçimsel ve işlevsel dönüşüm geçirmektedir. Bu dönüşüm, klasik burjuva-liberal biçiminden otoriter, keyfi ve cezalandırıcı bir devlet biçimine doğru evrilmeyi ifade etmektedir. Devlet ile yurttaş arasındaki en temel ilişkiler –hak, temsil, kamusal katılım– çözülmekte; yurttaşın siyasal özne olarak varlığı yerini sadakat, itaat ve

kimlik temelli aidiyet ilişkilerine bırakmaktadır. Kamusal alanı, yani halkın ortak yararını temsil eden tüm kurumsal ve toplumsal mekanizmalar adım adım tasfiye edilmekte; devletin meşruiyet dayanakları ortadan kalkarken, zor aygıtı toplumsal yeniden üretimin asli aracı haline gelmektedir. Bu haliyle, devletin dönüşümü artık yalnızca siyasal bir biçim değişimi değil, sermaye egemenliğinin kriz koşullarında kendini yeniden tesis etme biçimidir. Dolayısıyla iktisadi, siyasal ve ideolojik mücadelenin günümüzdeki en yakıcı gündemlerinden biri, devletin bu dönüşümüne karşı emekçilerin kamusal, demokratik ve toplumsal alanları yeniden kurma mücadelesi haline gelmiştir.

9. Neoliberal dönemde sosyal devletin kurumsal mirası, kamu hizmetlerinin ve stratejik endüstrilerin özelleştirilmesi, kurum ve sermaye vergilerinin düşürülmesi, sendikal hakların ve iş güvencesinin sistematik biçimde tahribi yoluyla tasfiye edilmiştir. Bu süreç, ulusal ölçeklerde otoriter yönetim biçimleriyle desteklenerek istikrarlı bir biçimde sürdürülmüş, fakat aynı dönemde uluslararası düzeyde yürütülen neoliberal küreselleşme projesi giderek derin bir tıkanma sürecine girmiştir. COVID-19 pandemisinin yol açtığı tedarik zinciri krizleri, Rusya-Ukrayna savaşıyla belirginleşen enerji arzı sorunları, tahıl koridorunun işlevsizleşmesiyle büyüyen gıda güvenliği riski, İsrail'in Filistin'de yürüttüğü soykırım ve İran'ı hedef alan bölgesel baskılarla olduğu gibi Suriye'deki gerici rejimin Alevileri hedef alan ve soykırıma varan katliamlarla da yeniden su yüzüne çıkan çatışma iklimi, aynı zamanda süreklileşen göç krizleriyle birleşerek, piyasanın "kendi kendini düzenleyebileceği" yönündeki neoliberal dogmanın çöküşünü açığa çıkarmıştır. Bütün bu gelişmeler, devlet müdahalesinden azade bırakılmış uluslararası piyasaların, sermaye açısından bile ne denli kırılğan ve sürdürülemez bir düzen yarattığını gözler önüne sermektedir.

10. Aynı dönemde Çin, yalnızca Batı'nın üretim üssü olmakla kalmamış, özellikle yüksek teknoloji alanında büyük bir atılım yaparak küresel rekabette öne çıkmıştır. Bu yükseliş, tek kutuplu dünya düzeni fikrini zayıflatmış ve Batı'da neoliberal küreselleşmenin gidişatına dair ciddi soru işaretleri doğurmuştur. 2008 krizinden sonra

uygulanan devlet destekli yatırımlar ve kamu harcamaları, Çin'in bu yeni rolüne karşılık vermekte yetersiz kalmıştır. Bu tablo karşısında, özellikle ABD'de ikinci Trump dönemiyle belirginleşen korumacı politika değişimi, Çin'in küresel ticaretteki ağırlığını sınırlandırmaya yönelik yeni bir yaklaşımı beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm, yalnızca yeni bir dış ticaret stratejisi değil, aynı zamanda küresel serbest ticaret sisteminin kırılma eğilimini de gözler önüne sermiştir. Bugün “küreselleşme” söyleminin yerini giderek “stratejik özerklik” ve “tedarik zinciri egemenliği” gibi kavramlar almaktadır. Malların, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımı yeniden sınırlar ve tarifelerle kısıtlanmakta; serbest piyasa ilkeleri ise ulusal güvenlik gerekçesiyle geri çekilmektedir. Bu korumacı ve güvenlikçi yaklaşım, yalnızca ekonomiyle sınırlı kalmayıp Batı'nın iç siyasetinde de ciddi kırılmalara neden olmuştur. Filistin yanlısı protestoların bastırılması ya da Türkiye'deki otoriterleşmeye sessiz kalınması gibi örneklerde görüldüğü üzere, Batı ülkeleri artık liberal dönemin asgari demokratik değerlerini geri plana atmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin göç akışlarını kontrol eden küresel bir merkez olarak üstlendiği rol sayesinde, Batı, kendi ilan ettiği “temel değerleri” yeni güvenlikçi yaklaşımlar doğrultusunda kolayca görmezden gelebilmektedir.

11. ABD liderliğindeki emperyalist-kapitalist sistemin önceliği, ticaret yolları üzerinde tam denetim, Çin'in dizginlenmesi, gümrük duvarlarının gerektiğinde yükseltilmesi, dolarizasyonu tehdit eden girişimlerin önlenmesi, tüm bu hedeflere engel teşkil edebilecek siyaset ve devlet yapılarının tasfiyesi veya etkisizleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu emperyalist politikaların, yeniden yoğunlaştığı bölge Ortadoğu'dur. ABD'nin ve AB'nin buradaki temel hedefi, Çin'in küresel meta zincirlerindeki gücünü kırarken, Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan ticaret yolları açısından kritik bölge olan Ortadoğu'nun kontrol altına alınmasıdır. Çin'in “Kuşak ve Yol” ticaret hatları projesine karşı, ABD'nin Hindistan-Ortadoğu-Avrupa ekonomik koridoru hamlesi doğrultusunda, ABD ve AB, bölgede tereddütsüz biçimde kendi yanında savaşacak aktörler istemekte ve bu amaçla devlet inşası da dahil çok boyutlu girişimlerde bulunmaktadır. Bu doğrultuda, İran'ın bölgedeki gücünün kırılması, İsrail'in

güvenliğinin ve bölgesel hegemonyasının güçlendirilmesi, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin düzenleyici rollerinin artırılması, Türkiye'nin politik, askeri ve iktisadi mekanizmalarla yeniden ve tartışmasız biçimde bölgedeki ABD ittifakının bir parçası olması beklenmektedir.

12. İsrail'in öncülüğünde yürütülen bölgesel strateji, önce Gazze'de uygulanan soykırımla Hamas'ın etkisiz hale getirilmesini, ardından Lübnan'da Hizbullah'a yönelik operasyonlar ve bu süreçlerin yarattığı uygun ortamla Suriye'de Esad rejiminin HTŞ tarafından devrilmesini hedeflemiştir. Haziran 2025'te patlak veren İran-İsrail çatışması ise, İran'ın bölgedeki gücünü zayıflatmayı ve ülkede bir iktidar değişikliğini tetiklemeyi amaçlamıştır. Önümüzdeki dönemde Yemen'de Husilerin etkisizleştirilmesi ve Irak siyasetine yönelik müdahalelerin de bu İran karşıtı bölgesel güç mücadelesinin devamı olması beklenmektedir. Emperyalist merkezlerin bölgeyi yeniden dizayn etme girişimleri, askeri gücün doğrudan veya vekalet güçleri eliyle kullanılmasını zorunlu kılmakta, bu da bölge halklarını savaş, sefalet, soykırım ihtimaline mahkum etmektedir. İsrail'in Gazze'ye dönük soykırımcı saldırganlığını da krizin ve askeri çatışmaların bir norm haline geldiği bu uluslararası bağlam içerisinde düşünmek gereklidir. Gazze'deki soykırım uluslararası planda muazzam bir kutuplaşmaya yol açmaktadır ve geniş kitleleri radikalleştirerek barış mücadelesini anti-emperyalist bir içerikle siyasallaştırmakta güçlü bir katalizör işlevi görmektedir. Filistin bugün emperyalist sistemdeki bunalımın kritik düğüm noktalarından biri haline gelmiştir ve bu düğümün nasıl çözüleceği, uluslararası sistemin uzun erimli kaderini belirleyecektir.

13. Küresel düzenin derinleşen dengesizlikleri ve bölgesel çatışmaların şiddetlenmesi, militarizasyonu ve yayılcı girişimleri teşvik eden bir zemin yaratmaktadır. Emperyalist düzenin bağımlı ülkelerinin bir bölümü, bu dengesizlik ortamını kendi alt-emperyal çıkarlarını tahkim etmenin bir fırsatı olarak değerlendirmektedir. 21. yüzyılın başlarından itibaren ABD'nin küresel kapitalist sistem içindeki hegemonik konumu belirgin biçimde gerilemiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından aceleyle ilan edilen "tek kutuplu dün-

ya” ve “tarihin sonu” tezleri, Çin’in ekonomik yükselişi ve Rusya’nın yeniden küresel bir aktör olarak sahneye çıkışıyla hızla çökmüştür. Bu süreçte ABD, ekonomik ve ideolojik üstünlüğünü yitirdikçe, hegemonyasını askeri zora, bölgesel istikrarsızlıklara ve vekalet savaşlarına dayandırmaya yönelmiştir. Bu eğilim yalnızca ABD’ye özgü değildir; giderek sistemsel bir norm halini almaktadır. Günümüzde zor kullanımının ön plana çıktığı, yeni iktisadi ve ticari korumacı önlemlerin devreye sokulduğu, çok kutuplu bloklaşmanın ivme kazandığı, askeri harcamaların küresel ölçekte rekor düzeylere ulaştığı bir dönem yaşanmaktadır. Sermaye birikimi giderek daha fazla askeri-sanayi kompleksine, güvenlik endüstrisine ve jeopolitik rekabetin ekonomik araçlarına bağlanmaktadır. Kapitalist-empyralist dünya sistemi, bu koşullar altında yeni bir yeniden yapılanmanın eşiğine yaklaşmış durumdadır. Ancak bu yeniden yapılanma, istikrarlı bir küresel düzenin kurulmasına değil, krizin askeri yollarla yönetildiği, faşizan eğilimlerin uluslararası meşruiyet kazandığı bir “ara rejim” dönemine işaret etmektedir.

14. Türkiye, sermayenin karşı-devrime saldırısının dünyada en yıkıcı ve saldırgan biçimlerde hayata geçirildiği ülkelerin başında gelmektedir. Uluslararası sistemdeki hegemonya boşlukları, Türkiye gibi devletlere “alt-empyral” bir güç olma yönünde alan açmış; Saray Rejimi de Türkiye kapitalizminin yapısal krizlerine çareyi, Ortadoğu ve Afrika’ya yönelik askeri-ticari yayılmacılıkta aramıştır. Ekim 2024’te İsrail’in öncülüğünde başlayan ve bölgeyi yeniden şekillendiren savaş süreci, bu alt-empyral hevesleri daha da kamçulamış ve ülkeyi geri dönülmesi güç bir çatışma bataklığının eşiğine getirmiştir. Alt-empyralist yönelimlerin kamçılacağı yayılma siyaseti, toplum içindeki mezhep, etnik ve siyasi gerilimleri bilinçli olarak körüklemekte; şovenizm ve düşmanlık söylemleri barış içinde bir arada yaşama iradesini zayıflatmaktadır. Bölgedeki istikrarsızlığın tetiklediği göç dalgaları ise, içeride ırkçı ve göçmen karşıtı söylemlerin yükselmesine zemin hazırlayarak insani krizleri daha da derinleştirmektedir. Tüm bunların üzerine, «dış tehdit» gerekçesiyle içerideki otoriterleşme ve baskı rejimi meşrulaştırılmakta; ifade özgürlüğü, muhalefet etme hakkı ve sendikal haklar daha fazla baskı altına alınmaktadır. Bu nedenle,

Saray Rejimi'nin, hayata geçirilip geçirilemeyeceği belirsiz olan bu alt-emperyal heveslerinin peşinde ülkemizi sürüklediği maceracı politikalara karşı çıkmak, yalnızca bir dış politika tercihi değil, emekçi sınıfların geçiminden, demokratik haklarından ve nihayetinde barış içinde yaşama hakkından yana tavır almanın gereğidir.

15. Söz konusu dış politikanın yurt içinde ve dışında baskın hale getirilmeye çalışılan ideolojik dayanağı, yeniden biçimlendirilen Osmanlıcı ve İslamcı-milliyetçi bir milli kimlik inşasıdır. Medya, eğitim ve Diyanet gibi temel ideolojik araçlar kullanılarak, laiklik ve ilerici karşıtı, yoğun İslami motifler taşıyan bir milliyetçilik pompalanmaktadır. Türkiye sermayesinin kâr odaklı yayılmacı ve saldırgan dış politikasına, Osmanlı'nın geçmişinden alınan, ekseriyetle gerçek dışı referanslarla meşruiyet kazandırma hedefi güdülmektedir. Bu ideolojik strateji, bir yandan dünya çapındaki karşı-devrimci dalganın hedef aldığı yurttaşlık kavramını aşındırarak gerici tahakkümü güçlendirmekte; diğer yandan ise emekçilerin derin bir sömürü ve bölüşüm kriziyle mücadele ettiği koşullarda elde edilemeyen rızayı ve toplumsal onayı yaratmayı hedeflemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

16. Türkiye, dünya çapındaki karşı-devrimci süreci hem küresel özellikleriyle hem de kendine özgü yanlarıyla yaşamaktadır. 12 Eylül askeri darbesiyle başlayan, 2002 sonrasında Saray Rejimi eliyle sürdürülen bu saldırı süreci bugün rejimin köklü biçimde dönüşümünü ifade eden bir eşiğe gelmiştir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bu saldırı bir yandan emeğin vahşice sömürsünü ve yoksullaştırılmasını içerirken aynı zamanda, emekçilerin tarihsel mücadeleleriyle kazanılmış demokrasi, adalet, yurttaşlık gibi zeminlere, eşit yurttaşlar toplumu fikrine, emekçilerin tüm kurumsal ve hukuksal kazanımlarına yönelmiştir. Türkiye’de çeyrek yüzyıldır iktidarda olan partinin İslamcı-milliyetçi politik-ideolojik çizgisi nedeniyle, dünya çapındaki karşı-devrimci saldırı Türkiye özgül bağlamında 100 yıllık Cumhuriyet tarihi içindeki ilerici kazanımlara, cumhuriyet fikri ve ideallerine açılan bir savaş biçimini de almaktadır.

17. İçinden geçtiğimiz günler karşı-devrimci saldırının en ciddi eşiklerinden birini oluşturmaktadır. Saray Rejimi’nin önce 2013’teki Gezi Direnişi’ne karşı topyekûn bir saldırıya girişmesi, ardından 2015’te seçimi kaybetmesi üzerine iktidarı elde tutmak için ülkeyi bir iç savaşa ve fiili OHAL rejimine sürüklemesi, 2016’daki darbe girişimi sonrasında ilan edilen OHAL ile sadece Güleciler gibi geçmiş ortaklarını değil kendisine her daim direnen solcu ve muhalif kesimleri kökten tasfiyeye yönelmesi karşı-devrimci saldırının neofaşist özellikleri güçlü yeni bir rejim ve devlet inşasına yöneldiği dönemin ana uğraklarını oluşturur. Nihayet, Saray Rejimi’nin 19 Mart 2025 sürecinde başlattığı ve ana muhalefetin belediyeleri ile cumhurbaşkanı adayına yönelen hukuksuz operasyonlar bu karşı-devrimci saldırıların son büyük uğrağı olarak görülmeli ve yalnızca önümüzdeki seçi-

me dair bir rekabet savaşına indirgenmemelidir. Türkiye hile ve zor yoluyla inşa edilen rejimin kalıcılaştırılmasına doğru ilerlemektedir ve bu nedenle içinde bulunduğumuz eşik hali son derece kritiktir. Bu eşiği başarılı biçimde aşması halinde, Saray Rejimi hem daha da kökleşmiş olacak hem de Türkiye’de siyasetin ve toplumsal mücadelenin alanını güçlü biçimde kapatacaktır. Bu, emekçilerin hakları ve çıkarları için mücadelelerini, sömürüye ve baskıya karşı direnişlerini ağır bir kayba uğratacağı gibi Cumhuriyet’in varlığı ve cumhuriyet fikrinin topraklarımızdaki meşruiyeti açısından ciddi bir tahribat yaratacaktır.

18. Bu karşı-devrimci saldırının Türkiye bağlamındaki en önemli zayıflığı, yeni rejim inşası için ileri sürülen siyasal ve ideolojik söylemlerin ülkede yaşanan şiddetli sömürü ve bölüşüm şoku karşısında istenilen düzeyde etkili olamamasıdır. Ayrıca, ülkemizde çok geniş toplum kesimlerinin eşit yurttaşlık, sosyal adalet, kamuculuk ve laiklik gibi değerlere olan bağlılığı karşı-devrimci saldırılara rağmen güçlü biçimde sürmektedir. Bu direncin yakın tarihimizdeki en güçlü iki örneği 2013 Gezi Direnişi ve 19 Mart 2025 Hareketi’dir. Her iki uğrakta da milyonlarca yurttaşımız en temel haklarına olduğu kadar ülkemizin ilerici değerlerine, kamusal kazanımlarına, eşitlik ve özgürlük ideallerine, eşit yurttaşlık ve birlikte yaşama iradesine sahip çıktığını göstermiştir. Bu örnekler, milyonlarca emekçinin baskı ve zorbalıkla ülkeyi dönüştürme iradesinden vazgeçmeye zorlandığı bir dönemde, eşit, özgür, adil, emeğin ve insan haysiyetinin dokunulmaz olduğu bir ortak yurt özleminin ve mücadelesinin sönmediğini, aksine toplumda çok güçlü bir şekilde var olduğunu ortaya koymuştur. Bugün “Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm” iddiasının üzerine yerleşeceği en önemli zeminlerden biri de burasıdır.

19. Karşı-devrimci saldırının neofaşizan özellikleriyle güçlü yeni bir rejim ve devlet inşasına soyunduğu son süreçte Türkiye’de devlet aygıtı tümüyle kişiselleştirilmiş ve parsellenmiştir. Yürütme ve yargı Saray’ın emri altına alınmış, yasama giderek işlevsizleştirilmiş, topluma ve devlete dair kararlar iktidarın yüksek katlarındaki bir avuç insanın keyfine bırakılmıştır. Aynı zamanda devlet ve onun kamusal gücünün organları çeşitli tarikatlar, mafya yapılanmaları, ihale şebekeleri

ve bürokratik-siyasi güç ağları arasında parsellenmiştir. Kapitalist devletin dönüşümü ile paralellikler içeren bu süreçte birlikte, Türkiye'de şiddetli bir devlet ve kamusalılık krizi yaşanmaktadır. Böylesi bir devlet düzeninde herhangi bir kuralın ya da yasanın uygulanmasının imkansızlaşması, devletin toplum karşısında tümüyle öngörülemez hale gelmesi bu krizin bir ayağıdır. Devlet krizinin diğer ayağı ise devletin topluma sunmakla yükümlü bulunduğu kamusal hizmetlerin, kadın cinayetlerinden orman yangınlarına kadar her başlıkta yurttaşlara koruyucu bir çerçeve sunacak kurum ve politikaların, devlet ile yurttaş arasındaki hukukla bağlanmış geleneksel ilişkisinin yok edilmesidir. Devletin, kamuyla, halkla ilişkisi iyice kopmuş ve küçük bir çıkar zümresinin çıkarlarının çıplak ve doğrudan savunucusu haline gelmiştir.

20. Neoliberalizmin emek rejimi açısından temel yönelimleri olan kuralsızlaştırma, esnekleştirme ve güvencesizleştirme politikalarına ek olarak Saray Rejimi'nin otoriter karakteri çalışma yaşamında kendisini sendikal örgütlenmenin önüne çıkarılan yasal ve fiili engeller, toplu pazarlık koşullarının zorlaştırılması, grev yasakları ve kitlesel işten çıkarmalar ile göstermektedir. Bununla birlikte dijitalleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin emeğin denetiminde daha yoğun şekilde kullanılmak istenmesi, uzaktan çalışma ile mekân ve zaman bakımından emek sürecinde olumsuz anlamda kimi radikal değişikliklerin yaşanması, olağanüstü durumlara hazırlık adı altında hapisane düzenini hatırlatan kapalı devre çalışma sistemlerinin tartışılması, işçi sınıfı açısından tarihsel bir kazanım olan hafta tatilinin hedefe konulması, sosyal harcamaların azaltılması gibi gelişmeler işçi sınıfının aleyhine kapsamlı müdahalelerin yolda olduğunun işaretleridir.

21. Emekçi sınıflar açısından bir diğer kritik başlık borçlandırmadır. Borçlandırma, emeğin denetimini derinleştirmek amacıyla sermaye tarafından iktisadi bir mekanizma olarak da kullanılmakta ve bir ideolojik ehlileştirme işlevi de görerek işçi sınıfının yalnızca bugününü değil yarını da ipotek altına almayı hedeflemektedir. Yüksek enflasyon karşısında ücretlerin reel olarak gerilemesi, kamusal hizmetlerin kapsamının daraltılması, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçların

karşılanmasının giderek zorlaşması ve aşırı finansallaştırma sonucunda toplumun borçluluk düzeyi rekor seviyelere erişmiştir. Bireysel borçlanmanın artması emekçi sınıflar tarafından üretilen değer önemli kısmının faiz geliri olarak bankalar aracılığıyla patronların cebine akmasına neden olmaktadır. Doğrudan servet transferi işlevinin yanında borçlandırma, emeğin denetimini derinleştirmek amacıyla sermaye tarafından iktisadi bir mekanizma olarak da kullanılmakta ve isyan potansiyeli açısından bir tür ideolojik ehlileştirme işlevi gö- rerek işçi sınıfının yalnızca bugününü değil yarınını da ipotek altına almayı hedeflemektedir. Aynı zamanda sosyal ilişkileri zedeleyici ve toplumsal bunalımı derinleştirici etkileri nedeniyle borçlandırma gi- derek önemli bir toplumsal sorun haline gelmektedir.

22. Türkiye işçi sınıfının mücadele kapasitesi yüksek olmasına rağmen mücadele pratiği gözle görülür bir gerileme içindedir. Söz konu- su gerileme esas itibarıyla işçi sınıfına karşı sistematik ve çok yönlü saldırının giderek şiddetlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer önemli gerekçe ise Türkiye işçi sınıfının değişen kompozisyonunu ve eğilimlerini tüm yönleriyle kavrayabilecek ve buradan hareketle sürece işçi sınıfı lehine müdahalelerde bulunabilecek güçlü örgütsel odakların yaratılamamış olmasıdır. Saray Rejimi tarafından yürü- tülen saldırgan politikaların bugün geldiği noktada ise Türkiye işçi sınıfının sahip olduğu sınırlı haklar ve tutabildiği mevziler topyekûn tasfiye edilme riskiyle karşı karşıyadır. Bu tabloda işçi sınıfının kentli kesimleri gösterdiği politik duyarlılık ile sosyalizm fikrinin buluşabi- leceği öncelikli topluluk olmayı sürdürmektedir. Son olarak 19 Mart sürecinde görüldüğü üzere bu duyarlılık karşı-devrimci saldırılar karşısında hızla kitlesel bir mobilizasyona da dönüşebilmektedir. Bu- nunla birlikte işçi sınıfının geleneksel kesimlerine kıyasla mücadele birikiminin ve araçlarının yetersizliği, işyeri veya sektör temelli ör- gütlenme deneyiminin kısıtlılığı, sosyalizmin bu kesimler nezdin- deki ideolojik hegemonyasının zayıflığı gibi nedenler Saray Rejimi karşısındaki muhalefetin en dinamik kesimi olan kentli emekçilerin potansiyelinin açığa çıkmasını zorlaştırmaktadır. Kentli emekçilerin mevcut politizasyonunu ve mobilizasyonunu daha ileriye taşıyacak, mücadele sürekliliğini güvence altına alacak siyasal ve örgütsel ze- minlere ihtiyaç duyulmaktadır.

23. Geleceksizlik, güvencesizlik, işsizlik ve ucuz işçilik kıskacındaki gençler, Saray Rejimi'nin bilinçli politikaları sonucunda kamusal hizmetlerden ve olanaklardan hiç olmadığı kadar mahrum bırakılmıştır. Eğitim, barınma, beslenme, ulaşım gibi en temel ihtiyaçların piyasalaştırmaya kurban edilmesiyle gençlerin bu haklara erişimi her geçen gün daha da zorlaştırılmıştır. AKP iktidarı, 23 yılın sonunda gençlerin geçinemediği, KYK borçları altında ezildiği, kitap okuyamadığı, kültür-sanat etkinliklerine gidemediği, müzik, resim, dans gibi sanat dallarına yönelemediği, spor yapamadığı, kendini gerçekleştiremediği, geleceğe umutla değil kaygıyla baktığı bir ülke yaratmıştır. Ancak bu karanlık tablo karşısında gençlerin öfkesi büyümekte ve örgütlü itirazlara dönüşmektedir. 19 Mart sürecinde gençler, yalnızca kendi geleceklerinin değil, tüm toplumun özgürlük ve adalet mücadelesinin öncü güçlerinden olduklarını göstermiştir. Sermaye sınıfının ucuz işgücü ya da göçmen emekçi olmak dışında hiçbir hayal ve hayat sunmadığı milyonlarca genç son dönemde insanca bir yaşam talebiyle harekete geçmiştir. Sosyalizm düşüncesi ve mücadelesi bu ağır proleterleşme ve geleceksizleşme kıskacında hakkını arayan, sözünü duyurmak için sesini yükselten ve 19 Mart'ta olduğu gibi toplumsal muhalefete öncülük eden milyonlarca genç için gerçek bir adres olma potansiyeline sahiptir.

24. Saray Rejimi'nin özellikle son on yılı, kadınlar ve LGBTİ+'lara yönelik sistematik bir saldırı dönemi olarak tarihe geçmiştir. Müftü nikahının yasalaştırılması, 4+4+4 sistemiyle kız çocuklarının eğitimden koparılması, gündelik yaşamın dinselleştirilmesi, çocuk yaşta evliliklerin meşrulaştırılması, giyimden kamusal yaşama kadar kadınlara yönelik kısıtlamalar, kürtaj hakkının fiilen ortadan kaldırılması, "kutsal aile" ve annelik propagandasının resmi ideoloji haline getirilmesi, İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede çıkılması, 6284 sayılı kadını şiddetten koruyan yasanın ve nafaka hakkının hedef alınması, Medeni Kanun'a dönük saldırılar, boşanmanın zorlaştırılması, arabuluculuk ve manevi danışmanlık mekanizmaları, LGBTİ+'lara yönelik sistematik ayrımcılık ve yaşam haklarına dönük tehditler, rejimin kadın ve LGBTİ+ düşmanlığını, ataerkil karakterini açıkça gözler önüne sermektedir.

25. Artan yoksullukla doğrudan ilişkili olacak şekilde toplumsal yeniden üretim ve bakım politikalarında yaşanan tıkanmalar nedeniyle Saray Rejimi, kendi yarattığı çarpık düzenin sonuçlarını gizlemek adına “Aile Yılı” isimli bir program açıklamıştır. Önümüzdeki on yılı kapsayacak şekilde planladığını anlaşılan program esas olarak Saray Rejimi’nin LGBTİ+’lara karşı yürütmeyi hedeflediği sistematik ayrımcılık kampanyasının kılıfı niteliğindedir. LGBTİ+ yurttaşları aile yapısının antitezi olarak ilan etme amacı güden bu program varoluşu suç haline getirecek yasa taslakları, kamusal alandan sürgünü hedefleyen fiili uygulamaları ve doğrudan bakanlıklar eliyle nefret suçlarını tetikleyecek kimi girişimleri içermektedir. TİP, eşit yurttaşlık ilkesiyle tüm emekçi LGBTİ+’ların diğer yurttaşlar gibi yasalar önünde eşit görüldüğü ve statü kazandığı bir ufuk ileri sürer; parti ayrımcılığa karşı kanuni güvenceleri ve en önemlisi diğer her yurttaşın hakkı olan eşit eğitim, sağlık, barınma, aile kurma gibi hayatın en temel alanlarında ilerici politikaları savunacaktır.

26. AKP iktidarı hayalini kurduğu kültürel hegemonyayı kuramamış ancak sahip olduğu devlet olanaklarıyla gerici tahakküm alanını genişletmiş, iktidarın nimetlerinden beslenen ve iktidara kulluk eden “makbul sanatçısını” yaratmış, sansür, baskı ve yasakları olağanlaştırmış, mesnetsiz itham ve iddialara dayalı gözaltı ve tutuklamalarla sanatçılar ve kültür alanı emekçileri üzerinden topluma göz dağı vermiş, kültür ve sanat alanını kendisi için vazgeçilmez bir savaş alanı olarak gördüğünü açıkça ortaya koymuştur. Türkiye İşçi Partisi, sanatın toplumsal yaşamın doğal bir parçası olduğu özgür ve yaşanabilir dünyayı kurmak üzere, bugün yoğun saldırı altında dilsizleştirilmeye çalışılan tüm alan emekçileriyle kol kola yürümeli, Türkiye’nin ilerici kültür ve sanat birikimini güçlendirecek zemin ve yolları ivedilikle yaratmalı, ivmesi her gün artan baskılarda somutlanan 12 Eylül uzantısı piyasacı, sansürcü, biatçı kuşatmayı ne pahasına olursa olsun kıracak somut adımlar atmalıdır. Emekçilerinin ekmeğine, geleceğine göz diken, esnek çalışma hilesiyle toplum nezdinde sempatikleştirilmeye çalışılan sömürü düzeneğinden kültür alanı emekçilerinin yaşam hakkına kast eden derin güvencesizliğe, halkın sanat üretimine erişimini hayale çeviren derin yoksulluktan yoz içeriklerin halka

sanat adıyla dayatılmasına, sanat üretiminin toplumsallaşmasının önündeki engellerden kültür alanını emekçiye kapatan mekanizmaların her birine dair topyekûn mücadele temel önceliklerimiz arasında olmalıdır. Partimizin bu alana ilgisini ve duyarlılığını artırmak kadar, kültür ve sanat insanlarına ulaşmanın da yaratıcı yollarını bulmak, birleşik bir mücadeleyi hem örgütlemek hem de temsil etmek önemli bir görevdir.

27. Türkiye'de emekçilere yönelik saldırıların en şiddetli ve en sinsi biçimde yürütülen ayağı emekli yurttaşlarımızın haklarının gasp edilmesi, emeklilerin yoğun ve artan bir hızla yoksullaştırılması ve kamusal yaşamdan olduğu kadar kamusal hizmetlerden de sistematik olarak uzaklaştırılmasıdır. Maaş bağlama oranlarının düşürülmesi, ikramiye ve intibak hakkının gasp edilmesi, barınma ve sağlık hizmetlerine erişimin imkânsızlaşması milyonlarca emekliye geleceksizlik ve güvencesizlik kaskacına itmiştir. Geçinememe, borçluluk, beslenme ve ulaşım gibi en temel hakların gasp edilmesi emeklilerin yaşamını dayanılmaz hale getirmektedir. Din, dil, ırk, meslek ayrımı gözetmeksizin toplumun tüm alt gruplarını kesen emekliler bugün yalnızca maaş artışları için değil, aynı zamanda onurlu bir yaşam hakkı için mücadele etmekte ve örgütlenmektedir. Sendikalar, dernekler ve platformlar aracılığıyla verilen bu mücadele, işçiler, gençler ve kadınlarla birleştiğinde, Saray Rejimi'ne karşı örülen birleşik mücadelenin önemli bir cephesi haline gelecektir. Bu bakış açısıyla, emekli yurttaşlarımızın yürüttüğü mücadelenin örgütlenmesi, güçlenmesi ve giderek sosyalizm mücadelesinin aktif bir bileşeni haline getirilmesi görevi sosyalistlerin önünde durmaktadır.

28. Tarih boyunca iktidarın sistemli şiddetine uğrayan, ayrımcılık, katliam ve asimilasyon politikalarıyla yok edilmeye çalışılan Alevi toplumu, baskı ve şiddete karşı direnişini sürdürmektedir. Eğitimden inanç özgürlüğüne kadar geniş bir alana yayılan bu mücadelenin eşit yurttaşlık ilkesi ve çerçevesi içerisinde büyütülmesi son derece önemlidir. Ülkemizde yaşayan tüm yurttaşlarımız için olduğu gibi, Alevi yurttaşlarımızın haklarının kazanılması ve yasal güvence ile korunması, baskı ve şiddete karşı dayanışma ve ortak mücadele zeminlerinin güçlendirilmesi, Alevi toplumunun eşitlik ve özgürlük

mücadelesinin, yani sosyalizm hedefinin aktif bir bileşeni olarak görülmesi gerekir.

29. 2011 yılında başlayan Suriye Savaşı ve Avrupa Birliğiyle yapılan geri kabul anlaşması neticesinde, Türkiye adeta dünyanın göçmen barınma merkezine dönüşmüştür. Saray rejiminin gördüğü emperyal-kapitalist rüyalar, ülkeyi, deniz sınırlarında can pazarı kurulan; içeride de sermayenin sömürüsüne açık, büyük ölçüde kayıt dışı, güvencesiz ve neredeyse kölelik koşullarında çalışan göçmen işçiler toplama haline getirmiştir. Türkiye, dünyanın dört bir yanından göç almaktadır. Ancak bu yeni göçmen halklar, çoğu zaman birçok haktan mahrum kalarak, eğitim, sağlık ve barınma gibi çok temel haklara yalnızca geçici ve güvencesiz biçimde erişebilmektedir. Diğer taraftan hem ülkede hem dünyada yükselen neofaşizm, kendisine ilk hedef olarak göçmenleri seçmekte; bunun neticesinde ırkçı saldırılara ve linç kampanyalarına kapı aralanmaktadır. Bu tablo, göçmen kadınlar açısından daha da vahimleşmekte; çoklu bir ayrımcılık, cinsiyet eşitsizliği ve patriyarkal düzen baskısı altında ezilmektedirler. Bu sömürü ve ölüm düzenine karşı, uyuşma, rengine, diline, inancına bakmadan, işçi sınıfının birlik ve mücadele hattının yaratılması, ırkçı ve faşist saldırılara karşı sınıf dayanışmasının yükseltilmesi önemli bir görevdir.

30. Partimizin mücadelesi, ülke sınırlarından ibaret olmayan, enternasyonal bir perspektife sahiptir; yalnızca ülke içindeki değil, dünya genelindeki emek ve özgürlük mücadelelerinin de parçası olmayı hedeflemektedir. Kapitalizmin küresel yapısı, işçi sınıfının ve ezilen halkların uluslararası dayanışmasını zorunlu kılmaktadır. Dünyanın dört bir tarafında yaşayan Türkiyeli göçmenler bu mücadelenin ayrılmaz bir bileşenidir. Yurt dışı örgütümüz, ülkemizdeki mücadeleye destek olmakla birlikte bulunduğu ülkelerdeki mücadele deneyimlerinin ülkemize taşınması ve ortak bir mücadele ufkunun inşasında köprü işlevi görmektedir. Bu köprü görevi devrimci enternasyonalizmi somutlamak açısından stratejik bir öneme sahiptir.

31. Ülkemizde Kürt Sorununun çözümü yönünde atılan adımların her biri tarihsel önemdedir. Kürt Özgürlük Hareketi'nin silah bırakma kararı ile somutlanan son süreçte gündeme gelen barış imkânı ise

topraklarımız açısından derin bir özlem ve büyük bir şanstır. Türkiye'de on yıllardır, Türk ve Kürt halkları başta olmak üzere tüm halkların kardeşliğini, eşit yurttaşlık hakkını, Kürt halkının haklı taleplerini ve barış özlemini savunmaktan asla vazgeçmemiş olan sosyalist hareket, silahların susmasının, çatışma ortamının geride bırakılmasının ve bir barışın gündeme gelmesinin her zaman destekleyicisi olacaktır. Zira Partimiz, Türkiye coğrafyasında yaşayan tüm etnik kökenlerin, inanç topluluklarının ve kültürel kimliklerin eşit yurttaşlık temelinde özgürce var olmasını ve ortak mücadelede yer almasını savunur. Ülkemizde barışı tesis etmeye yönelik süreç, kamuoyuna karşı şeffaf, halkın ve toplumsal muhalefetin katkılarına açık bir biçimde TBMM zemininde sürdürülmeli ve hukuksal güvence altına alınmalıdır. İktidarın Kürt halkına karşı sergilediği siyasi ve fiziki şiddetin örnekleri olan kayyumlara, Kürt halkının temsilcileri olan seçilmişlerin ve siyasi tutsakların tutukluluk hallerine, toplumun tümüne yönelik hukuksuz baskı, şiddet ve cezalandırma politikalarına derhal son verilmeli; başta Barış Akademisyenleri olmak üzere Saray Rejimi'nin zorbalığına maruz bırakılmış tüm kesimlerin hakları iade edilmelidir. Barışa giden süreçte güven tesis edilebilmesi, barış ihtimalinin gerçeklik kazanabilmesi ve kalıcı hale gelebilmesi için kapsamlı ve sahici, hukuksal ve siyasal dayanaklarıyla da güvence altına alınmış bir demokratikleşmenin şart olduğu ise açıktır. Bununla birlikte Türkiye'de barışın ve demokrasinin tesisinin, başta bölge politikaları olmak üzere tüm dış politikamızın barış siyaseti ekseninde yürütülmesiyle mümkün olduğu da bir başka gerçektir. Türkiye içinde Kürt meselesinin eşit yurttaşlık ve demokratik haklar çerçevesinde çözümü, aynı zamanda sınırlarımızın ötesinde başka ülke sınırları içinde yaşayan Kürtlerle, onların siyasi iradeleriyle de dostane ve barışçıl ilişkileri gerektirmektedir. Bu çerçevede dış politikada ve sınırlarımız dışında askeri ve yayılcı bir çizginin değil, barışçıl, diplomatik ve siyasi bir çizginin benimsenmesi, yalnız ülkemizde değil bölgemizde de silahların susması, emperyalist güçlerin ve işbirlikçilerinin planlarının boşa düşmesi, olmazsa olmazdır.

32. Türkiye'de hem sömürü ve yoksullaşma girdabında hem de baskı ve hakaret altında yaşamak zorunda bırakılmanın doğurduğu öfkelerin, siyasal talepler biçiminde dile getirilmiş bir toplumsal müca-

deleye evrilmesi en acil ihtiyaçlardandır. Bugün Türkiye’de, rejimin aşırı baskıcı niteliği ve sermaye sınıfının birikim politikası tercihleri sonucunda başka koşullarda normal bulunabilecek en temel siyasal ve toplumsal talepler bile hızla radikalleşmekte ve sosyalizm hedefiyle bütünleşme imkanları sunmaktadır. Düzen muhalefeti ise, doğası gereği bu tablo karşısında alternatif üretmekten ve halka güven vermekten uzak bir tutum içerisinde. Türkiye’de temel taleplerin, gündelik özelemlerin, insani varoluşun vazgeçilmez ihtiyaçlarından olan haysiyet, adalet, güven gibi duyguların bu biçimde radikalleşmesine sosyalizm düşüncesi ile yanıt vermek şimdi her zamankinden daha mümkün ve gereklidir. En temel haklarından bile mahrum edilmeye çalışılan, emeğine ve haysiyetine dönük bir saldırı ile kuşatılmış bulunan Türkiye emekçileri, bir yandan düzen siyasetinin gerçekçi bir alternatif üretmekte zorlanması bir yandan da sosyalizm düşüncesinin gerçek bir seçenek haline gelememiş olması nedeniyle kendi temsilcisini ve sözcüsünü bulamamış durumdadır. Kapitalizmin vahşi sömürüsü altında köle gibi çalışmaya, Saray Rejimi’nin gerici ve faşizan idaresi altında parya gibi yaşamaya mahkum bırakılan emekçiler ağır bir yalnızlık ve çaresizlik hissiyle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu koşullar altında geniş kesimler siyasete dair umudunu ve beklentisini koruyamamakta, kendilerinin talep ve beklentilerinin yok sayılarak temsil edilmediğini hissetmektedirler. Günümüz koşullarında kendisinin temsil edilmediğini düşünen geniş kesimlerin temsilciliğini üstlenmek ve onları toplumsal mücadeleler alanının aktif özneleri olarak seferber etmek ihmal edilemeyecek bir görevdir.

33. Türkiye’de Saray Rejimi, emeğin aşırı sömürüsüne ve bölüşüm politikaları yoluyla emekçilerin yoksullaştırılmasına devam etmek durumundadır. Bu politikaların sonucunda ülke tarihinde ilk defa bir emekçi kuşağı kendisinden önceki kuşaktan daha yoksul hale gelmiştir. Bu politikalar hem Türkiye kapitalizminin küresel piyasalardaki rekabet gücünün zayıflığından kaynaklanan bir zorunluluktur hem de Türkiye sermaye sınıfının birikim sorununa yönelik bir çözümdür. Rejimin bu niteliği sınıfsal çatışmanın objektif temelini oluşturduğu gibi sınıf mücadelesinin biriktirdiği enerjinin giderek

büyüme zorunda olduğunu da gösterir. Saray Rejimi emekçiler üzerinde uyguladığı sömürü ve yoksullaştırmaya dayalı bu politikaları şiddetin giderek arttığı bir toplumsal denetim ile tamamlamaktadır. Ülkenin, iktidar çevresinde kümelenmiş ve onun imkanlarıyla beslenen bir grup ayrıcalıklı azınlık tarafından sömürülmesine ek olarak Türkiye halkı baskı, şiddet, yasak, gasp, hakaret ve tehdit ile yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum, sınıfsal çatışmanın güçlü bir politik ve etik içerik kazanmasını getirmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de sınıf mücadelesinin biriken enerjisi güçlü bir sınıfsal ve etik-politik karakter de kazanmaktadır.

34. Bu görevlerin en somut karşılığı giderek derinleşen karşı-devrimci saldırının mağduru konumunda bulunan emekçileri, halk kesimlerini, ilerici güçleri bir araya getirecek cephesel tarzda mücadele kulvarlarının yaratılmasıdır. Bu kesimleri buluşturacak bir siyasal söylemin yaratılması ve bu kesimlerin özneleşeceği örgütsel biçimlerin inşası söz konusu görevi yerine getirmenin dolaysız yoludur. Cephesel mücadele tarzının esası örgütsel biçim değil siyasal mantıktır. Her türlü şablondan ve ezberden uzak durularak, karşı-devrimci saldırıya direnip onu yenecek mücadelenin siyasal ve örgütsel zeminlerinin yaratılması ve böylece halkın bir siyasal ve toplumsal özne olarak etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Kamucu ve halkçı bir ekonomi; tüm emekçiler için sosyal adalet ve eşitlik; tüm yurttaşlar için tam ve gerçek bir demokrasi; ülkemizde, bölgemizde ve dünyada barışın tesisini hedefleyen bağımsız bir dış politika böylesi bir çalışma için temel ve öncelikli başlıkları oluşturmaktadır. Türkiye İşçi Partisi'nin bir süredir gündeme getirdiği "Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm" vurgusu bu tahlilin bir sonucudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

35. Türkiye İşçi Partisi'nin temel hedefi, emekçilerin iktidarını kurmak ve sosyalizmi bu topraklarda inşa etmektir. Bu hedef doğrultusundaki iktidar stratejisi, birkaç temel eksene dayanır: Sosyalist siyasetin toplum içinde güçlü ve etkili bir kitle hareketine dönüşmesi; halkın ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda örgütlenme düzeyinin yükseltilmesi; sermaye düzeninin egemenliğini geriletecek yöntemlerin geliştirilmesi ve partinin yetkinleşerek gerçek bir iktidar alternatifi haline gelmesi. TİP, kuruluşundan bu yana halkın düzen partileri tarafından karşılanmayan talepleri ile sosyalizm hedefi arasında güçlü bir bağ kurmayı esas almış, sosyalizmi toplumdaki kopuk bir akım olmaktan çıkararak geniş kitlelerin umut bağladığı bir muhalefet odağı haline getirmeyi hedeflemiştir. Daha geniş bir bakış açısından ise Türkiye'yi kapitalizmin yarattığı yıkımdan kurtaracak devrimci bir atılımın öncüsü olmak TİP'in tarihsel sorumluluğu ve iddiasıdır. Bu iddiaya uygun olarak TİP, Türkiye'de yerleşik siyasal güç dengelerini ve donmuş ideolojik koordinatları kırarak, birleşik bir emek hareketinin ve sosyalizm mücadelesinin yolunu açan güçlü bir siyasal özne haline gelmeyi hedeflemektedir. TİP, gelecek dönemde bu ana stratejik doğrultusuna uygun hedefleri benimseyecek ve buna yönelik araçları yaratmaya çalışacaktır.

36. TİP'in içine girdiğimiz dönemdeki başlıca görevi dünya çapındaki karşı-devrimci sürecin Türkiye özelindeki yürütücüsü olan Saray Rejimi ile kararlı bir mücadelenin hem yaratıcısı hem öncüsü olmaktır. Sınıf mücadelesinin siyasal temsilciliğini üstlenmek ve sosyalizm düşüncesini somut anlamda güçlendirip kiteselleştirmek bu görevin bir başka ifadesidir. Saray Rejimi eliyle yürütülen karşı-devrimci süreçle mücadelenin merkezine yerleşecek siyasal söyleme ve örgütsel

güce sahip olması gereken TİP, bu saldırının tam karşısında konumlanmak için halkın ideolojik ve sınıfsal öncülüğünü üstlenmeli, direnişi korumak ve büyötmek için geniş toplum kesimlerini harekete geçirecek girişim ve zeminleri oluşturmalıdır.

37. TİP, emeğin hakları ile halkın özgürlükleri arasındaki bağı güçlendirmeyi esas alan siyasal-ideolojik çizgisini bugün daha da derinleştirerek sürdürmelidir. Bu yaklaşım yalnızca emekçi sınıfların ekonomik taleplerini değil, aynı zamanda haklar, özgürlükler, demokrasi ve toplumsal adalet mücadelesini de dolaysız biçimde üstlenmek anlamına gelir. Emekçilerin eşitlik ve hak mücadeleleri, adil bir hukuk düzeni ve demokratikleşme yönündeki toplumsal özlemler, kadınların ve gençlerin özgürlük mücadeleleri, ekolojik yıkım ve doğanın yağmalanmasına karşı direniş bu çizginin ayrılmaz parçalarıdır. TİP'in önündeki temel görev, bu siyasal-ideolojik hatta dayanarak cephesel tarzda yürütölen mücadelelerin öncü gücü ve karşı-devrim ile mücadele eden tüm yurttaşların ve kesimlerin temsilcisi olmaktır. TİP geniş kitleleri bir araya getiren ve bu gücü Saray Rejimi ile mücadeleye sevk eden bir siyasal odak haline gelmelidir. Bu cephesel mücadele çizgisinde derinleşmek, hem TİP'in emek, kadın ve gençlik mücadelelerinde yeni mevziler kazanmasını hem de düzen muhalefeti ile arasındaki ayrımların netleşmesini sağlayacaktır.

38. TİP, devletin tüm kurumlarında kökleşmiş adaletsizlik döngüsüne karşı mücadeleyi temel görevlerinden biri olarak görür. Yargıdan bürokrasiye, kolluk kuvvetlerinden yerel yönetimlere kadar her alana yayılan bu adaletsizlik, yalnızca hukukun üstünlüğünü ve eşit yurttaşlık ilkesini yok etmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumun tüm dokusunu çürüten bir keyfilik düzenine dönüşmektedir. Gündelik hayatta şiddetin, mafyatik ilişkilerin, rant ve yolsuzluk ağlarının ve kara para düzeninin normalleştirilmesi, Saray Rejimi'nin kendisini adeta bir "suç rejimi" olarak yeniden üretmesinin bir sonucudur. Toplumsal ilişkilerde hukukun yerini gücünün hukuku almış, devlet kaynakları dar bir çıkar grubunun kasası haline gelmiş, halkın alın teri ve emeği organize bir yağma düzenine kurban edilmiştir. TİP, devletin tüm kurumlarına hakim olan adaletsizlik döngüsüne, gündelik hayatta şiddetin, mafyatik ilişkilerin, gayrimeşru kazancın

hakim olduğu toplumsal parçalanma haline, yani Saray Rejimi'nin kendisini bir "suç rejimi" olarak yeniden üretmesine karşı mücadeleyi esas alır.

39. TİP, bugün birçok nedenden dolayı kazanımlarını korumakta zorlanan toplumsal hareketlerin yeniden inşası konusunda görev almayı ve bu alanların öncü gücü olmayı görevleri arasında görmektedir. 1980'lerden itibaren sosyalist hareketin güç kaybetmesiyle birlikte gençlik, kadın, çevre, LGBTİ+ hakları gibi toplumsal hareketler Türkiye'de öne çıkmış, önemli kazanımlar elde ederek geniş kitlelere ulaşmıştır. Ancak bugün bu hareketler hem neoliberal kuşatma hem de karşı-devrimci baskılar nedeniyle güç kaybı yaşamış ve çoğu durumda savunmaya çekilmek durumunda kalmıştır. TİP, bu tabloyu değiştirmekle yükümlüdür. Partimiz, bir yandan kendi devrimci sınıf perspektifini korur ve büyütürken, bir yandan da toplumsal hareketlerin yeniden güçlenmesini, güçlerini birleştirmesini, halkçı ve sınıfsal bir eksenle ortak bir mücadele hattına yönelmesini sağlayacak siyasal önderliği sergilemelidir.

40. TİP, ülkemizin yoksullaştırılmasını kendi geleceklerinin kaybı olarak da yaşayan gençliğin öfkesinin ve arayışının adresi olmak üzere gençliğe seslenme, öğrenciler arasındaki dinamizmi kuvvetlendirme, parti yapısında ve görünümünde de fark edilecek biçimde gençleşme yoluna girmelidir. 19 Mart sürecinde buzkıran görevi üstlenen gençlik, yalnızca iktidarın baskı ve şiddetine değil düzen muhalefeti-nin toplumdan kopuk ve edilgen çizgisine de karşı çıkarak kendi iradesini ortaya koymuştur. Bugün ülkemizin yoksullaştırılmasını, işsizliği ve geleceksizleşmeyi kendi hayatlarına doğrudan yansıyan bir hak gaspı olarak yaşayan gençler, yalnızca öfkelenen değil, bu öfkeyi bir iradeye ve mücadeleye dönüştürmek isteyen bir kuşak karakteri kazanmaktadır. TİP, gençliğin bu enerjisini, sosyalizm mücadelesinin birikimiyle birleştiren ve onun önünü açan bir parti olma sorumluluğunu taşımaktadır. Gençler adına siyaset yapan değil gençlerin bizzat siyaset yaptığı bir parti olan TİP, seslenmenin ötesinde gençler arasında örgütlenen, gençlerle birlikte şekillenen bir siyasal özne olmayı hedeflemelidir. Gençliğin ruhunu, dinamizmini ve isyanını parti yapısında ve siyasetinde daha görünür kılmak, öğrencilerin Sa-

ray Rejimi'ne direncini büyötmek ve daha örgütlü kılmak, genç işçi ve emekçilerin sömürüye karşı yürüttüğü mücadeleyi güçlendirmek TİP'in öncelikli sorumlulukları arasındadır.

41. AKP iktidarı boyunca siyasal-ideolojik alanda güçlü bir varlık gösteren, gündem kurucu etkisini koruyan kadın hareketi, daralan siyasal alan ve baskı koşullarına rağmen laiklik mücadelesini, emeğin cinsiyetli sömürüsüne itirazını ve ekolojik direnişlerdeki kurucu rolünü sürdürmektedir. Ancak bütüncül ve genişleyen örgütlenme zeminlerinin yaratılması konusunda da dikkat çekici sorunlar yaşanmaktadır. Bu tablo, en ağır koşullarda meydanı terk etmeyen kadın mücadelesinin bugün savunma hattına itilmesiyle birlikte emeğin cinsiyetli sömürüsü ve laiklik ekseninin ağırlık merkezinin nasıl kurulacağına dair tartışmayı açığa çıkarır. Kadın hareketinin bugüne kadarki birikimini yok saymadan; bakım emeğinin görünürlüğünü ve adil paylaşımını parçacıl ve küçük ölçekli yaklaşımlarla sınırlamayıp makro iktisadi düzeyde planlama ve kamucu bütünsel politikalar ile ele alan; kamusal bakım altyapısının kapsamı ve finansmanını bu bütünlük içinde düşünen; eşit işe eşit ücret talebini savunan; ücretli emeğin içinde ve dışında kadınların örgütlenmesini sendikal kadın komiteleri, sektörel ağlar ve mahalle temelli yapılarla çoğaltan; laikliği kadın özgürlüğünün güvencesi olarak programatik düzeyde sahiplenen; kadınların Saray Rejimi'ne karşı direnişini ataerkiye ve kapitalist sömürüye karşı sınıf mücadelesiyle birleştiren öncü bir hat-ta birleştirmek TİP'in görevlerindedir.

42. Saray Rejimi'nin Kürt sorununda gündeme gelen çözüm sürecini kendi iktidarını güçlendirecek ve kendi bekasını güvence altına alacak biçimde istismar etmemesi beklenemez. Hak gasplarının derhal son bulmasını sağlayacak ve yasalarla kolayca düzenlenebilecek acil adımlar atmak yerine iktidar tarafından Anayasa değişikliğinin şart koşulması da kabul edilemez. Bu tablo karşısında, sosyalist hareket açısından barışın desteklenmesi ne kadar tartışmasız bir konuyla, iktidarın bu süreçten kendi bekasına faydalanmasının karşısında mücadele etmek de o kadar tartışma dışıdır. Partimiz, anayasaya uymayan bir iktidarla anayasa yapmak üzere masaya oturmayacaktır. Bu koşullarda barış ve çözüm iradesini selamlamaktan geri durmadan

hem Saray Rejimi'nin istismar planlarına karşı hem de Türkiye'nin sorunlarının demokratik, barışçıl ve adil bir zeminde çözümü için mücadeleye edilmelidir. Hedefimiz Türk ve Kürt halklarının bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm hedefiyle gerçek barışını, kardeşliğini ve birliğini sağlamaktır.

43. Türkiye'de sosyalist hareket ve devrimciler tarihsel olarak Filistin direnişinin en güçlü destekçilerinden olmuştur. Saray Rejimi'nin İsrail karşıtlığı yönündeki sahtekar çıkışları ise İsrail'le sürdürülen ticari ilişkilerin üzerini örtmek için başvurulan yalanlardan ibarettir. Bugün Filistin halkıyla dayanışma iradesi bir kez daha emekçilerin ve devrimcilerin ellerinde yükselmelidir. İsrail'in sömürgeci saldırganlığına karşı Filistin halkıyla dayanışma hareketinin ülkemizde gelişmesi, onun anti-emperyalist temelde kitlesel bir barış hareketine dönüşmesi sadece iktidarın Filistin konusundaki riyakarlığını teşhir etmek için değil, aynı zamanda emperyalist sisteme karşı daha güçlü bir siyasallaşmanın zemini olduğu için de önemlidir. Günümüzde Filistin halkıyla dayanışma, emperyalist sisteme karşı topyekûn bir karşı çıkışın kaldıracı konumundadır. Türkiye'de Filistin gündeminin salt bir dayanışma başlığı olmaktan çıkması, iktidarın ve emperyalizmin açık düşmanlığına karşı taraflaştırıcı bir mücadele başlığına dönüştürülmesi gereklidir. Bu bakımdan kitlesel, militan bir dayanışma ve barış hareketinin inşası temel önemde bir görevdir. Böylesi bir mücadele ABD-NATO karşıtlığını merkeze yerleştirmek, Türkiye'nin NATO üyeliğini reddetmek ve bölgede ülkemizi de içine alacak kanlı savaşların sorumlusu olan emperyalizme karşı aktif bir mücadele stratejisine sahip olmak durumundadır.

44. TİP, bir önceki kongre hedefimiz olan "kazanım siyaseti" perspektifi doğrultusunda yerel yönetim ve sendikal faaliyetlere odaklanarak kazanımlar elde etmiş, Samandağ Belediyesi'nde yerel seçimlerden bu yana geçen yaklaşık bir buçuk yıllık süre içerisinde hem belediyeçilik hizmetleri hem de sosyalist yaklaşım bakımından başarılı örnekler vermiş, yönetimlerinde bulunduğumuz çeşitli sendikalarda işçi sınıfının yaygın örgütlenmesi için önemli adımlar atmıştır. Partimiz önümüzdeki dönemde de yine kazanımlar elde etmek hedefiyle yürümeye devam etmeli, başta belediyemiz Samandağ olmak

üzere tüm yerelliklerimizi sosyalizmin kalesi haline getirmek için çalışmayı sürdürmeli, var olan devrimci sendikaları büyütüp yeni meslek alanlarında sendika kuruluşlarına öncülük etmeli, karşı-devrimci saldırılar karşısında işçi sınıfının her alandaki mevzilerini arttırarak sosyalizm mücadelesini büyütmelidir.

45. Ülkemizde sosyalist hareketin en ileri temsilcisi olmak TİP'e sosyalizm düşüncesinin güçlendirilmesi, sosyalist hareketin bağımsız alanının korunması konusunda özel bir misyon yüklemektedir. TİP, bir yandan gerici ideolojilerin ve kültürel pratiklerin başta gençler olmak üzere toplum üzerinde etkili olmasına, bir yandan da liberal ve sınıf uzlaşmacı yaklaşımların sosyalist düşünceye gölge düşürmesine karşı kapsamlı bir mücadele yürütmeli ve ülkemizde sosyalizmin bağımsızlığının ideolojik öncüsü olarak sivirmelidir. Bu kapsamda yayıncılık faaliyetlerinin hem biçim hem içerik açısından güçlendirilmesi, yeni ve farklı kaynaklarla beslenmesi, partinin siyasal-ideolojik hattının kamuoyuna ve sosyalist harekete daha fazla seslenir hale getirilmesi özel önem taşımaktadır. Bununla birlikte, parti üyeleri ve özellikle de genç kadrolar arasında sosyalizm düşüncesini sırtlayan ve yeniden üreterek zenginleştiren yeni kuşakların yaratılması adına eğitim süreçlerinin modernleştirilmesi, çeşitlendirilmesi ve etkililiğinin yükseltilmesi gereklidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

46. Türkiye İşçi Partisi'nin baştan bu yana sıralanan siyasal ve ideolojik görevleri yerine getirmesi için örgütsel gücünü artırması, örgütsel yapı ve işleyişini köklü biçimde dönüştürüp güçlendirmesi bir zorunluluktur. Bu dönüşümün esası yöneten ve yönetilen bir parti haline gelmektir. Yöneten bir parti, sadece kendi üyelerini değil toplumsal dinamiklerin tamamını öncülük misyonuyla ele alan, toplumsal mücadele alanlarında önderlik becerisi kazanıp uygulayan, nihayetinde Türkiye'de radikal bir halk hareketinin siyasal ve örgütsel öncüsü olmayı başaran parti anlamına gelmektedir. Yönetilen bir parti ise, tüm kurul ve organlarının başta kongre/konferans kararları olmak üzere parti yönetici kurullarının aldığı kararları örgütsel düzen içerisinde ve koordine bir biçimde uygulayan, parti merkezi ile yerel örgütler arasındaki ilişkide hiçbir boşluğun kalmamasını sağlayan, gündem önceliklendirmesi ve görev sıralaması konusunda merkezi organlarının belirlediği yaklaşımı hayata geçiren bir parti anlamına gelmektedir. Ancak bu biçimde çalışan, hem parti dışında hem de parti içinde öncülük misyonuyla uyumlu hareket eden bir partinin Türkiye'nin içinden geçtiği süreçteki zorlu görevlerin altında kalkacağı açıktır.

47. TİP, öncülük misyonunu söylem düzeyinde kalmaktan çıkarmalı, işçi sınıfının arasında ve toplumsal mücadelelerin içinde mevziler yaratıp kalıcılaştırmalıdır. Parti içindeki öncülük misyonu ise üye kazanmakla sınırlı kalmayan, üyelerin siyasallaşma ve örgütlü mücadele kültürünü de geliştiren bir yaklaşımın hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Dünya tarihinde olduğu gibi ülkemizde de devrimci hareketlerin esas görevi siyasal mücadele ile örgütsel güçlenmeyi birbirini besleyen bir tarzda hayata geçirmek ve böylece halkın mücadelesini devrimci bir çizgide radikalleştirmektir. Bu görevin başa-

rısı ise partinin mücadelenin güncel ve tarihsel ihtiyaçlarına sürekli uyumlanmasına, kurul ve kurallarının gevşetilmesi yönündeki eğilimleri uzaklaştırmasına, partinin tüm organlarının parti kongresi ve merkezi tarafından çizilen stratejik çizgiyi kendi alanlarında yeniden üretmek üzere çalışma yürütmesine, parti üyelerinin de mümkün olan en yüksek düzeyde birleşme ve örgütlenme faaliyetlerinin içine çekilebilmesine bağlıdır.

48. TİP'in dönüşümünün bir başka göstergesi ise parti içinde ve partinin toplumsal mücadeleler içindeki etkinliğinde daha fazla genç ve kadın kadronun öne çıkmasıdır. Türkiye'de toplumsal muhalefetin en etkin gücü konumundaki gençlerin ve kadınların TİP'in mücadelesinde ve işleyişindeki yerinin güçlendirilmesi vazgeçilmez ve ertelenemez bir görevdir. Bu anlamda, gençlerin ve kadınların parti içerisinde güçlenmesi, partinin giderek gençlerin ve kadınların partisi olarak öne çıkması, gençlerin ve kadınların partideki etkinliğinin ve etkisinin arttığı bir dönüşüm sağlanmalıdır. Bu yaklaşım TİP'in toplumsal mücadeleler alanındaki öncülük misyonuyla da uyumlandırılmalı, partimizin öğrenci ve kadın hareketlerindeki siyasal ve örgütsel faaliyeti merkezi siyasetinin en güçlü ayaklarından biri olarak gündeme alınmalıdır.

49. Tüm dünyada kapitalizmin emekçilerin haklarına ve yaşamlarına yönelik karşı-devrimci bir saldırı başlattığı, ülkemizdeyse Saray Rejimi'nin 19 Mart'la birlikte bu saldırı sürecini niteliksel ve niceliksel olarak yeni bir aşamaya ulaştırdığı bir ortamda önümüze koyduğumuz siyasal ve örgütsel hedeflerin çerçevesi halkın dayanışmasının ve karşı-devrime karşı mücadelesinin öncü gücü olacak partiyi yaratmak şeklinde çizilmektedir. Bu hedefler partimizin, kurumsallaşmış ve kalıcılaştırmış bir örgütsel işleyişe kavuşması ve Saray Rejimi'ne karşı mücadelelerin öncüsü haline gelmesini; bunun için de devrimci mücadele sürekliliğini taşıyacak bir örgütsel yapıyı inşa etmesini öncelikli hedef haline getirmektedir.

50. 2. Büyük Kongre ile örgütsel ve siyasal tahkimat konusunda bir dizi hedef ortaya konulmuş; bu hedeflerin özellikle yazılı ve görsel yayıncılık başta olmak üzere bir kısmı gerçekleştirilmekle beraber, ku-

rumlaşma ve birleşme konularındaki temel hedeflere bütünüyle ulaşamamıştır. Bu ulaşamayan hedefler, parti açısından başta odaklanma ve koordinasyon olmak üzere bir dizi problemi büyütmüş ve siyasal hedefler, örgütsel işleyiş, parti kültürü ve çalışma disiplini gibi çeşitli başlıklarda zorlayıcı durumlara neden olmuştur. Kurullu ve kurallı çalışmanın, partiye güvenin, mücadelede öncülüğün, odaklanma ve koordinasyon yetisinin kazanılması hedeflerini ve tüm bunların bir bütün olarak işaret ettiği yöneten ve yönetilen parti olma amacını en başa yazmak, Türkiye İşçi Partisi'nin acil görevlerindedir.

51. Örgütlenme ve örgütleyicilik, yalnızca partimizin nitel anlamda sıçraması ve nicel anlamda büyümesi için bir gereklilik değil, bunun çok daha ötesinde Türkiye İşçi Partili olmanın ayırıcı niteliği, tanımlayıcı unsuru haline gelmelidir. Örgütlenme yalnızca partinin örgütlenmesiyle sınırlı kalmamalı, Saray Rejimi'nin siyasal-toplumsal alanlara yönelik saldırısına karşı Türkiye'deki mücadele alanlarını ve aygıtlarını siyasal olarak yeniden örgütlemek, alanlar inşa etmek, inşa edilmiş kurumları güçlendirmek hedeflerini de kapsamalıdır. “Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm” mücadelesini yükseltecek örgütlenme pratikleri mahallelerden işyerlerine, kampüslerden dijital mecralara kadar yaşamın bütününde yaratılmalıdır. Saray Rejimi'ne karşı mücadelenin bütünlüklü bir biçimde örgütlenmemesi, bunların cephesel tarzda bir araya getirilmesi stratejik bir omurga olarak kavranmalıdır.

52. Her parti üyesinin bulunduğu yerelde/alanda siyasal ihtiyaçları tespit edebilmesi, o alanda örgütlenme odağına dönüşmesi, siyasal temas ve dayanışma ilişkilerini kalıcılaştırarak organik örgütlenmeyi artırması TİP'in öncelikli hedeflerindedir. 2. Büyük Kongre'de de bir hedef olarak ortaya koyduğumuz ve online üyelikler dışında yeterince ulaşamadığımız organik büyüme hedefine üyelerimizi birer örgütlenme odağı olarak seferber edeceğimiz ve örgütlenmeyi başat faaliyet olarak tanımlayacağımız yeni dönemde ulaşma iddiasındayız. Mahalle dayanışmalarından işyeri birimlerine, işçi ve emekli sendikalarından öğrenci topluluklarına, kadın, ekoloji ve engelli örgütlerinden kültür-sanat inisiyatiflerine kadar her alanda “Bağımsızlık

Demokrasi Sosyalizm” mücadelelerini yükselten, bunların birbiriyle olan bağıni kuran, bütünleştiren, odaklı hale getiren ve geniş yurttaş kesimlerinin doğrudan katılımına dayanan örgütlenme biçimlerinin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Bu yaygınlaşma, hem mevcut güçlerin koordinasyonunu ve örgütlülüğünü sağlayacak hem de yeni mücadele alanlarını açarak Saray Rejimi karşıtı toplumsal muhalefetin parçalı yapısını aşmayı hedeflemelidir. Örgütlenme, iktidarın ideolojik hegemonyasını kırarak karşı-kültürel alanlar yaratmayı ve ekonomik, ekolojik, toplumsal adalet taleplerini büyütecek kolektif pratikleri geliştirmeyi içerecektir. Türkiye İşçi Partisi, siyasi etkisini sadece korumayı ve Saray Rejimi'ne karşı yalnızca direnmeyi değil, ülkedeki siyasal ve toplumsal güç ilişkilerini emekçilerin lehine çevirecek, kalıcı ve kendini yeniden üretebilen bir mücadele ağı kurmayı amaçlamaktadır. Her TİP'li bu ağı aktif bir düğümü; her yerel alan ise dayanışma ve karşı saldırının merkezi olacaktır.

53. Toplumsal güçler belirli günler ve haftalara sıkışan rutin takvimsel faaliyetleri, gün aşırı düzenlenen dağınık eylemlere mecburi ve temsili katılımları, basına ve yurttaşlara ulaşmayan basın açıklamalarını ve benzeri bilindik ama sonuçsuz faaliyetlerle eylem ajandası doldurmayı ve durum idare etmeyi terk etmelidir. Sosyalistler ancak ve ancak gerçek mücadele alanlarında gerçek mücadeleler vererek ve alışıldık, bilindik ve suni faaliyetlerin yerine örgütleyici, refleksif ve devrimci siyasal pratiklerin yerleştirerek yürüttükleri faaliyetlerle ayırt edilmelidir. Yalnızca kent meydanlarında yurttaşlara bildiri uzatan değil sokaklarda, mahallelerde yurttaşların evlerinin ve işyerlerinin kapısını çalan, o kapılardan içeriye davet edilebilecek siyasal-iletişimsel niteliklere sahip olan ve yurttaşların yaşamlarına örgütleyici bir duyguyla dokunabilen bir örgütsel faaliyet hedeflenmelidir.

54. Ortaya konulan en temel hedef olarak örgütlenme, partinin nitel-nicel büyümesi ve siyasal-toplumsal alanların Saray Rejimi'ne karşı yeniden inşa edilmesi/güçlendirilmesi amaçlarının dışında, aynı zamanda partinin kendisinin de yeniden örgütlenmesi anlamına gelmektedir. Partinin örgütlenmesi ile en temelde partimizin en temel örgütsel yapısı olarak birimlerin yerel, mesleki ve alan bazlı olarak kurulması; parti üyelerinin çoğunluğunun daha önceki kong-

relerde de hedeflediğimiz ancak yönetim-odaklanma eksikliklerimiz dolayısıyla ulaşmakta başarısız olduğumuz üzere birimli hale getirilmesi hedeflenmektedir. 2019 yılında gerçekleştirdiğimiz Utkan Adıyaman Konferansı ile karar altına aldığımız ve 2023 yılı ile bu hedefe yaklaşmakta bir eşiği geride bıraktığımız Kitleli Sosyalist Parti hedefimiz doğrultusunda parti programını ve tüzüğünü benimseyen, bir ilçe örgütüne bağlı olmayı ve aidatlarını düzenli olarak ödemeyi kabul eden herkes TİP üyesi olmak için başvurabilir. Parti üyeliğine dair bu yaklaşımımızı tekrar ediyor, Türkiye İşçi Partisi'nin milyonlarla buluşma, milyonları saflarına katma hedefini kararlılıkla yineliyoruz. Bununla birlikte örgütlenme hedefimiz doğrultusunda birimler kurma, mümkün olduğunca fazla sayıda üyemizi birimli üye haline getirme, böylelikle istikrarlı ve sistematik bir siyasal ve örgütleyici bir faaliyetin parçası yapma hedeflerimizi, bir başka ifadeyle birimleştirme seferberliğini ilan ediyoruz. Yerel-coğrafi, sektörel, mesleki vb. alanlarda siyasal ihtiyaçlara yönelik kurulacak olan birimlerin amaçları a) partiyi temsil etmek; b) partinin siyasal hedeflerini alana uyarlamak, sürekli güncellemek ve gerçekleştirmek; c) odaklandıkları alanın özgünlüklerini ve dinamiklerini partinin kolektif aklına taşımak; 4) alanda örgütlenmektir. Öte yandan, birimler, üyelerin demokratik katılım kanallarının genişletilmesinin ve bu kanallın parti-üye ilişkisinde örgütleyici, harekete geçirici, besleyici ve dönüştürücü bir zemin olarak da işlev görmesinin bir aracı olarak değerlendirilmektedir.

55. Partimiz, önceki kongre kararlarında ortaya koyduğu yayıncılık hedeflerine hem dijital hem de basılı olarak ulaşmış, nitelikli ve istikrarlı bir yayıncılık faaliyetini oldukça kısa süre içerisinde hayata geçirmiştir. Bu dönemde Ayrım, Kadın Vardiyası, Saat Farkı gibi yeni mecralar yayın hayatına başlamış, Çark Başak yeni boyutu ve formatıyla aylık olarak basılmış; Komünist ve İnat Dergileri istikrarlı faaliyetini sürdürmüştür. Tüm bunlara ek olarak, merkezinde parti kadrolarımızın da olduğu dijital mecralar, kuruldukları alanda yüz binlere ulaşan bir etkiye sahip hale gelmiştir. En temel gayemiz, on binlerce üyesi, yüz binlerce sempatzanı, milyonlarca seçmeni olarak bir siyasal hareketin yayıncılık faaliyetinin de milyonlara ulaşması-

dır. Önümüzdeki dönemde yayın faaliyetlerimizi hem niteliksel hem niceliksel anlamda büyütmeyi hedefliyoruz.

56. Hayata geçirdiğimiz yayın seferberliği sonucu ortaya çıkan siyasal üretimler ile parti üye ve kadroları arasındaki siyasal ilişkinin sınırlılığını tespit ediyoruz. Bu sınırlı ilişki, aşılması ve müdahale edilmesi gereken öncelikli bir sorun alanıdır. Parti yayınları ile üyeler ve yurttaşlar arasında siyasal bir ilişki kurulması ve bu ilişkinin süreklileşip olağanlaşması; bu hedefin gerçekleştirilmesi için ise, partinin yönetim kapasitesinin artırılması, parti içi dil birliğinin sağlanması ve örgütsel-siyasal güçlenmemiz için olmazsa olmazdır. Bir önceki kongrede bir hedef olarak ortaya konan ancak ulaşılamayan Parti Eğitim Enstitüsü kurulması kararı, güncel ihtiyaçlar, parti içi kurumsallaşma düzeyimiz ve enstitünün kuruluş sürecindeki deneyimlerimizi değerlendirerek Enstitü'nün belirli bir kurumsallaşma ve örgütsel güçlenme eşiğinin geride bırakıldığı bir süreçte yeniden ele alınması gerekmektedir.

57. Kongre metnimiz boyunca ortaya konulan bütün hedeflere ulaşmanın yolu yöneten ve yönetilen bir parti olmaktan geçmektedir. İkinci Kongre'den bu yana geçen süreçte, partimizde merkezi yönetim eksikliklerimiz, kurumsallaşmadaki zayıflıklarımız ve parti örgütleri ile genel merkez bürolarının hem birbirleri arasında hem de kendi içlerinde yaşadığı koordinasyon problemleri başta olmak üzere bir dizi sorun tespit ediyoruz. Yine merkezi yönetme eksiğinin doğrudan sonucu olarak büro ve komisyon çalışmalarımızın görelizamanlı özerkleşmeleri, bir bütün olarak partimizin yönetme ve yönetilme kapasitesini zayıflatan bir tablo ortaya çıkarmıştır. Yönetilen bir parti, son derece hızlı ve derin krizlerin belirginleştiği bir siyasal alanda, partinin nereye, ne zaman hamle yapacağını belirleyebilen, önceliklendirebilen, odaklanabilen bir partidir. Parti merkezi monolitik olmaktan uzak ancak siyasal irade oluşturabilecek kadar türdeş bir zeminde inşa edilmelidir. Önceki kongremizin ulaşılamamış hedeflerinden biri olarak parti faaliyetleri arasındaki koordinasyon ve planlama eksiğinin giderilmesinin yolu da bu siyasal iradenin yaratılmasından geçmektedir. Bu doğrultuda Partinin yönetilirliğini artırmak, demokratik merkezîyetçilik ilkesi doğrultusunda;

- a) Kurullu ve kurallı çalışmanın niteliksel bir sıçramaya tabii tutulmasıyla;
- b) Büroların, komisyonların ve komitelerin bir kurullar yığının oluşturduğu partimizde hem adlandırma hem örgütsel mimari anlamında bir sadeleşmeye gidilmesiyle;
- c) Farklı işlevler yerine getiren ama parti hukukunda aynı biçimlerde tanımlanan büro ve komisyonların en baştan inşa edilerek, faaliyet ve çalışma alanlarının tüzüğe ve güncel siyasal hedeflerimize uygun olarak daha net sınırlarla belirlenmesiyle;
- d) Parti içi dil birliğinin kurulmasıyla;
- e) Güçlü ilçe örgütlerinin yaratılmasıyla ve merkezi kadroların yerel-örgütsel faaliyetleri güçlendirmesiyle;
- f) Faaliyetlerin öngörülebilirlik ilkesi doğrultusunda planlanmasıyla;
- g) Parti içi temsil ilkesinin biçimsel bir prosedürün gereği olmaktan çıkarılmasına ve politik canlılık ve üretkenliğin bir sonucu haline getirilmesine;
- h) Hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerinin hayata geçirilmesiyle;
- i) Parti içi ilişkilerin geleneksel şablonlarla ya da kişisel yaklaşımlara göre değil, güncel siyasal stratejimizin gerektirdiği ve tüm üyelerce bilinen protokollere göre gerçekleştirilmesi ile mümkündür.

58. Yöneten ve yönetilen bir parti amacı doğrultusunda, önceki kongremizde kararlaştırılan ama yeterince hayata geçirilemeyen bir dizi hedefin, 2025 yılında yeniden ele alınması ve öncelikli hedef olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda; 1) parti içi görevlerin tanımlanması ve yazılacak yönetmeliklerle görev esaslarının ayrıntılandırılması; 2) iş ve süreçlerin düzenli takibi ile sistematik geri bildirim mekanizmalarının işletilmesi ve bu doğrultuda Parti Meclisi'ne bağlı olarak çalışacak parti içi bir denetim aygıtının oluşturulması; 3) yöneten ve yönetilen bir parti hedefiyle merkez kurulların siyaset üretme ve örgütsel hareket kapasitesinin güçlendirilmesi; 4) parti içi görev ve çalışmalara ilişkin usullerin deneyim aktarımı toplantıları

yoluyla sistematik ve eğitsel biçimde aktarılması; 5) örgütlerimizin omurgasını oluşturan kadrolarımıza ve kadroların yaratılmasına ilişkin yaklaşımlarımızın ciddiyetle yeniden ele alınması, yeni dönemin güncel görevlerine ve tarihsel sorumluluğumuza uygun bir kadrolaşma politikasını hayata geçirilmesi hedefleri ortaya konulmalıdır.

59. “Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm” mücadelesinin saflarına gönüllü biçimde katılan parti üyelerinin parti faaliyetini gönüllülük değil sorumluluk ve yükümlülük bağlamında ele alması, hesap sorabilen ve verebilen bir işleyişle çalışması, parti siyasetiyle gündelik ve sürekli bir ilişkinin pasif alıcısı değil arayanı ve yeniden üreteni haline gelmesi gerekmektedir. Siyasal güçlenme ve örgütsel sağlama hedefleri, sürekli genişleyen ve sürekli derinleşen bir parti için ciddiyet ve dayanıklılık ile yeniden inşa edilmek anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda partimiz önümüzdeki mücadele dönemine uygun bir kadro politikasını ve bunun da ötesinde yeni bir TİP kuşağının inşasını yukarıda belirtilen hedeflerin bütününden süzerek, parti içi eğitimler, sistematik deneyim aktarımı toplantıları ve genç kadro kampları yoluyla hayata geçirecektir.

60. Böylesi bir parti dönüşümünün başlıca gereği kurullu ve kurallı çalışma ilkesinin yerleşik ve belirleyici hale gelmesidir. Partinin hem tüzüğünde hem de yönetsel metinlerinde açık bir biçimde ortaya konmuş işleyiş ilkeleri ve karar alma yöntemleri uygulamada esnetilmemeli, tüm parti kurulları, organları ve örgütleri bir gövde gibi aynı doğrultuda hareket etmelidir. Parti çalışmalarının denetimi, kurumsallaştırılması, süreklilik ve işlevsellik kazanması, hesap verebilirliğin gerçek bir ilke olarak uygulanması ancak bu yaklaşımla birlikte mümkün olabilir.

TİP Genel Başkanı Erkan Baş: “TİP Sadece Sözüyle Değil Gücüyle de Güven Vermeli”

Türkiye İşçi Partisi, siyasetin son derece çalkantılı bir döneme girdiği günlerde yolunu kapsamlı bir tartışmayla açmaya çalışıyor. Partinin 3. Olağan Kongre Türkiye Konferansı bu arayışın önemli uğraklarından biri oldu. Konferans, TİP'in bugüne kadar yürüttüğü mücadelenin bir muhasebesini yaparken, aynı zamanda önümüzdeki döneme ilişkin görev ve hedeflerin daha berrak biçimde ortaya konduğu bir eşik işlevi gördü.

Konferansla birlikte TİP, sınıf mücadelesini merkeze alan yaklaşımını güncel siyasal koşullar içinde yeniden ele alırken, karşı karşıya olunan baskı rejimini ve bu rejimin yarattığı siyasal boşlukları da tartışmanın konusu haline getirdi. Demokratik hakların aşındırıldığı, siyasal temsil kanallarının işlevsizleştirildiği bir tabloda sosyalist siyasetin hangi araçlarla ve hangi önceliklerle hareket etmesi gerektiği, konferans tartışmalarının belirleyici başlıkları arasında yer aldı.

TİP'in bugüne kadarki deneyimlerini, konferansla birlikte belirginleşen yönelimlerini ve önümüzdeki döneme ilişkin siyasal önceliklerini Genel Başkan Erkan Baş ile konuştuk.

Komünist: TİP 3. Olağan Kongresi Türkiye Konferansı, Türkiye'nin siyasal olarak sıkıştığı, muhalefetin ise yön kaybı yaşadığı bir dönemde toplandı. Bu kongreyi önceki kongrelerden ayıran temel yönelimler neler? Parti bu kongre ile hangi eşiği aşacak?

Erkan Baş: Aslında tam da böylesi bir dönemden geçtiğimiz için normalden biraz daha erken bir Konferans yapma kararı almıştık. Gerçekten de Türkiye'de siyaset inanılmaz bir hızla ve yoğunlukla geliyor, değişiyor. Dolayısıyla devrimci bir parti olarak bizim de bu gelişme ve değişimlere daha hızlı yanıt vermemiz, yönelimimizi ve yapılanmamızı yeni dönemin ihtiyaçlarını yanıtlayacak hale getirmemiz gerekiyor. 3. Kongre Türkiye Konferansı bu amaçla toplandı ve partinin önüne önemli görevler koydu.

Devrimci partilerde siyasal yönelim ve görevler bir süreklilik içinde ortaya konur. Bu açıdan, partinin önceki kongre ve konferans kararlarını okuduğumuzda, son konferans kararları ile belirli bir süreklilik taşıdığını göreceğiz. Bu da normal ve doğru olanı; bir devrimci parti sadece günlük gelişmelere yanıt vermekle yetinmez, aynı zamanda uzun erimli bir stratejik yaklaşıma sahiptir. Bu stratejik yaklaşım günlük gelişmelere sürekli uyarlanmak durumundadır. İşte konferansımızın ürettiği belge, tam da bu iki yanı barındırıyor. Yani hem partinin süreklileşmiş stratejik çizgisinin altını çiziyor hem de bu çizginin güncel konjonktür içinde nasıl somutlanacağını yollarını çizip önümüze görevler koyuyor.

Konferansta tartıştığımız siyasal başlıklara birazdan değiniriz, ama sorunuza gelirse: Konferansımızın en önemli vurgusunun mücadelenin çok zorlaştığı, mücadele imkanlarının hayli daraldığı, mücadele edenlerde de belirgin bir yorgunluğun ve dağınıklığın gözlemlendiği bir uğrakta partiyi mücadelenin en önüne itmek kararlılığı olduğunu düşünüyorum. Bu, muhalefetteki yorgunluğun ve dağınıklığın TİP'e sunduğu kimi fırsatlardan yararlanmayı işaret eden bir vurgu değil esasında. Doğrusu ve bizim yapmaya çalıştığımız şey, mücadelenin daha da zorlaştığı bir uğrakta daha kararlı, daha cesur, daha özgüvenli bir siyasal çıkışın biricik yol olduğunu bilince çıkarmak. Böylesi bir çıkış, kuşkusuz partimizin de güçlenmesine, mevziler kazanma-

sına yol açacaktır; ama bir yandan da muhalefetin genelindeki yorgunluk ve dağınıklığın giderilmesine yardımcı olacaktır. Türkiye'nin devrimcileri beklediğini, devrimcilere ihtiyacını olduğunu söyleriz sık sık. Bugünkü koşullarda, muhalefetin de devrimcilere, devrimcilerin cesaretine ve kararlılığına, çalışkanlığına ve özverisine ihtiyacı olduğunu eklememiz gerekir. TİP, bu görevin altını çizip sorumluluk üstlenmiştir.

***Komünist:** Raporda özgüvenli ve umutlu bir ton var. TİP, bu koşullarda sosyalizmi yeniden güçlü bir seçenek olarak konuşabiliyorsa, bunu neye dayanarak yapıyor? Parti kendi gücünü temelde nerede görüyor?*

Erkan Baş: Devrimcilerin siyaset yapma biçiminin günlük kaygılarla belirlenmediğini söylemiştim. Bu, aslında mücadelemizin çok güçlü kaynaklara dayandığı anlamına gelir. Bu kaynakların başında tarih geliyor elbette. Hem dünyada hem de ülkemizde devrimcilerin çok zengin ve öğretici bir mücadele tarihi var. Bu tarih hem bize yol gösteriyor hem de en ihtiyaç duyduğumuz anlarda cesaret veriyor. İkincisi, devrimciler bütünlüklü düşünürler ve bu bütünlüğü bir stratejik perspektife dönüştürerek kendilerine kılavuz edinirler. Partimiz için de geçerli bu. TİP'in programı, tüzüğü, temel belgeleri, geçmiş kongre ve konferans raporları bir arada okunduğunda bu bütünlüklü bakış ve onun ürettiği strateji görülebilir. Bu da bir başka dayanak bizler için. Son olarak ise, devrimcilerin halktan başka bir gücü ve güvencesi olmadığından söz etmemiz gerekir. Bu nedenle, devrimciler siyaset yaparken, bir talep ortaya koyarken, bir çalışma planlarken halkın çıkarları dışında hiçbir kaygıya prim vermezler. O an itibarıyla halkın bu tutumdan haberi olup olmamasından ya da destekleyip desteklememesinden bağımsız olarak, devrimcilere hem tarih önünde hem de mücadelenin o anı içinde güç ve güven veren şey halkın hakları ve çıkarlarıdır.

Bu üç unsuru düşündüğümüzde partimizin özgüvenli ve umutlu bir tonla konuşmasının şartı olmaması gerekir. Hem tarihe hem stratejik bütünlüğümüze hem de günümüzdeki mücadele dinamiklerine baktığımızda devrimcilerin ve özel olarak da TİP'in yapacağı çok iş olduğunu görüyoruz. "Yapacağı" da demeyelim, yapmak zorunda ol-

duğu çok iş var. Biz, eğer gerekli yoğunlaşmayı koruyabilirsek, araçlarımızı zenginleştirir ve daha etkili hale getirirsek, çalışmalarımızı küçük iş – büyük iş diye ayırt etmeden kesin bir ciddiyet, süreklilik ve kararlılık ile yürütürsek bunları yapamamak için hiçbir anlamlı neden de görmüyoruz. Tarih ve ülkemiz bizi bir tabloyla yüz yüze getirip şunu söylüyor gibi: Koşullar bu, görevler bu, imkanlar bu; geriye kalan tek şey partinin bu görevi üstlenip üstlenmeyeceği. Konferansımız, bu görevi hep birlikte üstleneceğimizi beyan etmiş bulunuyor.

***Komünist:** Dünyada ve Türkiye'de içinden geçtiğimiz sürecin karşı-devrimci bir süreç olduğu, konferans raporunda da hakim bir saptama olarak öne çıkıyor. Bu saptamanın işaret ettiği eğilimler neler ve TİP açısından bu eğilimler nasıl bir mücadele gündemi oluşturuyor?*

Erkan Baş: Doğru, gerçekten de karşı-devrimci süreçlere yönelik saptamamız konferansımızdaki tartışmaların ana maddelerinden biri oldu ve önümüzdeki süreçte yürüteceğimiz çalışmaların arka planında da bu saptamanın yer alması gerekir. Bunun için saptamanın mahiyeti ve çıkarımları konusunda netleşmek zorunda olduğumuz açık.

Öncelikle, konferansımızdaki tartışmaların ayırt edici bir yanını vurgulamak isterim. Ele aldığımız konularda olmuş bitmiş, nihai halini almış olguları adlandırmak yerine süreçleri, eğilimleri, yönelimleri tanımlamaya çalıştık. Bu tercihin siyasal açıdan önemli ve verimli olduğunu düşünüyorum. Örneğin, faşizan dayatmalar, kamusal krizi, devletin yeni yapılanması, cepheleşme, alt-emperyalist girişimler gibi konularda sabit, durağan, bir olguyu adlandırmaya çalışan bir yaklaşım yerine süreçleri, birbiriyle çatışan eğilimleri, düzen siyaseti açısından kriz ve devrimci siyaset açısından imkan yaratabilecek çelişiklere alan açan yönelimleri işaret etmeye çalıştık. Bu tutum, teorik olarak bazı kavram ve tanımların esnek kalmasını getirdi elbette, ancak aynı tutumun siyasal olarak partiye ve mücadeleye önemli bir girişkenlik ve yaratıcılık şansı tanıdığını da düşünüyorum.

Karşı-devrimci süreçlere yönelik değerlendirmemiz de böyle. Bununla kast ettiğimiz şey, olmuş bitmiş, bir önceki devrimi tasfiye eden ya da muhtemel bir devrimci kalkışmayı önlemek üzere dev-

reye sokulan bir karşı-devrim değil. Günümüzde bu tanımların her birine uyan örnekler bulmak mümkün, tarihte de elbette. Ama esas ihtiyacımız bu eğilimin yayıldığı alanı, o alanda yarattığı kriz ve çatışmaları, bunların devrimci harekete sunduğu imkanları ve görevleri saptamak. Bu nedenle, dünyanın ve ülkemizin karşı-devrimci bir süreçten geçtiğini saptadık. Bu sürecin yönü, hızı ve nihai aşaması hakkında birçok farklı senaryo ileri sürülebilir; yine burada da sabit ve teke indirgenmiş bir analiz düzeyinden uzak durmayı tercih ettik. Çünkü siyasal düşünce ve eylem için önemli olanın süreçler, eğilimler, yönelimler ve bunların yaratacağı çelişkiler, çatışmalar, fırsatlar olduğunu düşünüyoruz.

Bu açıdan, karşı-devrimci süreçlerin saptanması bizim için önemlidir. Örneğin, partimiz sosyalizm mücadelesinde demokratik görevlerin de yerini ve önemini kavrayan bir parti olarak ayırt ediliyor. Demokratik görevlerin insanlık tarihinin burjuva devrimler döneminden miras kalan ve sermaye egemenliği güçlendikçe de geriye doğru aşındırılan temel hak ve özgürlükleri ifade ettiği söylenebilir. Eğer karşı-devrimci yönelimlere başvurmazsak bu aşındırma ve tasfiye süreçlerini yeteri doğrulukta açıklamamız pek kolay olmaz. Dahası, sosyalistlerin demokratik görevler konusunda inisiyatif üstlenmesinin gerekçesi de inandırıcı biçimde ortaya konamaz. İşte karşı-devrimci süreçlere ve yönelimlere dair saptamamız bize böylesi siyasal alanlar ve fırsatlar sunuyor, partinin önüne de somut görevler koyuyor.

Zaman zaman “bu karşı-devrim hangi devrime karşı yapıldı?” gibi sorular geliyor. Bu sorunun karşı-devrim saptamasının geçmişte yapılmış standart biçimlerine fazlasıyla bağlı kalmak gibi bir sorunu olduğunu düşünüyorum. Geçmişte sosyalist hareketin ürettiği tartışma ve saptamalar elbette değerli ve öğreticidir; ancak bir olguyu, bir süreci sadece yüz yıl öncesine ait saptamalara sıkıştırarak tartışmamız faydalı olmaz. Dahası, dünyada gözlemlediğimiz karşı-devrimci saldırılar insanlık tarihinin son 300 yılında sürdürülen ve sonuçları açısından emekçilerin mücadele kapasitesini güçlendiren birçok başlığa yönelmiş durumda. Çok radikal bile değil, en genel, en standart olanlarından örnek vereyim: Seçme ve seçilme hakkı, toplantı ve gös-

teri hakkı, örgütlenme hakkı, ifade özgürlüğü, masumiyet karinesi, adil yargılanma ve hukuk önünde eşitlik gibi birçok norm günümüzde ağır bir saldırı altında.

Bu normların burjuva devrimleri döneminde insanlık tarafından kazanılmış olması, onların burjuvaziye ait olduğu şeklinde şematik bir sonuca götürmemeli bizi. Neredeyse hepsi burjuvaziye rağmen ve emekçilerin zorlu mücadeleleri sayesinde kazanılmıştır. Bu anlamda, devrimci mücadeleler yoluyla ve emekçi sınıfların emeğiyle kazanılmıştır. Özetle, geçmişte olmuş bir devrime karşı olması açısından değil sadece, esas olarak geçmişte devrimci mücadeleler ile kazanılmış haklara karşı olması açısından bir karşı-devrimci saldırı sürecinden söz etmemiz gerekiyor. Bu saldırı süreci, ülkeden ülkeye çok farklı biçimler alıyor kuşkusuz. Ama bir ortak özü ve dışavurumu varsa, o da emekçilerin turnaklarıyla kazıya kazıya ve büyük bedeller ödeyerek kazandığı mevzilerin imha edilmesi. Haliyle, devrimcilerin görevleri de bu mevzilerin korunması, güçlendirilmesi ve yeni mevzilerle pekiştirilmesi olmak zorunda.

Komünist: *Bu kongre raporu, sınıf mücadelesini merkeze alırken aynı zamanda geniş toplum kesimlerine seslenme iddiası da taşıyor. TİP, sınıf siyaseti ile “toplumsal çoğunluk” arasında nasıl bir bağ kuruyor?*

Erkan Baş: Yukarıda biraz açmış olduğumuz yaklaşım bu soruya verilecek yanıtı da kapsıyor aslında. Çünkü birçok tartışmanın arka planında bizim sınıf mücadelesini ve siyasetini nasıl kavradığımız yatıyor. İzninizle bu konuyu açmak için birkaç teorik saptamadan faydalanacağım.

İlki, aslında az önce girdiğim demokratik görevler konusu. İnsanlığın burjuva devrimleri döneminde kazandığı normlar, o normların burjuvaziye ait olması gerektiği anlamına gelmiyor. Nitekim tarihi dikkatli ve detaylı biçimde okuduğumuzda günümüzde “burjuva demokratik haklar” olarak anılan normların birçoğunun burjuvaziye rağmen ve emekçilerin mücadeleleri yoluyla kazanıldığını görebiliriz. Dolayısıyla, demokratik görevler ile sosyalist görevler arasındaki sürekliliği korumamız gerekiyor. Bu kapitalizm ile sosyalizm arasında bir süreklilik varsaymak anlamına gelmez. İşçi sınıfının tarihe

müdahalesi ve kazandırdıkları sosyalizmle birlikte başlamayacağına göre, kapitalizm koşulları altında yürütülen sınıf mücadelelerinin birikiminin de korunması ve sosyalizme ilerleyişte birer mevzi olarak kullanılması anlamına geliyor. TİP'in siyaset tarzını ayırt eden noktalardan biri buradan çıkarsanabilir.

İkinci olarak ise, Metin Çulhaoğlu'nun "sınıf siyaseti, sınıftan değil sınıfsallıktan hareket edilerek yapılır" sözleriyle ileri sürdüğü saptamayı alalım. Bu saptamanın teorik açıdan çok derinlikli olduğunu düşünüyorum ve tüm yoldaşlarımızın da bu saptamanın arka planı ve yarattığı sonuçlar hakkında düşünmesini rica ediyorum. Siyasetin, sınıf siyasetinin de gündemi sadece emek sürecinde yaşanan çatışmalara ya da sınıfların fiili tutumlarına indirgenemez. Emek süreci ve sınıf pratikleri kadar, sınıfsallığın ülke geneline yayıldığı ve görünür olduğu gündem ve çatışmalar da siyasetin konusu olmak zorundadır.

Örneğin, bir üniversiteye kifayetsiz bir rektörün kayyum olarak atanması, sermaye sınıfı oturup bu atamaya karar verdiği için değil, sermaye egemenliğinin sürdürülmesi için ihtiyaç duyulan siyaset ikliminin yaratılması açısından sınıfsaldır. Bu anlamda, sınıfsallık, sınıf öznelerinin günlük deneyimlerini ve pratiklerini aşan, hatta onları da koşullayan, sonuçta toplumsal yapının tümünü biçimlendiren bir belirgenim oluşturur. İşte sınıf siyasetinin kendisini yerleştirmesi ve üzerinde hareket etmesi gereken düzlem de burasıdır. Bu yaklaşımı kullanmazsak, örneğin emek gücünün yeniden üretimi başlığında gündem edilebilecek birçok sorun karanlıkta kalır ya da ülkedeki siyasetin konusu en fazla hukuki tartışmalara gömülür. Sınıfsallığı siyasetin zemini olarak kavramak bizim açımızdan yine ayırt edici bir yan oluşturuyor. Zaten, yüz yıldan fazla bir süre önce ekonomizmin bir "sapma" olarak nitelenmesinin nedeni de bu yaklaşımın Marksizmdeki yerinden kaynaklanıyor.

Sanırım, bu saptamalardan sonra sorunuza verilecek yanıt da belirginlik kazanmış olur. Sınıf siyaseti partimizin hem ayırt edici hem de merkezi yaklaşımıdır. Dünyada ve ülkemizde gözlemlediğimiz tüm sorunları bu mercekte görür, hedef ve çalışmalarımızı da bu merceğe göre planlarız. Ancak sınıf siyaseti derken salt emek sürecinde-

ki çatışmaları değil, onları da kapsayan ama aynı zamanda sermaye egemenliğinin toplumsal niteliğini de gören, sermayeyle toplumsal yaşamın tüm boyutlarında kavga etmeyi üstlenen bir tarzı kast ediyoruz. Bu anlamda, bizler açısından sınıf siyasetinin toplumsallaşmaya engel olarak görülmesi ya da toplumsal sorunlara dair mücadelenin sınıf siyaseti dışında değerlendirilmesi mümkün değil.

Komünist: *TİP son yıllarda Meclis'te güçlü bir siyasal görünürlük kazandı. Ancak rapor, parlamenter siyasetin sınırlarına da açıkça işaret ediyor. Bu konferans, TİP'in Meclis ile sokak, örgütlenme ve mücadele arasındaki ilişkiyi nasıl yeniden tanımlıyor?*

Erkan Baş: Aslında parlamenter siyaset konusundaki değerlendirilmemizde en baştan bugüne hiçbir değişiklik bulunmuyor. Zaman zaman parlamenter siyaset yapmanın Bolşevizmden sapma olarak değerlendirildiğini görüyoruz. Oysa işin komik tarafı, bizim parlamentoda yürüteceğimiz çalışmanın ilkelerini neredeyse bütünüyle Bolşevik Parti'nin deneyiminden devralmış olmamız. O ilkenin temelinde ise şu yatıyor: Halkı meclise, meclisi halka taşımak.

Hatırlanırsa, özellikle ilk parlamento deneyimimize hazırlanırken bu ilkeyi slogan olarak da çok kullanmıştık. Çünkü bizim için parlamento, Türkiye'nin sosyalizme ilerleyişini sağlayacak bir kanal, sosyalizme açılan kapı falan değil. Hiç böyle düşünmedik, bu yönde tek bir imamımız bile bulunmadı. Parlamento, bizim halkın çıkarlarını savunmak ve halka gerçekleri açıklamak için başvurduğumuz bir kürsü, araçlardan biri. Özellikle de sosyalizmin bir ülkedeki güçlenme evresinde parlamento kürsüsünün verdiği imkanların kullanılmasının sağladığı faydalardan söz edilebilir elbette. Ancak bizim yazınımızda parlamentonun ve parlamenter siyasetin burada çerçevelediğim yaklaşım dışında değerlendirildiği hiçbir örnek bulunamaz.

Dolayısıyla, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da parlamenter siyaset düzlemindeki araçları halkın çıkarlarının savunulması, halkın örgütlülüğünün artırılması ve halkın mücadelesinin güçlendirilmesi için kullanacağız. Bunu da sadece meclis kürsüsünde konuşmalar yaparak değil, tüm örgütümüzle sokağa inerek, mahallelerde kapı kapı dolaşarak örgütlenerek, partiyi ülkenin dört bir köşesinde harekete ge-

çirip kazanımlar biriktirerek yapacağız. En başta söylediğimiz slogan hala geçerli yani: “Halkı meclise, meclisi halka taşımak.”

Komünist: *Bu konferansın ardından TİP’in önümüzdeki birkaç yıl için hangi alanlara öncelik vereceğini söyleyebiliriz? Örgütlenme, toplumsal mücadeleler, meclis çalışması ya da yerel siyaset açısından yurttaşlar bu kongreden nasıl somut işaretler çıkarmalı?*

Erkan Baş: Elbette tümü. Baştan bu yana vurguladığım devrimci parti olmak, siyasetin ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında süreklileşmiş bir çalışmayı gerektirir. Ancak bu kadar genel bir yaklaşımın tabii ki dönemden döneme özelleştirilmesi gerekir. Somut planlara, hazırlıklara, ağırlık kaydırmalarına ihtiyacınız olur. Konferanslarda yaptığımız tartışmalar ve kararlar da bu somut planlama için yol göstericidir esasında.

Her birine tek tek değinmem mümkün olmayacak ama şunu söyleyebilirim: Önümüzdeki dönem parti çalışmalarımızın merkezinde, yürüttüğümüz mücadeleleri cephesel bir yaklaşımla ele almak, bu tür modellerin büyütülmesi ve yaygınlaştırılmasına yoğunlaşmak yer alacak. Cephesel mücadeleler dediğimizde de hemen devrimci hareketin geçmişteki cephe tartışmalarına ve deneyimlerine sıkıştırmamak gerekiyor konuyu. O deneyimlerin çok öğretici yanları var, ama bir yandan da mücadelenin güncel ihtiyaçlarının bizleri zorladığı yaratıcılık var. O yüzden sabit modellerden ziyade yaklaşımın belirginleştirilmesi önem taşıyor. Her nerede, hangi başlıkta mücadele ediyorsak, bunu TİP’in ötesine uzanan, mağdur ve öfkeli yurttaşlarımızı da kapsayan, onları sadece kitle gibi değil enerjileriyle ve yaratıcılıklarıyla mücadelenin öznelere olarak gören ve TİP ile birlikte, omuz omuza mücadele verebilecekleri zeminler yaratan bir tarzı arıyoruz. Bunun kolay olmadığını, şablonlarla yaratılamayacağını biliyoruz; o yüzden arıyoruz, deniyoruz ve eminim ki bulacağız da.

Bu bahiste söyleyebileceğim ikinci konu partimizin büyüme ivmesi ile ilgili. Siyasal mücadelenin bazı dönemlerinde büyüme ivmesi yükselir, bazı dönemlerde düşer. Bu, bir yere kadar normal. Ancak dönemsel eğilimlerden bağımsız olarak partimizin kendi özgücünün ve çalışkanlığının eseri olan bir büyüme ivmesinin yakalanması ve

korunması gerekiyor. Partimiz Türkiye sosyalist hareketinin en büyük partisi olmakla avunacak değil. Türkiye gibi büyük bir ülkede partimizin büyüklüğünün hedeflerimiz açısından yeterli olmadığı da ortada. Bu yüzden partinin organik temasının ve büyüme ivmesinin artırılması yaşamsal bir konu. Devrimcilik, zaten, ilk önce ve en başta insan kazanmakla, mücadeleyi yeni insanların katılımıyla güçlendirmekle ilgili. Emekçileri örgütlü kılmak, onları mücadele saflarında birleştirmekle ilgili. Bunun tek adresi ve aracı partiler değildir elbette, ama partimizin de örgütlenme açısından halka ulaşması gerekiyor. Özetle, partimiz kesintisiz biçimde büyümeli, yeni insanları kazanmalı, örgütlenmeli. Bu ülkede TİP, sadece sözüyle değil gücüyle de güven vermeli.

Buraya kadar kısaca konuştuğumuz çerçevenin ilk sonuçlarını konferans sonrasında görmeye başladığımızı söyleyebilirim, kişisel olarak bu açıdan mutlu ve umutluyum. Örneğin Bir Öğün Yemek ve MESEM başlıklarındaki kampanyalarımızın halkta bulduğu karşılık, tutuklanan genç yoldaşlarımızın gösterdiği cesaret ve kararlılığın partimize kazandırdığı enerji, bütçe görüşmelerinde halkın çıkarlarını savunmak için çaba harcayan vekil yoldaşlarımızın kerli ferli bakanları kaçırmaları; ayrıca yeniden düzenlenen kurullarımızın hızla tempolu bir biçimde çalışmaya girişmesi, üye kazanma ivmemizin artış eğilimi göstermesi, yayınlarımızın ve iç faaliyetlerimizin etki ve kapsamını genişletmeye başlaması; bunlar konferansımızın partiye sunduğu yönelimin olumlu karşılık bulduğunu gösteriyor. Ama her zaman söylediğim gibi “daha iyisini yapabiliriz” ve şimdi, içinde bulunduğumuz günlerde, mücadelenin bugünkü evresinde söyleyeceğim şey şu: “Daha iyisini yapmak zorundayız.”

Kürt Sorunu ve Sonuncu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

İLKE BEREKETLİ

Kürt sorunu, yüz yılı aşkın bir süredir içinde bulunduğumuz coğrafyanın en önemli çatışma başlıkları arasında yer alıyor. Kürt kimliğinin inkarından Kürt halkının siyasal katılımının ve temsiliyetinin engellenmesine, Kürt illerinin üretim ile istihdam alanlarının dışında tutulmasından ve sistematik yoksunlaştırma politikalarından fiziki baskılara kadar farklı eksenler üzerinde yükselen bu yakıcı sorun, anadili gibi birçok temel hakkın kullanılamamasına, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin derinleşmesine ve yaklaşık kırk yıl süren aktif silahlı çatışmaya neden oldu.

Üstelik Kürt sorunu, Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarına yayılan Kürt halkının varoluş sorunu olarak uluslararası bağlamıyla jeopolitik boyutlar da içeriyor. Tüm bu gerçekliğiyle hem ülkenin hem de bölgenin siyasi yapısını şekillendirmeye devam eden temel etmenlerden biri olarak Kürt sorunu bugün de, daha belirgin bir biçimde tarihlendirirsek 1 Ekim 2024'ten bu yana yeni bir "çözüm" evresine girilmesinin ardından da tüm yakıcılığıyla birlikte yine karşımızda duruyor.

Kökenleri Osmanlı'nın son dönemine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllara dayanan sorun üzerine bugüne kadar, Komünist'in geçmiş sayıları da dahil, pek çok kez söz söylendi, değerlendirildi.

dirmelerde bulunuldu. Bu noktada 55 yıl geriye gidip önemli bir hatırlatma yapmakta yarar var.

1960'ların sonu, 1970'lerin başında Türkiye'de devrimci hareketin yükselmesi, Kürt siyasal öznelerin kendini var etmeye başlaması ile Kürt sorunu toplumsal alanda görünür hale gelmişti. Bu dönemdeki en önemli kırılma noktalarından biri, Birinci Türkiye İşçi Partisi'nin 1970 yılında düzenlediği dördüncü kongresidir. Bu kongrede ilk kez adlı adınca "Kürt sorunu" tanımlanmıştır. Kongrenin aldığı 6 numaralı kararda şu ifadeler yer alır:

Türkiye'nin Doğu'sunda Kürt halkının yaşamakta olduğunu, (...) Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak ve diğer tüm demokratik özlem ve isteklerini gerçekleştirmek yolundaki mücadelesinin, bütün antidemokratik, faşist, baskıcı, şoven-milliyetçi akımların amansız düşmanı olan partimiz tarafından desteklenmesinin olağan ve zorunlu bir görev olduğunu, (...) Parti'nin, Kürt sorununa, işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesinin gerekleri açısından baktığını kabul ve ilân eder.¹

Bu ifadeler Türkiye tarihinde bir ilktir. Kürt sorunu resmen bir parti kongresinde ilk kez Birinci TİP tarafından tanınmış, aynı dönemlerde TİP ardı ardına Doğu Mitingleri düzenlemiştir. Ancak devlet, Kürt sorununa yönelik şiddet ve baskı politikalarını o dönemde de devreye sokmuş, kongredeki bu karar nedeniyle parti kapatılmış, Behice Boran dahil yöneticileri tutuklanmıştır.

Sözün özü Kürt sorunu ve barış mücadelesi TİP'in ve Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde de önemli bir yere sahiptir ve uzun yıllardır işçi sınıfı mücadelesi içerisindeki stratejik yerini korur.

Bununla birlikte sorunun geçmişine dair on yıllardır gök kubbenin altında söylenmemiş söz kalmamıştır desek çok da yanılmış sayılmayız. Bu nedenle bu yazıda geçmişe değil, 2026'ya girerken bugüne ve yarına odaklanmaya, bir yılı aşkın süredir neler olup bittiğini,

1 <https://www.tustav.org/yayinlar/kutuphane/TIP-kutuphanesi/tip-1970-4-kongre-kararlar.pdf>

- İlke Bereketli - Kürt Sorunu ve Sonucu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

geldiğimiz aşamada nerede olduğumuzu ve bizi nelerin beklediğini anlamaya çalışmak yerinde olacaktır.

Yeni Çözüm Sürecinin Kodları

Kürt sorununda çözüme dair girişimler ilk kez yaşanmıyor. Özal döneminden bu yana birkaç kez denense de 2013-2015 arasındaki son çözüm süreci de masanın dağıtılıp kanlı bir çatışmaya ve çok sayıda siyasetçinin tutsak edilmesine vararak başarısız oldu. Dahası devletin çözüm arayışından uzaklaşarak yeniden güvenlikçi bir yaklaşıma yönelmesi, toplumsal kutuplaşmayı bu sürecin hemen ardından gelen yıllarda daha da arttırdı ve Saray'ın daha faşizan bir siyasal rejim ve devlet aygıtı inşa etmesinde araçlardan biri oldu.

Geçmiş tüm başarısız deneyimler belleklerde tazeyken girilen yeni dönemin en belirgin özelliklerinden biri bu kez belki de hiç olmadığı kadar çözüme yakın olduğumuza ilişkin oluş(-turul)an algı ve PKK'nin feshi gibi somut radikal adımlardır.

Bu algıyı güçlendiren birkaç etmen sıralayabiliriz. İçinden geçtiğimiz günlerde Kürt sorununu çözmek iktidar-devlet için ideolojik, etik-politik bir yönelim olmaktan ziyade Suriye sınırının yeniden şekillendiği ve İsrail'in Ortadoğu'da tam egemenliğini kurmaya çalıştığı bir dönemde uluslararası konjonktürün dayatmasıyla sınır hattında Kürtler'in bulunduğu bölgeleri güvence altına alma ve bölgedeki katolik akışa karşı iç cepheyi tahkim etme hedefinden, kısacası bugün Kürtlerle barışmanın devletin de çıkarına uymasından kaynaklanıyor. Bu uluslararası bağlamı elbette Trump'ın ikinci döneminde bölgedeki sorunların çözülmesi yönündeki etkileri de destekliyor.

Bölgesel çıkar gereği bu kez MHP kanadının sürece dahil olması, dahası dahil olmakla kalmayıp öncülük etmesi, CHP'nin olumlu ve kendi cephelerinden yapıcı yaklaşması geçmişten farklı olarak güncel sürecin çözüme evrilme potansiyelini arttıran diğer etmenler arasında yer alıyor.

Sürecin başarıya ulaşma ihtimalini belki de en kuvvetlendiren etmenlerden biri de toplumun geçmişe göre barışa daha hazır olması denebilir. HDP'nin Türkiyelileşme Projesinin mirası, ortak düşman

AKP'ye karşı çeşitli seçim uğraklarında adı konmuş ya da konmamış işbirliklerinin yapılması, toplumsal muhalefetin en geniş kesimlerinde olumlu bir etki bırakarak birlikte ve eşit bir yaşamın zemini için gerekli taşları yıllar içerisinde döşedi.

Ancak sürece dair algının çatırdamaya, kırılmaya başladığı yer de yine tam bu noktadır. Bir yandan ortak düşmana karşı mücadele ederken, her ne kadar savaştan taraflar barışmak için müzakere ederse de o aynı düşmanla masaya oturmanın görünürdeki çelişmesini aşabilmek kolay değildir. Üstelik sürece dair çelişkiler bununla sınırlı da değildir.

Öncelikle bu yeni sürecin adında taraflar ve çeşitli siyasal aktörler bir yılı aşkın süredir bir ortaklaşmaya varamadı, üzerinde yükseldikleri zeminin farklılıkları nedeniyle varabilir de görünmüyor. Toplumsal muhalefetin barışla, eşitlikle ve demokratikleşmeyle taçlanması beklediği sürecin iktidar-devlet nezdinde yalnızca “Terörsüz Türkiye” olarak adlandırılması süreçteki ilk sürtünme alanını oluşturuyor.

Öte yandan, olumlu yan olarak siyasi partiler düzeyinde daha geniş katılımlı bir süreç tarif etmiş olsak da devletin yekpare bir bütün olmaması, devlet içindeki farklı kanatların süreci farklı okuyor ve yönlendiriyor olmaları sonuca erememe riskini artırıyor.

Bir diğer yan ise geçmiş süreçlerde eksikliği özellikle vurgulanan şeffaflık ve toplumsallaşma beklentilerinin bu kez de tam anlamıyla karşılanamaması olması ki bu bahis Meclis Komisyonu bağlamında açılmamayı gerektiriyor.

Sürecin Sözde Toplumsal Aracı: Meclis Komisyonu

Bir önceki çözüm sürecine ilişkin getirilen en yaygın eleştirilerden biri konunun Meclis zemininde, halka açık ve şeffaf değil, gizli MİT görüşmelerinde yürütülüyor olmasıydı. Bu kez aynı eleştirilere maruz kalmamak amacıyla 1 Ekim'den aylar sonra, 5 Ağustos'ta Meclis'te, iktidarın dayattığı adıyla içerisinde “barış” sözcüğü geçmeyen “Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu” kuruldu. Türkiye İşçi Partisi de barış ihtimalini gerçek kılabilen her türlü adımın yanında amasız fakatsız durma ilkesiyle birlikte sürecin ikti-

• İlke Bereketli - Kürt Sorunu ve Sonuncu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

darın taktik hesaplarına kurban edilmesine karşı duracağını ve sürecin her adımında halkı bilgilendirip süreci şeffaf kılmaya çalışacağını ilan ederek komisyonda yer almaya karar verdi. Komisyondaki asıl hedefinin ise barışın demokrasi ve eşit yurttaşlık temelinde inşası ve kalıcılılaşması için çalışmak olduğunu da temsilcisi İstanbul Milletvekili Ahmet Şık tarafından komisyonun ilk toplantısında dile getirildi.

İyi Parti dışında Meclis'te temsil edilen tüm partilerin içinde yer aldığı komisyon², kurulduğu günden bu yana geçen beş ayda Kürt sorununun farklı bağlamlarına ilişkin söyleyecek sözü olan çeşitli kişi ve kurumları “dinleme” faaliyetiyle geçti. Komisyonda kimlerin dinleneceğinin belirlenmesindeki anti-demokratik tutumdan konuşulanların komisyon üyelerince değerlendirilmesine olanak tanınmamasına kadar her aşaması, kurulurken iddia ettiği şeffaf ve katılımcı süreç yönetiminin tümüyle gerisine düşmüş oldu.

TİP'in komisyonun işleyişine ilişkin görüş ve eleştirilerinin tamamı, 12 Aralık 2025 tarihinde komisyona sunduğu sonuç raporu önerisinde³ yer aldığından burada her birine yeniden değinmeyeceğiz fakat eleştiriye tabi komisyon faaliyetlerinden bir tanesi öne çıkarılmayı hak ediyor. 24 Kasım 2025 tarihinde “Komisyon adına” AKP, MHP ve DEM Parti temsilcilerinden oluşan üç kişilik heyetin İmralı'da Abdullah Öcalan ile yaptığı görüşmenin tutanaklarının değil kamuoyu, komisyonla dahi paylaşılmamış olması iktidarın süreci şeffaf yürütmek gibi bir derdi olmadığını bir kez daha ortaya koymuş oldu.⁴

Birkaç aylık faaliyet için kurulan bir komisyonun yüz yılı aşan tarihiyle Kürt sorununu tek başına çözemeyeceği ve bu yönde bir beklenti olmadığı ortadadır ancak iktidarın ilkesiz yaklaşımlarına Komisyon'u alet etmesinin, sürecin halkın gözetiminden ve denetiminden kaçırılmaya çalışılmasının, komisyonun iktidar kanadı çoğunluklu bileşimi ve sadece Meclis'te grubu olan partilerin ağırlıklı söz sahibi olması ile Meclis işleyişinin anti-demokratik yapısının Komisyon'a

2 24 Kasım 2025 tarihinde Komisyon adına bir heyetin İmralı'da Abdullah Öcalan ile görüşmesinin ardından Demokrat Parti de komisyondan çekildiğini açıkladı.

3 <https://tip.org.tr/raporlar-belgeler/komisyon-sonuc-raporu-onerisi>

4 Ahmet Şık da -mı gibi yapma siyasetini protesto ederek ve özet aktarım dışında bilgi verilmemesine itiraz ederek İmralı görüşmesinin MİT tarafından hazırlanmış bir özeti olduğunu 4 Aralık tarihli komisyon toplantısını terk etmişti.

da yansımalarının barışa dair umudu ve toplum nezdindeki inandırıcılığını zedelemekten başka bir işe yaramadığı da görülmelidir.

Kuşkusuz tüm bu olumsuzluklar ve iktidara duyulan güvensizliğe rağmen, Meclis'te komisyon kurulması ve sürecin Meclis zemininde yürütülmesi talebini geçersiz kılmıyor. Sürecin mutlaka halkın gözleri önünde ve muhatapların diyaloglarının gizli kapılar arkasında tutulmadan yürütülmesi geçmiş deneyimlerin de öğrettiği gibi bir zorunluluk taşıyor.

Süreç Tıkandı mı?

İmralı görüşmesinin tutanaklarının komisyonla dahi açıkça paylaşılmamış olması, sürecin muhatabı olarak Öcalan'ın sözlerinin neden duyulmasının istenmediği ve sürecin tıkanıp tıkanmadığı sorularını ister istemez akıllara getiriyor. Bölgesel gelişmeler de bu soruları tetikliyor elbette.

8 Aralık 2024'te Esad'ın devrilip yönetimi Colani'nin önderliğindeki cihatçı Heyet Tahrir eş-Şam (HTŞ) örgütünün ele geçirmesiyle Suriye'de yeni bir dönem açılmış, yeni bir denklem kurulmuş oldu.

HTŞ güçleri ülkede iktidarı ele geçirmelerinden bu yana başta Aleviler olmak üzere Dürziler, Süryaniler, Hristiyanlar ve Kürtler gibi farklı dini, etnik ve kültürel gruplara dönük saldırılar düzenledi, öyle ki Aleviler'e dönük katliamlar neredeyse soykırıma varacak kadar yoğunlaştı ve ülkemizdeki Alevi toplulukları ve ilerici güçleri tarafından protesto edildi.⁵

HTŞ'nin, arkasına ABD ve AKP'nin de desteğini alarak yürüttüğü saldırgan tutuma karşılık bölgenin bir başka önemli askeri ve Kürt halkını temsil eden toplumsal gücü olan Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile anlaşmaya varmaya ihtiyacı bulunuyor. Bu bağlamda Şam'daki HTŞ yönetimi ile SDG arasında 10 Mart 2025 tarihinde imzalanan ve uygulanması için yıl sonuna kadar süre tanınan sekiz maddelik 10 Mart Mutabakatı, Kürtlerin haklarını güvence altına al-

5 Protesto eylemleri özellikle Suriye Arap Alevi toplumuyla akrabalık ilişkileri de bulunan sınır bölgesi Hatay'ın Samandağ ilçesinde yaşandı. Samandağ'ın TİP'li Belediye Başkanı Emrah Karaçay da yaptığı açıklamalarla katliamları kınadı.

• İlke Bereketli - Kürt Sorunu ve Sonuncu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

mayı, sivil ve askeri kurumların entegrasyonunu, Suriyeli göçmenlerin geri dönüşünü ve IŞİD terörüne karşı ortak mücadeleyi öngörüyordu.

Ancak o tarihten bu yana mutabakatın uygulanmasına ilişkin müzakerelerde somut ilerleme kaydedilemedi. Bu yazının yazıldığı ve tarafların mutabakata uyulmamasında birbirlerini suçladığı tarihlerde HTŞ'nin Halep'teki iki mahallede Kürt halkına saldırdığı yönünde haberler gelmeye başladı. Saldırıları Suriye'de yeniden savaş ortamına mı dönülecek endişesini de beraberinde getiriyor.

Suriye'deki gerilim henüz bir çözüme varamamışken tam da yılbaşı günü MHP'nin Meclis Komisyonu temsilcisi Feti Yıldız'ın⁶, hemen ardından da Devlet Bahçeli'nin süreçteki genel söylemlerinin aksine danışmanın SDG'yi mutabakata uymadığı için açıktan operasyonla tehdit etmesi⁷ de sürecin akıbetine dair kafa karışıklığı yarattı. Tüm bu yaşananlar makul bir akılda soru işaretleri doğursa da İsrail'in Suriye'nin güneyine dönük askeri hamleleri, İrandaki rejimin günlerdir süren protestolarla çalkantılı olduğu bir dönemde bölgenin yüksek kırılganlığı sürecin hiçbir aktör tarafından bu kez kolaylıkla bozulamayacağını bizlere gösteriyor. Üstelik açığa çıkan kriz başlıklarının kısa erimde çözülebileceğini beklemek de gerçek dışı olacaktır. Hiç kimsenin masayı deviren taraf olmak istemediği ama gerekli gördüğü anlarda hamleler yaparak kendi nüfuz alanını genişletmek istediği bu sürecin bir süre daha gel-gitli ilerleyeceği öngörülebilir.

Dolayısıyla süreç ağır ilerlese de tıkanıp demek için erken olduğu değerlendirilmesi yapılabilir. Türkiye'de iktidar ortaklarının zaman zaman sertleşen söylemleri ise Öcalan ve SDG'ye karşı havuç-sopa taktiğini kullanarak uzlaşmaya zorlama ve kamuoyundaki olası tepkileri söndürme hamleleri olarak görülebilir.

Çözüm Ama Nasıl?

1 Ekim 2024'ten bu yana kamuoyu önünde yürütülmeye başlanan yeni süreçte İmralı'yla müzakere, PKK'nin feshi ve sembolik silah

6 <https://x.com/YildizFeti/status/2006710663960228260>

7 <https://www.turkgun.com/basyazi/ypgnin-kendim-ettim-kendim-buldu-m-turkusu/348954>

yakma töreni, Meclis Komisyonu'nda yetersiz de olsa yürütülen çalışmalarla birlikte çözüme dair yeni bir aşamaya geçilmesinin eşigine gelmiş durumdayız. DEM Parti'nin yasal düzenlemelerin yapılmasını beklediği bu ikinci aşama için AKP Suriye'deki gelişmeleri gözeterek ağırdan alır görünse de yeni yılın ilk aylarında hasta ve siyasi tutsakların serbest bırakılması, toplum ve devletle entegrasyonuna yönelik özel bir kanun teklifinin Meclis'e gelmesi bekleniyor. Yasal düzenlemenin kapsamıyla ilgili tartışmalar bir yana, karşımızda esas olarak yanıtlanması gereken soru şudur: İktidarın ipleri elinde tutarak ilerlettiği bu yolla gerçek bir çözüme ulaşılabilir mi?

Kuşkusuz Kürt halkının on yıllar boyunca uğradığı haksızlıklar karşısında, yapılacak çeşitli yasal düzenlemeler çözümün hukuki güvencesini oluşturacak bir zemin yaratacaktır. Bunun yanında silahların bırakılması ve çatışma ortamının sona ermesi de tek başına dahi Kürt sorununun çözümüne giden yolda yaşamsal önemdedir.

Ancak bugün yurttaş hakları ve kamu yararı üzerine birçok kanun yürürlükte olmasına rağmen uygulanmamaktadır. Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları bile, Seçilmiş Hatay TİP Milletvekili Can Atalay'ın, Selahattin Demirtaş'ın, Osman Kavala'nın ve daha nice siyasi tutsağın durumunda da gördüğümüz gibi, uygulanmamaktadır. Demek ki hukuki dayanağın oluşturulması gerekli ama yeterli değildir. Zorba bir rejim altında hiçbir kanun yurttaşın güvencesi olamayacaktır. Herhangi bir hukuki düzenleme ancak ait olduğu sınıfın elinde, toplumsal karşılığını bulduğu ve uygulatabilecek gücü barındırdığı takdirde gerçek anlamını kazanabilir. Kısacası hukuk, çözüm için önemli bir araçtır ancak barışı inşa eden esas unsur toplumsal destek ve kucaklayıcı bir perspektifin ortaya konulmasıdır. Bunlar da doğal olarak politik mücadeleyi gerektirir.

Öte yandan tüm karmaşıklığıyla Kürt sorunu, yalnızca şiddet ve çatışmayı içermediği için çözüm de sadece silahların bırakılmasından ibaret olamaz. Çözümün tarihsel, sınıfsal ve toplumsal çoklu boyutlarıyla kavranarak demokrasi ve eşit yurttaşlık temelinde adımlarla desteklenmesi zorunluluktur.

Eşit yurttaşlık konusunda ise bir noktayı açıklamaya ihtiyaç var.

• İlke Bereketli - Kürt Sorunu ve Sonuncu Süreç: 2026'da Çözüm Gerçekleşecek mi?

Türkiye Cumhuriyeti tarihi sınıfsal, etnik, dinsel, mezhepsel, cinsiyete dayalı çok sayıda eşitsizlik örneklerini içeriyor. Dahası tarihimize son çeyrek yüzyılında bu eşitsizlikler giderilmediği gibi, AKP'nin karşı devrimci saldırısıyla artarak ve tek adama dayalı rejim kökleşerek emekçi halk yalnızca yoksullukta, yoksunlukta, yalnız bırakılmışlıkta, çaresizlikte, geleceksizlikte eşitlenebildi. Dolayısıyla Kürtlerin Türklerle, Alevilerin Sünnilerle, kadınların erkeklerle gerçekten eşit olacağı ve emekçilerin ülke refahından hak ettiği payı aldığı bir ülkenin kurulması toplumsal barışın tesis edilebilmesi için bir zorunluluk. Bu bağlamda Kürtlere on yıllardır uygulanan baskının sonlandırılması, tümüyle siyasi nedenlerle tutsak edilen Kürt halkının temsilcilerinin serbest bırakılması, Kürt illerindeki kayyumların ortadan kaldırılması en acil atılması gereken adımlar arasında yer alıyor, üstelik bu adımların atılabilmesi için yeni kanunlar çıkarmaya da gerek bulunmuyor.

Ancak bugünün Türkiye'sinin en anti-demokratik uygulamalarından biri olarak değerlendirilebilecek siyasi tutsaklar ve kayyum siyaseti; büyük ölçüde Kürtler ve sosyalistlere karşı başlatılarak yerleşik hale getirilmiş olsa da CHP'li belediyelere de kayyum atandığını, belediye başkanlarının iddianameleri bile hazırlanmadan tutuklandıklarını görmekteyiz. Öyleyse Van'da kayyum politikasına son verilirken Şişli'de devam ettiği, doğu illerinin tutuklu siyasi temsilcileri özgürlüğüne kavuşurken batı illerindeki siyasiler cezaevlerini doldurduğu sürece tüm toplumu kapsayan bir eşitlikten, kalıcı bir barıştan söz edilemeyecektir. Böylesi bir durumda devlet tüm yurttaşlarını eşit biçimde kucaklamış değil, yalnızca "düşman"ın biçimini değiştirmiş demektir. Bu nedenle ülkenin tamamında, ayırım gözetmeden herkes için eşit yurttaşlık, herkes için demokrasinin altını bir kez daha çizmek gerekir.

Sözün özü tıpkı savaşın politik bir mesele olması gibi barış da politik bir meseledir. Kalıcı ve adil bir barış için yasal düzenlemelerle sınırlı kalmadan, demokratik siyaset alanının açılmasının zorlanması gerekir ki bu alan aynı zamanda halkın özneleşeceği zeminin yaratılması

anlamına gelmektedir.⁸ Sürecin arka kapı diplomasisiyle ve gizli görüşmelerle değil de şeffaf, katılımcı ve halkın gözetimine açık biçimde yürütülmesindeki ısrarın temelinde de bu zeminin oluşturulması hedefi yatmaktadır.

Kalıcı Barış İçin Adalet

Yürütülen çözüm sürecinin güven tesis edebilmesi, bir daha bozulmamacasına toplumsal barışın halklar arasında inşa edilebilmesi için bir zorunluluktan daha söz etmek gerekiyor: Toplumsal adalet.

İnkar politikalarıyla başlayıp bugüne kadar gelinen süreçte Kürt sorunu şiddet, ölümler, faili meçhuller, kayıplar, anti-demokratik, faşizan uygulamalar, seçme seçilme hakkının gasp edilmesi gibi bir dizi farklı biçimde kendini gösterdi. Bu biçimlerin her biri toplumuzda telafisi zor derin yaralar açtı. Bir yanda Taybet analar, sırtında tek bir kazağı ve ayağında terlikleriyle 12 yaşındaki Uğur Kaymaz'lar yitip gitti, Diyarbakır zindanlarında korkunç işkenceler uygulanırken Roboski'de atılan bombalarla insanlar paramparça edildi, barış için anne babasıyla birlikte gittiği Gar Meydanı'nda Veyse'ler öldürülürken Beyaz Toroslarla kaçırılıp yok edilen kimilerinin bir mezar taşı dahi olamadı. Diğer yanda sıradan insanlarla dolu Mavi Çarşı'lar yakılır, otobüs durağında bekleyen öğrenciler katledilirken yoksul evlere (ama hep yoksul evlere) şehit haberleri geldi.

Bugünden başlayarak barış için siyasi ve hukuki adımların atılması ne kadar zorunluysa geçmiş dönemlerde yaşanan bu acılarla yüzleşmek, hesaplaşmak, sorumluları yargılamak da o kadar zorunludur. Aksi takdirde vicdanlarda oluşan yaralar sarılamayacak, adalet yerini bulmayacak ve arzu ettiğimiz kalıcı toplumsal barışa ulaşılamayacaktır. Bu nedenle Kürt Sorunu'nun tüm toplum nezdinde kabulü ve benzer sorunların bir daha yaşanmaması için adalet, hakikat ve hafıza komisyonları kurulmalı ve geçmiş deneyimlerden çıkarılan dersler gelecek kuşaklara aktarılmalıdır.

8 Bu noktada Kürt hareketinin sürece ilişkin toplumsal algıyı yönetmeyi iktidara fazlasıyla bıraktığını, oysa barış için halkın özneleşmesine, demokratik kitle örgütlerinin, sendikaların, vb.nin sürecin parçası haline getirilmesine daha fazla emek harcaması gerektiğini not edelim.

Türk ve Kürt Emekçileri El Ele Verirse

1 Ekim 2024'te sonuncu süreç kamuoyuna duyurulduğundan beri gerçek bir çözüm için güven tesisi, eşit yurttaşlık ve demokrasi temelinde barışın toplumsallaşması ve adaletin sağlanması gerekliliğini yineliyoruz. Ve elbette, bu bir "süreç". Bir günde olup bitemeyeceğini, zaman, emek ve sabır istediğini biliyoruz. Sürecin başarısızlığa uğrayıp karşımızda duran düğümün hiçbir zaman çözülmemesi olasılığının doğurabileceği olumsuz sonuçları ise aklımıza getirmek dahi istemeyiz. Öyleyse sürecin barışla taçlanması, barışı temel değer olarak benimseyecek siyasal ve toplumsal iklimin oluşturulması için eşitlik ve dayanışmayı temel ilke edinen, Kürt halkının haklı taleplerinin savunulması ve desteklenmesini ülkemizdeki bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm uğruna yürütülen mücadelenin önemli bir başlığı olarak gören bizler, sosyalistler elinden geleni yapmalıdır. Çözüm, süreci kendi çıkarları için istismar etmeye hazır Saray Rejimi'ne güvenilerek değil, ona rağmen mümkündür.

Kürt sorunu, Osmanlı dönemindeki Kürt ayaklanmalarından bugüne ulusal mücadelelerin tarihselliği içinde gelişmiş, sermaye egemenliğinin bir sonucu ve sınıf mücadelesinin bir başlığıdır. Türk ve Kürt emekçilerinin yüz yılı aşan bölünmüş hali kendilerine hiçbir fayda sağlamadığı gibi ancak sermaye düzeninin emekçileri daha kolay sömürmesine hizmet etmektedir. Dolayısıyla Kürt sorununun çözümü özgürlük ve eşitlik mücadelesi açısından yalnızca Kürt halkı için değil, tarihsel çıkarları ortak olan Türkiye'deki tüm emekçiler için belirleyicidir. Halkların eşitliği ve gerçek barış yalnızca emekçilerin ortak mücadelesiyle güvence altına alınabilir. Türk ve Kürt emekçilerinin kalıcı barış, demokrasi ve eşit yurttaşlık temelinde birlikte yaşayacağı bir Türkiye'ye ulaşmanın yolu budur.

2026'da bu yola ve çözüm ihtimaline sıkı sıkıya sarılalım ve Türkiye işçi sınıfı adına üzerimize düşeni yapalım.

Bu topraklarda barış umudu bir kez daha boşa çıkmamalı.

“Kardeşlerimizin Canı, Dolarınızın Yeşilinden Değerli!” Demek İçin O Otele Gittik

Çocuk emeğinin sistematik biçimde sömürüldüğü, eğitim hakkının piyasa ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlendiği bir dönemde, MESEM uygulaması yalnızca bir eğitim modeli değil, bütünlüklü bir toplumsal saldırı programı olarak tartışılmayı hak ediyor. Yoksulluğun derinleştiği, kamusal sorumlulukların sermayeye devredildiği bu tabloda çocuklar ve gençler, eğitimden koparılmanın ve ucuz işgücüne dönüştürülmenin doğrudan hedefi haline getiriliyor.

Bu saldırı karşısında yükselen itiraz ise yalnızca mağduriyetlere işaret eden bir tepkiyle sınırlı değil; aynı zamanda politik, örgütlü ve kamusal bir karşı koyuşun imkanlarını da açığa çıkarıyor. Öğrenci hareketinin son dönemde aldığı inisiyatifler, MESEM başlığı etrafında yürütülen mücadeleyle birlikte, gençliğin yalnızca kendi geleceğine değil, toplumun tamamına dair söz söyleme iradesini de görünür kılıyor. Bu irade, baskı ve kriminalizasyon politikalarıyla bastırılmaya çalışılsa da ortaya çıkan dayanışma ve sahiplenme hattı mücadelenin toplumsal karşılığını açık biçimde ortaya koyuyor.

MESEM protestoları sonrasında yaşanan gözaltı ve tutuklama süreçleri, hukukun nasıl bir baskı aracına dönüştürüldüğünü bir kez daha gözler önüne sererken; aynı zamanda bu mekanizmaya karşı geliştirilen mücadelenin siyasal önemini de büyütüyor. Barışçıl protesto hakkı-

nın kriminalize edilmesi, gençlerin eğitim ve yaşam hakları üzerinden yürütülen bu politikanın yalnızca idari değil, açıkça sınıfsal bir tercih olduğunu gösteriyor.

MESEM uygulamasına karşı yürütülen mücadelenin arka planını, öğrenci hareketinin bu sürece nasıl yaklaştığını ve hukuki cephede verilen mücadeleyi; TİP’li Öğrenciler’den Ilgaz Özer ile Atakan Özsan’la ve Adalet İçin Hukukçular’dan Bilge Hilal Bilgin ile Özge İnce’yle konuştuk.

Komünist: İlk olarak tutukluluk sürecinizle başlayalım. Yaklaşık bir aylık süreçte neler hissettiniz, zamanınızı nasıl geçirdiniz?

Ilgaz Özer: Türkiye’de artık tutuklanmak o kadar olağan ve sıradan ki insan tutuklandığına şaşırıyor bile. Bu sebeple tutuklandığımız ilk an açıkçası ne şaşırдық ne de üzüldük. Aklımızdaki tek soru “MESEM protokolünü gerçekten gündem edebildik mi?” oldu. Bu bir aylık süreçte, suçsuz olduğumuzu bildiğimiz, siyasi sebeplerle tutuklandığımızdan emin olduğumuz ve iktidarın MESEM uygulamasını hakkıyla ifşa edebildiğimiz için açıkçası içimiz çok rahattı. Koşušta diğer mahkumlar neden tutuklandınız dediğinde söylediğimiz tek şey “Çocuklar iş yerlerinde can vermesin! dediğimiz için” demek oldu. Bu bir aylık süreçte hissettiğimiz onca karmaşık duygumuzun yanında hiç hissetmediğimiz şey ise yalnızlıktı, pişmanlıktı. Dışarıda onlarca yoldaşımızın hem bizim serbest kalmamız için hem de MESEM protokolüne karşı mücadeleyi sürdürdüğünü bilmek bizi hep güçlü hissettirdi. Uzun süre avukat yoldaşlarımızın bizi ziyarete geldiklerinde aktardığı gelişmeler ve bizlere yollanan notlar tek haber kaynağımızdı ve söylenen “şu an konuşulan tek şey MESEM gündemi, elinize sağlık” oldu. Bu eylemin MESEM’i ifşa etmesi ve çocukların iş cinayetlerinde can verdiğini duyurması bizim tek gayemizdi. Bunu başarabildiğimiz için hiçbirimizin içinde en ufak bir şüphe ya da pişmanlık hissi de olmadı.

Zamanımızı nasıl geçirdik anlatmak gerekirse; kabaca bol bol kitap okuduğumuz, birbirimizin birikimini artırmaya çaba harcadığımız ve çok şey öğrendiğimiz bir süreçti. Rutinimiz sabah sayımından son-

ra kahvaltıya kadar kitap okumak, kahvaltı sonrası küçük bir spor ve günlük işlerimizi halletmek; yani çamaşır yıkama, temizlik, bulaşık ya da gelen avukat yoldaşlarımızla görüşmek ile geçiyordu. Akşamları ise çayımızı demleyip daha önce belirlediğimiz bir yoldaşımızın kitap sunumunu dinliyor, ardından tartışmasını gerçekleştiriyorduk. Kitabımızın olmadığı ilk günlerde ise akşamları vakit geçirme aktivitemiz hatırladığımız şarkıları, türkülerini ya da şiirleri okumak, yazmak oldu. Hatta “81 ili plaka kodu ile yazabiliyor muyuz?”, “Avrupa haritasını çizebiliyor muyuz?”, diye kendimizi test ettiğimiz bile oldu. Çarşamba günleri ise birim toplantımızı gerçekleştiriyorduk. Zamanımızı olabildiğince verimli geçirmek ve çıkınca kaldığımız yerden devam etmek için elimizden geleni yaptık.

Komünist: Tutukluluğunuz süresince kamuoyundan da çokça destek aldınız, bunlar size nasıl yansıdı? Arkadaşlarınız dışında MESEM’lerde çalışmak zorunda bırakılan öğrencilerden de mektuplar aldığınızı biliyoruz, o mektuplarda neler yazıyordu?

Atakan Özsan: Tutuklanma gerekçemiz “mala zarar” ve “görevi yaptırılmama” olsa da tutuklanma kararımız siyasi bir karar olduğu için kamuoyu yaratılmasının önemini daha ilk andan hissediyorduk. Gerek avukatlarımızın ilettikleri gerek arkadaşlarımızın mektupları gerekse de televizyon ve gazetelerden bize yansıyan manzara, aslında bizlerin gücünü arttırdı diyebiliriz. Yalnızca şahsi olarak bizlere umut ve moral olmasının yanında, cezaevinin içerisinde de konuşabileceğimiz ve tartışabileceğimiz bir alan açmasını sağladı. Gelen mektuplar arasında en değerlileri tabii ki de MESEM’li arkadaşlarımızın yazdıkları oldu. Aslında bu mektuplarda en net anladığımız şey, bir çocuğun nasıl olup da çalışmaya mecbur bırakıldığı oldu. Teşekkürün yanı sıra denetimsiz işyerlerinden, yaşadıkları zorbalık ve baskıdan, ve hatta MESEM’e gitmeleri için aileleri tarafından kendilerine yapılan baskılardan bahsetti arkadaşlarımız. Tüm bu durumlar, bizlerin neden MESEM’e karşı daha fazla çabalaması gerektiğini bize gösterdi. MESEM yalnızca onda çalışan çocukların sorunu yahut birtakım ailelerin ufak bir gelir kaynağı değil. MESEM politikası kardeşlerimizin çocukluğunu elinden alan ve onları aynı bir karadelik gibi yutan bir politikadır, bizler tarafından da yok edilecektir.

Komünist: Mahkemenin salıverme kararının ardından “adalet yerini buldu diyemeyiz” demiştiniz. Bu sözle ne anlatmak istediniz?

Bilge Hilal Bilgin: Barışçıl bir protestonun ardından tutukluluğa giden süreçte en başından beri, salt MESEM protestolarına katıldıkları gerekçesi ile haksız biçimde hürriyetleri ellerinden alınan ve tutuklu kalan TİP’li öğrenciler bir suçun değil; anayasal bir hakkın, ifade özgürlüğünün, sistematik ve planlı olarak gitgide yoksullaştırılan bir halkın ‘acziyetinden’ faydalanarak çocukların sermayeye ‘sunulmasına’ dair demokratik bir itirazın öznesidirler. Tutuklamanın adeta bir cezalandırma aracı olarak kullanılması ile bu süreçte, gençlerin yaşamları, eğitim hakları ve gelecekleri rehin alınmış, bir kez daha hukuk sopa gibi kullanılarak iradeleri ve inatlarının üzerine basılmaya çalışılmış, onlar üzerinden bizzat meseleye ses çıkarmak isteyen, bunu dert edinen diğer yurttaşlara siyasal bir mesaj verilmiş, dolayısıyla, olması gerektiği biçimde olmayan ve en nihayetinde bir aya yakın bir tutukluluk sonrası gerçekleşen tahliye lütuf değil, adalet değil, aksine gecikmiş bir asgari gerekliliktir. Keza; adalet hukuksuzluğun bir süre yürürlükte kalmasına müsaade edip, hatta bu hukuksuzluk yerleşsin diye yargı üzerinde tahakküm uygulayıp, hak mücadelesi yürüten kitlelerce gösterilen tepkiler sonucunda geri adım atmak zorunda kalmak değildir. Adalet, söz konusu hukuksuzluğun en başında hiç üretilmemesidir. Tahliye kararı, sadece bu tutuklama kapsamında süregelen hukuksuzluğu kesintiye uğratmış, hukukun araçsallaştırılmasını geçici olarak geri bırakmış, sorumluları çembere almamış, zararı telafi etmemiş ve aynı mekanizmaların yeniden ve yeniden işletilmeyeceğine dair hiçbir teminat sunmamıştır. Hakimlerin, savcılarının, kolluk görevlilerinin ve siyasi iradenin sorumluluğu tartışma konusu yapılmamış, protestoya konu MESEM denilen sistemin mağduru çocuk ve ailelerin hakları teslim edilmiş, mağduriyeti yaratan ve buna zemin hazırlayan patronlar ve siyasi irade yargılanmamıştır. Adalet, yalnızca sonuçla değil süreçle de vücut bulur. Bir aya yakın süre boyunca hürriyetlerinden yoksun bırakılan TİP’li gençlerin yaşadığı maddi ve manevi kayıplar, sekteye uğrayan eğitim hayatları, yurttaş üzerinde yaratılmak istenen korku ve sindirme etkisi telafi edilemez. Bu yüzden “adalet yerini buldu”

demedik. En fazla şunu söyleyebiliriz: Olağanlaştırılmaya çalışılan bir hukuksuzluk ve zorbalık kamuoyu baskısı ve direngen, asla yarım adım bile geriye düşmeyen bir mücadele sayesinde şimdilik durduruldu.

Komünist: *Protesto eyleminiz hakkında da konuşmak isteriz. Bu eylemi hangi amaçla, neyi hedefleyerek gerçekleştirdiniz?*

İlgaz Özer: Bu eylemin en temel hedefi MESEM'i Türkiye gündemine sokmaktı. Bu konu artık dayanılmaz bir hal almıştı, her gün bir grup çocuk iş cinayetine kurban gidiyordu. Her gün önümüze yeni bir çocuğun fotoğrafı düşüyor, ne yapacağımızı bilemeyerek öfkeyle birbirimize bakıyorduk. Çocukların iş cinayetinde can vermesi artık günlük paylaşımlarımızın konusu olmuştu. Biz bunu sindiremedik. Bu MESEM toplantısı önümüze düştüğünde gerçekten çok şaşırдық. Bakanlar, vekiller, patronlar, gazeteciler, hatta utanmadan yurt dışından insanları dahi çağırmışlar, tam manasıyla liseli çocukların canı kaç para eder diye kokteyl masalarında pazarlık yapıyorlar. Uzun süredir AKP'nin yarattığı yıkım sebebiyle böyle durumları belki de olağan karşılıyoruz ama bu kadarına pes dedik. Bu toplantıya müsaade edemeyeceğimizi hissettik. Bu eylem böyle bir toplantı yapılamaz demek için, MESEM protokolünü ifşa etmek, iş cinayetinde can veren tüm çocuklar için isyanımızı dile getirmek için gerçekleştirildi. Bir grup patronun yüzüne "Kardeşlerimizin canı, sizin dolarınızın yeşilinden değerli!" demek için bizzat o otele gittik ve toplantılarına müsaade etmedik.

Komünist: *Eylem sonrası ileri sürülen iddialarda kullandığınız boyanın silah sayıldığını gördük. Eylem tam olarak nasıl gerçekleşti?*

Atakan Özsan: Eylem, Milli Eğitim Bakanlığı'nın TÜSİAD, MÜSİAD ve daha pek çok patronla gerçekleştirdiği MESEM Çalıştayını protesto etme amacı taşıyordu. MESEM Programı, patronların ihtiyaç duyduğu ucuz işgücünü çocuklardan karşılamayı amaçlayan vahşi bir program. Çalışma yaşını 14'e kadar düşürmesinin yanında iş yerlerini veya iş güvenliğini değil, çocukların işe gidip gitmediğini denetliyor. Bunun sonucunda, oyun oynaması ve okulunu okuması gereken çocuklar iş yerlerinde haftada 60 saate varan çalışma sü-

relerine mahkum ediliyor, iş cinayetinde hayatlarını kaybediyorlar. 2025 yılının ilk 11 ayında 85, hatta bizim eylemi yaptığımız gün bir arkadaşımızın daha katledilmesiyle beraber 86 çocuk iş cinayetlerinde hayatını kaybetmişti. Bizler de çocuklar patronların malı değildir demek için, katlettikleri çocukların sesi olmak için, çocukların kanı ellerinizde demek için kırmızı boyalarımızla bu eylemi gerçekleştirdik. Otele girdiğimizde patronların suçlarını suratlarına haykırırken şaşılmayacak şekilde eylemimize saldırmaya çalışan “patron korumaları” da oldu. Tüm bu kavgaya rağmen eylemimizi gerçekleştirdik, patronların canları istediği gibi çocukları alıp satamayacağını göstermiş olduk. O fuaye alanında, çalıştayın gerçekleştiği otelde çocukların kanı olduğunu gösterdik.

Komünist: *Siz iddianameyi incelediğinizde ne tür tutarsızlıklar ve hukuksuzluklar tespit ettiniz?*

Özge İnce: İddianameden de önce, TİP’li gençlerin gözaltına alınmasıyla birlikte hukuka aykırı uygulamalar başladı diyebiliriz. Eylem sırasında yetkili olmayan kişiler tarafından öğrencilere fiziksel saldırılarda bulunulmuş, eylemin sona ermesi üzerine öğrenciler kendi iradeleriyle otelden ayrılmakta iken ters kelepçe uygulanarak gözaltına alınmışlardır. Emniyette TİP üyesi öğrencilerin ifadeleri saatlerce bekletildikten sonra alınmış, avukatlar da bu süre boyunca müvekkilleri ile görüştürülmemiştir. İfade öncesi isnat edilen suçlara dayanak olduğu iddia edilen görüntüler avukatlara gösterilmemiş, yalnızca şikayetçi beyanları ile olay tutanağı paylaşılmıştır. Olay nedeniyle dört ayrı suç isnadı yöneltilmiş; “Mala Zarar Verme” ve “Görevli Memura Mukavemet” suçları için ayrı, “2911 sayılı Kanuna Muhalefet” ve “Cumhurbaşkanına Hakaret” suçları için ayrı ifade alınmıştır. Ceza yargılamasının temel ilkeleriyle bağdaşmayan bu usul, ifade süreçlerinin gereksiz yere uzamasına ve savunma bütünlüğünün bozulmasına yol açmıştır. Bu uygulama adil yargılanma hakkını ağır biçimde ihlal etmiş, dosya akışında çok sayıda soruna neden olmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı, TİP’li öğrenciler adliyeye getirildikten yaklaşık üç saat sonra, ifadelerini dahi almaksızın gözaltındaki 17 kişinin tamamını “Mala Zarar Verme” ve “Görevli Memura Mukavemet” suçlarından tutuklama istemiyle Sulh Ceza Hakimliğine sevk

etmiştir. Sevk kararı dahi savcılık tarafından avukatlara verilmemiş, yalnızca kolluk tarafından sözlü olarak bildirilmiş, yazılı bir evrak paylaşılmamıştır. “Mala zarar verme” isnadına rağmen, hangi malların zarar gördüğü, zarar miktarının ne olduğu, kime ait oldukları gibi somut bilgiler dosyada yoktur. Şikayetçi beyanları incelendiğinde, ifade veren bazı kişilerin özel güvenlik görevlisi olduklarını söyledikleri görülmüştür. Ancak olay anına ilişkin görüntüler, müdahale eden kişilerin sivil giyimli olduğunu açıkça göstermektedir. Bu kişilerin gerçekten özel güvenlik görevlisi olup olmadıkları araştırılmamış, buna rağmen TİP’li gençler hakkında “Görevli Memura Mukavemet” isnadı yöneltilmiştir.

Dahası, otelin resepsiyon ve pazarlama gibi departmanlarında görevli bazı çalışanların da şikayetçi sıfatıyla ifade verdikleri, bu kişilerin herhangi bir yetkileri bulunmamasına rağmen protestoculara müdahale ettiklerini bizzat beyan ettikleri görülmüştür. Bu kişiler hakkında derhal soruşturma yürütülmesi gerekirken, tek taraflı beyanlarla TİP’li öğrenciler hakkında tutuklama kararı verilmiştir. Bu durum, görevli memur kavramının hatalı şekilde genişletildiğini açıkça göstermektedir. Sorgunun ardından 17 kişiden 16’sı hakkında “Mala Zarar Verme” ve “Görevli Memura Mukavemet” suçlarından tutuklama kararı verilmiştir. Diğer soruşturma dosyasından ise herhangi bir sevk kararı verilmemiştir. Tutuklama kararından sonraki günlerde otel çalışanları şikayetlerinden vazgeçtikleri halde tutukluluğa itirazımız kabul edilmemiş ve iddianame tanzim edilmiştir. İddianameyi incelediğimizde; TİP’li öğrencilerin toplu şekilde otele geldikleri, içeriye girdikleri, pankart açıp çeşitli sloganlar attıkları iddiası mevcut. Adeta bir suç isnadı gibi yer alan bu ibareler kamu kurumu olmayan, herkesin herhangi bir izin almaksızın bulunabileceği, özel bir kurum niteliğinde olan bir otele ilişkindir. İddianamede deliller kısmında şüpheli ifadeleri de yer almaktadır ancak bunlar iddianameye esas alınmamış. Oysa; TİP’li öğrencilerin ifadeleri, birbiri ile örtüşür biçimde, vakıanın aslında nasıl meydana geldiğine dair tutarlı, ısrarlı ve iddianamenin tam aksi olay örgüsü bütünüdür. TİP’li öğrencilere anayasal haklarını kullanarak gerçekleştirmiş oldukları barışçıl protestoya yetkisi ve görevi haricinde, sınır aşarak şiddetle müdahale

eden sivil şahısların saldırısına rağmen bu şahıslar hakkında herhangi bir tahkikat yapılmamıştır. Aksine ve üstelik; boyanın da silah atfedilmesi suretiyle TİP’li gençlere dava ikame edilmiştir.

Komünist: MESEM konusunu biraz açmamız iyi olacak? MESEM’lerde tam olarak neler yaşanıyor ve siz MESEM’le mücadeleyi neden bu kadar ön plana çıkardınız?

İlgaz Özer: Açıkçası MESEM çocukları ucuz iş gücü olarak kullanmanın yasal ve hızlı hali. Özellikle yoksul aileleri mecbur bıraktıkları bir sistem. Liseye giden çocukları eve ek gelir getirebilsin diye basit bir imza ile MESEM projesine çocuğunu yazdırmış oluyor aileler. Bu sayede okula gitmesi gereken günlerde dahi yasal olarak çalıştığı iş yerine giden liseli öğrenciler, bir işçinin yaptığı her şeyi yapıyor. Buna rağmen çok daha düşük bir ücret alıyor. Öğrencilerin çalıştığı iş yerleri MEB’e ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olmasına rağmen hiçbir iş güvenliği denetimi olmadığı için çocuklar iş verenin insafına kalıyor. Stajyer değil normal bir işçi olarak çalışan çocuklar ise bu ağır çalışma şartlarını elbette kaldıramıyor. Bir düzine iş kazası ve iş cinayeti ile çocukları baş başa bırakıyorlar. Hatta çocuklar bu ağır şartları o denli kaldıramıyor ki biz tutukluyken 15 yaşında MESEM öğrencisi bir çocuğun “yaşama isteğim kalmadı” yazan bir not ile intihar ettiğini öğrendik. Milli Eğitim Bakanı bu işin patronlar yararına olduğunu o kadar açıkça ifade ediyor ki “mesleki eğitim ile reel sektörü birbirine entegre ediyoruz” diye demeçleri var.

Stajyer ya da çırak diye kılıf uydurup esasında çocukları işçi olarak çalıştırdıkları bu sistem, tam anlamıyla bir ucuz iş gücü yaratma projesi. MESEM ile mücadele, sermayenin biraz daha fazla para kazanma hırsına karşılık çocukların onlarca yıl önce kazanılmış haklarını koruma mücadelesidir. Bundan onlarca yıl önce çocuk işçilik büyük mücadeleler sonucu yasaklandı çünkü çocukların bu işleri yapamayacağı bilimsel olarak kanıtlanmış durumda. Fakat sermaye tüm saldırganlığı ile yıllar önce kazandığımız ve insanlığın yararına olan tüm haklarımıza saldırıyor. Öğrenci olabilmek, devletin imkanları ile okuyabilmek artık sermayenin çıkarına olmadığı için şimdi de okulları boşaltmaya, öğrencilik faaliyetini ortadan kaldırmaya

çalışıyorlar. Biz çocukların ucuz işçi değil, iyi eğitim alabilen öğrenciler olmasını savunuyoruz. Bunun da saldırıya uğrayan diğer tüm kazanılmış haklarımız gibi çok önemli bir mücadele başlığı olduğunu düşünüyoruz.

Komünist: *Türkiye’de öğrencilerin sorunları MESEM’le sınırlı değil. Bilhassa üniversite öncesi eğitimde olan öğrencilerin yaşadığı sorunlar neler, eğitimden nasıl koparılıyorlar, nasıl ucuz işgücü haline getiriliyorlar ya da nasıl cemaat ve tarikatların eline itiliyorlar?*

Atakan Özsan: Türkiye’de öğrencilik büyük bir dönüşüm içerisinde. Alışlagelmiş öğrencilik tanımı, sermayenin ihtiyaç duyduğu nitelikli ve sınırlı işgücünden ucuz ve sınırsız işgücü durumuna gelmiş halde. Bunun en temeli ise öğrencilerin maruz kaldığı ağır mülksüzleştirme ile sağlanıyor. Özellikle üniversite öğrencilerinde; tabanda tutulan burs miktarları, fahiş kira fiyatları, kapatılan yurtlar ve öğrencilerin ekonomik sıkıntılarını anlık da olsa unutturabilecek, onlara umut olabilecek her türlü hobi ve siyasal faaliyetin kampüslerden silinmesi karşımızda duruyor. Yıllardır süregelen ve son yıllarda otoriterliğini daha da arttıran bu durum, öğrencileri eğitimden kopararak ağırlıklı hizmet sektöründe karın tokluğuna çalışmaya mahkum ediyor. Aslında öğrencileri bu durumdan kurtarması gereken devlet aygıtı ise özellikle yurt ve barınma krizlerinde öğrencileri tarikat ve cemaat yurtlarına yönlendirerek kurtarmak bir yana dursun, gençlik adına başka bir kriz yaratıyor.

Komünist: *MESEM gibi uygulamalar çocuk işçiliği ve eğitim gibi haklara nasıl zarar veriyor? Bu konuda mevcut bulunan yasa ve yönetmelikler yeterli mi?*

Özge İnce: MESEM, aslında “Çıracılık Eğitim Merkezi” olarak bilinen yapıların, 2016 yılında zorunlu eğitim kapsamına alınması ve isminin değiştirilmesiyle başladı. Ayrıca, 2021 yılında Mesleki Eğitim Kanunu’nda yapılan değişiklikle ise çocuk işçiliği resmen yasallaştırılmış oldu. Şöyle ki; bu değişikliklerle birlikte her sınıf düzeyinden öğrenciler haftada yalnızca 1 gün okula gidip, 4 gün çalıştırılmaya başlandı ve haftada yalnızca 1 gün okula giderek lise diploması alma hakkı verildi. Üstelik çocuk işçilerin ücretleri kamu tarafından kar-

şılındığından sermayeye “bedava işgücü” yaratılmış olundu. Yeni mevzuata göre 14 yaşını doldurmuş olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler denilmekteyken, MESEM uygulaması ile birlikte çocukların ağır sanayi, metal, inşaat gibi işlerde çalıştırılmaya başlandığı görülmektedir. Ayrıca, bu işyerleri yaşanan çocuk işçi cinayetlerinden de gördüğümüz üzere, son derece denetimsiz, iş güvenliği bulunmayan alanlardır. Yani mesele mevcut yasa ve yönetmeliklerin yeterli olup olmamasından ziyade, ülkedeki diğer hak ihlallerinde de karşılaştığımız üzere hukukun uygulanmamasıyla ve aynı zamanda MESEM ile birlikte çocuk işçiliğinin yasallaştırılması, denetimsiz işyerlerinde çocukların can güvenliği riski ve eğitim haklarının gaspıyla ilgilidir.

Komünist: MESEM protestosu, aynı zamanda TİP’in Bir Öğün Yemek kampanyasıyla aynı günlerde gerçekleşti? Bu iki başlık arasındaki bağlar nelerdir?

İlgaz Özer: Tam olarak yukarıda bahsettiğimiz konu aslında. Sahip olduklarımız, haklarımız, özgürlük alanlarımız bir bir elimizden alınıyor, hatta çalınıyor. Çalanlar da epey tanidik; bir grup patron ve siyasi temsilcileri. Bu patronlar doysun, kasaları dolsun diye tüm imkanlar seferber ediliyor, biz sessiz kaldıkça çocukların canı dahil her şeyin yağmalanabileceğini düşünüyorlar. MESEM protokolü ile çocukları ucuz işçi yapmayı da kendilerine hak görüyorlar, devletin tüm bütçesini sağa sola savurup çocukları aç bırakmayı da reva görüyorlar. İki başlık da kamusal kaynakların patronlar çıkarına kullanıldığını, bedelinin ise çocuklara ödetirildiğini gösteriyor. Biri çocukları çalışmaya zorlayan, diğeri çocukları açlığa terk eden aynı politik anlayışın iki yüzü. Biz ise basit bir şey söylüyoruz: Çocuklar iş cinayetinde ölmesinler, karınları tok bir şekilde hak ettikleri eğitimi alabilsinler. Bu iki kampanyanın, iki sözün de vardığı tek cümle burasıdır. Ancak bu talebe birileri bilinçli olarak engel oluyor. Çocukların okulda değil şantiyede olmasını, öğrencilik yerine ucuz işçiliği tercih ediyorlar. Çünkü eğitim kâr getirmiyor, çocukların tok olması da onların umurlarında değil. “Asgari ücretle geçinen anne-babalar düşünsün” diyorlar. İşte bizim mücadelemiz buna; halkın değil bir

grup azınlığın çıkarına olan mevcut sisteme ve temsilcilerine karşı. Biz farklı bir dünya hayal ediyoruz. Eğer tüm bütçemizin yüzde 1.5'ü ile Türkiye'deki çocuklara 1 öğün yemek verilebiliyorsa biz bunun için canla başla çalışır, çocuklar doysun deriz. 15-16 yaşında çocuklar iş cinayetinde can veriyorsa biz hesabını sormak için toplantılarını ziyaret ederiz.

Komünist: *TİP'li Öğrenciler olarak hem lise hem üniversite düzeyinde öğrencilerin yaşadıkları sorunlara dair nasıl bir mücadele planınız var?*

Atakan Özsan: Öğrenci gençlik mücadelesi, 2025 senesinde çok değerli deneyimler kazandı. Örgütlülüğün, özörgütlenme araçlarının öneminin kavrandığı, bununla beraber özellikle gençlik nezdinde kitleleşme potansiyeli ortaya çıkan sosyalist kültür bizlere gelecek sene için umut vaat ediyor. Bunların yanında elbette ki 2026 senesi baskıların kesilmeyeceği, hatta belirli kırılım noktalarında çok daha artabileceği bir sene olacaktır. Bu saldırılar karşısında lise ve üniversitelerde savunma ve dayanışma araçlarını yaratmak ve güçlendirmek, aynı zamanda bu araçları birer saldırı mevzisi haline getirmek temel önceliklerimizden bir tanesi. Tabii ki de mücadelemiz yalnızca gençlikle sınırlı değildir, mücadelemiz sınıf mücadelesidir ve lise-üniversitelerdeki hareketin de bu bütünlüğü yakalayabilmesi adına partili devrimcilerin öncüleştmesi, partili kültürün zemininin sağlamlştırılması uzun soluklu bir mücadele zemininin yaratılması açısından kritik önem taşımaktadır.

Komünist: *Barınma sorunundan çocuk işçiliğine kadar gençlerin uğradığı haksızlıklara karşı hukuk mücadelesinin gündemleri neler ve ne yapmak gerekir?*

Bilge Hilal Bilgin: Başta gençler olmak üzere toplumun neredeyse tamamının bugün yaşadığı ve kanıksanması yönünde devlet tarafından da bir dönem kira bedel artırımı sınırlamaları eliyle 'geçici çözümler' ve sosyal devlet ilkesini saf dışı bırakacak biçimde bireysel 'çaba' ile çözümsüzlüğe itilen barınma krizi, bunun yanı sıra, güvencesiz çalışma, çocuk işçiliği, akademik zayıflama ve eğitimde derinleşen eşitsizlikler birbirinden bağımsız sosyal sorunlar değildir. Bunlar sermayenin ihtiyaçlarına göre yeniden tanımlanan, şekillenen ve se-

çeneksiz bırakılmaya çalışılan gençlerin üzerinde zorbalıkla uygulanan bir düzenin zorunlu neticeleri ve yol haritasıdır. Kaldı ki; yasa bu haliyle dahi derinleşen ve genişleyen bir sömürü düzenine kapı aralarken mevzuata göre haftanın bir günü okula gitmesi zorunlu olup dört günü günde en fazla sekiz saat çalıştırılabilecek MESEM öğrencilerinin esasen uygulamada eğitim hayatından tamamen kopararak haftanın altı günü ve çalışma saatlerinin üzerinde çalıştırılmaya zorlanması gerçekliğinde olduğu gibi kendi yasal düzenlemelerine dahi uyulmadığı bilinmektedir. Kapitalist üretim ilişkileri; devlet ve sermaye ortaklığı ile gençliği, bir yandan geleceksizliğe diğer yandan MESEM gibi yasası ile var olup normalleştirilmeye çalışılan bir büyük suça özne kılmak, yani halkın parası ile yine yoksul halkın çocuklarını ağır koşullar altında ölüme, sakatlanmaya, zihinsel yaralanmaya mahkum etmek üzere kurulmaktadır. Bu nedenle gençlerin maruz kaldığı haksızlıklar karşısında verilecek mücadele yalnızca hukuki değil, aynı zamanda sınıfsal ve politik olmak zorundadır.

Bunun en temel örneği olan barınma meselesi de her geçen gün finansal bir yatırım aracına evrilmektedir. Devlet, sosyal konut üretme yükümlülüğünden tamamen imtina ederek, yurtlar, kiralar ve krediler üzerinden gençleri hayata borçlu başladıkları ve daima borçlu kalacakları bir düzene alıştırmak istemektedir. Bu tablo, birtakım çıkarları önceleyen bilinçli bir tercihtir. Anayasada tanımlanan sosyal devlet ilkesi, bu tercihlerle fiilen askıya alınmıştır. Hukuk mücadelesi tam da burada barınmanın kar ve fırsat aracı değil, kolektif bir hak olduğunu ısrarla hatırlatmakta başlar. Denetimsiz iş yerlerinde, ifa etmelerinin asla mümkün olmaması gereken işlerde katledilen, adeta yaşam hakları gözden çıkarılan çocuklar ise istisna değil; kar hırsının mantıksal sonucudur. Burada hukuk da sermayenin ihtiyaçlarına göre şekillendiği için hukuk mücadelesi, mevcut mevzuatın sınırlarına ve hatta iç hukuka hapsolmeden, uluslararası sözleşmelerden, son zamanlarda çiğnenmesi teamül haline getirilen anayasal ilkelere kadar tüm araçları kullanarak bu düzeni teşhir etmek üzerine şekillenmelidir. Eğitim alanında yaşananlar da farklı değildir. Eğitim, eşitlik üretmek yerine sınıfsal farkları pekiştirmenin aracına dönüşmüştür. Gençlere durmaksızın bireysel bir ‘çaba’ ile ‘başarının’ inşa edilebi-

leceği hülyası, rekabet ve yetersizlik aşılanırken yapısal eşitsizlikler görünmez kılınmak istenmektedir. Oysa bireysel değil, kolektif olan bu soruna verilecek yanıt da kolektif olmak zorundadır. Hukuk, ancak örgütlü bir siyasal mücadeleyle birleştiğinde güçlü bir araç haline gelir. Toplumsal davalar, anayasa ve uluslararası hukuk başvuruları, yalnızca kazanmak için değil; görünür kılmak, ifşa etmek ve baskı yaratmak için yürütülmelidir. Mahkeme salonları, sınıf mücadelesinin yürütüldüğü alanlardan sadece bir diğeridir. Sosyalist bir perspektiften bakıldığında mesele açıktır: Gençler bugünün artık çocuklara siyaset eden sömürü mekanizmasına ses çıkarttıkları oranda geleceğin inşasını kuracaklardır. Bugün gençlerin yürüttüğü hukuk mücadelesi, yalnızca hak arama pratiği değil; aynı zamanda insanca yaşamaya dair bir karşı-tahayyül inşasıdır. Dolayısıyla yapılacak ilk iş, hukuku kurtarıcı olarak addetmeden bu karşı-tahayyülün inşa edilmesine destek bir 'cephe' olarak görmek gerekliliğidir.

Okullarda Bir Öğün Yemek: Bir Yurttaşlık Mücadelesi

MELTEM KOLGAZI

“Okullarda tüm çocuklara bir öğün yemek talebi” ilk bakışta basit ve pragmatik bir talep gibi görünebilir, fakat ardında kamusal eşitlik, devletin rolü, eğitim hakkı ve çocuk hakları gibi birçok başlıkta açılması gereken tartışmayı içeriyor. Bu talep sadece “çocuklar aç kalmasın”la sınırlı bir sosyal yardım arayışından ibaret değil, çok katmanlı bir yurttaşlık mücadelesinin temel enstrümanlarından biridir.

Bu yazıda, okullarda bir öğün ücretsiz yemek talebinin derinleşen yoksulluğa karşı bir önlem olarak değil toplumsal eşitlik ve eğitim hakkı mücadelesinin, kamusal bir hakkın siyasi talebiyle ve toplumsal yeniden üretimin toplumsallaştırılması talebiyle bir arada somutlaşmış bir yurttaşlık mücadelesi olarak okunması gerektiği üzerinde duracağım.

Emekçi Çocuklarının Eğitim Hakkı İçin ‘Bir Öğün Yemek’

Eğitim hakkı dendiğinde elbette çok kapsamlı bir hak talebinden bahsederiz. Eğitim hakkı dendiğinde eğitim araçlarına, altyapıya, bilimsel bir içeriğe, bilimsel ve toplumsal bir eğitim içeriğini çocuğa yaratıcı ve özgürleştirici bir biçimde verebilecek eğitimcilere ulaşabilme hakkı akla gelir. Bugün otoriterleşen iktidarlar ve AKP/Saray Rejimi eğitim içeriğine dair ve eğitimci neslinin kendi ideolojik angajmanı ile yetiştirilmesine dair çok sıkı düzenlemelere sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’nın sadece devlet okullarında değil özel

okullarda da sıkı bir şekilde aynı müfredatı uygulaması ve denetlemesi söz konusudur. Yıllar içerisinde AKP/Saray Rejimi'nin müfredatı sistematik bir biçimde gerek içeriğini değiştirerek, gerek din dersi sayısını artırarak dönüştürmesi düşünüldüğünde MEB kitaplarının devlet tarafından ücretsiz verilmesinin salt bir kamusal hizmet olmadığını görebiliriz. Ama altyapı söz konusu olduğunda hem devlet okullarının fiziki koşulları hem de okullardaki hizmetli sayısı son derece sınırlıdır. Bunun yanında devlet okullarında alınan ücretler, kırtasiye ürünlerinin velilerden talep edilmesi, bir öğün olsun yemek ve içilebilir su verilmemesi ve çocukların kantinlere mahkum edilmesi eğitimin ücretli olarak sunulduğunu açık bir biçimde gösteriyor. Her adımda paralılaşan sistemin yanında hızla artan yoksullaşma ile tablo daha da kötüleşiyor ve birçok çocuk eğitim süreçlerinin dışında kalıyor.

Devlet okullarının paralılaştırılması eğitim hakkı gaspının ana nedeni, evet, ama yoksul aileler katkı payı paralarını borçlanıyor, kırtasiye malzemeleri çocuklar arasında paylaşım yapılarak bir yere kadar çözümlüyor. Ama okulda yemek 185 okul günü boyunca aşılması gereken bir engelle dönüşüyor. Bugün okula devamın azalmasındaki en yakıcı neden özellikle ilköğretimde okula aç gelme ya da acıkmanın sınıfta kalmayı sürdürülemez hale getirmesidir. Aç gelen ya da sınıfta acıkan çocuk derse odaklanamaz, dikkat süresi kısılır, öğrenme kapasitesi düşer ve okuldan kopma riski ciddi derecede artar. Okula devamsızlık, velilerin okul yerine çocuk adına başka hayat planları yapmasına neden olur.

Düzenli beslenen çocuklar ise devamsızlık oranlarını azaltır, başarı düzeylerini yükseltir ve okul ile duygusal bağlarını güçlendirir. Okulda yemek, çocuğun kendini okul topluluğunun bir parçası olarak hissetmesini sağlar; aidiyet duygusunu artırır. UNICEF (2023) verilerine göre, okulda düzenli yemek verilen bölgelerde çocukların devamsızlık oranı %30, okul terk oranı %20 azalmaktadır.⁹ Eğitime devamlılığın en önemli unsurlarından biri okulda yemektir. Derin

9 Sınıfta İnat Raporu – Bir Hak Olarak Ücretsiz Okul Yemeği: Türkiye ve Dünya Deneyimleri Raporu, Hazırlayanlar: Dilek Akansu – Meltem Şenyüksel
<https://birogunyemek.tip.org.tr/Sinifta-inat-Raporu.pdf>

yoksullukta birçok çocuk için okulda yemek okula gelme sebebine dönüşmekte ve okullaşmayı artırmaktadır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) gibi uluslararası belgeler, çocukların sağlıklı beslenme ve bakım hakkını bir insan hakkı olarak tanıır ve Türkiye de bu sözleşmelere taraf olarak, beslenme hakkının eğitim hakkının dışında düşünülmemesi gerektiği konusunda sorumluluk almıştır.

Bir öğün yemek talebi aynı zamanda eğitim hakkının talebidir. Veliler açısından devlet okullarında bir öğün yemek talep etmek, eğitimin paralaştırılmasını sorgulamanın ilk adımı olarak da örgütleyici bir nitelik taşır. Eğitim hakkının gasp edilmesinin bütünlüklü bir biçimde tartışılmasına ihtiyaç vardır. Bir öğün yemek talebi bunun bir ilk kıvılcımı olacaktır. Eğitimin özelleştirilmesi ve paralaştırılması, öğretmenlerin özlük haklarının yok edildiği bir süreçte velilerin hizmeti satın alan konumuna yerleştirilmesinin de yarattığı bir erozyon var. En acıklısı ise öğrencileri sadece kindar ve dindar olarak yetiştirilecek bir sürü olarak tanımlayan ideolojik kuşatmanın yarattığı dejenerasyonu da hesaba katmalıyız. Bu tabloda eğitim hakkının ve eğitimde rollerin yeniden tartışıldığı ve konumlandığı bir mücadele hattına ihtiyaç var.

Beslenme Kaynaklı Eşitsizliğe Karşı 'Bir Öğün Yemek'

Okulda yemek sadece yoksul kesimlerin eğitim hakkını korumak için değerli değildir. Aynı zamanda gün ortası yemek bir sağlık hakkı olarak beslenmenin kamusal hizmet olarak sunulmasının bir aracıdır. Bir öğün yemek sadece okullarda değil, işyerlerinde de sunulması gereken kamusal bir haktır. Devletin emekçilerin ve emekçi çocuklarının en az bir öğün sağlıklı besine ulaşması için gereken hizmeti sunması gerekir.

Neoliberalizm, kamusal sorunları sistematik biçimde bireysel sorumluluklara dönüştürmektedir. Neoliberal dünyada en başta eğitim ve sağlık kamusal bir hizmet değil bir sermaye olarak yurttaşın bireysel sorumluluğudur. Bir insan sermayesi olarak yurttaş artık hak sahibi olmaktan öte kendi değerini artırmaktan yükümlü, kendini eğitimi ve sağlıklı tutmaktan sorumlu bir varlıktır.¹⁰ Sağlık ve bunun bir parçası olarak görülen beslenme kamusal bir haktan öte 'doğru tercihler'

10 Wendy Brown, *Halkın Çözülüşü: Neoliberalizmin Sinsi Devrimi*, Çeviren: Barış Engin Aksoy, Metis Yayınları, İstanbul, 2021.

yapması gereken bireyin görevidir. Çocuk da bu açıdan hakları olan bir yurttaş değil gelecekte rekabet edebilir olması gereken bir insan sermayesidir. Rekabet edebilirliği ve geleceğin insan sermayesi olma potansiyeli olmadığı ölçüde gözden çıkarılmalıdır. Bu açıdan baktığında beslenme de çocuğun “gelecekteki performansını” artırmaya yönelik bireysel bir yatırım haline gelir. Hangi çocuk daha iyi beslenecekse, kapitalizmde bu ailenin ya da ebeveynlerin gelirine, zamanına ve bilgisine bağlıdır.

Beslenme hakkının, kendini kuran insan sermayesi üzerine değil, eşit yurttaşlık fikrine dayanması gerekir. Oysa ki sağlıklı beslenme bugün piyasada bireysel seçimlere dayalı pahalı bir ayrıcalığa dönüşmüştür. Açlık, dümdüz bir sınıfsal bir sorundur ama insanlığın geldiği birikim düzeyinde yalnızca açlık değil kimin nasıl ve neden sağlıklı beslenmeye mahkûm edildiği de sınıfsal bir meseledir.

Sağlıklı beslenme, okul çağındaki çocuklar için düşündüğümüzde hanenin gelirine, ebeveynlerin zamanına ve seçme kapasitesine bağlıdır. Dolayısıyla düşük gelir sahibi emekçi sınıfların çocukları için sağlıklı beslenme, tamamen çocuğun bakımından sorumlu olanlara bırakılmıştır. Burada da yemeğin içeriği ve hazırlanış süreçleri de dolayısıyla sınıfsal bir hal almaktadır ve tüm eşitsizlikleri barındırır. Düşük gelir grubu için beslenme daha ucuz, daha düşük besin değeri ama tek öğünde alınan daha fazla kaloriye sahip gıdalardan oluşur. Burada “seçme kapasitesi” tamamen sınıfsal bir karakter kazanır. İşte tam da buradan beslenme çantalarındaki eşitsizlik hakkında konuşmaya başlayabiliriz.

Türkiye, mikro besin öğelerini gıdalar yoluyla en az alan ülkelerden biridir. Çocuklarda demir, folik asit, iyot ve çinko eksikliği dikkat dağınıklığından ve zihinsel gelişimde gerilemeden tutalım da anemi ve bodurluk gibi fiziksel sorunlara kadar çok sayıda soruna yol açabilmektedir.¹¹ Mikro besin değerleri yüksek gıdalar almak sadece gelir düzeyi ile ilişkili değildir, kentlerde yaşayanlar için bu gıdalara ulaşım da sınıfsal bir ayrıcalıktır. Sağlıklı beslenememe bir “bilinçsizlik”

11 Ücretsiz Okul Yemeği Hemen Şimdi Çalıştay Raporu, Hazırlayan: Türkiye Okul Yemeği Koalisyonu
www.ttb.org.tr/userfiles/files/uccretsiz_okul_yemegi_koalisyonu_calistay_raporu.pdf

durumu değil, neredeyse sınıfsal bir zorunluluktur. Okulda ücretsiz yemek talebi tam da bu noktada sınıfsal bir eşik yaratır. Sağlıklı beslenmenin piyasa dışına çıkarılması aynı zamanda beslenme hakkının ihlali nedeniyle işçi sınıfının gelecek nesillerinde yoğunlaşan eğitim başarısı, sağlık göstergeleri ve yaşam süresi gibi başlıklardaki sistematik eşitsizliğe de bir müdahale anlamına gelir. Yani beslenme hakkının ihlali, yalnızca bugünün değil, yarının sınıf yapısını da şekillendirir. Okulda ücretsiz yemek, tam da bu döngüyü kırmaya yönelik sınıfsal bir müdahaledir. Bu nedenle bu talep aynı zamanda sınıfsal eşitsizliğe karşı kamusal bir eşitleme aracıdır.

Siyasi Bir Talep Olarak 'Bir Öğün Yemek'

Neoliberal politikalarla temel yurttaşlık haklarının piyasalaştırılması söz konusudur ve bu piyasalaştırma salt olarak hizmetlerin paralılaştırılması olarak işlemez. Ayrıca sağlık, eğitim, beslenme gibi kamusal haklar “bireysel seçimlerin ve yeteneklerin sonucunda elde edilmiş bir başarı” olarak tanımlanır. Eğitimin bu anlayışla bireysel bir çabaya ve kişisel performansa dönüştürülmesine karşı örgütlü bir mücadeleye ihtiyaç vardır. Bu aynı zamanda yurttaş bilincini yeniden kazanma ve bir yurttaş olarak yeniden örgütlenme mücadelesidir.

Kapitalist devlet mütemadiyen hizmetleri sermayenin ihtiyaçlarına göre düzenleyen bir mekanizma olarak işler. Kimi zaman işçi sınıfının mücadelesi nedeniyle kimi zaman işçi sınıfının sermayenin ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak derecede geriletilmesini düzenlemek amacıyla, devlet işçi sınıfının dönemsel çıkarlarını gözeten düzenlemeler yapmaya ihtiyaç duyabilir. İşçi sınıfı mücadeleleri kimi zaman devleti sermayenin kar hırsını sınırlayıcı önlemler almaya zorlar. Bunun yanında kapitalizmin kar hırsı ve yarattığı yoksulluk, gelecek işçi sınıfı nesillerinin sermayenin ihtiyaçlarına göre yetişmesini ve piyasaya girmesini engelleyecek derecede yıkım yaratabilir. Bugün eğitim süreçlerinden kopuş, okula devamlılığın azalması, çocukların çetelelerin ve bağımlılığın esiri haline dönüşmesi bu gerçeğin farklı sonuçları olarak karşımıza çıkıyor. Kapitalizmin krizinin işçi sınıfı nesillerini kıyımdan geçirmesini izlemek yerine bugün bu tabloyu değiştirmek üzere acilen harekete geçmeye ihtiyaç var. Bir öğün yemek talebi de

böyle bir siyasi taleptir ve emekçi sınıfların özneleşme süreci olarak da değerlendirilmelidir.

Bu talebin aynı zamanda yurttaşlar olarak işçi sınıfının kendini ortaya koyması açısından da önemli bir politik yönü vardır. Okullarda ücretsiz bir öğün yemek talebi için mücadele etmek bu talep etrafında devletin misyonunun ne olması gerektiği üzerinden politik bir tartışmanın ortaya konması açısından değerlidir. Tüm yurttaşların kamu hizmetlerine ücretsiz olarak ve belli bir standart nitelikte eşit bir biçimde bir yurttaşlık hakkı olarak ulaşabilmesinin devletin rolünün yeniden kurulması üzerine politik bir tartışmayı ileri taşıyabileceği de hesaba katılmalıdır. Ayrıca bu talep, devletin neoliberal politikalar aracılığıyla kamusal hizmet alanını daraltma eğilimine karşı bir itirazdır. Eğitim ve kamu hizmetleri artık sadece piyasaya bırakılan ya da yardım programlarına indirgenen bir alan olmamalıdır. Ücretsiz yemek talebi, devletin kamusal yükümlülükleri ile yurttaşlık hakkı arasındaki bağlantıyı yeniden kurmayı amaçlayan geniş bir siyasi taleptir. Bu talep, devlet politikalarının nasıl yürütüldüğü, kamusal kaynakların nasıl paylaştırıldığı ve devletin sosyal rolünün nasıl belirlendiği ile doğrudan ilgilidir.¹²

Görünmeyen Emegın Talebi Olarak 'Bir Öğün Yemek'

Bir öğün yemek ve hatta içilebilir su dahi verilmeyen devlet okullarında çocuklar ya kantinden ya da evden getirilenlerle besleniyorlar. Beslenme çantasının kendisinden çantanın içine her gün ne konulduğuna, konulan yiyeceklerin kokusuna ve görünüşüne kadar çocuklar için beslenme çantasındakiler sınıftaki günlük olayların birçoğundan daha önemli ve görünürdür. Bu beslenme çantalarının içi ise evdeki görünmeyen emegın bir ürünü olarak çantaya girer. Dolayısıyla okuldan yansıyan yoksullaşma evde ne pişirileceği, gerekli malzemelerin hangi parayla alınacağı sorularıyla yine kadınların gündemidir. Toplumsal yeniden üretim sürecinde çocukların okulda ne yiyeceğinden evde akşam ne yenileneceğine kadar planlamak ve hazırlamak bir yana bunların temin edilmesini ekonomik olarak da

12 Cenk Saraçoğlu, "Okullarda Bir Öğün Yemek: Yurttaşlık Eşiği", Ayırım Dergi, 22.11.2025. <https://www.ayirim.org/guncel/okullarda-bir-ogun-yemek-yurttaslik-esigi/>

yönetmek başlı başına bir konudur. Yoksulluğun hane içinde nasıl deneyimlendiği en çok evde pişen yemekle deneyimlenir. Bu sadece bir parasal yoksunluk değildir, eğer evde herkes çalışıyorsa bu aynı zamanda planlama ve zaman yaratma meselesidir. Dolayısıyla çocukların beslenme çantasından eve yansıyan her tür eşitsizlik yine bu beslenmenin hazırlanmasındaki rolü ile kadının omuzlarına yüklenir. Yoksulluğun sorumluluğu çoğu zaman hane içine, ama özellikle de kadınlar üzerine yıkılır.

Devletin kamusal hizmetlerden el çekmesi ile çocukların eğitimini takip etmekten beslenmesinin hazırlanmasına kadar tüm süreçler ev içine, dolayısıyla anne üzerine yükleniyor. Bu aynı zamanda yoksulluğun aile içine hapsedilmesine de neden oluyor. Devlet tarafından sunulması gereken kamusal hizmetlerin “ailenin sorumluluğu” olarak tanımlanması, sınıfsal olarak her ailenin bu sorumluluğu yerine getirebilecek kaynağa sahip olduğu varsayımı üzerine kurulur ve bu kaynağa sahip olmayanların kendi eksikliğidir. Halbuki işçi sınıfı aileleri daha uzun saatler ve daha düzensiz çalışır. Daha düşük ücret alır ve daha sınırlı kaynakların söz konusu olduğu daha eşitsiz koşullarda yaşar. Devlet tarafından müdahale edilmeyen bu eşitsizlik çoğu zaman yoksulların yardım adı altında tarikatların insafına bırakılmasına, yoksulluğu değiştirilemez doğuştan gelen bir yokluk ve eksiklik olarak kabullenmesine neden olur. Bu emekçi sınıflar üzerinde sınıfsal eşitsizliği değiştiremez bir olgu olarak içselleştirmeye dönük ideolojik bir tahakküme dönüşür. Ayrıca yoksulluk ve eksiklik yeniden üretici rolü nedeniyle evde kadının gidermesi gereken ve bir şekilde yolunu bulup çözmesi gereken bir sorun olarak tanımlanır. Bu sorun ev işlerinden ve çocukların bakımından sorumlu kadının üzerine yıkılarak da görünmez hale getirilir.

Çocukların ücretsiz yemek hakkı talebi, kadınların görünür olmayan emeğinin toplumun omuzlarından alınmasına yönelik bir kamusal hak talebidir. Dolayısıyla burada konuşulan şey, salt bir beslenme politikası değildir; ev işinin, bakım emeğinin ve yoksulluğun kamusallaştırılmasıdır.¹³ Bir öğün yemek hakkı, hem yoksulluğun ahlaki bir kusur ola-

13 Arzum Yalçın, “Ücretsiz Bir Öğün Yemek: Bir Kamusal Hak Mücadelesi”, Kadın Vardiyası, 25.12.2025
<https://kadinvardiyasi.org/kose-yazilari/uccretsiz-bir-ogun-yemek-bir-kamusal-hak-mucadelesi/>

rak kodlanmasına hem de bakım emeğinin doğal ve görünmez kabul edilmesine karşı bir itirazdır. Yoksul çocuklar yardım nesnesi değil, eşit yurttadır. Kadınların bakım emeği ise özel alanın sessiz fedakârlığı değil, kamusal olarak paylaşılması gereken bir toplumsal sorumluluktur. Bu anlamda bir öğün yemek hakkı, yalnızca çocuklara yönelik bir politika değil; toplumsal yeniden üretimin kamusal olarak yeniden örgütlenmesi talebidir.

Devlet Okullarda Bir Öğün Yemek Verirse Ne Olur?

Devlet uzun zamandır piyasayı düzenleyen bir aracıya dönüşmüştür. Hatta Türkiye’de özgün bir biçimde piyasanın sadece sermayenin değil AKP/Saray Rejimi’nin çıkarlarına göre düzenlenmesini sağlayan bir araç halini almıştır. Bugün otoriterleşen rejimlerin yaşadığı bu dönüşüm, neoliberal devletin geri çekilmesi değil; aksine seçici, müdahaleci ve siyasallaşmış bir devlet formunun ortaya çıkışıdır.¹⁴ Devlet artık iktidara sadık sermayeyi büyüten bir misyonla piyasayı, yasaları, mevzuatları ve tüm üst kurumları buna göre düzenleyen bir yeniden dağıtım mekanizması olarak işlev görmektedir. Bu noktada “okullarda bir öğün ücretsiz yemek” meselesi, basit bir sosyal politika tercihi değil, devletin bugünkü karakterini açığa çıkaran yapısal bir eşik haline gelir. Devlet bir öğün yemek verirse, sadece çocuklar doymuş olmaz. Devletin bugünkü hali sarsılır.

Devlet okullarda bir öğün yemek verirse ne olur? Öncelikle politik bir talebi yerine getirmiş ve yurttaşın hakkını tanımış olur. Yurttaş, bir hak talebiyle mücadelesinin karşılığını almış olur. Beslenme bir ayrıcalık olmaktan çıkar ve devlet çocukların öğünleri arasındaki farkı kapatmaya yönelik bir müdahalede bulunmuş olur. Bu aynı zamanda eşitsizliğe karşı bir müdahale anlamına gelir. İşte bu, piyasanın “doğal” işleyişine iman etmiş bir rejim için ciddi bir kırılmadır.

Bir öğün yemek, aynı zamanda görünmeyen emeği görünür kılar. Milyonlarca kadın, beslenme çantaları için emek harcıyor; öğün

14 Berk Esen & Şebnem Gümüşçü, "Building a Competitive Authoritarian Regime: State–Business Relations in the AKP’s Turkey", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 20(4), 349–372.

<https://doi.org/10.1080/19448953.2018.1385924>

planlıyor, para denkleştiriyor ve yoksulluğun yarattığı eksikliği telafi etmeye çalışıyor. Devlet bu sorumluluğu üstlendiği anda, toplumsal yeniden üretimin ev içindeki görünmez emeğe yıkılamayacağını kabul etmiş olur. Daha da önemlisi, devlet toplumsal yeniden üretimi toplumsallaştırmaya dair bir adım atmış olur. Çocukların beslenmesini, gelişimini, eğitimde eşit koşullara erişimini ailelerin kaderine bırakmaktan başka bir şey yapar. Okullarda ücretsiz yemek demek, kantinleri ve çevredeki restoranları doğrudan karşısına almak demektir; yani piyasanın sınırlandırılması söz konusu olur. Bu adım, özel okullar açısından da sarsıcıdır. Çünkü bugün özel okulların sunduğu en önemli “ayrıcılıklardan” biri, düzenli beslenme saatleridir. Devlet bir öğün yemek verdiğinde, özel okulların bu ayrıcalığı ayrıcalık olmaktan çıkar.

Sonuç olarak, okullarda bir öğün ücretsiz yemek talebi, eğitimin yalnızca biçimsel bir hak olarak tanınmasının ötesine geçerek, bu hakkın herkes için fiilen erişilebilir olmasının maddi koşullarını güvence altına alma çağrısıdır. Bu talep, kamusal hizmetlerin eşitlik temelinde örgütlenmesinin ve çocukların beslenme, gelişme ve eğitim süreçlerinin ailelerin ekonomik kapasitesine ya da piyasanın insafına bırakılmayacağını savunulmasıdır. Okul yemeği, aynı zamanda, toplumsal yeniden üretimin özel alana yıkılamayacağını kabul eden kamusal bir sorumluluk anlayışının somut ifadesidir.

Bu nedenle okullarda ücretsiz yemek uygulaması, dar anlamda bir sosyal politika müdahalesi değil; devletin yurttaşlarıyla kurduğu ilişkiyi, kamusal olanın sınırlarını ve hak kavrayışını yeniden tanımlayan siyasal taleptir. Bu yönüyle okul yemeği talebi, mevcut düzenin tercihlerini görünür kılan, devletin sınıfsal yönelimlerini açığa çıkararak ve yurttaşlık mücadelesinin merkezinde yer alan bir taleptir.

Tufandan Sonra, Kurtuluştan Önce: Devrimci Siyaset

BERAT ÇELİKOĞLU

Nuh Tufanı, Kitâb-ı Mukaddes'te ve çeşitli kültürlerin mitolojilerinde kendisine genişçe yer bulan, bugünkü insan uygarlığının habercisi olaydır.

Efsaneye göre Yaratıcı, insanlığın pervasız günahlarına daha fazla tahammül edemez ve kavimleri helâk etmeye karar verir. Kendisine en sadık insanlardan biri olan Nuh Peygamber'e bu kararını bildirir; ona dünyayı sular altında bırakacağını, kendisini ve kendisi gibi samimi inananları bu kıyametten korumak için devasa bir gemi inşa etmesini ister. Sonra olaylar gelişir ve yeryüzü, inanmayanlarla birlikte sular altında kalır...

Hikâyenin devamını sonra getiririz.

Bugün dünyaya egemen olan kapitalist emperyalist sistemin her taktik-stratejik yönelimini abarttıkça abartan, internetin icadını sınıflı toplumların sonuna yoran hayalperest ideologlarla aynı paydada buluşamayacağımız kesin.

Ancak bildiğimiz dünyanın yüzeyinin büyük ölçüde sular altında kaldığı da bir gerçek.

Otoriter Kapitalizm¹⁵ çağı, çeşitli görüşlerden yazarların iddia ettiği üzere devlet ile birey, cahil ile eğitilmiş, demokrat ile otoriter vb. ara-

15 Bu konuda ufuk açıcı bir değerlendirme için bkz. Can Soyer, "Otoriter Kapitalizm: Kamusalığın ve Yurttaşlığın Tasfiyesi", Komünist Dergisi, Sayı 15, 2021.

sındaki gerilimlerin sonuçlarını deneyimlediğimiz bir çağ değil. Aksine, elde ettiği zaferleri elinde tutmayı öyle veya böyle başaramamış, yaşadığı yenilgiler karşısında bütünlüklü bir iktidar hedefi ve devrim stratejisi geliştirmemiş işçi sınıfı maruz kaldığı taarruza rağmen tarihi bir yaşam mücadelesi veriyor. Emekçiler bu taarruza ise son keredede eğitilmiş, birey, demokrat vb. olduğu için değil, alın teriyle hayatını geçindirmek zorunda olan birer “işçi” olduğu için maruz kalıyor.

Bu gerçek, sular altında kalan dünyanın çekirdeğidir.

Öte yandan bugün, içinde bulunduğu meşruiyet krizini elindeki kaba kuvvetle ikame eden, kabuklarından birer birer soyulup çıplak sınıf zorbalığı biçiminde tezahür eden bir düzende yaşıyoruz.

Bu düzende söyleme biçimi, söylenene karşı tartışmasız bir üstünlük kuruyor. İnsan artık sadece “tüketiyor”; kültürü, doğayı, piyasanın “lütfettiği” ürünleri. İnsan bu ilişkide “tükeniyor” da: Binlerce yıllık uygarlık deneyiminin yarattığı ileriye dair, ilerici olan ne varsa sermayenin sonsuz açlığına feda ediliyor. Geçtiğimiz yüzyılda liberal ideologlar, insan yaşamına gerçekten yakışan ve onu tüm boyunduruğundan kurtarabilecek olan nihai sistemin sosyalizm olduğu tezine karşılık olarak, kendilerine Aydınlanmacılar tarafından müjdelenen liberal demokrasiyi öne sürüyordu; bugün demokrasi, az önce sözünü ettiğim imkanları elinde bulduran tüm kapitalist ölkelerde birer birer devreden çıkarılıyor. Bugünün kapitalist idealleri için demokrasi bile büyük bir maliyet, fazlalık, hatta arıza. “Gerçek bir demokrasi ancak sosyalizmle mümkündür” diyen kimse bu kadar haklı çıkabileceğini beklemiyordur herhalde!

Geçtiğimiz yüzyılın ortalarına kadar, dünyada başka türlü görünüşler de söz konusuydu. Reel sosyalizm “tehdidinin” yadsınamaz etkisinden ötürü görece refah devletleri, görece demokratik sistemler, sosyalizmle rekabete giren bir karşı-medeniyet anlatısı kapitalist ölkelerde de mevcuttu. Kapitalizmin mutlak zaferini ilan ettiği “altın yıllarda” doğanlar bugün ya derin bir borç batağının içinde ve depresyonda ya da çeşitli bağımlılıkların pençesinde. Tesadüf olduğunu sanmıyorum.

Diğer pek çok şey gibi siyaset kurumu da bu neoliberal furyaya kapılarak yozlaştı. Düzen siyasetinin mutlak amacı, sermayenin rahatsız edilemez konforunu güvence altına alma çabasına dönüştü. Hükümet programları, vaatleri, metotları birbirine tıpatıp benzeyen partilerden birini rengine, “söylemlerine” ya da en kötüsü karizmatik liderine bakarak seçmek bugünün siyasetinin işlevidir. Ekonomik tasarruflar, piyasanın mutlak çıkarı ve egemenliği ise siyasetin konusu olmaktan çıkarılmıştır. Yurttaş burada ne söz ne de oy sahibidir. Elbette bunda, devrimcilerin siyasetten geri çekilişinin de mutlak payı vardır.

İşte, bu manada bildiğimiz dünyanın yüzeyi, sular altında kalmıştır.

Tufan hikayesi, bir kıyametin olduğu kadar bir yeniden doğuşun hikayesidir. Buna göre Tanrı, gazabına uğrayan insan uygarlığını tufandan kurtarması ve yeni bir uygarlığın temellerini atması için Nuh Peygamber’i görevlendirmiştir. Nuh, gemideki Tanrı’ya iman eden diğer tüm canlılarla birlikte tufanı atlattıktan sonra fırtınanın dindiğini fark ederek bir güvercini serbest bırakır ve beklemeye başlar. Ağzında bir zeytin yaprağıyla gemiye geri dönen güvercin, suların çekildiğinin ve yeni bir uygarlığı kurmanın mümkün olduğunun müjdecisi olur.

Antonio Gramsci’nin meşhur “Eski dünya ölüyor, yeni dünya doğmak için çabalyor: şimdi canavarların zamanı” alıntısını hatırlamak iyi olur. Reel sosyalizmin güç kaybettiği, dünya işçi sınıfı hareketlerinin zayıfladığı ya da siyaset dışına itildiği bir ortamda canavarlar, insan yaşamını baştan aşağı kuşatmış durumdadır. En temel insan haklarına erişmenin dahi çetin mücadelelerden geçtiği, kapitalizmin insanlık dışı uygulamalarının gündelik hayatın sıradan gündemleri haline geldiği bir dünyadır bugünün gerçeği.

Öyleyse eskisi ölen bu dünyanın yenisi ne üzerine ve nasıl kurulacak?

İşte Nuh’un gemisi, ya da Gramsci’nin sözünü ettiği canavarları alt edecek olan kılıç, *devrimci siyasettir*.

Devrimci Siyaset

Burada, Horkheimer'ın “Herkes zeki olduğunu düşünür ama kimse zekânın ne olduğunu düşünmez” sözlerinde kastettiğine benzerlikle, neredeyse hiçbir devrimci öznenin okuyunca üzerine alınmayacağı, ancak çoğunluğunun da mustarip olduğu bir yeniden keşfetme ihtiyacından söz edebiliriz.

Siyaset, en geniş tanımıyla, belirli bir üretim biçiminin varlığını ve gelişimini sağlamak için gereken koşulları toplumsal olarak yaratma çabasıdır.¹⁶ Biz bu tanımı, çeşitli bağlamlarla tartışmamızın ölçeğine indirgeyebiliriz.

Devrimci siyaset; sosyalizmin varlığını, yaygınlığını ve gelişimini sağlamak için gereken koşulları yaratmak üzere işçi sınıfının devleti fethetme mücadelesidir. Öznesi işçi sınıfı, nesnesi devlet (iktidar), öncüsü devrimciler, kılavuzu Marksizm olan bir etkinliği tarif eder.

Bu bağlamda; işçi sınıfının devrimci siyasetteki özneliğini, devlet iktidarının bu bağlamın fethedilecek nesnesi olduğunu ya da siyasetin dönüştürücü işlevini kabul etmeyen, öteleyen, önemsizleştiren akımların devrimci siyaset sayılmayacağını söyleyebiliriz. Altını çiziyorum: “Bunları kabul etmeyen, öteleyen, önemsizleştiren devrimci değildir” demiyorum, bunun devrimci siyaset faaliyeti sayılmayacağını söylüyorum.

Geçtiğimiz yüzyılın sonundan günümüze kadar süregelen yenilgi yıllarında devrimciler, siyasetle olan ilişkisini kaybetti. Art arda yaşanan yenilgiler nedeniyle sınıf mücadelesinin geri çekilişinin, neoliberal kuşatmanın, düşünce dünyasındaki çoraklaşmanın bunda etkisi olabilir ancak sonuçta devrimcilik; çeşitli etnik, kültürel, sosyal kodlardan biriymişçesine bir “kimlik” haline gelerek kendini gösterme, tanıtma, “başkalarına kabul ettirme” mücadelesine dönüştü.

Günümüzde sosyal medyada sıkça karşılaştığımız, sosyalist hareketin özneleri arasında birbirinin fikirlerini devrimci hukuk çerçevesinde ölçüp tartarak eleştirmek yerine kimin hangi nedenlerle devrimci olmadığının “dedektörlüğüne” soyunma hali bunun göstergesidir.

16 Cem Eroğul, *Devlet Nedir?*, Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s. 21.

Sanıldığıının aksine devrimcilik bir kimlik ve karakteristik özellik de-ğildir, insan o sifata bir kez nail olunca ömür boyu kolye gibi boynun-
da taşıyamaz; devrimcilik, günlük siyasi mücadele içerisinde yeniden
üretilmesi gereken teorik ve pratik faaliyetleri ifade eder.

Horkheimer'in metaforunun ufuk açıcılığı tam da buradadır: Dev-
rimci siyaset, sırf bir siyasi özne devrimci olma iddiasını ortaya ko-
yuyor diye meydana gelmez. Egemen sınıfın domine ettiği bir politik
düzlemde emekçiler lehine talepler yaratmak, mevcut talepleri dev-
rimcileştirerek, kitleleri dönüştürmek ve mobilize etmek gibi süreç-
leri gerektirir. Hakeza devrimci siyaset bir stratejiyi, o stratejiye uy-
gun taktikleri ve tüm bunları mümkün kılacak bir örgütü de...

Siyaset, Lenin'in şaşmaz bir ustalıklı ısrarla hatırlattığı üzere devlet
iktidarına dönüktür. Siyasete konu olan tüm başlıklar, son kertede,
egemen sınıfın kendi ihtiyaçlarını karşılmasına dönük çabalarla il-
gilidir. Dolayısıyla kent, ekoloji, hayvan hakları ya da emek, kadın,
sendika mücadelesi fark etmez; en alakasız görünen başlıkları dahi
ülkenin devrim sorunu olarak tarif etmek, hatta bunu yaparken gün-
cel sorunları devrim mücadelesinin bütününde önemsiz, tali vb. gör-
menin tam aksine öne çıkarmak gerekmektedir.

Öyleyse devrimci siyasetin görevi, egemen sınıfın kendi iktidarını
sağlamlaştırma çabalarını irdelemek, ifşa etmek, karşısına çıkmak ve
topluma daha iyi bir öneri sunmaktır. Halk iradesini yaratmak, yön-
lendirmek ve güce dönüştürmektir. Emeğiyle dünyayı yaratan, top-
lumu yeniden üreten emekçilerin, egemen sınıfın ideolojik aygıtları
(devlet, medya, kültür, siyaset vb.) tarafından boşluksuz bir kuşatma
altında tutulan bilincini özgürleştirmektir.

Peki bu bilincin üzerindeki kuşatma nasıl kırılacak? Sınıf, kendi kud-
retiyle toplumu zincirlerinden nasıl kurtaracak?

Bu sorunun cevabı, bu yazının maksadı ve Marksizmin kendini ger-
çekleştirmesinin biricik yolu, siyasettir. İşçi sınıfının devriminin teo-
risi, içindeki cevheri ancak ve ancak devrimci öznenin sınıfla, sınıfın
ise devlet iktidarıyla buluşma mücadelesinde ortaya çıkarabilir.

Bu alan sorunlu, boşluklu, gri bir alandır; zira siyaset yapan tek özne,

devrimci özne değildir. Egemen sınıfın çıkarları uğruna siyaset yapan özneler çok çeşitlidir ve burjuvazinin çıkarlarını farklı açılardan temsil etme iddiasını taşırlar. Velhasıl, sınıf mücadelesinin canlılığı, emek-sermaye çelişkisinin ekonomik, sosyal ve toplumsal sonuçları bu alanda kendisini gösterir.

Devrimci Siyaset'in Reçetesi Var Mı?

Metin Çulhaoğlu, Binyıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu eserinde özgöl bağlamlı devrim kuramını şöyle özetliyordu:

Temel çelişki, bütün kapitalist toplumlarda aynıdır. Ancak, bu temel çelişkinin kendini özel olarak ne tür karşıtlıklarla açığa vurduğu, toplumdaki topluma değişecektir. Somut durumun somut çözümlenmesi, bu bütünlüğün çeşitli boyutlarıyla irdelenmesidir. Özgöl bağlamlı devrim kuramı ise, bu çözümlenme sonucunda geliştirilen özel ideolojik-siyasal kurguların bir devrim perspektifine bağlanmasıdır. Özetle, somut durumu temel çelişkiyle ilişkilendiren dolayım, kuramsal ve kavramsaldir. Buna karşılık, bu ilişkilenmeyi pratiğe yansıtan dolayım, ideolojik, siyasal ve örgütseldir.¹⁷

Çulhaoğlu, bana göre, Marksizme ilişkin tartışmalarda devrimci siyasetin konumunu bu çözümlenmede yerli yerine oturtmuştur. Marksizmde siyaset olgusunun “kollardan biri” değil, kuramın kendini yeniden üreteceği temel zemin olduğunu vurgulamıştır. Marksizmin bir okuma ya da teorik önermeler toplamından ibaret olmadığını, uzaklarda bir yerde duran “devrim” ile bugünün gündelik problemleri, ihtiyaçları, açmazları arasında sürekli bir ilişki tarif etmenin yaşamsallığını ortaya koymuştur.

Tıpkı Nuh Peygamber'in yeniden yerleşik hayata geçilip geçilemeyeceğini kendine has bir yöntemle öğrenmeye çalışması gibi, devrimci siyasetin de belirli bir ülke için önceden yazılmış bir reçetesi yoktur. Eğer böyle bir reçete söz konusu olsaydı, tüm dünyada devrimcile-

¹⁷ Metin Çulhaoğlu, *Binyıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu*, Yordam Kitap, İstanbul, 2015, s. 126.

rin esas görevi bu reçeteleri hatmetmek ve başkalarına tebliğ etmek olurdu.

Bugüne kadar devrimci teorinin, özellikle -hiç hak etmediği halde- Lenin'in mücadele ettiği ülkenin özgül koşullarına uygun olarak ürettiği siyasi strateji ve taktiklerin genel geçer kabul edildiğine, şablonlaştırıldığına ve zamandan/mekândan/bağlamdan kopuk uygulanmaya çalışıldığına sayısız kez tanık olunmuştur.

Oysa kuram kendisini uzay boşluğunda ne gerçekleştirebilir ne de deşilleyebilir; bizzat Marx'ın kendi kuramını bu tip boşluklar bırakarak oluşturmasının sebebi de budur. Marksizmin Çarlık Rusya'sını, günümüz Türkiye'sini ve süfrajetlerin ABD ile İngiltere'deki mücadelesini tarihsel olarak eşit kesen, her bir koşula deşişmez yanıtlar üreten bir "seçim teorisi" yoktur örneğın. Böyle yapıldığında teori cansızlaşır; deşişimi kavrayamaz, yanıtlar üretemez hale gelir ve ezbercilikten kurtulamaz.

TİP Deneyimi: Halkçılık ve Ortodoks Marksizm

Bu yazıda söylenenler sosyalist hareketin tamamına ilişkindir, ancak okurun da yakından tanıklık edeceği TİP örneğı üzerinden tartışmayı somutlayabileceğımız kanaatindeyim.

(III.) TİP, henüz 10 yılı dahi bulmayan kısa siyaset serüvenine ülkemizin tarihinde bir sosyalist partinin aldığı en yüksek halk desteğini sığdırmayı başardı. Üstelik, ülke tarihinde kimi yönleriyle 12 Eylül'e rahmet okutabilecek kadar sansürcü ve yasağcı bir rejimin varlık koşullarında...

Bu siyasi başarının da bir arka planı var elbette. TİP'in başarısı ne salt başarılı bir meclis-lider performansına, ne de gelişen teknolojik imkanların yarattığı olanaklara indirgenebilir. Bunlar da önemlidir kuşkusuz; fakat aslanan, sosyalizmin önermelerinin popülerleştirilmesi, kuramın halkçılaştırılması (Çulhaoğlu) ve devrimci siyaset üretilmesi yönündeki ısrardır.

Bana kalırsa burada üzerine düşünülmesi gereken kavram, *arayışçılıktır*. Sınıfları durağan birer kategorik varlık olmayıp, sürekli iletişim

ve etkileşim halinde canlılık teşkil ettiğinden hareketle kendi strateji ve taktiklerini siyaset düzleminde tatbik etmek, kendi sözünü kutsal ve mutlak görmemek...

Mücadelesini ne bugünün siyasi konjonktüründen ibaret kılan, ne de toplumun karşı karşıya olduğu tüm problemleri belirsiz bir gelecekte meydana gelecek “devrim” ile çözüme vaadinde bulunan bir yaklaşımdan söz ediyoruz. Tanıl Bora'nın “sol popülizmi Marksist ortodoksiyle telif etmek”¹⁸ olarak adlandırdığı, bizim “devrimci geleneğin tarihte sahip olduğu halkçı damarı bu bağlamla güncelleme” diyebileceğimiz çabayı sergileyen bir öznedeyi.

Söylenen bir övgü değil, durum tespitidir. Zira bu kulvar, beraberinde pek çok sorun başlığını da getirmiş ve öznenin sırtına yüklemiştir. Sosyalizmi popülerleştirmek, kuramı halkçılaştırmak... Popüler olanın uğradığı tahribata da, halkçılaştıran kuramın bütünlüğünü muhafaza etme güçlüğüne de direnmeyi gerektirmektedir.

TİP, kısa yakın geçmişinde halkın gündemindeki pek çok yakıcı sorun başlığına hem güncel hem de kalıcı çözümler üretme noktasında irade gösterdi. Barınma krizi patlak verdiğinde “herkes oturduğu evin sahibi olacak” gibi doğrudan bir devrim sorununa işaret eden bir talebi, hatiplerinin hüneri ve örgütsel iradesiyle toplumsallaştırabildi, geniş bir yaygınlıkta tartıştırdı. Kürt sorununda toplu işçi sınıfı iktidarının sınıfsız, sömürsüz, eşit ve kardeşçe yaşam koşullarını sağlayacağı bir geleceğe atmadan hemen, bugün neler yapılması gerektiğini de ifade ederek programatik olarak sundu.

Seçimleri Türkiye siyasetinin güncel döneminin önemli bir aracı olarak gören okuması doğrultusunda halkın temsilcilerini parlamento-ya taşımayı devrimci bir görev olarak belirledi. “Meclis'i halka, halkı Meclis'e taşıyoruz” vizyonu parlamentonun devrimci siyasete araç olarak eklenme çabasını göstermektedir.

TİP, 2023 seçimlerinden kısa bir süre öncesine kadar sıkça 90'ların ÖDP deneyimi ile kıyaslanıyordu ve nihayetinde seçimlerde benzer oy oranında kalacağı, beklenen etkiyi yaratmayacağı yönünde bir

18 Tanıl Bora, “III. TİP ve Yeniden Sol Popülizm”, Birikim Haftalık, 23.03.2022 <https://birikimdergisi.com/haftalik/10960/iii-tip-ve-yeniden-sol-populizm>

kani söz konusuydu. Ancak üye ve seçmen profili açısından ÖDP deneyiminden farklı olarak TİP, geçmişte demokrat, muhafazakar, Atatürkçü vb. partilere destek vermiş insanların da güvenip desteklediği bir odak haline gelebildi. Pek çok sosyalist geleneğin kendine özgü partilerle seçime ayrıca katıldığı gerçeğiyle birleştirence TİP, “sosyalistlerin buluşma noktası”ndan fazlası olduğunu kanıtlamıştır.

Bu noktada öznenin karnesini kendisi değil, tarih ve toplum verecektir elbette. Ancak TİP’in halkçılık iddiası; yani Kemalist anlatıdaki “sınıfsız, sömürsüz, kaynaşmış” bir halk anlatısının aksine bizzat emekçi karakteriyle var olduğu iddia edilen bir sınıf-halkın sözünün temsilcisi olma iddiası, göreceli bir başarı elde etmiş gibi görünüyor.

Yeniden Hayat

Nuh ve Gramsci’ye atıf yaparak yazıya başlamıştık, öyle son verelim. Gramsci’nin deyimiyle eski ölüp yeni doğarken, Nuh’un tanıklığıyla bildiğimiz dünya sular altında kalırken, Türkiye’de ve dünyada devrim yapma niyetindeki öznelerin siyasetle ilişkisini yeniden kurması zorunluluktur.

Tufandan kulaç atarak kurtulmaya çalışanlar, canavarlara karşı çıplak elle savaşıyorlar, belki tarihe onurları ve gururlarıyla geçeceklerdir ama, zaman kahramanlar zamanı değildir.

Zaman, eski ölüp yeni doğarken karaya çıkıp hayatı kurma, kılıcı kuşanıp canavarları alt etme zamanıdır.

Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha: 2026 Bütçesi Üzerine

NAZIR KAPUSUZ

Saray Rejimi'nde bakanlıklar işlevsizleşti, ofisler geldi. Bu sadece bir isim değişikliği değil, özel sektörün iş modeline de öykünme hali. Zaten iktidar yıllardır “uğraşmama bütçeleri” hazırlıyor.

2026 bütçesini incelediğinizde de farklı bir tutumla karşılaşmanız imkansız.

2025 bütçesini alıp kopyalayarak, faize biraz daha fazla koyduğunuzda, diğer her şeyi yaklaşık enflasyon kadar artırdığınızda 2026 yılının bütçesini hiç uğraşmadan yapar ve Meclise sunulana benzer bir bütçe hazırlayabilirdiniz. Yazık oldu Saray'ın Stratejik Planlama ve Bütçe Ofisi çalışanlarının onca emeğine(!).

“Uğraşmama Bütçeleri”nin Kısa Bir Tarihi

1980 sonrasında sermayenin hegemonyasının yeniden ve daha güçlü bir biçimde kurulmasını sağlayan dönem, bütçe politikaları ve kamu harcamalarının niteliksel ve niceliksel dönüşümleri üzerinde ve vergi yükünün sosyal sınıflar arasında yeniden dağılımı üzerine çok etkili olmuştur.

Artık, örneğin, bir yandan kamu harcamaları bir bütün olarak verimsiz ilan edilirken, özel sermaye birikimini hızlandırmak için sermayenin vergi yükü azaltılmıştır. Sistemin yoksullarının devlet bütçesi ile ilişkileri kesilerek, nicelik olarak da daraltılan sosyal yardımlar ya bütçe dışı fonlar ya da gönüllü hayırsever kurumlar üzerinden yapılır

olmuştur. Böylece neoliberal dönemde sermayenin devlet bütçesini sistemi meşrulaştırmak için kullanma ihtiyacı giderek azalmıştır.

Ancak sermaye adına hareket eden kapitalist devletin de sınırları vardı. Devlet bir yandan sermayenin karlarını maksimize etmek için alan açarken diğer taraftan onlar için tehdit oluşturacak sınıflar içinde bazı hizmetleri sağlayarak onların bir çatışma ortamından kaçınmaya çabalıyordu.

Bununla kastettiğim bütçenin genelde sosyal sınıflar arasındaki dengeyi gözetmesi, devlet olarak ondan beklenen kamusal hizmetleri planlaması, bu planlama için gerekli vergi düzenlemelerini yapması beklenir.

Ancak özellikle kamusal hizmetlerin tamamen “var olanı sürdürme” üzerinden tanımlandığı, sosyal uzlaşma kısmını da sosyal yardımlarla gidermeye çalıştığı bir “uzun yıllar süren bütçe dönemi” yaşıyoruz. Bu anlamda artık bu bütçelere Kamu Bütçesi yerine “Kamu ile uğraşmama bütçesi” diyebiliriz.

Zaten bütçe görüşmeleri devam ederken Erdoğan’ın “vatandaşlık geliri” söylemi de buna işaret ediyor. Düşünün; 1 ay önce sarayınızdan Meclis’e 600 sayfalık bir bütçe gönderiyorsunuz, bu bütçe görüşmeleri komisyonda başlamışken, bütçede tek bir kelimesi geçmeyen yeni bir sosyal politika aracından bahsediyorsunuz. Haliyle kendi gönderdikleri bütçeyi de ciddiye almayan, kendi önerdiği politikalar için bütçede hazırlık yapmayan gayriciddi bir sınıflar arası paylaşım bultenini maalesef bizler ciddiye alıp her yıl benzer yazılar yazıyoruz.

Halbuki kapitalist bir devletin bütçe eksenini hep aynıdır. Hizmet ettiği sermayenin nasıl daha fazla büyüyeceğini hesap eden, ona teşvikler hazırlayan, artan üretim ve sömürülen emeğin yarattığı artı değerle de hoşnutsuzluğu artması mümkün çevrelere biraz kaynak aktaran bir yaklaşım.

Ancak buna da gerek kalmayan bir döneme giriyoruz. Eğitim, sağlık, yaşlı ve çocuk bakımı, kadınların korunması vb. gibi birçok alandaki kamusal hizmet talebinin özel sektöre devredildiği ve onlar için güzel bir gelir kapısı olduğu için, hem bu alanları yok etmemek hem de

talebi artırmak maksadıyla kamusal hizmetler giderek kısıyor. Çok memnun kalmayanlar için de sosyal paketler var.

Eğitim: Yoksul MESEM'e, Az Gelirli İmam Hatip'e, Orta Gelirli Özel Okula

Çocuğunuz okula mı gidemiyor.? Dert değil, İmam Hatip var. Ona da gitmek istemiyorsa MESEM var. Bakmayın bakanlıklar içinde bütçe- de en büyük payın Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılmasına, bu sadece çalışanların ücretlerinden oluşan bir bütçe. Yeni okul yok, kaliteyi artırmak yok, öğretmenlerin şartlarının daha da iyileştirilmesi yok. Gerek de yok! Şayet iyi eğitim isteyen varsa özel okullar bulunmakta. Bu çapraz çelişki öyle bir istatistik veriler üretmeye başladı ki istatistikle uğraşan insanlar bile yorumlamakta zorlanıyor.

Eğitim Hizmetleri (Fonksiyonel Sınıflama)

Toplam Harcama İçindeki Pay*

Misal olarak 2 istatistik sunacağım. Aralarındaki çelişki tam da bahsettiğimiz bütçe yapısının göstergesi.

GSMH'de eğitim harcamalarına ayrılan payda dünya ortalamasının çok üstündeyiz.

Bütçede ise eğitime ayrılan kamusal kaynakların öğrenci başına tutar kaynaktaki OECD ülkelerinden son 3. sıradayız. Dünya ortalamasının yarısı kadar bir bedel ayırıyor, AB'nin ise üçte biri.

İki veri arasındaki fark ne kadar ilginç değil mi? İlk veriye bakan Türkiye'deki çocuklar ve gençler için harika bir eğitim cenneti olduğunu

düşünecektir. İkincisine bakan ise Dünya ekonomisinde 16 GSM-H'ye sahip bir ülkenin nasıl eğitim fakiri olduğuna şaşıracaktır.

Tam da bu örnek üzerinden yaşadığımızın ne olduğunu açıklamaya çalışacağım.

GSMH'ye göre eğitim harcamalarında üst sıralardayız çünkü bu sadece devletin değil hanelerin harcadığı tutardan da hesaplanıyor. Dershaneler, özel kreşler, kurslar, oranı %25'e varan özel okullar, özel üniversiteler derken Türkiye'de aileler gelirlerinin önemli bir kısmını çocuklarını eğitime harcıyor. Nedeni basit: Kamu hizmeti yetersiz.

2. maddeye gelince... O madde 1. maddeyi besleyen bir olgu. Türkiye bütçesinden bir öğrenciye ayrılan pay o kadar düşük ki, OECD ülkeleri içerisinde rakiplerimiz Güney Afrika ve Peru. Tam bir eğitim yoksulu ülke karşımıza çıkıyor.

Bu kamusal hizmet alanlarının hane halklarının üzerine bir yük olarak devredildiğinin bir göstergesi.

Okul Yok, Hapishane Verelim?

Elbette kamusal hizmetten çekilen bir devlet bütçesinin bunu başka ikame alanları ile doldurması gerekmektedir.

2026 bütçesi son yıllarda giderek artan bir eğilimin de göstergesidir. Bütçenin en önemli kalemi artık güvenlik harcamasıdır. Asker, polis, cezaevleri farklı farklı bakanlıklarda görüldüğü için hepsi Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrı ayrı görünse de toplandığı zaman bu iktidarın en önemli kamusal hizmetinin güvenlik -ve haliyle cezalandırma olduğu görülmektedir. Ki bu bütçeye, bütçe dışında tutulan Savunma Sanayi Fonu harcamaları da dahil değildir.

Tek tek sorduğunuzda yaşadığı hayat pahalılığından şikâyet eden bireylerin bunu örgütlü bir mücadeleye çevirememesindeki en önemli nedenlerden birisi ise bunun yaratacağı maliyetin (cezalandırılma), alacağı haklardan daha fazla olmasıdır.

MESEM'i protesto eden 16 TİP'li gencin tutuklanması da benzer bir yönelimin sonucudur. İktidarın eğitim alanındaki özele kapı açan uy-

• Nazır Kıpuzuz - Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha• 2026 Bütçesi Üzerine

gulamalarının yanı sıra, sermayenin de ihtiyaç duyduğu ucuz işgücünü sağlamak gibi planın parçası sadece MESEM değil, ilköğretim süresinin kısaltılması, üniversiyelerin 3 yıla indirilmesi gibi başka planlar da mevcut. Özetle deniyor ki: “Okumasanız olmaz mı?” şayet okumak istiyorsanız da aileniz karşılasın.

Bütçe Gelirleri ve Giderleri

şimdiye kadar bütçenin ana yönelimini sergilemeye çalıştım. Yine de kayıtlı düşmek için bu bütçenin içeriğine bakalım.

Önce bütçenin gelir tarafı...

2026 yılı bütçe tahminlerine göre genel bütçe gelirleri (brüt) 17 trilyon 923,8 milyar TL, özel bütçeli idarelerin öz gelirleri (brüt) 1 trilyon 644,1 milyar TL ve düzenleyici ve denetleyici kurum gelirleri (brüt) 87,2 milyar TL olarak öngörölmüştür.

Böylece 2026 yılı merkezi yönetim bütçesi toplam brüt gelirleri 19 trilyon 655,1 milyar TL düzeyindedir.

Net bütçe geliri ise 16 trilyon 216,1 milyar TL olarak hesaplanmaktadır. Aynı yıl için vergi gelirlerinin (ret ve iadeler hariç) 13 trilyon 783,1 milyar TL olması beklenmektedir.

Vergi türlerine göre tahmini gelirler şu şekildedir:

Gelir vergisi: 3 trilyon 517 milyar TL

Kurumlar vergisi: 1 trilyon 613,2 milyar TL

Dahilde alınan KDV: 1 trilyon 900,5 milyar TL

İthalde alınan KDV: 2 trilyon 92,8 milyar TL

Özel tüketim vergisi: 2 trilyon 531,5 milyar TL

Motorlu taşıtlar vergisi: 138,1 milyar TL

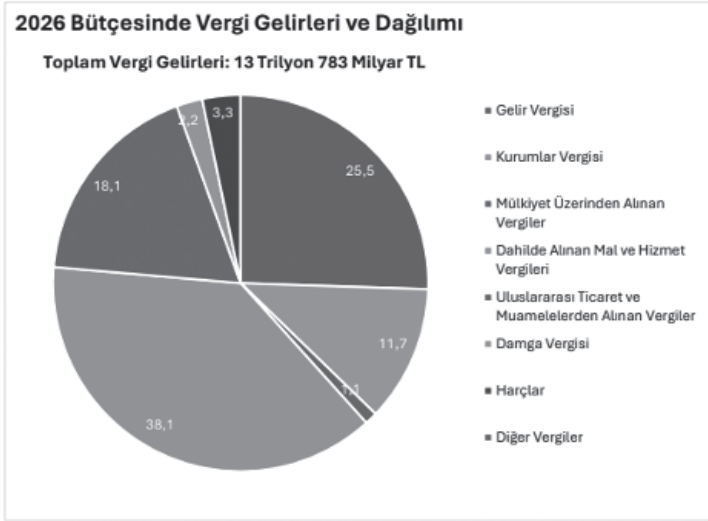
Banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV): 631,6 milyar TL

Harçlar: 453,5 milyar TL

Damga vergisi: 307,7 milyar TL

Grafikle bakarsak pasta aşağıdaki gibidir:

Bütçenin En Büyük Kalemi “Vergi Harcaması (Affı)”

En fazla gelir Gelir Vergisi gibi görünse de yıllardır bütçede aslında bir de alınmayan bir vergi bulunmakta. Bunun adı ise “vergi harcamaları”dır. Eskiden “vergi zararı” denen bu kalemin adı, yarattığı olumsuz çağrışım nedeniyle ve haberlere konu olmasından dolayı değiştirilmiştir. Nedense sunumlarda en zor anlattığımız konu budur, muhalif basında Saray harcamaları, diyanet harcamaları haberleri gibi “bütçe haberleri” sıralamasında bir türlü öncelikli hale gelemez.

Bu kalem tam anlamıyla sermayeye aktarılan bir kaynaktır. Çoğunlukla vergi affı ile karıştırılır. Vergi affı, vergisi tahakkuk etmiş ancak devletin yasa ile sonradan almaktan vazgeçtiği bir aftır. Vergi Harcaması ise daha baştan belirlenen bir aftır. Yani devlet daha baştan “bu vergileri silebilirsin” demektir.

2026 yılı vergi harcaması tahminlerine göre toplam vergi harcaması 3 trilyon 597 milyar TL olarak öngörülmektedir.

En büyük payı 1,73 trilyon TL ile Gelir Vergisi Kanunu kapsamında yapılan harcamalar oluştururken, bunu 768 milyar TL ile Kurumlar Vergisi Kanunu ve 728,6 milyar TL ile Katma Değer Vergisi Kanu-

• Nazır Kapsuz - Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha - 2026 Bütçesi Üzerine

nu izlemektedir. Özel Tüketim Vergisi Kanunu kapsamında tahmini harcama 91,7 milyar TL, diğere kanunlar kapsamında ise 279,8 milyar TL düzeyindedir.

Vergi harcamaları, Bütçe Kanunu Teklifinde yer alan vergi gelirlerinin yaklaşık %25'ine denk gelmektedir. Gelir Vergisi Kanunu nedeniyle vazgeçilen miktar, toplam vergi harcamasının %46'sını oluşturmaktadır. Kurumlar vergisinde ise toplanması beklenen tutara kıyasla çok büyük bir vergi harcaması söz konusudur. Bu kalemden vergi harcaması, toplanması beklenen kurumlar vergisinin %47,6'sına ulaşmaktadır.

Gerçekleşen vergi harcamaları ise bütçe görüşmeleri sırasında sunu-

VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TOPLAM VERGİ HARCAMASI TAHMİNLERİ (TL)			
KANUN ADI	2026	2027	2028
GELİR VERGİSİ KANUNU	1.728.957.115.474	1.882.839.142.580	2.059.762.527.979
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	768.068.934.548	780.158.084.236	800.668.477.979
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU	728.590.829.514	815.515.203.585	899.093.185.619
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU	91.717.768.724	103.333.009.888	114.608.905.193
Diğere KANUNLAR	279.805.353.569	297.985.080.933	313.575.531.323
TOPLAM	3.597.140.001.829	3.879.830.621.222	4.187.708.628.093

lan rakamların çok ötesine geçmektedir.

2023 yılında bütçe teklifinde vergi harcaması 994,4 milyar TL öngörülmüşken, gerçekleşen tutar 1,7 trilyon TL olmuştur.

Gerçekleşen vergi harcaması, bütçede sunulanın 1,7 katı düzeyindedir.

Toplanan vergi gelirleriyle kıyaslandığında, vergi harcamalarının vergi gelirlerine oranı %38,4 olmuştur. İktidarın vergi harcamalarının gerekçesi olarak sunduğu Gelir Vergisi Kanunu kapsamında asgari ücrete tanınan muafiyet, 2023 yılında toplam vergi harcamalarının %21'ini oluşturmuştur. Aynı yıl, asgari ücret muafiyeti nedeniyle yapılan vergi harcaması 365,3 milyar TL iken, Kurumlar Vergisi Kanunundaki istisnalar nedeniyle yapılan harcama miktarı 571 milyar TL (toplamın %33'ü) olmuştur. Türkiye'de vergi harcamaları astronomik boyutlara ulaşmıştır. İktidarın söylemlerinin aksine, vergi harcamalarını artıran asgari ücrete yönelik vergi muafiyeti değildir.

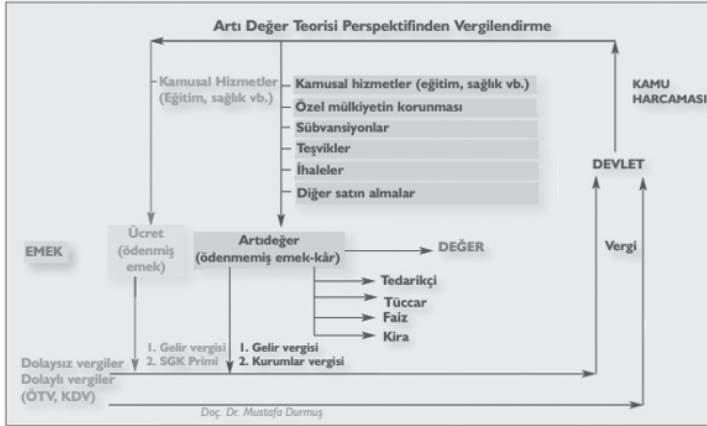
Bunca rakam sayı kafaları karıştırmış olabilir. Ancak bu tablodan çı-

kan tek sonuç iktidarın artı değerden değil genel olarak tüketimden vergi geliri elde ettiğidir. Buradaki vergilendirmeler ise zenginler için de yoksullar için de aynıdır. Örneğin masaya konan peçete için %20 vergi veririz. Bir insan zengin diye tüm masayı peçete paketleri ile doldurmayacağına göre zengininin sofrasından da yoksulun sofrasında da aynı vergi çıkar.

Aşağıda artı-değer yaklaşımıyla vergi ve kamu harcamaları şemasını izlediğimizde, devletin daha baştan sermayenin karından vergi almaktan vazgeçtiğini, ücretlilerin ise ya daha maaşını almadan ödediği vergiler ya da harcama yoluyla tüm gelirini kademeli olarak yine vergi olarak verdiğini görüyoruz.

Sermaye ise yarattığı değer bir kısmını faiz (ki onun da diğer ucunda yine sermaye var) olarak ödemektedir.

Not: Tablo Prof. Dr. Mustafa Durmuş'a aittir.

Bu tablonun sermayeye aktarılan kısmını da ihmal etmeyen ancak kamusal hizmetleri de sağlamaya çalışan döngünün giderek sermaye lehine değiştirildiğini görüyoruz.

Çok basit bir şekilde soralım. Şu anda emeklilerin maaşlarını %50 daha artırsak, bu yazıyı okuyan bir emekli Londra'dan ev almayı düşünür mü? Tabii ki emeklinin aklına gelecek olan biraz daha fazla tüketebilmek ve uzak durduğu ihtiyaçlarına kavuşmak, aslında bu

• Nazır Kopusuz - **Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha: 2026 Bütçesi Üzerine**

döngüde yeniden ve yeniden vergi yoluyla kendisine aktarılan kaynağı bütçeye vermek olacak. Ancak dünyada “dış ülkede gayrimenkul alan” ülkeler sırlamasında dünya 2.liğine çıkmamız tesadüf değil. Sermayenin kendisinden vergi yoluyla alınmayan değer şu anda dünyanın her yerinde gayrimenkul alıyor, portföy yatırımları için yurtdışına çıkıyor.

Bu örneği benzer şekilde okullarda 1 öğün yemek için de kullanabiliriz. Sadece vergi harcamasından 1 yıl vazgeçilse 15 milyon öğrenciyi 20 yıl boyunca ücretsiz yemek verilebilir. Ancak daha ötesi, bu öğünler için yerel (tekel olmayan) tedarikçilerden, üretim kooperatiflerinden alım yapılması, yaratılacak istihdam vb. gibi tüm kaynaklar, yine kamu bütçesine gidecektir. Ancak eğer zengine verecek olursanız, Londra’dan ev alacaktır.

Bütçe Giderleri

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifinde, Hazine yardımı ve gelirden ayrılan paylar hariç toplam bütçe giderleri 18 trilyon 928,8 milyar TL olarak belirlenmiş, bu tutarın GSYH’ye oranının %24,5 olması öngörülmüştür. Başlıca gider kalemleri aşağıda sunulmaktadır:

Toplam bütçe giderleri: 18 trilyon 928,8 milyar TL

En büyük kalemler: Cari transferler ve personel giderleri

Personel giderleri: 4 trilyon 907 milyar TL

Sosyal güvenlik primi giderleri: 600 milyar TL

Mal ve hizmet alım giderleri: 1 trilyon 250 milyar TL

Faiz ödemeleri: 2 trilyon 742 milyar TL

Cari transferler: 6 trilyon 821 milyar TL (bunun 2 trilyon 329 milyar TL’si SGK’ya)

Gelirden ayrılan paylar: 2 trilyon 341 milyar TL (1.606 milyar TL mahalli idareler, 522

Milyar TL fonlar, 213 milyar TL diğer)

Tarımsal destekleme: 168 milyar TL

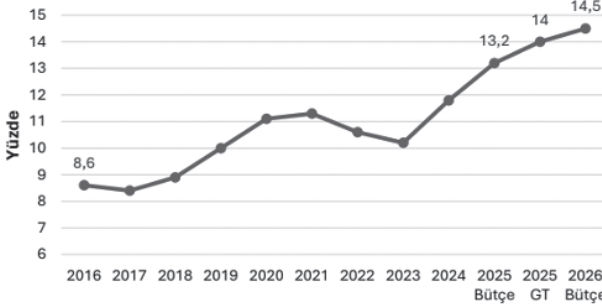
Görevlendirme giderleri: 736 milyar TL (392 milyar TL'si KİT'ler için)

Yatırım harcamaları: 2 trilyon 7 milyar TL

Bu giderleri kıyaslarsak kamunun personel giderleri dışında en büyük gideri ise faiz ödemeleridir. 2026 Bütçesinde toplam giderlerin %14,5 gibi rekor bir seviyeye ulaşmıştır.

Faiz Giderleri

Harcamalar İçindeki Pay

Örneklesek 6 milyon memur ve kamu işçisine verilen ücretlerin yarısı faize verilmekte.

Tüm çöp temizlik vb. kentsel hizmetleri sunan belediyelere verilen tutarın 1,5 katı yine faize gidiyor. Yasada GSMH'nin yüzde 1'inden daha az pay ayrılamaz denen tarımsal desteklere giden ise binde 3 civarında.

Bu bütçeye baktığımızda kamusal hizmetlerin için personel dışında bir büyüklüğe sahip olmadığı görülmekte. İktidar kamusal hizmetlerde minimum ile bütçeyi hazırlamıştır.

Bunun nedeni gelirlerin az olması, gelirlerden daha %25'inden baştan vazgeçilmesi ve ayrıca ülke GSMH'nin sadece %33'lüğü büyüklüğüne sahip bir bütçe olması. Bu oran diğer ülkelerde genelde %45-%55 aralığındadır.

Yani ülkedeki dolaşan büyüklüğün sadece 1/3'ünün yolu bütçeden geçmektedir.

• Nazır Kapusuz - **Uğraşmadan Hazırlanan Bir Bütçe Daha: 2026 Bütçesi Üzerine**

Bir nevi olması gereken bütçe büyüklüklerinin yarısı kadar bir gelir alınmakta, haliyle gider bütçesi de buna uygun hazırlanmaktadır.

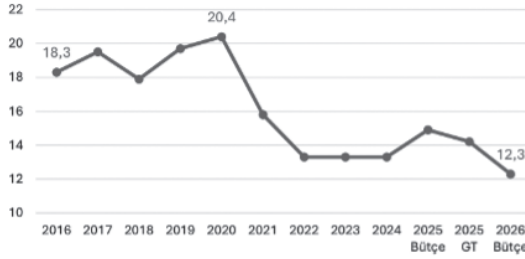
Bütçe Açığının Nedeni Bulundu: Emekliler (!)

Bu kötü bütçe için sermayenin yazarlarından iktidarın temsilcilerine kadar herkesin bir düşman belirlediği kesim ise emekliler. Onların iddiasına göre emeklilere çok pay ayrılıyor SGK açık veriyor ve haliyle hazine bu açıkları karşılıyor. Özellikle EYT bu konuda günah keçisi ilan edildi.

Ancak son 10 yıla baktığımızda 2026 bütçesi en az SGK'ya transferin yapıldığı bir bütçe.

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Transferler

Harcama İçindeki Pay

Bu durum, EYT'lilerin sosyal güvenlik sistemine yük olduğu yönündeki argümanların da geçersiz olduğunu göstermektedir. Ki bu aktarımın nedeni de SGK primlerinin yetersizliği değil yine sermayeye tanınan SGK teşviklerinden kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki tabloyu

TABLO 1: SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI GELİR-GİDER DENGESİ

	2023	2024	2025 (1)	2026 (2)
I-GELİRLER	2.133.922	3.852.256	5.197.378	6.895.672
-PRİM TAHSİLATLARI	1.503.931	2.823.137	3.875.823	5.174.088
II-GİDERLER	2.172.442	3.863.532	5.461.233	6.939.364
-SİGORTA ÖDEMELERİ	1.426.821	2.700.861	3.835.060	4.968.475
-SAĞLIK GİDERLERİ	553.143	980.870	1.348.095	1.665.236
-YATIRIM HARCAMALARI	119	883	1.705	1.462
III-GELİR-GİDER FARKI	-38.520	-11.277	-263.855	-43.692
IV-BÜTÇE TRANSFERLERİ	54.166	36.570	263.855	43.692
-BÜTÇE TRANSFERLERİ (3)	875.005	1.436.651	2.086.706	2.328.568
V-FİNANSMAN AÇIĞI	-15.646	-25.293	0	0

incelediğimizde toplanan primlerinin fazlasıyla emekli maaşlarını ve SGK sağlık harcamalarını (ki bu sağlık harcamalarından var olan çalışanlar daha fazla faydalanmaktadır) karşıladığı, SGK'nin verilen teşviklerden dolayı (Özel patronlardan alınmayan SGK primleri) açık verdiği görülmektedir.

Yani bunun bile arkasından yine Cengiz çıkmaktadır (Cengiz bir metafor gibi görünse de gerçektir. Cengiz'e ait tüm işletmeler SGK teşviğinden faydalanmaktadır.) Yıllık yatırım teşviki biten işyerlerine yeniden bir yıl teşvik uzatması verilmekte).

“Muhafazakâr Sosyal Politika”nın Bütçedeki İzleri

Başlıkta tırnak içine aldığım kavram yeni bir kavramdır ve bundan sonra AKP'nin sosyal politikalarını anlamak için daha fazla kullanmak gerekecektir.

“Yol yaptık, köprü yaptık, tünel yaptık” diyen iktidarın, son 10 yılda bir tane kreş, bir tane huzur evi, bir tane imam hatip dışında okul yapmamasının nedeni sadece kaynak eksikliği ile açıklanamaz.

AKP Bütçelerinde en istikrarlı konulardan birisi bakım ve korunmaya ihtiyaç duyulan kesimler için hiçbir ama hiçbir yatırım yapmamasıdır.

Tam da bu yazıyı kaleme aldığım günlerde Ankara'nın ucuz banyosuz mutfaksız otel odalarında yaşamaya çalışan emekliler gündeme gelmiş, Aile Bakanı “isterlerse huzur evlerimize alabiliriz ama onların tercihi” diyerek, insanların kötü barınma koşullarını tercihe bağlamıştı. Aile Bakanı istese de huzur evlerine alamaz. Çünkü bütçeye baktığımızda huzur evleri kapasitesinin yıllardır değişmediğini, program hedefli bütçeye baktığımızda ise gelecek 3 yılda 50 kişi (evet bir yazım hatası yok) artırılmasının hedeflendiği görülmektedir.

Benzer şekilde çocuk evlerinin sayısı bırakın artırılmayı azaltılmaktadır. Engelli Rehabilitasyon merkezleri, Kadın Sığınma evlerinin durumu da aynıdır. Son 10 yılda 1040 adet tam donanımlı İmam Hatip Okulu açan bir iktidarın 1 tane bile herhangi bir sosyal merkez açmaması sadece kaynakla açıklanacak bir durum değildir.

Bu AKP'nin muhafazakâr sosyal politika anlayışının da bir göstergesidir. Sosyal korumaya ihtiyaç duyan kesimler ailesinden kopmamalıdır. Aile (haliyle kadın) yaşlının, çocuğun, engellinin bakımını üstlenmelidir. Aile Bakanı “biz yaşlılarımıza sorduk en çok ailelerin yanında kalmak istiyorlar” açıklaması da bu yoksunluğun örtük bezidir.

Bu muhafazakarlık yanı sıra “ucuz maliyetli sosyal bakım”a da yol vermektedir. “Çocukları koruma altına almalıyız, çocuk başına 1000 TL verelim sen bak”, “Engelli evde kalsın 3000 yeter mi?”, “Yaşlı Bakım için başvur 1250 TL cepte” denmektedir.

TÜİK'in 25 Aralık 2025 tarihinde açıkladığı kazanç istatistiklerine göre yaklaşık 2 milyon kişinin yaşadığı hanelere hane başına aylık 10 bin TL gelir girmektedir. Bu tahminen sosyal yardımlarla sağlanan bir tutardır.

Kişi Başı Milli Gelir ile Bütçeye Bakmak

Kamusal hizmet yönünden inanılmaz derecede fakir bu bütçenin sebebinin esas olarak sermayeden alınmayan vergiler olduğunu belirtmiştik.

Ancak ülke bakanları bu aralar sürekli olarak kişi başı gelirden 18 bin doları aştığımızı söyleyerek övünmektedirler. Bu yüksek bir tutar değildir. AB ortalaması 52 Bin dolar civarında. Yani AB ortalamasının 1/3'ündeyiz.

Türkiye bütçesinin GSMH'ye göre küçük oranda kaldığını daha önce belirtmiştim.

Toplanan tüm vergilerin GSMH'ye oranına baktığımızda ilginç bir sonuç çıkmakta.

OECD ülkelerinde bu oran %31, AB ortalamasında ise %40 iken Türkiye'de %24'tür.

Türkiye'de çalışanlar kaynağından vergi ödediğine ve harcamalarını ezici bir çoğunlukla market, eğitim, ulaştırma gibi kayıtlı alanlarda yaptığına göre vergisini ödemeyenler ücretliler değil! Geliri yüksek

kesimlerin, sermayedarların çalışanlar kadar verdi vermesi durumunda Bütçe ortalama 8-10 trilyonluk bir vergi geliri elde edecektir. Bazen tutarlar bir süre sonra okuyucuda bir anlamsızlık yaratmaya başlar.

Bu tutar tüm belediyelere verilen merkezi bütçenin tam 5 katıdır. Belediyelerin böyle bir kaynağı olduğu durumda ulaştırmadan sosyal hizmetlere kadar birçok kamusal hizmetin yeterli ve ücretsiz sağlanabileceği ortadadır. TİP'in okullarda 1 öğün yemek talebinin ise 40 katıdır.

Devam edelim; Türkiye'de istihdam oranlarının Avrupa'nın çok gerisinde kaldığını biliyoruz. Haliyle bu kişi başı gelirleri "gelir getirebilecek nüfus" ile sağlandığını varsayalım.

O zaman işler daha da anlamsızlaşıyor. Türkiye'de gelir getiren işlerde çalışanlara göre bu hesabı yaptığımızda neredeyse bir Avrupalı işçi ile aynı gelir üretiliyor. Türkiye'de istihdamdaki bir işçi 93 bin dolar, Avrupalı bir işçi ise 120 bin dolar almış oluyor. Hatırlarsanız kişi başı gelirden AB ortalamasının üçte birindeydik. Aslında bu tutarın 40 bin dolar civarında olması gerekirdi (Ki bu bile anlamsız ve çok yüksek bir tutar ancak başka bir yazı konusu olabilir).

Bu kadar çapraz hesabın kafaları karıştırdığının farkındayım ancak Türkiye'de milli gelirden pay alamayan da emekçilerdir.

Haliyle bu tutarların bu kadar eşitsiz ve mantıksız çıkmasının nedeni ise Türkiye'de inanılmaz gelirler elde eden ve bunun vergisini kesinlikle vermeyen bir kesimin oluşmasının yarattığı bir durumdur.

Gelirinin çoğunluğunu vergi olarak veren kesimler, zenginler vergi vermediği için yetersiz kamu hizmetleri ile baş başa kalıyor. Çünkü o kesimlere ayrılan kaynakların bir dönüşü olmamakta.

Özetle "Almanya yenilince yenilmiş sayıldık" demenin bir başka versiyonu 2026 bütçesi: "Zenginlerimiz daha çok kazanınca biz de kazanmış sayıldık!"

Geleceğe Dönüş: Hatırlamak, Taşımak, Yaşatmak

ALPARSLAN BÜYÜKÇEKİÇ & YUNUS EMRE GÖÇENOĞLU

Bir siyasal-ideolojik hattın ortaya çıkışı, ancak onun içerimlediği misyonun idrak edilmesi ve ancak onda bir biçim kazanan fikri çizginin gerekçesi ve gerekliliğinin kavranmasıyla anlaşılabilir olur. Lakin bu çizgi, içinde doğduğu tarihsel bağlam kadar, verili şimdinin koşulları ve olanakları içerisinde edimselleşir. Bir fikri çizginin canlılığı, bugününün geçmiş bağlamında algılanması ve kurgulanmasına bağlıdır. Bu nedenle, bir siyasal-ideolojik hattı belirginleştirme çabası, geçmişteki bir tarihsel kesite saplanmayı değil, bugünü yeniden kurma iradesinin ancak geçmişin bir mirası olduğunu hatırlamayı gerektirir. Zira hatırlamak, fikri çizginin sürekliliğini bugünde var etmenin en sahici yoludur. Bizim, bu yazıdaki amacımız da hatırlamak ve hatırlatmak suretiyle bugün için en doğru düşünme biçimini, yani “en iyi formülü” sunabilmektir.

Hatırlayalım; Türkiye İşçi Partisi 2017’den bu yana güncel ve tarihsel etkileri bakımından göz ardı edilemeyecek bir başarı hikayesi yazdı. Kuşkusuz bu başarı, bir rastlantıyla ortaya çıkmadı. Bu hikâyenin daha ilk adımlarında oluşturulan ve her uğrakta yeni deneyimlerle zenginleştirilen siyasal, ideolojik ve teorik çizgi ile bu çizginin işleyiş ilkelerini içeren örgüt kültürünün izleri vardı. Dolayısıyla, bu başarıyı kendi teorik, siyasal ve örgütsel sürekliliğimiz içinde değerlendirmek gerekir. Zira bir siyasal hareketin canlılığı, kendi tarihini üretme ve bu tarihi yeniden ve yeniden kavrama yetisine bağlıdır. Anderson,

“Marksizm, canlılığını ölçecek bir içsel tarihe gereksinim duyar”¹⁹ derken Marksizme canlılığını veren unsurun sadece dışsal ölçütlerle değil, aynı zamanda kendi içinde gelişen, kendi tarihini üreten bir geleneğin yeniden üretimi olduğunu işaret eder. Dolayısıyla, solun gereksinim duyduğu, kendi tarihinin teorisi ya da aynı anlama gelmek üzere teorisinin tarihidir.²⁰ Oysa, Türkiye’deki sosyalist kesimlerin gerek kendi geçmişleri gerekse sosyalizmin gelişim çizgisi konusunda inanılmaz ölçüde bilgisiz, kayıtsız ve duyarsız olduklarını söyleyebiliriz. Ancak, Marksist özne, kendi özel konumunu en çok geçmiş bağlamında algılayıp kurgulayabilir. Bu algılama ve kurgulama, hem geçmişteki öznenin yapabildiklerini bilince çıkarma anlamında reel hem de “şöyle bir özne olsaydı” anlamında kurgusal olabilir.²¹ O halde, kendi tarihimizi, teorimizin tarihini veya tarihimizde içerilmiş fikri çizginin sürekliliği ve gelişimini, canlılığımızın üst belirleyicisi olarak ortaya koymamız gerekir. Bu, çizgimizin sabitlenerek bilince çıkarılması uğraşısıdır.

Bize göre, Türkiye İşçi Partisi’nin çizgisi, öncelikle bir fikri çizginin tarihi, sürekliliği ve geliştirilmesidir. Bu çizginin ana gövdesini oluşturan iki temel eşik, en soyut düzeyde Marksist ortodoksinin devrimin güncelliğiyle buluşturulması ve sosyalist mücadelenin toplumsallaştırılmasıdır. Bu fikri çizginin düşünsel ve tarihsel imzası Metin Çulhaoğlu tarafından atılmıştır.

Çizgimizin ana gövdesini oluşturan başlıklar iki ayrı hedefi, iki farklı düzeyi değil; aynı hedefin aynı düzeyinde peşi sıra gelen, birbirini besleyen ve/veya birbirini gerektiren bir bütünlüğü ifade eder. Toplumsallaşma, elbette aşılması gereken, çok önemli bir eşiktir; ama bu eşikğin aşılması, tek başına pratik önlem ve girişimlerle mümkün olmayacaktır. Solun «nasıl kiteselleşebilirim» sorusundan önce sorması gereken soru, «ben kendimi ideolojik ve siyasal planlarda nasıl yeniden kurarım» sorusu olmalıdır.²² Bu bağlamda, çizgimiz, yalnızca

19 Perry Anderson: *Tarihsel Materyalizmin İzinde*, 1986, s. 43

20 Metin Çulhaoğlu, “Geleneksel Sol’un Anatomisine Doğru”, *Gelenek*, 1987. Erişim Tarihi: 06.10.2025

21 Metin Çulhaoğlu, “Sosyalizm Politika Yapabilecek Mi?”, *Sosyalist Politika*, 1994, s. 14

22 Metin Çulhaoğlu, “Solda Görevler: Radikal Düşünme Zamanı”, [YGS Yayınları (2002), Doğrudur Durmanın Felsefesi] içinde: 1006

siyasal bir yönelim değil; aynı zamanda düşünsel bir tutarlılığın ve teorik bir yeniden kuruluşun ifadesidir. Dolayısıyla bu fikri çizgi, kendi tarihini doldururken aynı zamanda sosyalist hareketin sorunlarına getirdiği çözüm önerilerinde belirginleşmektedir. Bu düşünsel omurga, en berrak biçimini Metin Çulhaoğlu'nun Marksizme yaklaşımında bulur.

Metin Çulhaoğlu'nun çizgisini sosyalist harekette ayrıksı yapan şey; Marksizmi, ona dair ezberlerden, şablonlardan, kabalaştırılmış yorumlardan sıyrarak, onu özđün kaynaklarından hareketle anlatıp yorumlayarak ve sonuçta Marksizmi savunmanın ve geleceğe taşımının biricik yolunun onu günün devrimci görevlerini yanıtlayan bir kılavuz olarak kullanmaktan geçtiğini ispatlamasıdır. Bu yaklaşım, sosyalizm mücadelesinin ait olduğu ülkenin tarihi ve şimdisiyle buluşmasını; bu buluşma aracılığıyla hem Marksizmin yeniden üretilmesini hem de sosyalizm düşüncesinin kitlelerle buluşabilmesini mümkün kılmıştır.²³ Metin Çulhaoğlu'nun çizgisinin ayrıksılaştığı oranda başardığı, başardıkça da çizgisinin kalınlaştığı yer işte tam da burasıdır. Ve bu başarı ancak siyaset kavramının açılınmasıyla anlaşılır olur.

Çizginin Belirginleşmesi

Metin Çulhaoğlu, 96 yılında yazdığı “Türkiye Solu İçin Bir İlmihal Denemesi” adlı yazısını “Türkiye solu, ‘kuram’ dendiğinde ne anlaşılması gerektiğini biliyor mu?” sorusuyla açar ve şöyle cevap verir: “Bilenler elbette var. Ama Türkiye solunun büyük çoğunluğu kuramın ne olduğu, kuram dendiğinde ne anlaşılması gerektiği konusunda fazla fikre sahip değildir. Biraz fikir sahibi olanların fikirleri de, genellikle yanlıştır. Bu da, somut olanın ne olduğunun bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.”²⁴ 20 yıl sonra bugün bizim arzumuz ise sorudaki “kuram”ı “siyaset” ile değiştirmek ve hem bu soruya cevap üretmek hem de durduğumuz yerin koordinatlarını göstermektir. Öyleyse soralım: Türkiye solu, “siyaset” dendiğinde ne anlaşılması gerektiğini biliyor mu?

²³ Can Soyer, “Ustama Veda”, İleri Haber, 2022.

²⁴ Metin Çulhaoğlu, “Türkiye Solu İçin Bir ‘İlmihal’ Denemesi”, Sosyalist Politika, 11. sayı, 1996, s.11-25.

Türkiye solu bugün, Marx'ın yöntemini almak şöyle dursun, onun sistemini dahi edinemeyen, bununla bağlantılı olarak üretim tarzı düzeyinden çıkarsanabilecek soyutlamalarda bile bulunamayan; yalnızca onun kavram setini nakletmekle yetinen bir alıntı havuzunun içinde sıkışıp kalmıştır. **Teori-Bilim-İdeoloji-Siyaset zincirinin sadece teori ve bilim halkalarında çözümlenebilecek kavram ve kategori araçlarıyla bir araştırmacının araştırma nesnesinden ibaret olan, Marksizmin “aslında ne dediği” ile sınırlı bir yaklaşım, solun kavrayışını sığlaştırmış, donuklaştırmıştır. Marksizm, bu kavrayışla bir sosyal bilimcinin belgesine başvurmak için dönüştürdüğü bir metni çağırıştır. Bu anlamda, Marksizm her ne kadar siyasi özneler tarafından dillendirilse de salt akademik bir uğraşın nesnesi haline bürünmekten kurtulamaz. Oysaki o, ancak yığınları sarmasıyla siyasallaşabilir. Dolayısıyla, bir ülkede işçi sınıfının iktidarını amaçlayan sosyalist hareket, o ülkenin özgül koşullarıyla ve olanaklarıyla yaratıcı bir bağ kurmadan kiteselleşemez, bu anlamda Marksizmi de siyasallaştıramaz.²⁵ Bu nedenle, teori ve bilimle ortaya çıkan çözümlene, yalın haliyle sosyalist hareket açısından tamamlanmamış bir eskiz olabilir. Çözümlene, verili ülke nesneliğiyle birlikte sosyalist hareketin özgün niteliklerini ve olanaklarını da içermek durumundadır. Troçki'nin belirttiği gibi, siyaset nesnel koşullarla öznenin olanaklarının buluştuğu bir zemindir²⁶ ve bu zemin, yani siyaset olmadığı takdirde öznenin nesneliği dönüştürmesi mümkün değildir.²⁷ Bu yüzden, özgül bağlamlı bir devrim stratejisi, ideoloji ve siyaset halkalarının bilim ve teoriyle ortaya çıkarılan bütünselliğin çözümlenme sürecinde aktif rol aldığı; dolayısıyla toplumsal formasyonun nesnel gelişim süreci ile o ülkeye ait siyasal hareketin öznel gelişim süreci arasındaki diyalektik ilişkiyi daima gözetilen bir yaklaşımı ifade eder. **Bu yaklaşım, bir toplumsal sorunu (parçayı), bu sorunun parçası olduğu toplumsal formasyon (bütün) içerisine yerleştiren, sonra geri dönüp bütünle ilişkisi içerisinde kavranmış parçayı yeniden yorumlayan bir analitik güzergahı zorunlu kılar.²⁸****

25 Can Soyer: *Marksizm ve Siyaset*, Yordam Yayınları, 2020, s.261

26 Lev Troçki: *Sürekli Devrim - Sonuçlar ve Olasılıklar*, Yazın Yayıncılık, 2007, s. 268

27 Can Soyer, a.g.e., 2020, s. 262

28 Cenk Saraçoğlu, "Metin Çulhaoğlu'nun Hiç Girmedeği Akademiye Mirası", Mülkiye Der-

Metin Çulhaoğlu'nun çizgisinin belirlediği ve belirginleştiği yer tam da burasıdır; **parçayı bütüne oturtan, ardından dönüp bütünü anlamını kazanmış parçayı yeniden ele alan yöntemin hem üreticiliği hem de ısrarcı taşıyıcılığı.**

Fikri çizgimizde önemli bir yer teşkil eden siyaset kavramı, hem Marx hem de Engels tarafından temel-üstü yapı düalitesinden ilkinde, yani temele yakınsanmış; temel bir yansıması, onun bir biçimi ya da bağımlı bir uzantısı (epifenomenal/ikincil olgu) telakki edilmiş; siyasal örgütlenmelere, anayasa-hukuk mücadelelerine, siyasal etkinliğin bilinçlendirici ve dönüştürücü gücüne oldukça sınırlı bir önem atfedilmiştir.²⁹ Siyaset, yazgısı nesnel gelişime göreli bağımlı bir pratik, bir yan ürün sayılmıştır. Bu yüzden, siyasete, siyasetin doğasına; ezcümle siyasetin ne'liği ve nasıl'lığına dair evrensel ölçekte geçerli bir kuramlaştırma teşebbüsü söz konusu olmamıştır. Zira "siyaset denildiğinde, emek ile sermaye çelişkinin ötesinde, belirli sınıfsal ilişkilerin tarihsel ve güncel koşulları, sınıfların karşılıklı bilinç ve mücadele düzeyleri, toplumsal yapının geçirdiği dönüşümler ile bunların kitlelerinin bilincinde tuttıkları yer, siyaset alanını düzenleyen kurumsal güçlerin etkinlikleri gibi çok sayıda özgül belirlenim devreye girmektedir. Açık ki, evrensel ölçekte bunların çözümlenmesi de bunlar karşısında izlenecek siyasal mücadele çizgisinin saptanması da mümkün değildir."³⁰ Yapılabilecek olan yegâne şey, siyasetin bir kavram olarak soyutlanmasıdır. Buna göre siyaset, "üretim dışında kalan, ancak üretimin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için toplumsal çapta yürütülmesi zorunlu olan işlerin toplamıdır."³¹ Yani siyaset, belirli bir üretim tarzının sürekliliğinin ve gelişiminin sağlanması için ihtiyaç duyulan koşulların yaratılması görevini ifa ederken, bu görevi toplumsal çapta yerine getirmesi zorunlu olduğundan, çıktılarını bütün bir toplumsal ilişkiler alanının üzerinde gösterir.

Dikkat edilirse, bu soyutlamanın dayandığı temel, sınıf mücadeleleri-

gisi, 2022, 46(3), s.933.

29 Metin Çulhaoğlu: *Binyıl Eşiğinde: Marksizm ve Türkiye Solu*, Yordam Kitap, 2015, s.204.

30 Can Soyer, a.g.e., 2020, s.243.

31 Cem Eroğul, "Siyaset", [Yordam Kitap(2015), Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinlerarası İlişkiler] içinde: 19.

nin kendisidir. Şöyle ki; kapitalist üretim tarzının varlığı ve gelişiminin yazgısı, evvela mülksüzleştirme ve proleterleştirme süreçlerinin sürekliliğinin sağlanmasına, yani, üretim araçlarının özel mülkiyet olarak belirli ellerde toplanması ile yaşamak için emek gücünden başka hiçbir şeye sahip olmayan yığınların yaratılmasına bağlıdır. Bu istenç ve rasyonalite, kapitalist devlette tecessüm etmekle kalmaz, işlerliğinin istikbali için onu ve diğer üstyapı kurumlarını da biçimlendirir. Sözelimi hukuk, eğitim, din, felsefe, medya vs. kapitalist soyutlamaları tahkim ederek yeniden üretecek şekilde biçimlendirirken, bu üretim tarzına ve onun cisimleştiği devlet aygıtına karşı ortaya çıkmış ve çıkabilecek direniş olanakları da bertaraf edilmeye, etkin biçimde bastırılmaya çalışılır. Dolayısıyla siyaset, belirli bir üretim tarzı ve bu üretim tarzının toplumsal alana egemen olma istenci ile bu istenci olumsuzlayan; bunun için olanaklı değilleme noktalarına, yani verili zemindeki çatlaklara birer direniş alanı olarak yaklaşan iki tarafın savaşının sahnesidir. Öyleyse sınıf mücadelesi, doğası gereği hem siyasetin kaynağı hem de içeriden siyasal belirlenimlidir.

Bunun yanında sınıf mücadelesi, yalnızca üretim sürecine ya da ekonomik çıkarlardan ileri gelen bir davranışlar kümesine de indirgenemez.³² Ayrıca siyasallıkla sınıf mücadelesi arasında temporal, bir öncelik-sonralık ilişkisi yoktur. Buradan ekonomik-siyasal mücadele düalitesini varsaydığımız ve bu varsayımın sınırları içerisinde kalarak ikincisine, diğerine göre avantajlı bir konum tayin ettiğimiz anlamı çıkartılmamalı. Aksine, bunun altı oyuk, yapay bir düalite olduğunu ve bu düaliteyi yaratanın da, Lenin'in ifadesiyle, "ekonomik mücadeleye mümkün olduğunca siyasal bir içerik vermekten söz ederek bu iki mücadeleyi kavramsal olarak ayırıştırılanların" ekonomistler olduğunu ifade ediyoruz.³³ Burada sınıf mücadelesinin, bir ontoloji-öncesi konumunu teşhis etme teşebbüsünde bulunduğumuz da sanılmamalı. Söylediğimiz, sınıf mücadelesinin kendinde bir siyasal niteliği haiz olması ve siyasete kaynaklık etmesinin yanında, kendisini, ancak ve ancak siyaset dolayımıyla açımlayabiliyor, somutlayabiliyor ve özgülleştirebiliyor oluşu ve bu yönüyle de siyasetin, temellerini buldu-

32 Can Soyer: *a.g.e.*, 2020, s.246.

33 Lenin'den aktaran, Metin Çulhaoğlu: *a.g.e.*, 2015, s.209.

ğu sınıf mücadelelerinin istikbaline yönelik oldukça güçlü bir belirlem gücünü taşıdığıdır. Hâl böyleyken siyaset, bir pratik olarak, epey ayrıcalıklı bir role sahip olur. Mühim olan da, siyasetin temele mi yoksa üstyapıya mı yerleştirileceğinden ziyade, onun pratiğinin özgül rolünün tanımlanmasıdır. Siyaset, o ya da bu konuma yerleştirildiği veya yerleştirileceği için değil, büsbütün kendine özgü bir pratik tarzına sahip olduğu için ayrıcalıklı bir alan oluşturur.³⁴

İlkesellik ile esneklik, evrensellik ile yerellik, güncel ile genel, bugün ile gelecek arasındaki gerilimlerle baş etmenin ve bu düzeylere denk düşen söylem ve pratikleri birbiriyle bütünleştirmenin gerek şartı siyaset dolayımıdır. Bahsedilen bu gerilimler her bir ülkede özgül biçimlerde kendisini gösterebilir. Kitleleşme arayışındaki bir sol hareket, faaliyet gösterdiği ülkedeki ideolojik ve siyasal konumunu bu gerilimler karşısında yaptığı tercihler üzerinden kazanır.³⁵ Bunun için de “somut durumun somut tahlilini” yapmak gerekir. Somut, sanılanın aksine bir tikellik ya da bir söylem veya ifadenin kendini ortaya koyduğu tarz değildir. O, “çok sayıda belirlemenin bir noktada bağdaşması, çoğulluğun birliğidir.”³⁶ Yani, “somut konuşmak” diye bir şey olamaz, “somutu konuşmak” diye bir şey olabilir. Somutu konuşmak ise her zaman bir birliği, bütünlüğü, biraradalığı konuşmaktır ve bu konuşma hiçbir zaman “tikel”e ilişkin olamaz.³⁷ Öyleyse, “somut durumun somut tahlili” de pratik değil, teorik bir etkinliktir. Bu tahlilin ilk basamağını da “ara teorizasyon” işgal eder. Ara teorizasyon, kuramsal soyutlamalar ile mevcut siyasal, ideolojik ve örgütsel pratiğin kaynaştırılmasıdır. Yani, tahlile konu olan somutluk için başvurulacak soyutlamalarla mevcut özgül bağlam arasındaki bir lehimleme, bir örtüştürme işlemidir ara teorizasyon. Peki, ne gerek var buna? Marksist-Leninist teori, doğrudan doğruya pratiğe geçirilemez mi de bir ara teorizasyona gereksinim duyulur? Cevap, kısaca hayır. Metin Çulhaoğlu’nun ifade ettiği gibi, “Marksizm-Leninizm, yeni ve

34 Can Soyer, a.g.e., 2020, s.249.

35 Cenk Saraçoğlu, Cumhuriyetçilik ve Solun Kitleleşmesi, Gazete Duvar. Erişim Tarihi: 09.10.2025

<https://www.gazeteduvar.com.tr/cumhuriyetcilik-ve-solun-kitlelesmesi-makale-1674127>

36 Marx’tan aktaran, Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 1996, s.12.

37 Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 1996, s.12

özgül düşünsel boyutlar katmadan, hemen bir sonraki adım olarak pratiğe aktarılmayı bekleyen hazır bir teori değildir.”³⁸ Bunun anlamı şudur: Marksist-Leninist teori, ne doğrudan kitleselleşebilir ne de siyasallaşabilir. O her zaman yolunu, verili olan koşulların içinden geçerek katetmek durumundadır. İşte ara teorizasyon, bu yolculuğun bir anlamda güzergâhını belirleyen bir işlem olarak çıkar karşımıza. Bir başka anlamda “somut güç, ancak somut güçle yenilebiliyor; ama teori de yığınları sarar sarmaz somut bir güç durumuna geliyor”³⁹ ise, yığınların sarılacağı noktayı, yani “atış yapılacak” noktayı teşhis edecek bir araçtır o. Sözelimi halkçılık, laiklik, cumhuriyet, haysiyet, devletsizlik, yurt hakkı, bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm gibi vurgular, mevcut koşullar içerisinde kapitalist egemenliğin karşılanması mümkün olmayan talepleri radikalleştirerek alanların keşfiyle yapılmış atışlardır.

Tüm bu atışlar, mevcut konjonktür içindeki birer savaşım alanı, yani zincirin bütününe ana halkalarıdır. Lenin 1922 yılında gerçekleştirilen 11. Kongre’de şöyle der: “Siyasal olaylar her zaman çok karmaşık ve iç içedir. Zincirin bütününe ulaşmak için, ana halkayı kavramanız gerekir. Ve bu iş öyle rastgele yapılmaz. 1917 yılının ana halkası savaştan çıkılmasıydı; 19 ve 20 yıllarının ana halkası karşı devrimci güçlerin askeri tehdidi oldu; 21 yılının ana halkası ise geri çekilme idi, bu da katı disiplin gerektiriyordu.”⁴⁰ Lenin’in tüm bu saptamaları, içinde bulunulan konjonktüre özgüdür. Partimizin de ana halkalarını biçimlendiren, bu konjonktürün kendisidir. Sözelimi, 2017 yılının ana halkası sosyalizmin toplumsallaşması ihtiyacının saptanması üzerine inşa edilmiş bir “kitlese sosyalist parti” yapılanmasıydı; Müdahale Kongresi’nin gerçekleştiği 2022 yılının ana halkası partinin ana akım siyaset sahnesine taşınmasıydı; 2023 yılının ana halkası Saray Rejimi’nin çözülme sürecine devrimci biçimde aktif müdahale eden stratejileri belirlemektir; 2025’in, yani bugününün ana halkası ve

38 Metin Çulhaoğlu, “Gelişkin Marksist Düşünce ve Siyasallaşma”, Gelenek, 1993. Erişim Tarihi: 09.10.2025.

<https://gelenek.org/geliskin-marksist-dusunce-ve-siyasallasma/>

39 Karl Marx: *Hegel’in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi*, Çeviren: Kenan Somer, Sol Yayınları, 1997, s.201.

40 Lenin: *Seçme Eserler (9)*, Çeviren: Süheyla Kaya, İnter Yayınları, 1997, s. 393-94.

temel soruşturması ise kitlesel sosyalist parti çizgisini açığa çıkaran “nasıl bir mücadele?” sorusunu, bu çizginin taıyıcılıını üstlenecek ve sürekli liini sağlayacak “bu mücadele için nasıl bir kadro?” sorusuyla birleştirmek, bu iki soruya aynı anda ve birbirini güçlendiren tarzda yanıt vermektir. Bir parti kadrosunun en mühim misyonu bu ana hal-kanın tespiti, kucaklanması ve taınmasıdır. Bu soruşturmada bulunabilmek içinse parti kadrosu ile younlamı siyaset pratiği arasındaki kurucu ilişki üzerine eilmemiz gerekir.

Younlamı siyaset pratiği, öncelikle, bir siyasal öznenin münhasıran olmasa bile asıl odaını, içinde devindii ülke ve onun koşulları olmak üzere, somut bir iktidar perspektifiyle belirlediğini ve siyaset yapma pratiğine bu doğrultuda yoğun bir biçimde yöneldiğini ifade eder. Bu pratik, öznenin izleyeceği politikaların, faaliyet gösterilen ülke ölçeğinde belirlenmesi ve ortaya koyulması eylemidir. Dolayısıyla, iktidar perspektifi de ancak bu pratiğin içerisinde anlamını bulabilir. Çünkü, iktidar perspektifi, ancak belirli bir ülkenin somut koşulları çerçevesine odaklanıldıında ortaya çıkabilir. Ancak bu odak, saf, yalın bir bakıtan ziyade, evrensel, genel, nesnel koşulların uyarıcılıı içerisinde bir yere younlamak anlamına gelir. Yani onun varoluşu, tek başına kapitalizmin evrensel somut durumunda veya belirli bir ülkenin verili gncelliinde değil; bu ikisinin birleşiminden oluşan, nesnelliin koşulları ile öznenin eylemlilii arasındaki tepkimeden ortaya çıkan güncel durum ile nihai hedef arasındaki bağlantının kurulmasında yatar. Güncel görevler ve gündemlerle nihai hedef arasındaki ilişki, uzamda bir noktada sabit duran, nihai hedefi, yaşanılan süreçler içinde ha bire hatırlatıp ona işaret etmekle değil, bu nihai hedefi sürecin her evresinde yeniden ve yeniden üretilip göstermekle kurulur.⁴¹ Lenin, Kautsky eleştirisi bağlamında gerçek siyasete ilişkin Őunları söyler: Geleceğe ilişkin olarak tasavvur edilebilir, teorik açıdan mümkün olduğu inkr edilemeyecek durumlar, hiçbir Şekilde, güncel/fiili gelişmelerden hareketle yn çizme zorunluluğunun yerini alamaz. Yani, evet, iler sonunda Őuraya varacak diyebilirsiniz ve bunda teorik olarak haklı da olabilirsiniz. Gelgelelim süreç o kadar hızlıdır ve koşulları, yalnızca ekonomik değil siyasal, ulusal ve başka açılardan çelişkileri, çatışmaları ve getirdiği altüst oluşları öyledir ki teorik açıdan mümkün görünen

41 Metin ulhaolu, “Gncele Yklenmek”, İleri Haber, 2015. Erişim Tarihi: 24.10.2025.

bir de bakmışsınız gündemden düşüvermiş.⁴²

Öyleyse, yapılacak olan “güncele yüklenmektir.”⁴³ Fakat elbette bu, sıradan değil, devrimci bir öznenin güncel yüklenmesidir. Yani, işçi partisinin öncüsü olduğunu hâlihazırda bilinç düzeyine çıkarmış olan, mevcut gerçekliğe dışarıdan enjekte edilen değil; bu gerçekliğin içerisinde köklenen ve büyüyen, böylece kendi devinimiyle gerçeklik arasında oluşacak bir diyalektiği zorlayarak gerçekliğin dönüşümünü sağlayabilecek olan⁴⁴, ama en önemlisi siyasal iktidarı ele geçirme arzusunu sürekli canlı ve kendi imgeleminde merkezi konumda tutan bir öznenin güncel yüklenmesidir söz konusu olan. Devrimci özne, ancak bu arzuyla muradına erebilir ve esas anlamını erişilebilir kılar. Nasıl Lenin’in hakiki anlamı “devrimi canlı tutmak, onu gerçekleştirmeden önce bile bir olasılık şeklinde canlı tutmak, yenilginin, daha da kötüsü alışkanlığa dönüşmenin, uzlaşmanın ya da unutulmanın tehdidi altında olduğu tüm o anlarda devrimi bir süreç olarak canlı tutmak konusunda sürekli uyarması”⁴⁵ ise, devrimci öznenin hakiki anlamı da daima iktidar yönelimli olması, iktidar perspektifini tüm yapıp-etmelerinin ilham noktası olarak yerleştirmesi ve diğerlerine de bunu biteviye salık vermesi; bir gereklilik olarak koyutlamasıdır. Bu yanı sıra devrimci özne, yani iktidar perspektifiyle bezenmiş olan özne, sığınacağına çekilerek devrim için koşulların olgunlaşmasını beklemek –ki bu Luxemburg’un ifadesiyle, devrim fikrinin askıya alınmasından başka bir şey değildir⁴⁶- yerine, “düzene tepkiyi ifade eden farklı duyarlılıkların sosyalist iktidar mücadelesine nasıl dahil edilebileceğini”⁴⁷ soruşturur, “mevcut düzen içerisinde kendisini gös-

42 Lenin, N. Buharin’in Emperyalizm ve Dünya Ekonomisi Broşürüne Önsöz, 1915. Erişim Tarihi: 24.10.2025

<https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1915/dec/00.htm>

43 Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 2015.

44 Can Soyer, Devrimci Öz/ne, İleri Haber, 2019. Erişim Tarihi: 24.10.2025. <https://sendika.org/2019/07/devrimci-oz-ne-can-soyer-ileri-haber-555081>

45 Fredric Jameson, “Lenin ve Revizyonizm” [Otonom Yayıncılık(2007), Yeniden Lenin: Bir Hakikat Siyasetine Doğru] İçinde: 86.

46 Rosa Luxemburg: Sosyal Reform Mu, Devrim Mi?, Belge Yayınları, 1993, s.101.

47 Metin Çulhaoğlu, “İktidar Perspektifi” Nedir, Ne Değildir?”, İleri Haber, 2017. Erişim Tarihi: 24.10.2025.

<https://sendika.org/2017/11/iktidar-perspektifi-nedir-ne-degidir-metin-culhaoğlu-ileri-haber-456926>

teren semptomları teşhis ederek onlarla zdeleir⁴⁸ ve böylece devrimi, tabiri caizse sürekli olarak kışkırtır. Bu, aynı zamanda Marksizmin yalnızca bilgi düzeyinde değil, devrimci bir eylem kılavuzu olarak kullanılmasının zorunluluğunu da imler. Keza Marx'ın sistemi btnlne rağmen, evrensel düzeyde sol bir dalgalanma yoksa, belirli bir ülkeye ancak devrimci öznenin younlamı siyaset pratiiyle aktarılabilir. Bu aktarımın içeriği, hangi politikaları izleyeceği ya da Marksizmin bir eylem kılavuzu olarak nasıl kullanılacağı problematii, doğrudan sosyalist kadroların konusudur.

Türkiye sol hareketi, son kırk yıldır bugünden kendini soyutlayarak ya geçmişte ya da gelecekte konumlanmaktadır. Bugünün sancısından, zorluğundan ve elbette riskinden sıyrılarak, kimi zaman geçmiş devrimci pratiklere sığınmakta, kimi zamansa nihai hedefe yerlemektedir. Bugünü sürdürebilmenin bir tek yolunu geçmiş tecrübeleri aktarmakta bulanlar ile geleceğin komünist dünyasından seslenenlerin ya da her ikisini birden yapanların nihayetinde çıktıkları yer bir çıkmaz, oldukları Şey bir kendinde-Şey'dir. Kendinde-Şey hiçbir ilişki içerisinde tanımlanmayan/tanımlanmamış; deneyimde ve gözlemde karılaılmayan bir Şey'dir. Sadece kendisi için olduğu hâliyle olan, başka bir göz tarafından bakıldığında olmayan veya anlaşılamayan Şey'dir.⁴⁹ Sözgelimi, bugün, AKP'ye karşı mücadele, bu ülke topraklarının sosyalizmini hesaba kattıımızda da birincil görev olmayı sürdürürken, AKP'nin kendiliğinden kaybedeceini bekleyen ve o ana kadar durağan bir rolü benimseyen bir anlayış, tam da bu kendinde-Şey konumuna yerleşir. Bir kaplumbağa formunu arıtıran bu anlayış, gün geçtikçe bugünün soru(n)larına cevap üretmektense kendi kabuklarına çekilmiş, dış dünya/güncel olan ile arasına çektiği kabuğu gün geçtikçe kalınlatırmıtır. Bugünden geleceğe değil de, gelecekten bugüne zleme yapmaya çalışmak ya da oturduğu tepeden kendini tatbik edeceği amı beklemek, Türkiye solunun bugün en büyük problemlerinden biridir. Öte yandan, Türkiye'nin kurtuluşunu ve kurtarıcısını, sürekli olarak geçmişe referansla arayanlar

48 Can Soyer, "Lenin'in üç Balinası", Ayırım, 2025. Erişim Tarihi: 24.10.2025.

<https://www.ayirim.org/guncel/2025-leninin-uc-balinası/>

49 Can Soyer, a.g.e., 2019.

vardır. Kurtulmak isteyip gerçek kurtuluş yolunu ve kurtarıcıyı göremeyenler, mutlaka efsanelere, fetişlere ve “mesih”lere inanırlar. Kurtuluş yollarını ve kurtarıcılarını gerçek dışında ve ötesinde ararlar.⁵⁰ İlkeler manzumesinden oluşmuş, geçmişe gömülü ve gelecekte doğmak üzere biçimlenmiş apolitik bir örgüt imajı, “Mahir - Hüseyin - Ulaş” ya da “Hüseyin - Yusuf - Deniz” devrimciliğinden aydınların veya kanaat önderlerinin, kurtuluşu geçmişin Türkiye’sinde aramalarına kadar uzanan saplantı, “gerçek kurtarıcının işçi sınıfının politik hareketi ve örgütünün henüz toplumun geniş kesimlerine yeterince ulaşamamasından kaynaklanmaktadır.” Tüm bu sorunlar, yalnızca bugünün problemlerine yanıt üretememe hâliyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda solun kendi ülkesine özgü devrimci bir hat kurma yeteneğini de zayıflatmaktadır.

Solun içinde bulunduğu ülkeyle özgül bir bağ kuramaması, bir sosyalist kadro kuşağının, mücadele ettiği ülkede devrimci bir hareket yaratamamasına ve Marksizmin gelişimine ve zenginleşmesine herhangi bir katkı koyamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla sosyalist kadroların daha ilk başta karşılaştıkları sorun, kendilerinden önce yaratılmış ve kendilerine verili olarak gelen geçmişin derin izleri ile gelecekte konuşan bir hareketin yarattığı eylemsizlik arasında sıkışmalarıdır. Tam da bu noktada, Metin Çulhaoğlu’nun çizgisi, bir sosyalist kadronun görevinin, içinde yaşadığı tarihsel-siyasal koşullara kendi güncel pratiğiyle yüklenmek olduğunu hatırlatır. Bu çizgi, hangi dönem olursa olsun, tarih dışı, soyut, tarih nezdinde sabit bir takım özellikleri taşıyan değerlendirmelerden, anlatılardan, varoluş biçimlerinden ve -çok daha önemlisi- sosyalist kadro tipolojilerinden uzak durmayı başarmıştır. Her zaman güncel’in dayattıklarını en iyi şekilde karşılamaya çalışan, tüm odağını ve özverisini bu çalışmaya veren; Marksizmin bu topraklarda siyasal mücadelenin bir kılavuzu haline gelebilmesi için sosyalist kadroların Türkiyeli olması gerektiğini defaatle belirten ve -bizce daha kıymetlisi- bunun imkanını veren bir çizgidir bu. Ancak bu çizgi varoluşunu, kendisine yönelik yalnızca teorik ve siyasal bir yaklaşım ve ilgi ile değil, aynı zamanda süreklilik gerektiren bir siyasal taşıma biçimiyle muhafaza edebilir.

50 Metin Çulhaoğlu, “Köprünün İki Yanı”, Yürüyüş, 164. sayı, 1978, s.3.

Zira, çizgimizin ana omurgasını, “özgül bağlamlı bir devrim” stratejisi oluşturduğu için o ülkenin güncel’ini en iyi karşılayanın, çelişkilerini yerli yerine oturtmanın ve toplumsal mücadele dinamiklerini kendi tarihsel bağlamı içinde yeniden üretmenin tek koşulu bu çizginin kuşaktan kuşağa taşınmasıdır.

Çizginin Taşınması

Yeni olguları ve onların temsilcilerini kucaklayamayan, ekonomizm ve pragmatizm batağında saplanmış solun zenginlikten çok dağınlığı çağrıştıran konumu nedeniyle aslında Marksizmin içinde yer edinen, orayı besleyen, orayla anlaşılan; salt kendi başına ancak parçalı bir yeri işgal edebilen kişiler ve modeller hep daha çekici gelmiştir. Günümüzde, solun, güncelin getirdiklerini kucaklayan yeni “sosyalizm modellerine” değil, yeni mücadelelere yöneldiği bir zaman diliminde bu “parçalara” gidişin cazibesinin kendisi, artık zenginliği değil dağınlığı çağrıştırır. Bu sorun, nereye gideceğini bilememenin ötesinde nereye başvuracağını kestirememektir; ikincisi birincisinden çok daha vahimdir. **Oysa bu yönsüzlüğün gerisinde, Marksizmi tamamlanmış bir doktrin değil, kendi iç diyalektiği içinde sürekli yeniden üretilen bir bütün olarak kavrayamama sorunu yatmaktadır.** Nasıl Marksizm-Leninizm, heybesine yeni ve özgül düşünsel boyutları katmadan, pratiğe aktarılmak üzere bekleyen hazır teoriler değilse⁵¹, 20. yüzyıl Türkiye sosyalizminin başat figürleri ve bunların ardıllarıyla bezeli –sözgelimi İboculuk, Mahircilik, Denizcilik vb.- “kendinden menkul” vektörler de kendisini edimselleştirmek için “toplumsal olay”ını bekleyen hazır paketler değildir. Ne de muntazaman temas kurulması şartıyla teorik sıçramalar, epistemik başarılar vadeden birer fikir tayfidir onlar. **Türkiye solunun maalesef kendi doğru bildiği şeyi yaparken, başkalarının yaptıklarına kendi yaptıklarından daha fazla saygı duyup daha devrimci özellikler yakıştıran şizofrenik bir refleksi mevcuttur. Solun, sosyalistlerin bu durumdan kurtuluşu, kendi yaptığının yanlış ya da yetersiz olduğunu ilan edip ötekilerin yaptıklarını yapmaya başla-**

51 Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 1993 Erişim Tarihi: 09.10.2025.

masında⁵² değilse, kuşkusuz bu sorun, içeriden bir ögenin üstbelerleyiciliğiyle çözülecektir. Bundan kastedilen, soldaki öbeklerin, kendi iç süreçlerinin ötesinde, sol içi bir siyasal özne tarafından yeniden konumlanmaya mecbur bırakılmalarıdır. Bu, partimizin fikri çizgisinin temel yapı taşlarından biridir.

Türkiye sosyalist hareketinde parti geleneği ile hareket geleneği arasında kategorik bir ayırım yapmak gerekirse parti geleneği —özel olarak içinde bulunduğumuz çizgi— teorik, siyasal ve ideolojik tezlerini kesintisiz bir biçimde, diyalektik süreklilik içinde geliştirmiştir. Bu çizgide temel tezler görece berrak, sınırları belirgin ve tarihsel devamlılık içinde korunarak nitel sıçramalarla yeniden üretilmiştir. Buna karşılık hareket geleneği, kendi yapısal özellikleri ve bu özelliklerden kaynaklı kendi tarihindeki girdileri ve çıktıları nedeniyle daha parçalı, dalgalı ve zaman zaman bulanık bir karakter taşımış; kesintilerle ilerlemiş ancak tam anlamıyla kopuşa varmamıştır. Neticede, diyalektik süreklilikte, sürekliliğin nitel sıçramalar yoluyla gerçekleştiğini; diyalektik kesiklikte ise gelişimde meydana gelen kesikliğin sürekliliği mutlak anlamda sona erdirmediğini biliyoruz.⁵³ Nitekim, diyalektik süreklilikte seyreden çizgimiz, içinde bulunduğumuz kuşak tarafından dolaşıma sokulmazsa, tarihsel deneyimlerin de gösterdiği üzere Türkiye sosyalist hareketinde geçmişte örneği bol olan kuşak kopukluklarına benzer bir kesinti riski oluşur; bu risk göz ardı edilmemelidir. Kurucu kuşakların, ardından gelen kuşaklara siyasal ve örgütsel birikimini aktaramaması, böylece hareketin veya partinin kuruluştaki etki kuvvetini sürdürememesi Türkiye sosyalist hareketinin bir türlü üstesinden gelemediği sorunlardan biridir. Bu sorun, elbette sadece filizlenen bir kuşağın değil, özellikle önceki kuşakların sorumluluğundadır. Ancak ortaya çıkan kuşak da, partiyi veya hareketi kurulu, hazır bulmanın rahatına kapılmadan sürekliliğin yüklediği sorumlulukla hareket etmelidir. Eğer farklı kuşaklar arasında kıyıcı değil de yaratıcı bir ilişki kurulabilirse ve sahneye çıkmaya hazırlanan kuşağın Marksizmle buluşması devrimci bir tarzda gerçekleşir-

52 Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 2002, s. 1014.

53 Metin Çulhaoğlu, Bir Kez Daha: Süreklilik mi, Kopuş mu?, Yeni Yaklaşımlar, 2011. Erişim Tarihi: 10.10.2025.

<https://www.yeniyaklasimler.org/?d=1743>

se, sosyalist hareketin artık adımını atmış bulunduğu yeniden kuruluş sürecinin başarıya ulaşması kesinleşir.⁵⁴ Bu, tek başına örgütsel form meselesi değil, tam da işaret ettiği biçimde kuşağımızın insanıyla ilgili bir konu. Örgütsel formun taşıyıcı gücüne kendini bırakmayan, bizzat o forma gücünü veren insanın kendisiyle ilgili. Daha da ötesi, bir kadro topluluğunu kolektif deneyime, hissiyata ve akla sahip kuşak haline getirebilecek insan(lar)la ilişkili.

Bugün itibarıyla, henüz belirli bir kolektif deneyimi, kendi içinde bütünlüğü ve homojenliği kuramamış, aynı zamanda kesintisiz çizgimizin sürekliliğinin öncüsü olma konusunda eksiklikleri bulunan bir tür “kendinde kuşak” sorunu mevcuttur. Ancak bu sorun, içerisinde bir sıçrayış potansiyelini de barındıran, bu haliyle yalnızca olumsuz bir niteliği değil, henüz bütünlüğünü ve sürekliliğini kuramamış bir kuşağın sağlık düzeyini yükseltebilecek bir sıkışmayı içerir. Bizim de içinde bulunduğumuz kuşak ile ağırlıklı olarak 70 ve 80’li yıllarda doğan “kurucu kuşak”lar arasındaki ilişkinin kıyıcı değil de yapıcı bir tarzda gerçekleşmesi, gerek duyulan sıçrayış potansiyelinin açığa çıkmasını mümkün kılar. Bu, ancak kurucu kuşakların sahip olduğu güçlü bir teorik formasyon; köklü bir partililik kültürü; sorumluluk ve inisiyatif alma konusundaki cesaret ile bizim kuşağımızı karakterize eden eleştirelilik; ilginin iç örgütsel sorunlardan ziyade dışarıda yoğunlaşması; her uğrakta “yeniden kuruluş” yerine örgütsel süreklilikte ısrarcı olunması niteliklerinin bir kısa devresiyle gerçekleşebilir. Bu kısa devrenin, yani sıçrayışın gerçekleşmesiyle kurucu kuşak ile bizim kuşağımız arasında bir köprü kurulacaktır.

Kurucu kuşak, yalnızca kendi kendisini değil, birbirini örgütleyerek kendi içinde bir kolektif deneyimi yaratabilmiştir. Bizim kuşağımızsa bir kuşak olma gerekliliği olarak saptayabileceğimiz böylesi bir kolektivizasyon pratiğini henüz inşa edememiştir. Kolektif deneyimin yokluğu, yalnızca pratik bir örgütlenme yetersizliğine değil, aynı zamanda müşterek bir düşünsel refleks ve duygu eksikliğine sebebiyet verir.

Öyleyse bugünün temel görevi, “kendinde kuşak” halini “kendisi için kuşak” haline dönüştürmek ve böylece, bir partide kuşak olarak yer

54 Can Soyer, a.g.e., 2020, s.15.

almanın gerek koşulu olan topluluk olmanın asgari zeminini kur-
maktır. Bu zeminin inşası ise yalnızca ortak siyasal bir çizgiyi pay-
laşmakla değil, aynı zamanda bu çizgiyi taşıyabilecek bir örgütsel ka-
rakteri içselleştirmekle olanaklıdır. Disiplin, sorumluluk ve inisiyatif
alma, böylesi bir karakterin kurucu nitelikleridir. Bu nitelikler, hem
çizginin içe dönük işleyişin taşınması ve yeniden üretilmesinin hem
de dışa dönük örgütlenmenin öncüsü olmanın koşullarıdır aynı za-
manda. Bu anlamda, alınan kararları eksiksiz uygulamakla birlikte,
bu kararların geniş kitlelerle buluşmasını sağlayacak pratik yaratıcı-
lığı üretmek de gerekir. Disiplinle inisiyatifi birleştiren, devrim her
an gerçekleşecekmiş gibi hazırlıklı ama uzun soluklu bir mücadeleyi
göğüsleyecek kadar da sabırlı, parti içinde ve dışında mücadeleye ka-
tılabilir herkesi kapsayan ve bu mücadeleye zarar verecek eğilim-
lere karşı da net tutum alabilen bir kültürü hem yaratmak hem de
egemen hale getirmek kuşağımızın en önemli ödevlerinden biridir.
Bir yandan mücadele alanlarında ve partinin günlük görevlerin-
de özverili, dayanışmacı, karşılıksız ve talimat beklemeden çalışma
disiplini göstermek, bir yandan da siyasal açıdan cüretkâr, üretken,
öncü ve sorumluluk almaktan çekinmeyen bir kararlılığı sergilemek,
sadece muhalefet yapmayı değil ülkede iktidarı ele geçirmeyi hayal
edip kendini buna göre hazırlayan bir adanmışlığa erişmek kuşağı-
mızın temel niteliği olmalıdır. Olmalıdır ki, Metin Çulhaoğlu'nun o
devrimci kadro tarifine bir adım daha yaklaşalım: "Öyleyse kimdir
kadro? Sözcüğün gerçek ve tam içeriğinden söz ediyorum burada.
Herhangi bir dolambaçlı yola girmeden, kendi hesabıma şöyle bir
tanım yapabiliyorum: Deneyim ve bilginin ötesinde, gerçek kadro,
başta ülkesi olmak üzere insanlığın geleceğine yönelik ve neredeyse
'obsesyon' gibi görünen siyasal-toplumsal tutkuları, hedefleri olan si-
yasetçidir. Böyle bir çerçevede kadro, en üst düzey felsefi-entelektüel
bağlanmaların temsilcisi, taşıyıcısıdır. Bu konumu ile, reel politika-
nın da gerçek anlamda hakkını verebilecek güçtür. Sosyalist kadro,
reel politika yapabildiği için apolitik üst düzey entelektüelden, bu reel
politikayı her an gelişkin bir felsefi-politik çerçeveye oturtabildiği
için de sıradan burjuva ya da sol politikacıdan ayrılır."⁵⁵

55 Metin Çulhaoğlu, a.g.e., 1987. Erişim Tarihi: 11.10.2025.

İşte bu tarifi ışığında ama bir adım daha ileri basarak söyleyelim: Kuşağımız, tarihsel külliyyatımızı yalnızca okuyarak edinmemeli, aynı zamanda bu külliyyatı kuşaktan kuşağa aktararak geliştirmelidir. Bu, bir fikri çizginin sadece teorik, ideolojik yapısının değil, bununla birlikte kültürünün, tarzının ve karakterinin sürekliliği için elzemdir. “İddialı ama mütevazı” sözleri ancak bu süreklilik içerisinde bir ilke haline gelebilir. Kuşağımız, siyasal çizgimizin tarihsel ve güncel meşruiyetine güvenerek iddialılığı; sosyalist hareketin taşıyıcılığını üstlenirken mütevazılığı içselleştirmeli, ülkemizin kurucu iradesi olma görevinden asla ve asla kaçınmamalıdır. Hiç kuşku yok ki, böylesi bir cesaret tarihimizin kıvılcık damarlarında hiç durmadan akmaktadır.

Parti Üyeliği, Yeni Sorunlar, Yeni Çözümler, Görevler

SEMİH GÜMÜŞ

Kendi sorunlarımızı tartışmaya başlarken içinde bulunduğumuz dönemi geçmişten bugüne hep benzer sözlerle anıyoruz. *Zor zamanlardan geçiyoruz*, diyoruz, dilimize yerleşmiş, eskiden *sarp ve dikenli yollar* da vardı, artık söylenmiyor, başka unutulmalar olduğu gibi, bu da unutulmuş olmalı. Şimdi dalganın tam köpüklerini sıçrattığı tepesindeyken yaşadığımız âni da benzer sözlerle anlatabiliriz ve gene yanlış olmaz. Bu zalim iktidardan kurtulmak, bu yoksul halkı kahreden Saray Rejimi'nin yerine yepyeni bir demokrasiyi yeniden bir sistem olarak kazanmak için vermek zorunda olduğumuz zorlu mücadele yılları bizi bekliyor.

Demek ki Partimizin kitleleşip büyümesiyle ilgili –mutlaka tartışmamız gereken– sorunlar üstünde durmalıyız. Partinin öncü kadroları yanı sıra, bütün üyeleriyle birlikte nasıl düşünülmesi gerektiği üstünde dururken hep somut öneriler getirmeye çalışmak da var. Bu arada düşündüklerimi *bir Partinin* öznelliği içinde irdelemeye çalıştığımı da belirtmem sanırım gerekiyor.

Bir Milyon Üyesi Olan Bir Parti Olmak

Partimiz gerek 12 Eylül'den önceki militan ve tek sesli kadro partisi anlayışından, gerek bugün sosyalist hareketin öteki bileşenlerinden farklı bir anlayışla kendini yapılandırmaya çalışıyor. Değil Ekim Devrimi yıllarından, hatta İkinci Büyük Savaş sonrasının devrimci altüst

oluş yıllarından, içinde savaşmış olmaktan gurur duyduğumuz zorlu 1960'lar ve özellikle 1970'lerden bambaşka bir hayatın içindeyiz. Yirmi birinci yüzyılın ikinci çeyreğine adım attığımız şu tuhaf, tuhaf olduğu kadar yeni, yeni olduğu kadar zorlaşmış, hatta alışılmadık ve hasmımızın giderek sertleştiği düşmanlığına karşı koyduğumuz bu hayata göre, örgütsel sorunlarımızı yeniden düşünmeliyiz.

Sosyalist kitle partisi anlayışı bir hedef, sosyalist harekete katkı ve her Partili bunun değerini ara sıra aklına getirmeli. Öte yandan bu koskoca ülkede 300-400 bin üyeye sahip olmadan gerçekten kitle partisi olduğumuzu da söyleyemeyiz. Ama şimdi geldiğimiz bu aşamada ne güzel bir paradoksumuz var: Henüz kitleselleşmemiş olsa da Partimizin bir *kitle partisi özellikleri* gösterdiği kuşkusuz. Bu da:

a. *Hem ileriye atlamak için bir basamak oluşturuyor:* Çünkü Partimiz özellikle 2021'den sonra izlenen politika ve gerek Meclis içinde gerek eylem alanlarında yapılan çalışmalar sonunda sosyalist hareketin Birinci TİP'in kitleselliğinden sonraki en çok üye sayısına sahip parçası durumunda. Bu arada bir kaybımız olmuş ama tam şu günlerde üye sayımız 36 binin üstünde ve doğru bir kararla başlattığımız üye kampanyasıyla üye sayımızı daha da artırma hedefimiz var. Bu kitleselliğimizin büyük bir olanak olduğunu kendimize söylüyor muyuz? Söylemiyorsak bir kârta yazıp başucumuza raptetmeliyiz.

b. *Hem de iyileştirilmesi gereken bazı örgütsel sorunlarımız olduğunu gösteriyor:* Bunun üstünde artık daha çok durmalıyız. 14 Mayıs 2023 seçimlerine doğru adeta geometrik biçimde artan üye sayımız kısa sürede kırk üç bini bulmuştu. Demek ki üye sayımızın doruk noktasından sonra yaklaşık yüzde 6'sını kaybetmişiz. Peki bu kayıp önemli mi ve nedenlerini sorguluyor muyuz?

Giden gider, kalan sağlar bizimdir, diyen bir anlayışa hiçbir zaman sahip olmayız, bu bir. İkincisi, 2023'te birkaç yerden akan güçlü suların etkisiyle oluşan deltanın Partiye getirdiği üyelerin önemli bir bölümü daha önce bir sosyalist partiye üye olmamış, bir sosyalist partiyle üyelik ilişkisinin ne olması gerektiği üstüne düşünmemiş, Marksizmle tanışmamış, sosyalizmin sorunları üstüne kafa yormamış, siyasal İslamcılığa tepki duyan ama ülkenin yakın geleceğiyle ilgili siyasal

hedeflerin ne olması gerektiğiyle ilgili yeterince fikri bulunmayan, dolayısıyla sonra gelen aylar ve yıllar içinde Partiyle şu ya da bu nedenle örgütsel bir yakınlık kuramamış, ayrıca Partiyle ilk ilişki biçimi olan aidat ödeme sorumluluğunu büyük ölçüde taşımayan kişilerden oluşuyordu. Ve yapıyı temellerine henüz sağlam çakamadığımız için önlenemeyen erozyon bu üyelerin bir bölümünü götürdü.

Peki şimdi geçen son iki yıla bakarak, Böyle bir kitlenin Partiye üye olması olumsuzdu, diyebilir miyiz? Kesinlikle hayır. Dolayısıyla şimdiki örgüt yapımız içinde de varlığını sürdüren ama üstesinden gelemediğimiz aynı sorunu, tartışabilmek için başka bir boyuta çıkaralım.

Şu soruyla: Eğer bir gün, bir kurul ya da birim çalışması içinde bulunmayan, aidatını ödemeyen bir milyon üyemiz olursa bunu devrimci parti anlayışımıza bağlı olarak reddedecek miyiz? Sanıyorum pek çok örgüt yöneticisi arkadaşımızın ve üyemizin şimdiki örgütsel sorunlarımıza bakarak kendisine sorduğu ama kesin yanıtını bulamadığı ya da veremediği çetin bir soru bu.

Benim yanıtımsa şu: Partiye zayıf bağlarla bağlı olsa da bir milyon üyeye sahip olmak gerçek bir kazanımdır ve daha çok, daha çok işçiyi, emekçiyi, kadını, genci Parti saflarına kazanmanın ve *kitle partisi* olmanın yolu kaçınılmaz biçimde buradan geçiyor.

Ya da tersi için bir benzetim yaparak eksiksiz bütün üyelerinin aidatlarını düzenli ödediği, bir birim içinde bulunduğu ve nerede bir eylem varsa orada olduğu bir Parti yapısı hayal edelim. Sanırım ikincisinin olup olamayacağını şimdiki üye yapımıza bakarak kestirmeden anlayabiliriz, olduğunu varsaydığımızda da o örgütün ister istemez daralmaya, bir kadro partisine dönüşmeye başladığını göreceğiz. Peki böyle bir *kadro partisi* midir aradığımız?

Öte yandan, şimdiki Partimizi yönetmenin zorlukları ortadayken, bir milyon üyenin bulunduğu Partiyi düşünmek de doğrusu ürkütücü gibi. Ama endişeye gerek yok. Bir milyon üye yarın kapımızda değil. Epeyce uzun zaman sonra o düzeye çıkacağımız için –bir gün mutlaka oraya geleceğimize inanalım–, aradan geçen zaman o denli

büyük bir örgütü yönetme deneyimini çoğaltmış olacağı gibi, nitelikli kadroların sayısını da herhalde en az şimdikine benzer oranda artıracak, dolayısıyla bir milyon üyeli Partide şimdikinden pek de farklı olmayan sorunlarla yüz yüze kalacağız.

Üyeleri Partiyle Bağlarına Göre Tanımlamak

Demek ki sosyalist bir kitle partisi büyük bir üye havuzuna sahip olmalı. Geçmişteki (geçmiş derken özellikle 1970'lerde başlayıp 12 Eylül'den bir on yıl sonrasına uzanan, yaklaşık 20 yıllık sert dönemi kastediyorum, ki 90'larla birlikte önemli bir değişim yaşanmaya başladı) kadro partilerimizde birbirine sınımsız bağlı üyelerin toplamı için bir havuz demek akla gelmezdi. Şimdi birbirinden bazen nice-lik, bazen nitelik bakımından farklı üyelerin bulunduğu büyük bir havuza sahibiz. Zorluklarından ikide bir söz ediyoruz etmesine ama iyi ki böyle bir havuza sahibiz. Debisi düşük de olsa havuza suyunu taşıyan bir akarsuyun yatağını hazırlamışız. Ne istiyoruz? Havuzun suyu taşacak ve onu besleyen akarsuyun debisi yukarıya çıkacak. İşte o zaman sosyalizm mücadelesi işçi sınıfının nabzını yükseltecek ve oluşturduğumuz deltanın kıyısından palamarları çözüp gözümüzün önünden hiç ayırmadığımız o ufka açılacağız. Bunları böyle sözlerle anlatmak nasıl geliyor bilmiyorum ama bana güzel geliyor.

Bu arada şunu da gerçekliğimiz olarak içselleştirmek zorunda olduğumuzu biliyorum: Farklı niteliklerde ve Parti'ye farklı bağlarla bağlanmış üyeleri o büyük havuzda ancak farklı basamaklarda düşünebiliriz. Boyunu geçmeyen güvenli suda kalanlar olduğu gibi, derin sulardan çıkmayan bir üye toplamı. Bence üç basamaklı bir havuzumuz olmalı.

İster şimdiki gibi yaklaşık kırk-elli bin dolayında üye, ister uzak gelecekteki o bir milyon üye için olsun, üyeleri Parti'yle ilişkisine bağlı değerlendirmek gibi bir görev var ve bunu netleştirmek –varsa eğer– ilçe ve il yöneticilerimizin, aktif kadrolarımızın kafasındaki belirsizliği de çözecek:

a. En geniş halkada, Parti örgütünün çeperlerinde bulunup düzenli aidat ödemediği gibi, Parti çalışmalarına da katılmaktan uzak duran,

giriş çıkışlara kapıları açık tutulan üyeler – ki en büyük grubu oluşturur.

b. Bir birime şu ya da bu ölçüde bağlı, yani Partinin *yörüngesinde* bulunan üyeler.

c. Kadro olarak nitelenecek aktif, militan ve Partiye en bağlı üyeler.

Parti'nin Dış Halkasındaki, Çeperlerindeki Üyeler

Tüzüğümüz “Parti Üyesi”ni şöyle tanımlıyor: “Parti programını ve tüzüğünü benimseyen, bir ilçe örgütüne bağlı olmayı ve parti aidatlarını düzenli ödemeyi kabul eden herkes parti üyesi olmak için başvurabilir.”

Dünyadaki öteki komünist partilerin tüzüğüne bakma fırsatımız olursa, Fransadan Yunanistan'a ya da Çin'e, bütün komünist partilerin tüzüklerindeki üye tanımı da hemen hemen aynıdır. Bunu önemli bir not olarak buraya düşelim, ki üstünde durmamız gerekebilir.

Gelgelelim Partimizin belki on binlerce üyesi bir ilçe örgütüne yalnızca kâğıt üstünde bağlı görünüyor, düzenli aidat ödemiyor, belki Parti Programını ve Parti Tüzüğünü de okumadı. Evet, bildiğimiz ama gerektiği kadar konuşmadığımız bir sorun. Ve tam burada akıyoruz.

• Şimdi bunu biraz daha açık konuşalım... Parti'nin adeta üye akınıyla karşılaştığı 2023'te, bağlı bulunduğum örgüte gelen yeni üyelerin kimileri işsizdi ve yönetici arkadaşlarımızla onların durumunu değerlendirirken kimi yoldaşlarımız şöyle düşünmüştü: Değil mi ki işsizdir o üye, o zaman ondan aidat da istenmeyebilir ya da nasıl istenebilir – ve istenmiyordu. Bu düşüncenin kesinkes doğru olmadığını düşünüyordum ve bunu her yerde dile getirdim. Niçin? Tüzüğümüze göre, bir üyenin ödemek zorunda olduğu en düşük tutar 10 liraydı. (Şimdi değişecek ve en düşük aidat tutarı en düşük emekli aylığının yüzde 1'ine denk tutulacak.) Peki işsiz üyelerimiz ayda bir kere 170 lira ödeyemez mi? Bir ay boyunca yemiyor, içmiyor muyuz? O günlerde bir simit 10 liraydı (şimdi de 170 lirayla bir çorbanın yanında su içilebilir). Demek ki üyenin yapacağı özveri, bir ay içinde bir çorba

bir sudan vazgeçip o 170 lirayı Partiye vermektir. Ben işsizim, diyerek bunu vermekten kaçınan ya da yöneticileri tarafından vermesi istenmeyen üye ile Parti arasında gerçek bir gönül bağı kurulabilir mi? Kaldı ki bir üyenin en düşük aidat tutarını ayda bir kere vermesi bir özveriyi değil de, en çok iyi kötü aklı başında olmayı, Partili olma bilincini gösterir.

• Evet, bir üyenin Partiyle ilk bağı, kendisinin belirlediği aidatı düzenli ödemektir. Üyenin kendi olanakları ölçüsünde belirlediği aidatı Partiye düzenli ödemesinin aynı zamanda bir gönül bağı olduğunu yadsımayalım, kendini Partiye ait görme bilincinin abeçesi. Öte yandan Parti üyelerinin çoğunluğu aidatlarını düzenli ödemiyo ve bunun hak ettiğimiz mali birikime sahip olamamak gibi bir sonucu var. Zaman kötü, parasız yapamadığımız bir dizi işimiz var, çok önemli işlerimiz. Şakadır elbette ama Partimizin bir yıllık gelir bütçesiyle devrim yapılabilir mi.

• Kişisel gözlemim: Partimizin iç hayatında *coşku eksikliği* var. Bunun nedenlerinden biri, çalışmalara uzak duran çoğunluğun az sayıdaki üyenin canlılığını söndürmesi. Örnek mi: Sokakta bildiri dağıtımına ya da alanda çadır kurmaya beş altı kişi çıkmakla yirmi otuz kişi çıkmak arasındaki farkı bunu sürekli yaşayan Partililerin iyi hissettiğine eminim. Üyelerin çoğunluğunun Parti çalışmalarına katılmaması, devrimci sosyalist bir partide her zaman canlı olması gereken moral değerlerin yukarı çıkarılamamasına da neden olur. Çok sayıda üyemiz gönüllülerden farklı olmayabilir, bunu biliyoruz. Ona göre de davranıyoruz. Ama hep aynı yerde kalamayız. Parti'nin iç hayatı çöl gibi değil, bir orman gibi olmalı. Coşku ve durgunluk dönemleri siyasal hayatın olağan sonuçlarıdır ama diktiğimiz fidanlar hep aynı boyda kalmaz, serpildikçe serpilmeli, kuruyanların yerine yenileri dikilmeli ve kesintisiz büyümenin getireceği moral, büyüme katsayısını yükseltecek bir sinerjinin uğultusunu dinmemecesine ormanın içine yaymalı.

• Parti hayatındaki moral değerleri parlatacak ne varsa yapılmalı. Parti binalarımızın eşyası, duvarlarına asılacak resimler de önemli ve halk buluşmalarımızın yapılacağı mekânların, ilçe ve il kongre-

lerinin, Büyük Kongre'nin yapıldığı salonların devrimci ruhumuzu canlandıracak biçimde düzenlenmesi aslında o kadar önemlidir ki. Çünkü bizim bir yandan hayatın her alanında, işçiler, emekçiler, topraklarını savunan köylüler, kadınlar, gençler içinde yaşayan bir dünyamız olduğu gibi, on binlerce üyemizle birlikte yarattığımız bir *Parti hayatımız* var. Hiç kuşkumuz olmasın ki ikincisi ilkinin sağlıklı besinleri, vitaminleri verecek kaynaktır.

- Dış çeperin *organik ya da online* üyelerle sürekli genişlemesinin örgüte hantallık getirdiği de düşünülüyor. Bu düşüncenin varlığını çevremizdeki yoldaşlarımızda gördüğümüzü sanıyorum. Oysa tersine, –son iki yılı göz önünde tutalım– o üye grubunun Parti hayatındaki varlığı başından beri yok düzeyindeyse onların örgütte hantallık yarattığı da demek ki söylenemez. Yani böyle dile getirmek istemiyorum ama – onlar Partinin günlük hayatında zaten yoklar. Peki bu gene de bir sorun değil mi ya da bunu değişmez bir veri olarak böyle mi kabul edelim? Hayır. Eğer üyelerimizi yukarıda belirttiğim gibi sınıflandırıyor ve her üyenin Partiyle bağının ne olduğunu bilerek davranıyorsak, bunu bir sorun olarak görmek yerine, bir yandan üye sayımızı gene yüz binlerce artıracak bir örgütlenme anlayışını sürdürmemiz gerektiğini ve bu arada o dış çepere daraltıp ilgisiz kalmış ya da ulaşılamamış –bu da var– üyelerin bir bölümünü Partinin yöresine, yani ikinci halkaya kazandırmak için bitmez tükenmez bir görevimiz olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

- Şunu da atlamayalım: Artık günümüzde sosyalist bir partinin dijital olanakları yaratıcı biçimde kullanması gerektiğini düşünmüyor muyuz? Demek ki bu üye çoğunluğunun aynı zamanda ilçe örgütlerinin WhatsApp gruplarında bulunması önemli. Onlar Partiden sürekli iletilen bilgiler, belgeler ve haberlerle orada karşılaşacak. Bu ilişki aynı zamanda Partinin varlığını sık sık hatırlatmak, hissettirmek anlamına da gelir. Demek ki WhatsApp gruplarının işlerliğinin sağlanması ilçe yönetim kurullarının atlamaması gereken görevleri arasında olmalı.

- Gerçek anlamda bir kitle partisi olduğumuz zaman, o en dış halkada Partiden uzakta yaşam süren üyeler, aynı zamanda mesleklerine, uğ-

raş alanlarına göre farklı çevreler, sendikalar, platformlar, dernekler içinde bulunuyorlardır. Partililerin içe dönük kalmaları değil de kendi alanlarında başkalarıyla, kitleler içinde var olması asıl amacımız değil mi? Bir Partinin içerde kalmak yerine, bir sendikanın, kadın ya da gençlik örgütlenmesinin, toplumsal bir alanın içinde kurulmuş bir derneğin yöneticisi olması değil mi asıl amacımız? Kitleler içine sızmak ve orada var olmak böyle olur. Demek ki Partinin çağrılarında hemen karşılık vermeyen yüz binlerce üyemizin kendi alanlarında öyle ya da böyle, az ya da çok Partili olarak ama Partili kimliklerini öne çıkarmadan bulunması, kimilerinin belki yalnızca seçimlerde oyların TİP'e verilmesi için çaba göstermesi ve bunlara benzer, bazıları kendiliğinden oluşan katkılar önemli olmayacak mı? Bu soruya pekâlâ olumlu yanıt verebiliriz. Yoksa bir kez daha şu gerçek soruya dönmek zorunda kalırız: Kitleselleşmek kâğıt üstüne yazılmış pırlıtlı bir söz ya da soyut bir kavram olmadığına göre, başka türlü nasıl kitleselleşebiliriz?

• Batı'da pek de uzun olmayan süreler içinde kitleselleşip seçimleri kazanan, ülke yönetimlerine ortak olan bazı sol parti deneyimlerini bu gözle incelemek iyi olur. Onlardan alacağımız dersler elbette vardır. Yunanistan'da komünist hareketin içinden çıkanlar tarafından kurulan, sonra politik kimliğini kitlesele, heterojen bir sol koalisyon partisi olarak değişime uğratan ve küreselleşme karşıtı antikapitalist hareketleri, kadın hareketini, öğrenci hareketini, çeşitli emek hareketlerini içine almaya çalıştıkça büyüyen Syriza'nın başarısı bir deneyim olarak önümüzde. Dünya komünist hareketi içindeki saygınlığını koruyan Yunanistan Komünist Partisi'nin (KKE) on yıllar boyunca değiştiremediği –hatta gerileyen– konumu karşısında, Syriza'nın bu deneyiminden niçin yararlanmayalım?

• Biz Partimizi daha da *daha da* büyötmek istiyorsak önümüze çıkan bütün deneyimlere *merakla* bakmalı, onlardan alacaklarımızı almamız. İspanya'da öne çıkan toplumsal hareketlerin birleşik bir güce dönüştürölmesi sorunu ortaya gelmişti. Üstelik hem farklı alanlarda bulunan işçilerin hem de birbirlerinden ayrı hareket eden toplumsal hareketlerin ortak mücadelesi için bir elektrik hattı vardı artık. İnternet, dolayısıyla sosyal medya. Sol örgütlerden ve toplumsal hareket-

lerden temsil yeteneği olanların kurucusu olduğu Podemos (2014) kendisini bir *yurttaş hareketi* olarak tanımlıyordu. Podemos'a internetten üye olmak yeterliydi, böylece üye sayısı kısa sürede 100 binin üstüne çıkmış (üye sayısı daha sonra 400 bine çıkacaktı). Bugün artık Türkiye İşçi Partisi'ne de internetten üye olunabiliyor. Arada şu fark var: Podemos üyelerinden aidat ödemelerini istemiyor, toplantılara katılmalarını gerekli görmüyor ama bir yenilik getirmiş: Üyeler online oylamalar aracılığıyla karar alma süreçlerine katılırken seçme haklarını da kullanabiliyor. Podemos sol bir örgütlenme, Türkiye İşçi Partisi devrimci sosyalist bir parti. Tüzüğüne göre üyelerin aidatlarını düzenli ödemeleri gerektiği gibi, bir ilçe örgütüne de bağlı olmaları gerekiyor. *Zorunlu* değil de, *gerekli* dedim. Biz "Parti Üyeliği"ni zorunlu koşullara, sözgelimi *bir birimde bulunmaya* bağlamış olsak da, o zorunluluğu fiilen sağlayamıyoruz. Demek ki bu durum yokmuş gibi davranmak, kendi gerçekliğimizi suskuyla karşılamak yerine, yukarıdan beri değerlendirmeye çalıştığım üzere, Partimizin en dış halkasına –çeperlerine– bağlı üyeler için tanımımız değişebilir ve en üst organımız olan Parti Meclisi uygulamanın esnekliğini göze-tebilir. Başka bir yol varsa onu da bulup tartışmak gerekir. Bu arada, çeperlerdeki varlığını korumaya çalıştığımız üyelerimizin bazı konulardaki fikirlerini alabilmek için *online anketler*, hatta belki bazı kararları almadan önce danışmak için *online oylamalar* yapmayı niçin düşünmeyelim? Buna uygun bir online platform kurarak. Benimki akıl yürütme ama buna benzer bütün girişimler buldukları yerde kalakalan üyelerin Partiyle kurdukları bağları arada *reset* etmelerini sağlayabilir ki işlevli olabilir.

- İngiltere'de eski İşçi Partisi milletvekilleri olan Jeremy Corbyn ile Zarah Sultana'nın sonunda "Your Party" ("Sizin Partiniz") adıyla başlattığı esnek örgütlenme girişimine de kayıtsız kalmamalı. Bir web sayfasında yayınlanan başvuru formuyla üç günde 500 bin, daha sonraki haftalarda 800 bin başvuruya ulaşıp İngiltere'deki partiler arasında birdenbire en çok *üye adayına* sahip olmak oldukça şaşırtıcıydı. 30 Eylül 2025'te yapılan konferanstan sonra resmen kurulan partinin şu sıralarda sanırım kesinleşmiş 55 bin üyesi var. Your Party girişimi bizim partimiz gibi bir parti yaratma amacını taşıyor. Avrupada

benzerlerini gördüğümüz türden bir “sol parti” olacağı anlaşılan (ki bu İngiltere’nin siyasal hayatı için yeni bir kazanım olacaktır) bu girişimin adının, liderliğinin, yönetim anlayışının, ideolojisinin ve siyasal hedeflerinin neler olacağı herhalde önümüzdeki aylarda daha da kesinleşmiş olacak. Biz bu girişimden nasıl yararlanabiliriz? Her şeyden önce, yaptıklarını merakla izleyerek. Dünyadaki sol ve sosyalist parti deneyimlerine üyelerimizin ilgisini uyandırmak gibi bir görev de var demek ki. Sonrası nasıl olsa gelir.

Parti’nin Yörüngesindeki Üyeler

İkinci halkada bulunan, kişisel koşulları elverdiğince Parti çalışmalarına katılan, sokakta bildiri dağıtımında ya da sık sık yapılan açıklamalarda yer alan, aidatını hatırlatıldıkça ödeyen, WhatsApp gruplarında varlığını hissettiren, genel üye toplantılarına ve ilçe kongrelerine katılan, söz söyleme, seçme ve belki seçilme hakkını kullanan, genel seçim dönemlerinde sokakta kendini gösteren, Partiye verebileceğini vermekle yetinen, bütün bunları her zaman ve her durumda değil de *bazen* yapan üyeler Parti örgütünün *yörüngesinde* bulunanlar olarak tanımlanabilir.

Çoğunluğunun ayrıca şu özelliklere sahip olduğu da sanırım söylenebilir:

- Onlar neoliberalizmin sayısız insanı, bu arada her ülkede bir bölük aydını cezbeden hayal ticaretinin sevimsizliği karşısında, sosyalizm düşüncesine gönülden bağlıdırlar.
- Bu ülkede siyasal iktidarların insanlara reva gördüğü hayatın rezilliği onları daha ciddi, nitelikli seçeneklere götürüyor ve solda radikal seçenekler, sosyalizm, dolayısıyla sosyalist bir parti yakın bir seçenek olarak görülüyor.
- Birer aydın olarak dünyada olup bitenlere, ülkenin her an önemli sorunlar doğurabilecek politik çalkantılarına, sosyalizmin sorunlarına ilgi duyuyorlar.
- Parti programını içselleştirerek okumuşlar mıdır, sanırım bu kesin söylenemez, önemli bir bölümü okumamış da olabilir. Partiye bağlı-

lıkları da kopmaz değildir ama Partinin temel politik çizgisiyle çoğu kez sorunları yoktur. En azından büyük çoğunluğu, bu ülkenin arada kendini gösteren kaotik sarsıntılarında, Partinin aldığı bazı kararlar ya da bazı açıklamaları karşısında kendilerine düşünme fırsatı bile tanımadan “üyeliliğimi gözden geçireceğim” gibi tuhaf çıkışlara gönül indirmezler.

- Bu üye topluluğu Parti için oldukça önemli. Onlarsız bir örgüt yaşamı düşünülemez. Onlar Parti hayatını canlandıran topluluğu oluşturur, örgütün *kılcal damarları*, gerekli besinler, vitaminler, mineraler... Partinin gövdesini oluştururlar. Yoksa örgüt *hantallaşır*. Evet, Parti'nin yörüngesinde bulunan üyelerin *çokluğu değil, yokluğu* hantallaştırır örgütü. Omurgayı sayıları belki hiçbir zaman çoğunluğu oluşturmayacak nitelikli kadrolar oluşturuyorsa Parti'nin yörüngesindeki üyeler de gövdeyi oluşturur. Tahkim ve lojistik sağlayıcıdır.
- Uzun mücadele yılları içinde yaratacağımız hikâyelerin parçasıdır onlar. Partinin politik çizgisi ancak onların katılımıyla hayata geçirilebilir. Sorun, onların katkısının sürekliliğini sağlamak. Bunu temelli çözmek de elbette kolay olmayacak. Demek ki bu gruptaki üyelerin dışarıdaki halkaya savrulmasının önüne geçmek için gösterilecek çabalar, bir bölümünün de kadrolara dönüşmesi için harcanmalı.

Parti'nin Omurgası Olarak Kadrolar

Şimdi on binlerce, gelecekte yüz binlerce üyeyi Partinin *çeperlerinde* tutmaya çalışırken Partinin gövdeyi ete kemiğe büründüren *yörüngesindeki* üye topluluğunu kazanmak, yönetmek, onun içinden kadrolar devşirmek gibi temel bir görevi olan, Partinin omurgasını oluşturan, her hal ve şartta *sürekliliği* sağlayan, örgütü harekete geçiren, onun akı, zihni gibi davranan üç kuşaktan kadroların sayısını ve birlikteliğini artırmak asıl güvencemiz. Kadrolar Parti'nin *atardamarıdır*.

Parti'nin kurucuları ve kuruluş döneminin yükünü sırtlayan kadrolar: Asıl yükü çekenler, politik hattı sağlam taşlarla döşeyenler, sürekliliğin güvencesi, sosyalist harekette zihinsel devrimin yaratıcıları, bundan sonraki sıçramanın kaldırıcı.

Genç kadrolar: Eylemin motoru, bazen öncüsü, omurganın eti kemi-

ği, atardamarları besleyen organ, Partinin geleceği.

Geçmişten bugüne sosyalizm mücadelesi içinde yaşamış kadrolar: Sayıları az, olgunluğu ve kararlılığıyla dünden bugüne dosdoğru durmuş, şu ya da bu nedenle yalpalamadan Partiye bağlı kalmış kadrolar.

Ve bu üç düzeyde bulunması gereken, Partiyi dışarıda temsil edecek nitelikte ve sayıda kadın Partililer, karanlığı yaran ışık. Partimiz aynı zamanda bir *kadın partisi* olmalıdır, diyorsak, bunu havada asılı bırakmamalıyız.

Kadrolar öteden beri hemen aynıyla gelen kuramsal eğitimin yanı sıra, Marksizm düşüncesiyle siyasallaşmış, eylem alanlarında ke-sintisiz değişim içinde, Partiyi bir bütün olarak anlatan *madenin cevheridirler*. Leninist parti dediğimiz zaman asıl olarak profesyonel kadrolardan oluşan *çelik çekirdekten* söz edilir. Partimizde adını koyduğumuz bir çelik çekirdekten söz etmiyoruz belki, edilmiyor da ama bugünü daha doğru anlatan bir benzetmeyle özellikle Genel Merkez'de yoğunlaşan kadroların Parti'nin *merkezi sinir sistemi* olduğunu söyleyebiliriz.

Özellikle üç büyük şehrin dışındaki bölge örgütlerinde yaşanan toparlanamama hali, hatta bazen gerileme, çözülme, eksilme (daha çok dışımızdaki siyasal gelişmelere bağlı olarak bunların tümü olabilir) durumlarına baktığımızda, bazen ne diyoruz: Örgütün büyüklüğüne göre, bazen bir ya da iki aktif, örgütü çekip çevirecek kadro olsa, orada sorun hallolur. Öyle yerel örgütler vardır ki, gerçekten de oralarda bir iki kadronun olması sorunun temelden çözülmesini sağlayabilir.

• Parti'nin gerektiğinde bir yerden başka bir yere kaydırılabilecek kadroları olmalı. Nerede daha çok ihtiyaç varsa oraya. Artık uzakta kalan o geçmişte, Ankaradan İstanbul'a geleceksin, dendiğinde düşünmeden gidilirdi. Şimdi çeşitli nedenlerle bunu yapma olanağına en azından çoğu kez sahip değiliz. Bireysel hayatlar ekonomik ve nesnel koşullar yüzünden çok zorlaştı. Bu düzeyde Partinin de zorlandığına kuşku yok. Bunu yapamamanın bir nedeni profesyonel kadroların sayısının azlığıysa öbür neden de mali yetersizliktir.

• Demek bir yandan üye sayımızı on binlerle –sonra yüz binlerle–

çoğaltmaya çalışırken öbür yandan kadroların sayısını da artırmak zorundayız. Genel Merkez'de bulunan yöneticiler, aynı zamanda Partililerin de kafalarında oluşacak donmuş denizi kıran balta gibi davranan eğitimci olmalı. Öte yandan yöneticilerin her yere yetiştirilmesi olanaksızdır. Kırk bine yaklaşan üyeye siyasal ve örgütsel bakımdan öncülük etmek ve her ânı sıcak siyasal hayatın içinde bunu yapabilmek kolay değil. Sonunda, yetiştirilemiyor. Öte yandan büyük iş yoğunluğu ve yüksek sorumluluk Parti merkezini yorabilir. Demek ki Genel Merkez'de, yani Merkez Yürütme Kurulu çevresinde, politik deneyimi olan, anlık gereksinimlere hızlı ve somut karşılıklar verebilecek, MYK üyelerinin günlük Parti hayatını kolaylaştıracak bir destek ekibi oluşturulmalı. Görebildiğim kadar, böyle bir eksiğimiz var. Bu destek ekibinin yalnızca profesyonellerden oluşabileceğini düşünmek, görevi yokuşa sürmek olur. Niçin ille de bir grup kadronun profesyonelleştirilmesi beklensin. Parti yönetiminin örgütte var olan pek çok nitelikli kadroyu görmek, onları en doğru yerde değerlendirmek gibi eksikleri de olur. Bazen birlikte çalışma alışkanlığı ve sahip olunanı koruma güdüsü, bazen de görememek yüzünden. Uzun yıllardan beri birlikte ve uyumlu çalışan yönetici grubunun varlığı, ortaya çıkarılmamış kadrolara olması gereken açıklıkta ve güvenle –*dolayısıyla özgüvenle*– yaklaşma konusunda bir tutum eksikliğine de neden olabilir. Kolektif irade ve çalışkanlık, üretkenlik gibi süreklilik kazanması gereken refleksler yalnızca yönetici ekibin alanına sıkışmamalı. Demek ki Parti örgütünün çeşitli kademelerinde ve alanlarında var olan nitelikli kadroların *açığa çıkarılıp* değerlendirilmesinde eksiğimiz varsa onu ivedilikle gidermeliyiz. Çünkü yakın gelecek kadrolarımızın sayısını mutlaka artırmak zorunda olduğumuzu gösteriyor.

- Demek ki dışarıdaki durağan halkadan Parti'nin *yörüngesine* çekilecek üyeler olduğu gibi, o yörüngeden çekilecek üyelerin *kadro* niteliği kazanması için çalışmak da var olan kadroların asli görevlerinden olmalı. Parti üye sayısının katlanarak çoğaldığı zamanlara geldiğimizde, kadroların oranı en azından bugünkü düzeyde korunmalı ve o oran artarak sürmeli. Kurul çalışmalarında bir işin nasıl yapılacağına değil, nasıl yapılması gerektiğine odaklanmanın bir *düşünme biçimi* olarak bütün örgütte içselleşmesi için çaba gösterilmeli.

• Semih Gümüş - **Parti Üyeligi, Yeni Sorunlar, Yeni Çözümler, Görevler**

• Kadrolar Partinin yüzünü topluma gösterir, temsil niteliği vardır. Onları nasıl anlatabiliriz: Olumlu nitelikler nelerse onlara sahip olmak, işçi ve emekçi sınıfların çıkarlarını kendi çıkarlarının önüne koymak ve onların çıkarlarına ve taleplerine duyarlı olmak, Partiye verebilecekleriyle yetinmeyip *verebileceklerinden daha çoğunu* vermek, Partiye sadık olmak, devrim ve sosyalizm mücadelesine bağlı olmak, yaptıkları için karşılık beklememek, içerde düşüncelerini söyleyip tartışırken dışarıda her koşulda Partiyi savunmak, Marksizm eğitimi kesintisiz sürdürmek, devletin kolluk güçleri karşısında dirençli ve örnek olmak.

• Parti örgütlerimizde, dışarıya açık kitle toplantılarında, genel üye toplantılarında, her düzeydeki kongrelerde, kendi örgütlediğimiz kitle gösterilerinde, 1 Mayıs gibi büyük eylemlerde, yürüyüşlerde, yani bütün Parti yaşamında eksik kalan heyecanın, coşkunun yükseltilmesi de gerekiyor. Devrimci sosyalist bir partinin günlük hayatında devrimci heyecan ve coşku eksik olmaz. Sözelimi bizim kongrelerimiz düzen partilerinin kongreleri gibi geçmemeli. Dışarıdan kongre salonuna girenler, girdikleri anda farklı bir havaya girdiklerini hissetmeli. Bunun söylemekle olmayacağı kuşkusuz. Genel toplantılarımızda salonların kimliğimize uygun tasarımından uluslararası sosyalist hareketin tarihinden gelen kimliğimizin simgelerini öne çıkarmaktan, hatta kullandığımız dilden gelir bunlar. Demek ki Partinin sosyalizm idealiyle donanmış ruhunu yaşatmanın yollarından biri olarak her toplantımızı önceden tasarlamalıyız.

İçinde yaşamaya başladığımız yeni sürecin bütün Parti örgütünün ve yönetiminin Partiyi *her bakımdan sağlama* alacak nitelikli, deneyimli, Partiye sadık kadrolardan oluşması için bir fırsat olarak kullanılması gerektiğini söyleyebiliriz.

Unutmayalım ki 14 Mayıs seçimlerinde bir milyon oy almış bir Partinin üyeleriyiz. Bunu kendimize bir kere yatarken, bir kere uyanıktan sonra söylemeliyiz. 31 Mart seçimlerinden sonra yaşadığımız gerileme, işte o çeperlerde duran üyelerimizden kimilerinin gene ümitsizliğe kapılıp Partiden ayrılmalarına neden oldu. Bunu bazı kritik noktalarda görüyoruz. Yerel seçimlerde Hatay'da seçtiğimiz aday

mı açığa çıktı, Filistin konusunda tam boy destek açıklaması mı yaptı Parti, yani bütün siyasal yargıların hassas terazide tartılmasını beledikleri için hemen “üyeliğini gözden geçireceğini” söyleyen üyelere sonra, 31 Mart'taki gerilemeyi gerekçe göstererek üyeliklerini gözden geçirmiş, yani Parti üyeliğinden vazgeçmiş olanlar vardır.

Bizim mücadelemiz çok uzun bir yolu baştan göze almayı gerektiriyor. Ve hemen şimdi, 2026 yılında Parti örgütümüz yekvücut bir ordu gibi hazırlanarak bugünkünden birkaç basamak yukarıda olmalı. Başka türlü düşünemeyiz.

Barış Süreci ve Bölgesel Güç Meselesi

MUSTAFA GÜNEŞ ÖZKAN

Her ne kadar AKP-MHP ve Saray iktidarı burjuva ideolojik kavram hâkimiyeti adına “Terörsüz Türkiye” adını kullanmış olsa bile, “Terörsüz Türkiye” demek, bu kavramı kullanan öznenin amacından bağımsız, savaş ve terörden yorulmuş iki halkın barışmasını içeren yeni sürecin yolu anlamına geliyor. Demokratik olup olmamasını ise sürecin sonu belirler diyelim.

“Barış ve demokratik toplum girişimi ve süreci” veya “Terörsüz Türkiye” dediğimizde, bu cümlelerin AKP-MHP ve Saray burjuva iktidarına bütünüyle dışsal olduğuna aklımız, yüreğimiz ve dilimiz tereddüt etmeden evet demektedir. Aynı cümleyi DEM ve Abdullah Öcalan veya sol siyasal öznelerden herhangi biri kurduğunda ise, yine tereddüt etmeden içsel olduğunu yüreğimizde hissetmek ne hoş. Ancak, her iki taraf anlamında, bu cümlelerin içeriği ve taşıdığı anlamın çelişkili bir öz taşımakta oluşu kimseyi şaşırtmamalıdır. Şaşırtıcı ve çelişkili olanın nerede birleşiyor veya ayrışıyor olması bir sorudur. Bir başka soru veya sorun, bu çelişkili durumun olumlu veya olumsuz anlamda her iki kesim tarafından siyasete tahvilinin nasıl toplumsallaştırılacağıdır. Her iki kesim veya öznenin açmazı da burada yatmaktadır.

Daha somut ve görünende yoğunlaşalım.

AKP-MHP ve Saray burjuva iktidarı, emperyalizmin ve yerli sermayenin taleplerini karşılamak adına Türk, Kürt, Arap halklarını Siyasal İslam ideolojisi üzerinden şekillendirmektedir. Ümmetçilik siyasetini kullanarak da başta ekonomik, askeri ve siyasi olmak üzere, BOP

ve Kuzey Afrika projesinin hakkını verecek bir biçimde bölgesel güç olmak istemektedir. Abdullah Öcalan'a bağlı Kürt silahlı kuvvetleri ve PYD de buldukları coğrafyada, her ne kadar emperyalistlerin kontrolünde şekillense de yerleşik alanı içeren bu bölgede, Kürt halkının kendi geleceğini belirleyip yaşama tutunacağı, adına ister özerklik, ister demokratik konfederalizm, ister bir halkın uluslaşması deyin, sonuçta yaşadığı bölgede, bölgesel güç olmak istemektedir. Görüneni ve açığa çıkanı adıyla söylersek, bir tarafın talebi, tüm bölgeyi emperyalizmin talanına açmak ve halklara açlık, gözyaşı ve savaş içinde harap olmuş, yıkıma uğratılmış bir bölge bırakmak. Diğer tarafın talebi ise, çatışmalarla ve savaşlarla yorulan halkların kardeşliği adına barış, özgürlük ve eşitlik içinde yaşayacağı bir "komünal" coğrafya kazandırmak. Sonuç olarak, çelişkilerle beraber açmazları ve olanakları da içinde barındıran tüm askeri ve siyasi manevralar ve görüşmeler, her iki taraf anlamında, bölgesel güç olma talepleri üzerinden şekilleniyor.

İç siyasete yansımaya gelecek olursak, her bir yurttaşın farkına vardığı ve sorduğu soru şu: Bir yanda çatışmasızlık söylemi içinde barış ve demokratikleşme çabasının varlığı. Diğer yanda ise AKP-MHP ve Saray burjuva zorba iktidarının eline geçirdiği tüm kurum ve kuruluşlarla birlikte başta işçi ve emekçilere, aydınlara ve öğrencilere saldırması, yetmedi yasaları hiçe sayarak, hukuk kurallarını ayaklar altına alarak önüne geleni tutuklaması. Başta DEM ve CHP belediye başkanlarını saçma sapan gerekçelerle cezaevine doldurması ve belediyelere kayyım ataması, seçilmişlerin yerine atama yoluyla belediyelere el koyması, çökmesi de diyebiliriz. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, normal koşullarda kesin kazanacağı besbelli olan Cumhurbaşkanı adayını Ekrem İmamoğlu'nu, yolsuzluk ve rüşvet suçlamasıyla cezaevine kapatması. Ülkenin doğusunda "barış ve demokratik açılım"; batısında yalan, iftira ve kumpaslarla önüne geleni tutuklamak, en ufak demokratik mücadeleye polis ve TOMA'larla saldırı, gözaltı, cezaevi.

Saray iktidarının çözüm dediği şu anlama geliyor: Yeni bir anayasa değişikliğiyle Recep Tayyip Erdoğan'ın yeniden ve ölümüne dek cumhurbaşkanı kalacağı, bu yetmezmiş gibi, laik cumhuriyetin temeli sayılan en başta eğitimin laikleştirilmesi, kadının özgürleşme-

si kazanımlarının altını oymanın ötesinde, ümmetçi anlayışla, Kürt halkına kimi biçimsel hakların tanınmasını da içeren bir “İslami Cumhuriyet” fikrini anayasaya yerleştirmek. Bu şu demek: Arapları unutmadan Türk, Kürt halklarını içine alan coğrafyayı büyüterek bölgesel güç olmak. Buna Misak-ı Milli dediğimiz 1923 Lozan’da çizilen sınır çizgilerini dışa doğru genişleterek büyüme de diyebiliriz.

Kulağa hoş geliyor ancak, bölgesel güç olma meselesine yakından, emperyalist kapitalistlerin bölgedeki yol haritasına baktığımızda, Türkiye için bunun kolay bir yol olmadığı, hatta imkânsıza yakın olduğunun altını net şekilde çizelim. Hatırlatmakta yarar var, bu yol haritasının, bazı sol ve liberal sol özneler tarafından son zamanda ısıtılıp yeniden önümüze sürülen “yeni Osmanlıcılık” gibi bir oyun olmadığını; ayrıca, Türkiye’nin sırtını batıya dönmesi, doğuya yaslanması biçiminde yorumlanmasını da, kapitalist emperyalist sistemin yeni iç işleyiş mekanizmalarını ve kavramlarını yeterince takip edememek anlamına geldiğini söylüyoruz. Zihin açıcı ve net anlaşılması anlamında biraz uzun bir alıntı yapmakta yarar var. Dünya haritasını önümüze koyuyor ve hep birlikte coğrafya dersi çalışıyoruz.

“Çin’in 2013’te başlattığı Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Asya, Afrika ve Avrupa’yı ticaret ve altyapı projeleriyle bağlayarak ekonomik ve siyasi etki alanını genişletmeyi hedeflemektedir. 150’den fazla ülke ve 30 uluslararası kuruluşla işbirliği yapılan ve 1 trilyon doları aşan bu projeler, limanlardan dijital altyapıya kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. BRI, Çin’e bölgesel bağlılık oluşturarak ekonomik etkisini artırma fırsatı verirken, borçlanma stratejisiyle birçok ülkeyi finansal bağımlılığa sürüklediği eleştirileriyle karşı karşıya. Orta Doğu’da enerji, altyapı ve ticaret alanlarında da büyüyen bir varlık gösteren Çin, Suudi Arabistan ve İran arasında arabuluculuk yaparken, askeri müdahalelerden kaçınarak ekonomik gücüyle etki sağlıyor. İran ile yaptığı uzun vadeli iş birliği anlaşmalarıyla Çin, ABD’nin bölgedeki etkisini dengelemeyi amaçlıyor ve bu doğrultuda Orta Doğu’da stratejik bir ortak, petrol ihracatının en önemli müşterilerinden biri olarak konumlanıyor.

ABD ve AB liderliğinde geliştirilen Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC), Çin’in Kuşak ve Yol Girişimi’ne bir alternatif

olarak öne çıktı. Eylül 2023'teki G20 Zirvesi'nde duyurulan bu proje, Hindistan'ı Körfez ülkeleri ve Avrupa'yla demiryolu ve deniz altyapısıyla birbirine bağlayarak Çin'in bölgedeki etkisini dengelemeyi amaçlıyor. Proje, Hindistan ve Körfez arasındaki doğu bağlantısı ile Körfez'den Avrupa'ya uzanan kuzey kanadından oluşuyor ve Ürdün ile İsrail'den geçerek Akdeniz'e ulaşıyor. Bu koridor, deniz altı kabloları, veri paylaşımı ve hidrojen boru hatlarını da içerecek şekilde ticaretin güvenliğini ve maliyet tasarrufunu arttırmayı hedefliyor.

IMEC, Hindistan'ı bölgesel bir güç olarak Çin'in karşısına koyarken, İsrail'i Hayfa Limanı aracılığıyla bölgedeki etkisini artıran bir pozisyona taşıyor. Bu koridor, Süveyş Kanalı'nın kapanması gibi krizler karşısında alternatif bir ticaret yolu sağlıyor... Netanyahu, 27 Eylül'de BM Genel Kurulu'nda IMEC haritasını göstererek, bu projeyi "kutsama" olarak tanımladı ve İran'ın bölgesel tehditlerini "lanet haritası" ile karşılaştırdı. IMEC, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne karşı ABD, AB ve İsrail liderliğinde geliştirilen bir proje ve Netanyahu, İran'a karşı direnişi artırarak bu koridorun güvenliğini sağlamayı savunuyor... Netanyahu'ya göre, IMEC bölgesel barış ve ekonomik entegrasyon için bir dönüm noktası ve İsrail'in Arap komşularıyla kurduğu ilişkiler aracılığıyla Orta Doğu'yu küresel bir güç merkezi haline getirebilir."¹ (Bilge Seçkin Çetinkaya – Çark Başak-Kasım 2024 – Sayı:36 – Sf:6)

1: Çin'in geliştirdiği, Avrasya ve Kafkasya'yı da içine alarak Hazar Denizi'nden geçirdiği ve Türkiye'nin yol haritasıyla Balkanlar-Avrupa bağlantılı Londra'ya kadar uzanan Kuşak ve Yol Projesi (BRI).

2: İsrail'in geliştirdiği, Hindistan'dan Umman denizini denizaltı tünelleriyle aşarak, Basra Körfezi girişindeki Birleşik Arap Emirliği limanı bağlantılı Suudi Arabistan'ı geçerek Ürdün üzerinden İsrail'in Hayfa limanına bağlamak ve bu limandan Akdeniz yolculuğuyla Kıbrıs'ı da içine alarak tüm Avrupa kıtasına ulaşmak amacı taşıyan Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik koridoru (IMEC).

3: Türkiye'nin geliştirdiği Irak ile Kalkınma Yolu Projesi ise, yine Hindistan bağlantılı Birleşik Arap Emirlikleri duraklı ve Basra Körfezi'nin son noktası Irak'ın Al Faw liman'ını Kerkük ve Musul üzerinden, Suriye'nin kuzeyi Kürt bölgesinden geçirecek Ceyhan'a bağlamak ve

buradan Erzurum- Ankara bağlantılı Çin'in Kuşak ve Yol Projesi olan BRI'ye entegre etmek.

İsrail'in geliştirdiği IMEC projesi, Türkiye'yi dışlayan bir proje olması nedeniyle Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında köprü olma rolünü bir anlamda ortadan kaldırıyor. Türkiye boş durur mu? Alternatif olarak Irak ile 2023'te Bağdat'ta yapılan bir zirve toplantısında temelleri atılan Kalkınma Yolu projesini geliştiriyor. Dediğim gibi bu proje Irak'ın Al Faw Limanı'nı Kerkük üzerinden Basra-Londra arasında kesintisiz bir otoyol ve demiryolu ağı oluşturmayı hedefliyor. Bu proje aynı zamanda petrol ve doğal gaz boru hatlarını da kapsamaktadır. Proje hız ve taşıma kapasitesi dikkate alındığında İsrail'in geliştirdiği IMEC'e göre büyük avantaj sağlıyor. Süveyş Kanalı'na alternatif olarak da Avrupa pazarına 8-10 günlük bir zaman kazandırıyor. İngiltere'nin de desteklediği Kalkınma Yolu projesi ilk aşamasının 2028'de tamamlanması bekleniyor. Ne tesadüftür ki yeni seçim tarihi de 2028. Erdoğan için "Allah'ın bir lütfü" sayılmalı.

Projenin kapsamı dâhilinde Kürtler ve Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi (IKYB) de Erdoğan tarafından unutulmamakta. Kalkınma Yolu Projesi kapsamında Necirvan Barzani ile görüşmeler Erbil-Ankara arası devam etmektedir. Türkiye tarafı bu projeyi KBY'nin dağlık arazisinden geçirmeme eğiliminde olduğundan Bağdat-Erbil-Ankara arasında karşılıklı görüşmeler son sürat devam etmektedir. Ancak, IKBY Ulaştırma Bakanı Kürtlerin projede yer almasının önemine dikkat çekerek "Kürdistan olmadan Kalkınma Yolu olmayacak" açıklamasını yapıyor. Bu önemli proje aynı zamanda sadece Irak Kürtleri KBY'yi değil, başta PYD-YPG olmak üzere Suriye Kürtlerini, İran ve Türkiye Kürtlerini DEM'in sözcülüğünde olmak kaydıyla (buna Abdullah Öcalan'ın olmazsa olmaz desteğiyle diyelim) geleceğini de yakından belirlemektedir. Çünkü bu proje, Irak'ın Kerkük ve Musul'unu geçtikten sonra Suriye'nin kuzeyindeki PYD-YPG kontrolünde (buna TSK'nın da destek vereceği) Fırat ve Dicle'yi aştıktan sonra Afrin'e uzanan, buradan da Akdeniz'e açık kapı Adana Ceyhan'a bağlanan petrol ve doğal gaz boru hattı. Bu hat boyunca karayolları, demir yolları, sanayi altyapı yatırımları, kentleşme dediğimiz imar düzenlemeleri ile Halep, Şam gibi ticaret merkezleri planlanıyor.

Bu arada Fırat ve Dicle gibi önemli tatlı su kaynakları ve barajların bölgesel önemi “vaat edilmiş topraklar” veya “Davud Koridoru” denilen, İsrail’i, güney Suriye’den Ürdün ve Irak sınırları boyunca ilerleyip Fırat’la birleştirme planı anlamında yakından ilgilendiriyor. Bu planın bir anlamı da Türkiye’nin geliştirdiği Irak ile kalkınma yolu projesi dediğimiz yolun Suriye Kürt bölgesinden Afrin-Ceyhan’a uzanmaması ve devamı Çin’in Kuşak Yol projesine, Erzurum-Ankara bağlantısının önünün kesilmesi. İsrail’in geliştirdiği IMEC projesi kapsamında Davud koridoru vasıtasıyla Hayfa limanına bağlanması olarak da okumak mümkün. Her iki projenin birleştirilmesi hem Türkiye hem de İsrail için, ortak çıkarlar ve ABD ile ilişkiler göz önüne alındığında daha gerçekçi görünüyor.

Bu proje burada bitmiyor, adına Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) dediğimiz projenin devamı var ve unutulmamalı, “Büyük Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi”. O zaman Kuzey Afrika’yı da unutmuyoruz ve bu işin içine Mısır, Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Batı Sahra’yı da katıyoruz.

Görüldüğü gibi Büyük Orta Doğu Projesi denilen BOP’a yeni projeler ve yeni aktörler eklenmekte ve sahaya sürülmektedir. Adına ister “Terörsüz Türkiye”, ister “Barış ve Demokratik Toplum Süreci” deyin bütün bu tartışma ve görüşmelerin arka planında bu üç büyük projenin varlığı ve geleceğinin olduğu sanırım şimdi daha iyi anlaşılıyor. Yukarıda anlatılan 3 büyük projeye baktığımızda Türkiye ve Kürdistan bunun neresinde konumlanıyor? Bu iki ülke-ulus, emperyalizmin istekleri doğrultusunda, açmazları ve imkânları da içinde barındıran bölgesel uyum-bütünleşme içindeki yerini nasıl alacaklar? Bu iki sorunun cevap anahtarı, sanırım, “Terörsüz Türkiye” veya “Barış ve Demokratik Toplum Süreci” adı altında yürütülen çok aktörlü bölge masanın performansı ve gücü içinde saklı.

Bölgesel Güç Olmak Ne Demek?

Bölgesel güç meselesi solun zaman zaman kullandığı “Alt Emperyal” kavramından oldukça farklı bir meseledir. Bölgesel bir güç olmayı başaracak ülkenin başarısı için yapması gerekenler var. Ve bu yapıl-

ması gerekenleri ayrı ayrı değil de bir bütün olarak görmek gerekir.

1: Bölgedeki sermaye hareketlerini, askeri ve siyasi faaliyetlerini kısıtlayarak kontrol edebilen.

2: Bölgesel gelişmeleri etkileme, durdurma ya da tersine çevirebilme yetisi ve becerisine sahip olan.

3: Gerektiğinde ABD ve AB gibi büyük hegemonik güçlerin anlık veya uzun vadeli çıkarlarından bağımsız hareket edebilen, buna İsrail de diyebilirsiniz, ancak kendi iç ve dış politika araçlarının küresel kapitalist sistemle uyum içinde olması.

4: Bölgesel çıkar çatışmaları arasında arabulucu olma kapasitesine sahip olmakla birlikte bu kapasiteyi inandırıcı bir biçimde sahada uygulamak ve sonuç almak.

Ana başlıklarını sıraladığımız bu dört maddeye başkalarını da ekleyebiliriz, ancak bu kadarı şimdilik yeterlidir.

Barış ve Bölgesel Güç Çelişkisi

Bölgesel güç kavramı, ABD ve diğer emperyalist odakların tek başına hâkim olamayacağı bir küresel sistemin istikrarı için, farklı bölgesel odakların önem kazandığı düşüncesine dayanıyor. Türkiye'nin de içinde yer aldığı bölgesel güç olma kavgasının Kafkasya-Avrasya ayağında Türkiye'nin geçmiş dönemde geri adım atmak zorunda kalması bir yana, yeni dönemdeki Ukrayna-Rusya, Azerbaycan-Ermenistan savaşında da İHA ve SİHA gibi askeri savaş araçlarını devreye sokarak arabulucu olma ve savaşa yön verme girişimlerine karşın; Rusya'nın baskın girişimleri sonucu Türkiye'nin bu bölgede bir güç olamadığını ve bu bölgenin tamamıyla Rusya-Çin kontrolüne geçtiğini görüyoruz.

Bizi çok yakından ilgilendiren emperyalistler arası kavganın daha çok, Orta-Doğu ve Kuzey Afrika bölgesine kaydığını ve başta Türklerle Kürtlerin ulusal şekillenmesini içeren ve azınlıkta kalan halkların da geleceğinin belirleneceği bu bölgede, bölgesel güç olma anlamında öne çıkan ülkelere baktığımızda Türkiye, İran, İsrail, Mısır ve Hindistan'ı görebiliyoruz. İsrail'in ve ABD'nin nükleer tehdit baha-

nesiyle İran'a saldırması ve son gelişmeler dikkate alındığında İran'ın devre dışı bırakılmış olması şimdilik kesinleşmiş durumda. Mısır, Kuzey Afrika'nın emperyalistler tarafından yağmalanma aşamasında uzun vadeli sırasını beklemekte. Hindistan ise, Rusya'ya doğal gaz ve petrol enerji kaynakları bakımından bağlı olduğu için, Orta-Doğu'da dengeler yerine oturduktan sonra, son durak olarak önem sıralamasını beklemekten başka çaresi yok. Geriye iki ülke Türkiye ve İsrail kalmaktadır.

Bölgesel güç olma çabaları ve yaklaşımı silahların yakılması ve susturulması bir yana, barış ve kardeşlik talebi ile uyumlu bir kavram değildir. Bizim anladığımız anlamda demokratikleşme adımlarıyla da bir arada yürümez. Bunun nedeni, ulusal bir devletin gücü dediğimizde, devreye ekonomik gelişkinlik bir yana, savaştan insan gücünün eğitilmiş ve sayıca büyüklüğünün yanı sıra savaş pratiğini geliştirmiş olması gerekir. Bunun yanında savaş sanayiindeki yeni teknolojik gelişmeleri kara, deniz, hava kuvvetleri içinde uygulamak ve koordinasyonunu sağlamak adına da ARGE ve sermaye yatırımlarının büyütülmesi olarak öne çıkmak zorundadır. Daha açık ifadesi, savaş sanayi endüstrisinin her koldan geliştirilmesi ve ülke ekonomik kararların bu yönde alınmasının zorlanması önem kazanıyor. Bu aynı zamanda ekonominin daraltılması anlamına geliyor. Savaş ekonomisi daraltılmış tekrar ekonomi demek. Çünkü savaş ekonomisinin sermaye-yoğun yatırıma ihtiyaç duymasından kaynaklı ekonomi daraltılarak halkın alım gücü açlık sınırının altına çekilmek zorunda. Türkiye'deki enflasyonun bu kadar yüksek seyretmesi herkesi şaşırtmaktadır, halkın ve sözde ekonomistlerin anlayamadığı gerçek Türkiye'nin savaş ekonomisine geçmiş olmasıdır.

Sözde ekonomistler derken parantez içinde bir anı paylaşalım. Ekonomist bir arkadaşşıma Türkiye'nin savunma-savaş sanayi alanındaki yatırımları ve ihracatı dikkate alınmadan, ülke ekonomisinin çökmesinin ve enflasyonun nedenlerinin açıklanamayacağını söylediğimde, "daha neler", "Türkiye'nin halı-tekstil yatırımı ve ihracatı, savunma-savaş sanayi yatırım ve ihracatını kat kat geçer" diyebilmiştir. Gerçek verileri kendisiyle paylaştığımda şaşırdığını sanıyorum, parantezi kapattım.

Daraltılmış tekrar ekonomi olan savaş ekonomisi ve yatırımları enflasyonun en büyük nedenidir. Çünkü bu araç ve gereçlerin katma değer toplamı, toplumun kullanım ve değişim değeri olarak pazar ilişkilerinin içinde yer bulmaz. Birçoğu anonim ve şahsi şirketler olsa da satışlar ve alımlar devletlerarası gerçekleşir. Bu satış ve alımlar büyük miktarlarda sermaye yoğun olmasına rağmen ülke ekonomisi verilerine girmez, katma değer oluşturmaz ve dikkate alınmaz. Aynı zamanda, sermaye yoğun bir yatırım olan savunma-savaş sanayi, savaş olmadığı koşullarda ölü bir yatırıma dönüşür.

“NATO, Amerikan Merkez Bankası (FED) ile birlikte ABD gücünün en önemli iki küresel yönetim aracından biri. NATO ülkelerine silah satışı Amerikan ekonomisine çok büyük kaynak sağlıyor. Resmi rakamlara göre 2020’de yüzde 2.7 küçülen ABD ekonomisinin, 2022 ve 2023’te yüzde 2’nin üzerinde büyümesinde silah ihracatındaki rekor artışın çok önemli payı var. Son yıllarda silah sanayisine yapılan yatırımlar, artan savaşlar ve yeni pazarlar Türkiye silah tekellerinin de işine yaradı. Türkiye, dünyanın en büyük 11. silah ihracatçısı ülke konumuna yükseldi. Türkiye’nin silah ihracatında Birleşik Arap Emirlikleri yüzde 15’lik payla ilk sırada yer aldı. Dünyanın en büyük silah üreticisi ve satıcısı olan ABD kime, hangi silahların hangi fiyatlarla, hangi koşul, hatta kısıtlarla verileceğini ya da verilmeyeceğini belirleme gücüne sahip. Silah teknolojileri ileri derecede entegre; tüm maddi donanımlar, yazılımlar bu sistemler içinde birbirine bağlı. Başta NATO üyeleri, silahlı kuvvetlerini ABD silahlarıyla donatan ülkeler ABD silahlarına ve teknolojisine göbekten, kopmazcasına bağımlılar. Bunun, ABD’ye bu ülke silahlı kuvvetlerini ve hükümetlerini yönetme, yönlendirme gücü kazandırdığı açık. NATO karşıtlığını, geçmişten kalan bir belgi olmaktan çıkarıp içeriğini zenginleştirerek güncellemek, yeniden mücadele odağı haline getirmek sosyalistlerin ivedi görevidir.” Haluk Yurtsever – İvedi Gündem: Savaşa karşı Mücadele – Gazete Duvar: 4 Haziran 2024

Türkiye’deki savunma-savaş sanayine yakından baktığımızda ve ilk akla gelenleri sıraladığımızda başta MKE, TUSAŞ Motor Sanayi, BAYKAR Teknoloji ve Havacılık, ASELSAN, HAVELSAN, OTOKAR-BMC, ZORLU Holding, DEARSAN Denizcilik, CTECH Bili-

şim, AYESAŞ Yazılım, ALP Havacılık, ASİSGUARD Savunma, EHSİM Elektronik Harp Sistemleri, ROKETSAN, SARSILMAZ, TİSAŞ Trabzon Silah Sanayi, TUBİTAK-SAGE, GENEREL ELEKTRİK ve adını sayamadığımız yüzlerce firma ve yan kuruluşları mevcut. Dünya savunma-savaş sanayi şirketleri arasında ilk 100 giren ASELSAN 54. sırada, BAYKAR 69. sırada, TUSAŞ 72. sırada bulunmaktadır.

Dünya sıralamasının ilk 5. sırası ise şöyle: 1: Lockheed Martin Corp, F35 savaş uçakları gibi ileri teknoloji savaş ürünleriyle küresel liderliğini sürdürüyor. 2: RTX Corporation, eski adıyla Raytheon Technologies Corporation, Amerikan çok uluslu havacılık ve savunma-savaş üreticilerinden biri olmasının yanı sıra, füze üretiminin büyük çoğunluğunu elinde bulundurur ve en büyük istihbarat hizmetleri sağlayıcılarından biridir. Çalışan sayısı 186 bin kişi. 3: Northrop Grumman Corp. Amerikan çok uluslu havacılık ve savunma-savaş teknoloji şirketi. Şu anda geleneksel ve nükleer silahları atabilen, uzun menzilli, gizli stratejik bombalama uçağı B-21 Raider'ın geliştirilmesine öncülük ediyor, B-2 Spirit'inin yerini alacaktır. Yaklaşık 100 bin çalışan sayısı. 4: The Boeing Company. Dünya çapında başta uçak, helikopter, roket, uydu, telekomünikasyon ekipmanları ve füzeler tasarlayan ve üreten çok uluslu Amerikan firması. 5: General Dynamics Corp. Türk Silahlı Kuvvetlerinin hava gücü olarak kullandığı F-16 savaş uçağının üreticisi. Yaklaşık 90 bin çalışını bulunmaktadır.

Türkiye'de gerçekleşen savaş sanayi yatırımlarının çılgınca sürmesi ve büyütülmesine paralel bölgesel güç olmak gibi hedefi karşısında nasıl olacak da bu barış ve demokratikleşme gibi insani ve toplumsal talepler gerçekleşebilecek? Ülke içi siyasetin ve dış politikanın yönünü belirleyen bu gerçekler görmezden gelinerek tartışıldığı ortamlarda barış ve demokratikleşme sürecinin yol alması mümkün değil. Barışa sahip çıkmak, savaş sanayine karşı olmak demektir. Emperyalistlerin pazar olanaklarını büyütme, ucuz iş gücü arayışı ve enerji kaynaklarını kullanma kavgasının silahsız ve savaşız yeni bir rotaya girmesi mümkün gözükmemektedir. Orta-Doğu coğrafyası silahların konuştuğu, bombaların havada uçtuğu, füzelerin semalarda yükseldiği bir döneme girmiştir. AKP-MHP ve Saray burjuva iktidarı bu yalın gerçeği görmüş olmanın ötesinde, ABD tarafından dayatılan bölge-

sel bir oyun kuruculuğuna soyunmuştur. Devlet Bahçeli'nin "Abdullah Öcalan silah bıraksın, PKK'yi feshetsin, gelsin TBMM'de DEM parti grubunda konuşsun ve umut hakkından yararlınsın" çağrısını kafasına saksı düştüğü için yapmamıştır. Abdullah Öcalan'ı ve bugüne kadar kıydığı, kıyımına uğrattığı, en ağır hakaretleri savurduğu Kürt halkını çok sevdiği için de yapmamıştır. MHP ve Devlet Bahçeli'nin çıkışı emperyalizmin bölge stratejisiyle yakaladığı uyumdan kaynaklanıyor. Türkiye devleti, İran Kürtlerini yanına alarak ABD ve İsrail'in istediği oranda İran'ı kısıpaca alacak. Irak'ta Barzani KBY ve PKK'yi (silah bırakmış ve kendini feshetmiş olsa bile) silahlı güç ve siyasal olarak yanına alıp, Irak Kürtleriyle Irak Kalkınma Yolu Projesinin güvenliğini sağlayacak. Suriye'de ise PYD ve YPG ile Suriye'nin kuzeyini kontrol etmekle kalmayacak, bir yandan Irak Kalkınma Yolu projesinin devamı niteliğindeki kuzey Suriye petrollerini Afrin üzerinden Adana Ceyhan'a bağlanmasını gerçekleştirecektir. İsrail ile Türkiye'nin temelde anlaşamamasının nedeni de, Türkiye'nin Kürtlerle geliştirdiği bölgesel stratejik işbirliği nedeniyle, İsrail'in geliştirdiği IMEC projesinin ve "Davud Koridorunun" sekteye uğramasıdır. Bu nedenle İsrail'de Kuzey Suriye Kürt hareketinin temsilcisi sayılan PYD ve YPG gibi askeri yapılanmayı yanına almak istemektedir. Bütün bunlar göz önünde gerçekleşirken, bölgenin Kürt siyasal temsilcileri ve hareketleri bütün bu çelişkili durumdan kendilerini sıyrarak Türkiye ve bölgedeki Kürt halkının geleceğini nasıl şekillendirecekler? Bu soruya şimdilik cevap veremiyoruz.

Türkiye Bölgesel Güç Olabilecek mi?

"Türkiye'nin değişen dengeler içerisinde bir oyuncu haline gelmesinin askeri altyapısı oldukça erken kuruldu. 1989'da ordu bünyesinde stratejik araştırmalar yapan Batı Çalışma Grubu'nun ardından, 1991'de dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş Türk ordusunun Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslarda siyasi istikrarsızlığa karşı barışı korumakla görevli olacağını söylüyordu. 1990'lar boyunca ordunun Türk silahlı kuvvetlerinin elektronik ve güvenlik haberleşme sistemleri geliştirdi, ARGE yatırımları yapıldı, Kobra helikopterleri alındı, milli gemi projesi geliştirildi. Aynı dönemde doğal gaz kaynaklarıyla hâki-

miyetini pekiştiren Rusya'ya karşı Bakü-Ceyhan petrol boru hattı projesi üzerinde çalışıldı. İsrail ile stratejik işbirliği derinleştirildi. Türkiye, Orta Asya'daki Türki Cumhuriyetleriyle tarihsel açıdan da bağ kuracak bir ülke olarak görülüyordu. Ancak bölgesel güç olma fırsatı tam olarak değerlendirilemedi.” ² Ahmet Hamdi Dinler- Ekenek-Toplu Yazılar-Alan yay. Sf: 373

Bir NATO ülkesi olan Türkiye'nin dış politikası ABD dış politikası ekseninden hiçbir zaman kopmadı. Daha düne kadar da ABD'nin dış politikası bölgesel güç senaryolarına izin verecek şekliyle gelişmedi. Burada önemli bir ayrıma dikkat çekelim. ABD'nin geliştirdiği Büyük Orta Doğu projesi, Türkiye'ye diğer bölge Arap ülkelerine model olma (ılımlı İslam) rolü vermiş olsa da, ABD daha fazla kendisini, kendi sermaye guruplarını, başta enerji ve savaş sanayicilerini merkeze alan bir genişleme politikasını tercih etti. ABD bu politikasını bir yandan NATO'ya yeni anlamlar yükleyerek genişletirken, bir yandan da Birleşmiş Milletler'den bağımsız hareket edebilecek bir konuma çekerek güçlendirdi. Afganistan ve Irak savaşlarında, Libya'da Kadafı'nın yok edilmesi savaşında, Yemen müdahalesinde, Çin'i sınırlandırma girişimlerinde, terörle mücadele adı altında her an her yere askeri ve siyasi olarak müdahale edebilmesinin önünü açmasındaki örneklerin hatırlanması yeter. Türkiye'nin Irak savaşı döneminde kendi topraklarını ABD askerinin geçiş yolu olarak kullandırtmaması istisnası dışında ABD'ye ve dış politikasına aykırı hareket ettiğini söylemek ve görmek anlamlı değil.

Bugün ise, ABD politikası ve dış siyaseti düne göre olan eksenini önemli ölçüde değiştirmiş bulunmaktadır. Bunun nedenleri arasında sayabileceğimiz ilk veri, ABD ekonomisinin açmazları diyebileceğimiz Çin ekonomisine olan bağımlılığı ki, Çin, ABD hükümet tahvillerini büyük oranda elinde bulunduruyor ve Amerikan dış ticaret açığını azaltıyor. Başka bir veri, son dönemde Trump'ın, ticaret yaptığı ülkelere kota uygulamaları ve gümrük vergilerini arttırması. Bunların yanında, NATO askeri harcamalarının karşılanması için üye ülkelerin katkı payı oranlarını %5 oranına yükseltmesi. Rusya'nın kendi bölgesi Kafkaslar ve Avrasya'da emperyal bir güç olarak öne çıkması. Son Ukrayna-Rusya savaşının en ağır döneminde bile Rus-

ya'nın Avrupa'ya kafa tutması, enerji hatlarını ve tahıl koridorunu kesmesi. Dolayısıyla, dünya ticaretinin daralması ve sistem içi ekonomik krizin derinleşmesinin etkileri ABD'nin tek başına hareket etmesinin rasyonel temellerini sarsmış ve azaltmıştır. En son Ukrayna-Rusya ve Suriye iç savaşında kendi dışındaki güçlere başvurmak zorunda kalmıştır, hatta İran saldırısında bile İsrail'i koçbaşı olarak sahaya sürmüştür. Bütün bunlar şunu gösteriyor, bölgesel güç ilişkilerine yönelik adımların kendisinden daha çok sistemin işleyişini bozmamak ve güçlendirmek adına önemli olması. Bölgede İsrail'e tanıdığı olanaklarla beraber NATO üyesi Türkiye'ye yeşil ışık yakması, bu iki ülkeyi bölgesel güç olarak görmek istemesi de bu nedenledir.

Ancak İsrail bir yana, bölgesel güç olmak anlamında Türkiye'nin önünde ciddi sıkıntılar var, ekonomik yapı çok zayıf ve kırılğan. AKP-MHP ve Saray burjuva iktidarı döviz kurunu baskılamaya devam etse bile dış sermaye hareketleri döviz kurunu TL karşısında değerlendiriyor ve TL'nin değeri sürekli zayıflıyor. Döviz kurunun ithalat-ihracat önceliklerine göre kontrol edilememesinin yanında İthalat-İhracat arası makasın sürekli ithalat ürünleri yönünde büyüyor ve açığı artırıyor olması. Yeni sanayi yatırımları yerine inşaat ve rant odaklı ekonomi modeli sonucu işsizliğin son yılların en büyük oranına yükselmesi. Hükümet harcamaları ve desteklerin tarıma ve KOBİ'lere yapılmamasının yanında, asgari ücretin ve kamu özel sektör çalışanlarının ücretlerinde artış yapılmaması, emeklilik maaşlarının açlık sınırının aşağısında bırakılması sonucu da para arzının aşırı derecede sıkılaştırılması ve iç pazarın büyütülememesi. Bir de bütün bunların yanında, aptalca (ancak daraltılmış tekrar ekonomi olan savaş ekonomisini yerleştirme gereği) savunma-savaş sanayi yatırımlarını öne çıkararak sorunu silah gücüyle çözeceğini sanıyor olması. Bütün bu saydığımız nedenler Türkiye'yi bölgesel güç olma konusunda zayıf düşürüyor ve zorlanmasına neden oluyor. Bir de bu zorlukların yanında bu zorlukların iç siyasete uzantıları ve yansımaları olan Erdoğan'ın muhalefet tarafından köşeye sıkıştırılması süreci var. Ekrem İmamoğlu'nun Cumhurbaşkanlığı meselesinde CHP'nin atak oynama stratejisiyle toplum karşısında yenilgiye uğratılamaması. Erdoğan açısından "ne yazık ki" 2027'ye az kaldı, Erdoğan'a iki yıl yetmeyecektir durumu toparlama adına.

Bu arada önemli bir notu da düşmüş olalım. Bu tarz yıkıma götüren ekonomi ve siyasi politikaların alternatifi olan ve başarılı olma ihtimali yüksek uygulamaları öngören ve bölge barışı üzerine politikalar öneren siyasi partiler de mevcut değil. Muhalefetin ana damarı sayılan CHP, bu konularda sınıfta kalmaya devam ediyor ve çaresiz. Bu açıdan şimdiden belirtelim, AKP-MHP ve Saray burjuva iktidarının başarısız olduğu senaryoda, bölgesel güç olma potansiyelini taşıyacak siyasi alternatif yok.

Sonuç olarak Orta-Doğu ve Kuzey Afrika'da bölgesel güç olma ve bölgeye yön verme adına yola çıkan Türkiye, bahsettiğimiz nedenlerden dolayı İsrail'in önüne geçememektedir. Türkiye, işbirliği içindeki ABD, AB ve İngiltere'nin istekleri doğrultusunda küresel emperyalist kapitalist sistemle uyum içindeki arka plan yol haritasına devam edecektir. Ayrıca, Türkiye'nin bölgesel güç olarak İsrail'in önüne geçmesi demek, bırakınız bölgeyi, Türkiye içi siyasi atmosferin bir daha toparlanmamak üzere moleküllerine ayrılması ve kendini savaşın ve savaşların içinde bulması demek. Bunun ne demek olduğunu anlamak için Lübnan'a ve Filistin/Gazze'ye bakmak ve görmek yeter sanırım.

Türkiye'nin bölgesel güç olmayı başaramayacağını söylesek de, alınan dış politika kararlarına paralel, bölgesel güç olma yolunda atılan adımlar ve izlenen stratejiler bile Orta-Doğu'daki dengeleri sarsacak ve etkileyecektir. Bu anlamıyla yapmamız gereken, sermaye iktidarı Saray'ın dış politika hamlelerini izlemeli, değişen strateji kavramlarını anlamalı ve bunun üzerinden uluslararası ilişkilerde alternatif politikalar ve sol bölgesel işbirlikleri üretebilmeliyiz.

Kapitalist-emperyalist sistem içinde bölgesel güç olmak demek, güçsüzlüğü ve mülksüzlüğü yok etmek demektir, barış getirmez.

Egemenliğin Olağan Hali Olarak Çete

DİLARA İLBUĞA YILDIRIM

“Çetelerin” Siyaseti – Egemen Sınıfların Pratiği

Kai Lindemann

İletişim Yayınları, Çeviren: Tanıl Bora, 2023

Kai Lindemann'ın “Çetelerin” *Siyaseti – Egemen Sınıfların Pratiği* adlı kitabı, egemen sınıfların, kendi deyişiyile “süper zengin elitlerin”, iktidarlarını, güçlerini, zenginliklerini hangi ilişki ağları üzerinden ve nasıl güvence altına aldıklarını çete ve çeteleşme kavramlarıyla analiz ediyor. Frankfurt Okulu'nun çete teorisinden ilhamla sınıf analizini egemen sınıflara doğru genişletme amacı taşıyan bu yaklaşım, kapitalizmin bugünkü aşamasına dair egemenlik analizini keskinleştiren bir değerlendirme de sunuyor. Bunu yaparken orta sınıfların bu birikim sürecindeki rolüne de dikkat çekiyor.

Lindemann, teorisini aktarırken yapısalcı sınıf analizlerinin, ekonomi politığın eleştirisinin ve materyalist devlet teorisinin eleştirisine de yer veriyor ve kitap boyunca kendi teorisinin tüm bunlardan ayrıştığını, farklılaştığını da kitap boyunca vurguluyor. “Çete”yi dar anlamda kriminal yapıların ötesine taşıyan, onu bir “ilişkilenme biçimi ve tahakküm pratiği” olarak tarif eden Lindemann, bu tanımı şöyle genişletiyor: Çete, dış gelişmelerin ve içerideki güç ilişkilerinin etkisi altında şekillenen, gücünü korumaya, kâr cehdine ve “itaat karşılığı koruma”ya dayanan dinamik bir para-devletsel iktidar yapısıdır.”

Bu kavramın kökeni, Frankfurt Okulu'nun özellikle Horkheimer ve

Adorno metinlerine dayanır. Horkheimer'in "Rackets und der Geist" ve Adorno ve Horkheimer'in "Aydınlanma'nın Diyalektiği" gibi çalışmalarında egemenlik ilişkilerini açığa çıkarmak için kullanılan çete kavramı, Lindemann tarafından güncelleştirilerek kapitalist egemenliğin içsel bir ilişkilene biçimi şeklinde sunulur.

Lindemann'ın çete kavramı, yalnızca "kanunsuz aktörler" anlamına gelmez; bunun yerine neoliberal kapitalizmin egemenlik ağlarını açıklayan bir kategori olarak kullanılır. Bu açıdan çete, devlet olmanın tarihi kökeninde yer alan "koruma karşılığında itaati sağlama" ilişkisini hatırlatır ve kapitalist sistemin egemenlik pratiği olarak ganimet cemaatleri üzerinden meşruiyet üretme biçimini açığa çıkarır.

Ancak bu teorik soyutlama beraberinde bazı soru ve sorunlar da üretir. Nitekim Lindemann'ın çete analizi, egemenliğin yapısını detaylandırırsa da, sınıf mücadelelerinin bu yapıyı nasıl zorladığı ya da kırdığı sorusunu nispeten arka plana iter. Egemenliğin çeteleşme biçimi, yapısal olarak teşhir edilirken, bu egemenlik ilişkilerinin nerede ve nasıl çözülüp dönüştürülebileceği sorusu sınırlı şekilde ele alınır.

Lindemann, Horkheimer'in Marx'ın sınıf analizine yönelttiği eleştiriyi de miras alır. Bu noktada şu gerilim açığa çıkar: "Devlet ve çete pratikleri birbiriyle iç içe geçmiş ilişkiler olarak tarif edilirken, bu ilişkiler sınıf mücadelesi ekseninde nasıl aşılır?" sorusu yeterince yanıtlanmaz. Lindemann'ın çete teorisi, egemen sınıfların pratiğini çözümlene açısından zengin bir araç sunar fakat bu aracı politik müdahale perspektifiyle tamamlamaz.

Egemen Sınıfların Siyaseti: Çeteleşme, Sadakat ve İtaat

Kitabın temel iddiası, egemen sınıfların siyaseti ideolojik programlar ya da soyut normlar üzerinden değil, somut ilişki ağları üzerinden yürüttüğüdür. Lindemann, siyaseti çıkar, koruma ve zor ilişkilerinin örgütlendiği pratik bir alan olarak ele alır. Burjuva siyaset teorisinin temel kabullerinden olan, hukukun üstünlüğü, temsil, kamusal çıkar bu pratik ilişkilerin perdelemeye çalıştığı ideolojik örtülerdir. Gerçekte egemen sınıflar, bu normatif anlatıların ötesinde, sadakat temelli bir egemenlik rejimi kurarlar. Çete ilişkileri tam da bu noktada

devreye girer; sadakat, ikna yoluyla değil, koruma ve ayrıcalık dağılımı karşılığında bağlama biçiminde işler.

Lindemann'a göre devlet aygıtı, egemen sınıfların çıkarlarını temsil eden bir nötr hakem değil; belirli fraksiyonların çıkarlarını güvence altına alan bir araçtır. Bu anlamda siyaset, kamusal yarar ilkelerine dayanmaz; ayrıcalıkların dağılımı ve sadakat ağlarının örgütlenmesi üzerinden işler. Çeteleşme, bu pratiğin tarihsel sürekliliğinin güncel biçimidir.

Kitap, bu ilişkiyi hem devlet hem de küresel kapitalist düzen bağlamında ortaya koyar. Egemen sınıflar arası çekişme, hukuku araçsallaştırma, şiddetin seçici kullanımı ve ganimet cemaatleri gibi yapılar, siyaset alanının çıkarların yönetildiği dar devre bir ilişki ağından ibaret olduğunu gösterir.

Devlet, Hukuk ve Şiddetin Sınıfsal Diyalektiği: Çeteleşmiş Egemenlik

Lindemann'ın en radikal müdahalelerinden biri, devlet, hukuk ve şiddet arasındaki ilişkinin liberal siyaset teorisinin sunduğu şematik karşıtlıklar üzerinden değil, sınıfsal pratiklerin diyalektiği üzerinden ele alınmasıdır. Devlet, bu yaklaşımda, hukuku tesis eden nötr bir aygıt olmaktan çıkar; hukuku askıya alma, seçici biçimde işletme ve gerektiğinde zorla ikame etme kapasitesiyle tanımlanan bir egemenlik örgütlenmesi olarak kavranır. Çeteleşme, tam da bu kapasitenin olağan işleyiş biçimlerinden biridir.

Liberal kuram, devleti şiddetin tek meşru sahibi olarak tanımlar. Bu çerçevede hukuk, şiddeti sınırlayan ve rasyonelleştiren bir mekanizma olarak sunulur. Lindemann ise bu anlatıyı tersine çevirir; hukuk şiddetin karşıtı değil, onun düzenlenmiş ve meşrulaştırılmış biçimidir. Çete ise bu ilişkinin “olağandışı” değil, aksine en çıplak ve dolaysız ifadesidir. Devletin hukukla örttüğü zor, çete pratiğinde doğrudan ve aracısız hale gelir.

Lindemann için çeteleşme, hukukun askıya alındığı istisnai bir alanı değil, hukukun kime uygulanıp kime uygulanmayacağını belirlendiği bir iktidar mekaniğini ifade eder. Bu anlamda çete, hukuksuzlu-

ğa için değildir; hukukun sınıfsal seçiciliğidir. Dolayısıyla egemen sınıflar için hukuk, bağlayıcı bir normlar bütünü olmaktan çok, stratejik bir araçtır.

Bu yaklaşım, Max Weber'in "meşru fiziksel şiddet tekeli" tanımına doğrudan bir itiraz niteliği taşır. Weberci çerçevede devlet, şiddeti merkezileştirerek keyfiligi sınırlar. Oysa Lindemann'ın analizinde devlet, şiddeti merkezileştirirken aynı zamanda dağıtır. Güvenlik aygıtları, paramiliter yapılar, mafyatik ağlar ve özel güvenlik mekanizmaları, bu dağıtımın araçlarıdır. Devlet, şiddeti yalnızca uygulamaz; onu yetkilendirir, devreder ve geri çeker.

Bu noktada çeteleşme, devletin zayıflamasının değil, aksine egemenlik kapasitesinin yeniden örgütlenmesinin göstergesi olarak ortaya çıkar. Neoliberal tahayyüllerde sıkça dile getirilen "devletin geri çekilmesi" anlatısı, Lindemann açısından ideolojik bir yanılsamadan ibarettir. Devlet geri çekilmez, aksine, doğrudan görünür olmaktan çıkarak, çeteleşmiş ilişkiler aracılığıyla egemenliğini daha esnek ve daha denetimsiz biçimde sürdürür.

Hukuk bu süreçte evrensel norm üretmez, ayrıcalıkları kurumsallaştırır. Lindemann hukuku, egemen sınıflar arası uzlaşmanın ve çatışmanın bir aracı olarak ele alır. Hukuk, hangi fraksiyonun hangi kaynaklara erişeceğini, hangi suçun kovuşturulup hangisinin görmezden gelineceğini belirleyen bir aygıt dönüşür. Çete ilişkileri, bu seçiciliğin gayriresmi ama etkili biçimleridir.

Neoliberal Otoriterleşme, Devletin Yeniden Yapılanması ve Çeteleşme

"Çetelerin" Siyaseti, neoliberal dönemi yalnızca piyasanın genişlemesi ya da devletin geri çekilmesi olarak değil, egemenlik biçimlerinin yeniden örgütlenmesi olarak ele alması bakımından dikkat çekici bir teorik müdahale sunar. Lindemann'a göre neoliberalizm, devleti zayıflatmaz; aksine, onun şiddet kapasitesini parçalayarak, dağıtarak ve dolaylılaştıran güçlendirir. Çeteleşme, bu dönüşümün yan ürünü değil, asli mekanizmasıdır.

Lindemann neoliberal ideolojiyi "hukukun çözülmesi" olarak değil,

hukukun seçici ve parçalı uygulanması olarak kavrar. Hukuk artık genel bir norm olmaktan çıkar; sermaye fraksiyonları arasındaki rekabetin, ittifakların ve çatışmaların düzenlenme aracına dönüşür. Bu bağlamda çeteleşme, hukukun dışına taşan bir patoloji değil, hukukun içinden türeyen bir iktidar tekniğidir.

Bu çerçevede otoriterleşme, liberal normlardan bir sapma olarak değil; neoliberal rasyonalitenin mantıksal sonucu olarak ortaya çıkar. Seçimler, anayasal düzen ve biçimsel haklar varlığını sürdürebilir ancak bunlar, egemen sınıfların çıkarlarını tehdit etmeye başladığı anda askıya alınabilecek, etkisizleştirilebilecek ya da yeniden yorumlanabilecek araçlara dönüşür. Çeteleşmiş şiddet biçimleri, bu askıya alma süreçlerinin görünmez ama etkili araçlarıdır.

Lindemann'ın önemli katkılarından biri, otoriterleşmeyi yalnızca “merkezi iktidarın güçlenmesi” olarak değil, egemenliğin çok merkezli hale gelmesi olarak ele almasıdır. Neoliberal devlet, tek bir merkezden yönetilen homojen bir aygıt olmaktan çıkar, farklı şiddet odaklarının eşgüdüm içinde ya da rekabet halinde faaliyet yürüttüğü bir ağ yapısına dönüşür. Bu ağın düğüm noktalarında ise çeteler yer alır.

Sınıf Mücadelesi, Siyasal Özne ve Çete Analizinin Teorik Sınırları

“Çetelerin” *Siyaseti*'nin en güçlü yanlarından biri, egemenliğin “kurallı”, “rasyonel” ve “hukuki” bir süreç olarak sunulmasına yönelik liberal yanlısamayı dağıtmasıdır. Lindemann, devlet iktidarının gündelik işleyişinin, hukukun soyut evrenselliğinden çok, çıkar ilişkileri, sadakat ağları ve güç blokları üzerinden şekillendiğini ikna edici biçimde gösterir. Ancak tam da bu noktada, kitabın teorik çerçevesi belirgin bir sınıra çarpar: Siyasal özne sorunu.

Lindemann'ın analizinde sınıf mücadelesi, belirleyici bir dinamik olmaktan çok, egemenlik ilişkilerinin arka planında yer alan bir gü-rültüye dönüşür. Çeteler, devlet içi klikler ve sermaye fraksiyonları arasındaki ilişkiler ayrıntılı biçimde ele alınırken, emekçi sınıflar çoğunlukla bu ilişkilerin nesnesi olarak görünür. Bu durum, siyasal öznenin belirsizleşmesine yol açar. Çeteler son derece somut, maddi

ve tarihsel aktörler olarak karşımıza çıkarken, onları dağıtacak, felce uğratacak ya da aşacak kolektif özne soyut bir ihtimal olarak kalır. Kitap, çeteleşmenin teşhirinde derinleşirken, devrimci politikanın imkanlarını bilinçli olarak tartışma dışı bırakır. Egemen sınıfların “koruma karşılığında itaati sağlama” ilişkisi detaylıdır ancak bu ilişkinin kırılabileceği olası toplumsal mücadele hatları, örneğin kolektif örgütlenme, sınıf dayanışması ve siyasal özneleşme süreçleri yeterince derinlemesine tartışılmaz.

Bu tercih, Frankfurt Okulu geleneğinin tarihsel sınırlarıyla doğrudan ilişkilidir. Horkheimer'dan miras kalan egemenlik eleştirisi, kapitalist toplumun karakterini güçlü biçimde teşhir eder ancak bunu parçalayacak siyasal müdahalenin biçimlerine karşı temkinli, hatta yer yer mesafelidir. Lindemann da bu mirası sürdürür: Egemenlik çok güçlüdür, çeteleşme her yerdedir, hukuk esnektir; fakat bu tabloyu tersine çevirecek politik hamleler belirsizdir.

Politik bir süreç üretebilmesi için çeteleşme analizinin sınıf mücadelesiyle doğrudan ilişkilendirilmesi gerekir. Çeteler, yalnızca egemen sınıfların keyfi örgütlenmeleri değil, sermaye birikiminin tıkanma anlarında, artık değer sömürsünün sürdürülmesi için devreye sokulan araçlardır. Bu araçlar, sınıf mücadelesi karşısında anlam kazanır.

Lindemann'ın çerçevesinde çeteleşme, neredeyse tarih dışı bir süreklilik kazanır. Oysa egemenlik biçimleri tarihsel olarak kırılmalıdır. Çeteler, düzenin gücünün değil, **yönetme kapasitesinin zorlandığı anların ürünüdür. Hukuk askıya alınıyorsa, bu egemen sınıfların hukuku artık taşıyamadığı anlamına da gelir. İşte tam da bu kırılma, devrimci politikanın müdahale alanıdır.**

Lindemann'ın devlet-çete-şiddet analizinin gücü, egemenliğin çıplak mekanizmalarını görünür kılmasında yatar. Buna karşın, bu mekanizmaların sınıf mücadelesi tarafından nasıl zorlandığı, nasıl çatladığı ve hangi tarihsel momentlerde geri püskürtüldüğü sorusu, teorik olarak geri planda kalır. Devlet, neredeyse mutlak bir egemenlik aygıtı olarak resmedilirken, bu aygıtın iç çelişkileri sınırlı biçimde tartışılır. Egemenliğin sürekliliği vurgulanırken, kopuş imkanları silikleşir.

Neoliberal otoriterleşmenin karanlık haritasını çıkarılırken bu hari-

tanın nasıl yırtılabileceği sorusu teorik olarak açık bırakılır. Çeteleşmiş egemenlik biçimleri, hangi tarihsel koşullarda çözülür? Hangi siyasal müdahaleler, bu ağ yapısını felce uğratabilir? Devletin çok merkezli şiddet yapısı, hangi sınıf mücadeleleriyle parçalanabilir? **Çeteleşmeyi teşhir etmek yetmez, onu aşacak kolektif özneyi yeniden düşünmek gerekir.**

Sonuç Yerine: Çeteleşmiş Egemenlikten Devrimci Politikaya

Kai Lindemann'ın "*Çetelerin*" *Siyaseti – Egemen Sınıfların Pratiği* kitabı, kapitalist devletin işleyişine dair liberal ve reformist anlatıların sınırlarını zorlayan, yer yer bu sınırları parçalayan önemli bir teorik müdahale sunuyor. Kitap, hukukun evrensel, devletin tarafsız ve şiddetin istisnai olduğu yönündeki egemen kabulleri reddederek, egemenliğin gündelik pratikler, çıkar ağları ve zor ilişkileri üzerinden kurulduğunu ısrarla vurguluyor. Bu yönüyle Lindemann, çağdaş otoriterleşme tartışmalarına güçlü bir materyalist katkı yapıyor.

Kitap, neoliberal dönemin siyasal gerçekliğini anlamak açısından verimli bir teorik zemin sağladığı için Türkiye'nin son 23 yılı incelenirken de önemli bir kaynak işlevi görüyor. Hukukun seçici uygulanışı, şiddetin dağıtılması ve devlet aygıtı içindeki hizipleşmeler, Lindemann'ın analizinde soyut birer kavram olmaktan çıkarak somut iktidar teknikleri haline geliyor.

Ne var ki, tüm bu güçlü teşhire rağmen "*Çetelerin*" *Siyaseti*, egemenliğin nasıl işlediğini ayrıntılı biçimde gösterirken, bu işleyişin nasıl bozulabileceği sorusunu sistematik olarak ele almıyor. Çeteleşme, neredeyse kendi kendini yeniden üreten kapalı bir döngü gibi sunuluyor. Bu durum, analizde belirgin bir siyasal tıkanmaya yol açıyor.

Oysa asıl mesele, çeteleşmiş egemenliğin nerelerde çatladığı, hangi sınıf mücadeleleriyle zorlandığı ve hangi siyasal müdahalelerle dağıtılabileceğidir. Çeteler, egemen sınıfların mutlak kudretinin değil; artan yönetememe krizlerinin ürünüdür. Hukukun askıya alınması, düzenin istikrarından çok, istikrarsızlığının göstergesidir. Bu istikrarsızlık, devrimci politikanın müdahale alanıdır. **Çeteleşmiş egemenliği teşhir etmek yetmez; onu dağıtacak kolektif iradeyi inşa etmek gerekir.**

Faşizm Fısıldayarak Yerleşir

YAREN SELİN ACAR

Tırmanan Faşizmin Kitle Psikolojisi – Marksist-Freudyen Bir Analiz

Neil Faulkner

Yordam Kitap, Çeviren: Utku Özmkas, 2024

Faşizm çoğu zaman geçmişte bırakılmış bir hikâye gibi anlatılır; belli bir döneme, belli üniformalara, belli sahnelere ait olduğu varsayılır. Sanki artık olup bitmiş, kapanmış bir sayfaymış gibi. Oysa bugün karşımıza çıkan hâli gürültülü anlarda değil; hayatın olağan akışında, neredeyse fark edilmeden belirir. Şiddet artık yalnızca sokakta, açık baskı anlarında görünmez. Daha çok kelimelerin içinde dolaşır. Güvenlikten söz edilir, düzenden, huzurdan. Küçük müdahaleler olur; biri diğerini izler. Kimsenin yüksek sesle karar aldığı anlar değildir bunlar. Ama zamanla nerede durulacağı, neyin söylenip neyin yutulacağı, hangi hayatların korunmaya değer olacağı kendiliğinden öğrenilir. Denetim ve gözetim, geçici önlemler olmaktan çıkar. Günlük hayatın parçası hâline gelir. İnsanlar buna alışır. İtiraz etmek zorlaşır, çünkü ortada tek bir kırılma anı yoktur. Her şey yavaş yavaş olur. Faşizm burada kendini bir düzen hissi olarak kurar. Bu yüzden korku birdenbire gelmez. Daha çok içe sızar. İnsanları uyumlu kılar, sessizleştirir, alışkanlıklar yaratır. Faşizm bağırarak değil, fısıldayarak yerleşir.

Modern faşizm bir çıkış ihtimali gibi belirir. Güvensizliğin, belirsizliğin ve hiç bitmeyen kriz hissini içinde, daha fazla düzen istemek tuhaf gelmez. Hatta rahatlatıcıdır. İnsanlar dağınıklığın ortasında tutunacak bir şey arar. Bu arayışta “istikrar” kelimesi ağır ağır dolaşıma girer; neyi kaybettiğinden çok, neyi sakinleştirdiği konuşulur. Şiddet bu sırada ortadan kaybolmaz. Geri çekilir, inceler, gündelik hayatın içine yerleşir. Etkisini yitirmez; tam tersine, görünmez oldukça derinleşir. Alışkanlıklara karışır, sıradanlaşır. Böyle zamanlarda faşizmi yalnızca yasalarla, kurumlarla ya da tekil liderlerle açıklamak yetersiz kalır. Çünkü asıl olan, insanların bu düzeni nasıl yaşadığıdır. Faşizmin kalıcılığı, yalnızca ne yaptığıyla değil, insanlara ne hissettirdiğiyle ilgilidir. Hangi korkulara dokunduğu, hangi boşlukları doldurduğu, hangi arzulara sessizce seslendiğiyle.

Neil Faulkner, *Tırmanan Faşizmin Kitle Psikolojisi* kitabında faşizmi tam da bu gündelik temas noktalarından düşünmeye çağırıyor. Onu alışıldık siyasal çerçevelerin dışına çıkarıp; kitlelerin korkuları, güvensizlikleri ve bastırılmış beklentileriyle kurduğu ilişkiyi izliyor. Bu bakışta faşizm, krizin ve belirsizliğin içinde, insanların duygularına yaslanarak yavaş yavaş kurulan bir kitle deneyimine dönüşüyor.

Kaygının, belirsizliğin ve dağınıklığın gündelik hayata sızdığı bir dünyada, karmaşık olanı basitleştiren, sınırları netleştiren her şey yatıştırıcıdır. İnsanlar bu vaade çoğu zaman rahatlayarak yaklaşır. Faşizm bu yüzden yalnızca zorla işlemez. İnsanların kendi rızalarıyla tutunduğu bir duygu alanı yaratır. Mesele yalnızca alınan kararlar, çıkarılan yasalar değildir; bu düzenin nasıl yaşandığıdır. İnsanların içini nasıl doldurduğu, hangi boşluklara denk düştüğü, hangi duygulara temas ettiği belirleyici olur. Bu noktada Neil Faulkner, faşizmi duygusal bir örgütlenme biçimi olarak düşünmeyi önerir. Kitlelerin öznel deneyimlerini, korkularını ve beklentilerini merkeze alır. Böylece soru değişir: Faşizm nedir sorusunun yerini, insanların bu süreçte neden ve nasıl dahil olduğu sorusu alır. Faulkner, analizine *Cesur Yeni Dünya*'daki Vahşi karakterinin kalabalığa yönelttiği o yalın ama sarsıcı soruyla boşuna başlamaz: “Özgür olmak istemiyor musunuz?” Bu soru, özgürlüğün neden giderek ağır, yorucu ve tehditkâr bir şey gibi hissedildiğini açığa çıkarır. Faşizm, tam da özgürlüğün taşıdığı

kaygıyı azaltan, sorumluluğu askıya alan ve bu yolla insanlara duygusal bir rahatlama sunan bir düzen duygusu yarattığı için tehlikeli bir hâl alır.

Bir Eşik Olarak Yabancılaşma

Yabancılaşma bugün, emeğin ürünüyle kurulan ilişkinin kopmasını anlatan klasik bir kavram olmanın ötesine geçmiş durumda. İçinde yaşadığımız toplumsal düzen insanları üretebildiklerini hissetme duygusundan mahrum bırakıyor. Gündelik hayat birçok kişi için somut bir şey ortaya koymanın, kalıcı bir bağ kurmanın ya da ortak bir dünyayı birlikte inşa etmenin mümkün olmadığı tekrarlar zincirine dönüşüyor. Çalışılıyor, tüketiliyor, konuşuluyor; fakat bu hareketliliğin içinden ne paylaşılan bir anlam ne de sürdürülebilir bir ilişki çıkıyor. Yabancılaşma bu koşullarda üretimden kopuşun ötesinde, etkisiz kalma, dünyaya temas edememe ve iz bırakamama hissi olarak yaşanıyor.

Faulkner faşizmi tartışmaya yabancılaşmadan başlıyor. Çünkü orada bir şey var; hemen adını koyamasak da tanıdık bir his. Dünyayla bağını gevşediği anlar. İşle, insanlarla, gelecekle ilişki kurmanın zorlaştığı o hâl. Böyle zamanlarda düzen ve netlik vaatleri teori gibi durmaz; gündelik hayatın içinde tutulacak bir dal gibi hissedilir. Rekabetin sıradanlaştığı bir ortamda bu duygu daha da ağırlaşır. İnsanlar başkalarıyla yarışmaktan çok, kendi kendileriyle baş başa kalır. Daha iyi olma, yetme, geride kalmama çabası... Kısa bir başarı anı gelir, geçer; ardından sessiz bir yetersizlik duygusu çöker. Sorunlar ortak dertler olmaktan çıkar, herkesin tek başına sırtlandığı yükler haline gelir. Bağlar bu sırada geri çekilir. İnsana iyi gelmeyen, zaman isteyen, taşınması zor şeyler gibi.

Yabancılaşma burada başkalarından kopmaktan çok, insanın kendi içine kapanmasıdır. Sürekli hesap yapan, kendini tartan, yetip yetmediğini soran bir iç ses. Hayat paylaşılacak bir alan olmaktan çıkar; tek kişilik bir sınava benzer. Ama bu sınavın jürisi kim? Ve neden hep kaybeden biz oluyoruz? Üstelik bu, sonucu baştan belli bir sınav; sorular değişiyor, kurallar kayıyor ama sınıfta kalanlar hep aynı.

Kimse yüksek sesle “Bu adil değil” demiyor; çünkü herkes bir sonraki soruya yetişmeye çalışıyor. Sanki biraz daha çabalarsak, biraz daha uyum sağlarsak, sonunda biri “tamam” diyecekmiş gibi. Ama sınav bitmiyor. Sadece uzuyor.

Dijital hayat bu sınavı kesintisiz bir hale getiriyor. Gün bitmiyor, ara verilmiyor. Ekran her an açık, gözlerimiz her an çağrılıyor. Bir şey söylüyoruz, paylaşıyoruz, gösteriyoruz; karşılığında küçük işaretler alıyoruz. Beğeniler, izlenmeler, kısa tepkiler... Hepsi var ama hiçbiri tutmuyor. Kalıcı bir temas hissi bırakmıyor. Zamanla farkına varmadan saymaya başlıyoruz. Kim ne kadar görünmüş, kimin sesi daha çok duyulmuş, kim geride kalmış. Bu sayılar yalnızca ölçmüyor; içimize yerleşiyor. Emeğin, sözün, ilişkinin değeri orada belirleniyor gibi geliyor. Karşılık alamadıkça beklentiler küçülüyor. İnsan daha az istiyor, daha temkinli bağlanıyor, umut ederken bile geri duruyor. Böylece yalnızca maddi olan değil, anlam da inceliyor. Ortak bir gelecek fikri, başkalarıyla birlikte güçlenme duygusu yavaş yavaş siliniyor. Özgürlük, paylaşılabilen bir imkân olmaktan çıkıp, tek başına taşınması gereken ağır bir yük gibi hissediliyor. Bu yorgunluk hali, dünyayla aramıza sessiz bir mesafe koyuyor. İşte bu mesafede karmaşıklık azaltan, belirsizliği askıya alan ve sorumluluğu bir anlığımıza da olsa devreden anlatılar daha kolay yer buluyor. Yabancılaşma burada bir neden değil; bir eşik gibi duruyor. İnsanların neden bazı düzenlere çekildiğini anlamak için bakılması gereken ilk yer tam da burası oluyor.

Yabancılaşma, hayatın içinde bir çözülme hissi yaratır. İnsan kendini güvencesiz, etkisiz, yerinden edilmiş hisseder. Bu duygular görünürdür; gündelik hayatın içinde oradan oraya taşınır. Ama tek başına yetmezler. Asıl mesele bu yükün nasıl taşındığıdır. İnsan yalnızca çalışmaz, yalnızca üretmez. Dünyaya bir enerjiyle tutunur. Başkalarına, anlam duygusuna, geleceğe doğru akan bir bağlanma gücü vardır. Bu güce libido deriz. Yabancılaşmış bir yaşamda bu enerji yok olmaz. İçeri çekilir. Yönünü kaybeder. Kendine tutunacak yeni yerler arar. Faulkner’ın yabancılaşmadan sonra libidoya bakması buradan anlam kazanır. Soru yalnızca faşizmin hangi koşullarda ortaya çıktığı değildir. Asıl soru, bu koşulların neden bazı insanlar için katlanılır, hatta

rahatlatıcı hale geldiğidir. Bugünün kapitalist toplumunda bu duygusal enerji büyük ölçüde içe kapanıyor. Sürekli performans baskısı ve rekabet, insanları başkalarıyla bağ kurmaya değil, kendilerini sürekli denetlemeye zorluyor. Enerji paylaşımında değil, kontrol altında tutuluyor. İnsanlar birbirine açılmak yerine kendilerini gözetliyor. Sürekli ölçüyor, değerlendiriyor, denetliyor ve en nihayetinde rekabet, bedene yerleşiyor. Kaygı, tükenmişlik, çökkünlük bu yüzden tanıdık. Sorun enerji eksikliği değil. Sorun, bu enerjinin akamaması. Ortaklaşamaması. Üretken ilişkilere dönüşmemesi.

Psikoz denince hâlâ çoğu zaman tekil bir kopuş düşünülüyor. Bir yerde durmuş, gerçeklikle bağını yitirmiş bir özne. Oysa etrafa bakıldığında bu kopuşun artık istisna olmadığı hissi baskın. Gerçeklik tek parça durmuyor. Parçalara ayrılıyor, yan yana diziliyor, çelişkileriyle birlikte akıyor. Birbirini dışlayan anlatılar aynı anda dolaşımında ve bu durum kimseyi şaşırtmıyor. Bu dağınıklığın içinde bazı şeyler sadeleşiyor. Kimin suçlu olduğu, kime öfke yöneltileceği, kimin dışarıda bırakılacağı hızla netleşiyor. Sadeleşme burada bir açıklık değil, bir hafifleme yaratıyor. Çünkü her şeyi taşımak zor.

Çözümeyen bir dünyayla baş başa kalmak yorucu. Hazır anlatılar bu yorgunluğu azaltıyor. Karmaşıklığın yerini yönlendirilmiş bir açıklık alıyor. Gerçekliğin ağırlığı ortadan kalkmıyor, yalnızca yer değiştiriyor. Yüzleşmek yerine uzak durmayı mümkün kılan hikâyeler devreye giriyor. Duygular hakikate değil bu kaçış hatlarına bağlanıyor. Düzen de tam burada işliyor. Sorunu çözmek için değil, yönetmek için. Zorlanma bir durum olmaktan çıkıyor, bir etikete dönüşüyor. İsim alıyor, sınıflandırılıyor, bireyin hanesine yazılıyor. Kaygı bozukluğu, panik atak, tükenmişlik sendromu, dikkat eksikliği, borderline, depresyon... Liste uzadıkça uzuyor. Bu sırada toplumsal koşullar geri çekiliyor ve dünya olduğu gibi kalıyor; fakat işaret edilen özne oluyor. Taşan, itiraz eden, uyum sağlayamayan herkes için hazır bir kategori var. Bu yer değiştirme, duygusal enerjinin de yönünü değiştiriyor. Ortak ve dönüştürücü bir yere akamayan enerji, savunmacı biçimler almaya başlıyor.

Sertleşiyor, kapanıyor, otoriter anlatılara daha açık hale geliyor. Fa-

şizmin çekim gücü tam bu noktada belirginleşiyor. Dağılmış kaygıyı topluyor, yön­süz öfkeye hedef gösteriyor, parçalanmış benliği güçlü bir “biz” duygusunun içine yerleştiriyor. Bu “biz” bir rahatlama hissi veriyor. Ama özgürlük değil bu. İtaat var. Özdeşleşme var. Dışarıda bırakma var. Faşizm ruhsal sıkıntıları ortadan kaldırmıyor. Onları alıp siyasal bir dile çeviriyor. Ve tam da bu yüzden ilk anda tanıdık ve yatıştırıcı hissettiriyor.

Ruhsal rahatsızlıkların biçimi sabit kalmaz. İçinde yaşanan dünya değiştiğçe sıkıntının dili de değişir. Bugün kaygı, tükenmişlik ve gerçeklikten uzaklaşma halleriyle karşılaşılıyor. Bunlar istisna değil; gündelik hayatın parçası haline gelmiş durumda. İnsanlar anlamdan, bağdan ve ortak bir gelecek duygusundan yoksun yaşıyor. Bu yoksunluk tek tek bedenlerde boşluk olarak hissediliyor. Kalabalıklar içinde taşınan, adı konmayan bir eksiklik gibi. Bu eksiklik büyüdükçe, basit ve kesin anlatılara duyulan ihtiyaç da büyüyor. Dünyayı karmaşıklıkla taşımak zor geliyor. Netlik rahatlatıyor. Güçlü bir ses, dağılmış duyguları bir arada tutuyor. Dolayısıyla libidoyu merkeze alan bir bakış, faşizmin tam da bu noktaya nasıl temas ettiğini görmeyi sağlıyor. İnsanları yalnızca korkutarak değil, onlarla duygusal bağlar kurarak nasıl çektiğini. Burada mesele faşizmin hangi koşullarda ortaya çıktığından çok, bu koşulların hangi ruhsal yapılarda karşılık bulduğuna kayıyor. Faulkner, bu karşılaşmayı anlamak için iki farklı kişilik örüntüsüne bakıyor: patriyarkal- otoriter ve narsistik-otoriter kişilik. Faşist zihniyet tek bir kaynaktan beslenmiyor. Birbirini tamamlayan, farklı ama uyumlu iki ruhsal hareketten güç alıyor. Üstelik bu hareketlerin her ikisi de aynı düzenin içinde üretilmiş, aynı düzen tarafından tanınmış ve o düzenin çatlaklarından beslenerek büyümüş kişilik biçimleri.

Korunmanın Bedeli: Faşist Öfke

Patriyarkal-otoriter kişilik, hiyerarşiyle kurulan erken ve güçlü bir yakınlıkla biçimlenir. Otorite, dışarıdan dayatılan bir zor olmaktan çok, çocuklukta öğrenilmiş bir düzen hissi olarak içselleştirilir. Güçlü bir baba figürü, sert sınırlar, değişmeyen roller dünyayı sadeleştirir. Kim konuşur, kim susar, nerede durulur, neye izin vardır; bunlar baştan

bellidir. Bu açıklık bir güven duygusu yaratır. Belirsizlik, çelişki ya da müzakere ise huzursuzluk verir. Bu yüzden otoriter düzen yalnızca korkuyla değil, tanıdık olduğu için kabul edilir. İtaat bir kayıp gibi yaşanmaz; yükten kurtulma, karar verme zorunluluğundan sıyrılma, yerini bilme hali yaratır. Narsistik-otoriter kişilik başka bir yerden şekillenir. Daha kırılğan, daha güvensiz bir iç dünyadan. Değersizlik ve yetersizlik duyguları sürekli hissedilir. Güçlü figürlere yönelmek, bu duygularla baş etmenin bir yolu olur. Otoriter liderle kurulan bağ, yalnızca düzen arayışından değil, büyüklük ve bütünlük özleminden beslenir.

Liderle özdeşleşen özne, kendi dağınık ve eksik benliğini daha büyük bir yapının içinde erimiş halde hisseder. Burada bir aşma yoktur; daha çok bir askıya alma vardır. Kendi ağırlığını, kendi kırılğanlığını bir süreliğine bırakma hali. Narsistik yara kapanmaz, ama güçlü figürün gölgesinde sessizleşir. Otoriter liderle kurulan bağın yatıştırıcı etkisi yalnızca siyasetin alanında kalmaz. Daha eski bir yere dokunur. Bedende çoktan yazılmış bir deneyime. Doğum, ilk kopuştur. Sınırsız bir bütünlükten ayrılma, korunaksız kalma ve dünyanın sertliğiyle ilk yüzleşmedir. Bu an silinmez, sadece geriye itilir. Hayat boyunca yaşanan belirsizlikler, kontrolün kaybedildiği anlar, dağılma hissi bu ilk savunmasızlığı yeniden uyandırır. Bu duygular kendiliğinden siyasete karışmaz. Onları tanıyan, çağırın ve yönlendiren bir düzen vardır. Kaygının nerede yoğunlaştığını, korkunun hangi bedensel hatıraya yaslandığını bilen; korunma arzusunu düşman imgelerine, öfkeyi belirli bedenlere doğru akıtan bir iktidar aklı. Bu yalnızca yönetme bilgisi değildir. Ruhsallık bilgisi gerektirir.

İnsanların nerede gevşediğini, nerede sığındığını, nerede teslim olduğunu bilmek gerekir. Bu yüzden bakışımızı buraya çevirmek zorundayız. Çünkü faşizm sadece sokakta, yasada ya da liderin sesinde kurulmaz. En eski korkularımızın hangi anda, hangi kelimeyle, hangi vaatle harekete geçirildiğinde şekillenir. Bunu görmeden gerçekten karşı çıkmak mümkün değildir.

Bu ruhsal yapıların en erken ve en kalıcı biçimde yerleştiği yer ailedir. İlk düzen burada öğrenilir. Kimin konuştuğu, kimin sustuğu; nerede

durulacağı, neyin doğru sayıldığı... Bunların hepsi daha en baştan yerli yerine oturur. Patriyarkal aile, hiyerarşiyi doğal, itaati gerekli, aidiyeti ise sorgulanamaz bir şey gibi öğretir. Baba otoriteyle, anne düzenle ve sınırlarla özdeşleşir. Sevgi çoğu zaman itaate eşlik eder; kabul görmek uyum sağlamaya, güvende olmak boyun eğmeye bağlanır.

Çocuk korunmanın bedelini erken öğrenir: susmayı, geri çekilmeyi, fazla görünmemeyi. Faulkner'ın işaret ettiği tam da budur. Bu deneyimler rastlantı değildir. Faşist zihniyet gökten düşmez; çok erken öğrenilmiş bu ilişkilerden beslenir. Faşizmin sunduğu düzen duygusu, aile içinde tanınan bu sahnenin siyasal ölçekte yeniden kurulmuş hâlidir. Devlet baba olur, lider koruyan bir figüre dönüşür, ulus genişletilmiş bir aile gibi hayal edilir. Herkesin yerini bildiği, sınırların net olduğu bu dünya kaygıyı azaltır. Belirsizliği bastırır. Tanıdık olduğu için rahatlatır. Faşizmin çekiciliği tam da burada, bu tanıdıklık hissinde kök salar. Ama bastırılan korku, askıya alınan sorumluluk, susturulan kırılma kaybolmaz. Yalnızca yer değiştirir. Öfke olarak geri döner. Faşist öfke bu yüzden planlı ya da ölçülü değildir. Taşkındır, yoğun ve kontrolsüzdür. Karmaşık nedenler silinir, çelişkiler buharlaşır. Öfke tek bir yöne, tek bir düşmana doğru akar. Benlik dağılmaktan böyle korunur. Bedeli ise başkalarının bedeni olur.

Başka Bir Dünya İhtimali

Faulkner'ın patriyarkal-otoriter ve narsistik-otoriter kişilik ayrımı, faşizmin neden yalnızca bir ideoloji değil, duygusal olarak tutarlı bir dünya sunduğunu anlamayı sağlar. Faşizm yeni bir şey vaat etmez, çok eski olanı geri çağırır. Bu noktadan sonra soru değişir. Mesele faşizmin neden güçlü olduğu değil; bu içe kapanmış, yabancılaşmış varoluşun ötesine nasıl geçileceğidir. İnsanları yeniden dışa açabilecek, ilişki kurmaya, birlikte düşünmeye ve birlikte yaşamaya imkân tanıyacak yolların nerede ve nasıl kurulacağıdır. Bu geçiş insanları ikna etmeye çalışarak olmaz. Söylenerek değil, yaşanarak kurulur. İnsanların yeniden yan yana gelmeye, birlikte bir şey yapmaya, bir ritmi paylaşmaya başladığı anlarda mümkün hale gelir. Umut da böyle doğar. Büyük kurtuluş vaatlerinde ya da güçlü bir elin sunduğu çözüm-

lerde değil; aynı anda aynı yerde bulunmanın, aynı yükü taşımamanın yarattığı o sessiz güçte.

Bu yüzden sınıf mücadelesi dağılmış hayatlara yeniden tempo kazandıran, kopmuş bağları onaran, insanlara yalnız olmadıklarını hissettiren bir deneyimdir aynı zamanda. Birlikte çalışmayı, birlikte karar almayı, birlikte beklemeyi öğrenmekle ilgilidir. Sevgi, emek, dayanışma ve işbirliği gündelik hayatın içindedir; tutuk, eksik, kırılğan ama her seferinde yeniden kurulan hareketler olarak. Faşizmin sunduğu sahte bütünlüğe karşı gerçek bir topluluk ancak özgürlükle birlikte kurulabilir. Hayatta kalmanın ötesine geçip birlikte yaşamaya başladığında; rekabet yerini dayanışmaya, korku yerini güvene bıraktığında başka bir dünya ihtimali belirmeye başlar. Yabancılaşmanın yerini bağın, otoritenin yerini ortak iradenin, nefretin yerini müşterek bir gelecek duygusunun alması ancak bu ilişkilerin içinde, yavaş yavaş filizlenir. Bu ilişkiler kurulmadığında ne oluyor, bunu zaten biliyoruz. Bu bağlar kopuk kaldığında, hayat da kopuk kalır. İnsanlar dünyaya değil, bu kader duygusuna tutunur.

Neil Faulkner'ın *Tırmanan Faşizmin Kitle Psikolojisi* kitabı bu noktada bir uyarıdan çok bir hatırlatma gibidir. Faşizmi tarihin dışına atmadan, ama onu tarihe de hapsedmeden; emekle aşınmış hayatların, bastırılmış arzuların ve taşınamayan korkuların nasıl siyasal biçimler aldığını gösterir. Marksist çözümlenmeyle psikanalitik kavrayışı yan yana getirerek, faşizmin neden bu kadar tanıdık, neden bu kadar "rahatlatıcı" hissedildiğini görünür kılar. Ve sessizce şunu fısıldar: Asıl mesele neye karşı durduğumuz değil, neyi yeniden kurmayı göze aldığımızdır. Çiçekler kendiliğinden açmaz. Yan yana durmayı öğrenmiş insanların emeğiyle, birbirine değen hayatlarla, vazgeçmemekteki ısrarla büyür. Belki de mesele dünyayı kurtarmak değildir. Belki mesele, birbirimizi kaybetmemekte ısrar etmektir.

• *KOMÜNİST*

Metin

Çulhaoğlu'ndan
Seçme Yazılar

*Doğruda
Durmanın
Felsefesi*

• *KOMÜNİST*

KOMÜNİST

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİN!

Tüm dünya karşı-devrimci bir saldırı dalgasının sonuçlarıyla yüzleşiyor. Başını ABD'nin çektiği emperyalist haydutluk ülkelerin egemenliğine ve halkların varlığına karşı denetimsiz, sınırsız, kuralsız bir savaşı başlatmış durumda. Bu saldırganlığın kimi bölgelerle sınırlı kalmayacağı, yerküreyi tümüyle ateşe atacağı ve böylece insanlığa bir kez daha tarifsiz acılar çektireceğini tahmin etmek zor değil.

100₺ - 10£ - 10\$